ANUL IX. — No. 378

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 4 Martie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

UMBRE

Azi umbra mea, culcată pe-un tapşan,
A alergat, jucându-se pe drum.
Făptura ei, croită 'n vânt şi 'n fum
Se anina prin vişinii stângaci,
Prin scai cu crengi subţiri de filigran,
Şi se suia pe garduri.
Şi, cu ea,
Simţeam din nou copilăria mea
Cum râde printre vineţii copaci.

***

Pe strada ce se 'nchide sara, sus,
C'un soare vechiu, pe jumătate-apus,
Am vrut să plec, în ştirea nimănui.
Dar umbra mea, ca umbra gândului
Pe firele părerilor-de-rău,
Şi-a 'ntors spre tine drumul de ispită
Şi s'a culcat cuminte, umilită,
Cu capul sprijinit de pragul tău...

Când mă trezesc în noapte şi mi-i frică
Şi umbra-mi nu e nicăeri, eu ştiu
Că de-aş aprinde o lumină cât de mică,
Mi-ar scoate, din nimic, profilu-i viu.
Dar stau cu pumnii strânşi şi nu aprind
Şi simt cum furişându-se de mine,
Pierduta-mi umbră 'n fiecare noapte vine
Să stea plecată peste somnul tău, veghind.

***

Mereu pe drumuri largi, în soare,
Imi port alături umbra călătoare.
Tovarăş ostenit şi fără glas.
Cu umbra mea, cu-atâta am rămas...
Şi mă trezesc vorbindu-i blând în şoapte,
Simţind că va veni o zi
Când, speriată de tăcere şi de noapte,
Şi umbra-mi din trecut m'o părăsi.

OTILIA CAZIMIR

Lucruri inedite de şi despre Eminescu

1. In arhiva Reuniunii române de cântări din Sibiu

Mă întorc dintr'un oraş care cântă.
Nu zic: dintr'un oraş care încântă.
Incântarea e ceva subiectiv.

Şi cine poate spune că o cetate în care paşii oamenilor au cadenţa domoală, poate într'adevăr încântă pe toţi, acuma când nerăbdarea ce clocoteşte în cea mai mare parte dintre noi, dă gândurilor un ritm de cascadă?

Mă întorc, aşa dară, dintr'un oraş care **cântă.**

Acolo Saşii au admirabile asociaţiuni de cântări: **Männerchor „Hermania"** (numele german al Sibiului e: Hermannstadt), **Männergesangverein, Gesangverein „Typographia"**... Gimnaziştii saşi — brukenthalişti — continuă în acel oraş tradiţia serenadelor, iar sărbătoritele dudui apar în cadrul ferestrelor şi poftesc, cu glas melodios, pe orchestranţi la **Kräntzchen**-ul de a doua zi. In „Reuniunea română de muzică Gh. Dima", privighitorile Ardealului, ca şi gravii iurişti cu gâtlejurile cântătoare, cassarii dela „Albina" şi viitorii arhimandriţi şi asesori consistoriali ascultă de mişcarea nervoasă a baghetei sau a mânii unui diavol de dirigent: profesorul şi compozitorul N. Oancea. Şi, după ceasuri de aprige repetiţii, ei vin de-i strâng mâna, şi-i spun satisfăcuţi:

„Ne-ai cătănit bine, meştere!".

Am ascultat un concert al „sodalilor" (calfelor), a căror reuniune împlineşte în curând 60 de ani. Corul alcătuit din meseriaşi: măsari (adică tâmplari), compactoare (legătorese de cărţi), lăcătari (ceea ce vrea să zică: lăcătuşi), ţiglari (cărămidari) ş. a. m. d., era dirijat de un zugrav: Ioan Stanciu. Şi m'am pomenit şi eu la cântecul: „Are mama fată mare, fată mare, cu ochi dulci cu gura mică şi cu glas de rândunică", m'am pomenit — zic — strigând cu întreg publicul cărturăresc şi necărturăresc din sală:

„Să trăeşti moalăre!" (adică: să trăeşti zugravule!) „Moalăr" aţi înţeles că vine dela nemţescul **Mahler.**

La noi, la „regăţeni", coşarii sânt nu drojdia, dar ceva mai rău: funinginea societăţii. Poeţii le acordă, în versurile lor, cel mult favoarea de a fi păroşi ca Esav, şi de a scuipa negru şi acidulos:

Din zbârlite pămătufuri, din frânghii din lungu-i târn
Un hornar şi-arată faţa cu un păr pe nasu-i cârn
Acru scuipă cu funingini...

Iar în **Cântăreţul tristeţii sale,** hornarul îşi manifestă dorinţa de a fi alb, alb ca laptele, pe dinăuntru măcar: sufleteşte, dacă nu pe dinafară. Un deziderat în alb major scos dintr'un violoncel negru.

Acolo însă, în oraşul despre care vorbesc: hornarii cântă. Iar la unul dintr'înşii, la Dimitrie Ursa, am găsit pe pian, (alături de colecţia „Deşteptării" a „Socialismului", şi a revistei „Hornar") **Oratorul** din **Paulus** al lui Mendelssohn-Bartholdy şi **Requiemul** lui Cherubini!.

Se înţelege că într'un asemenea oraş, când cauţi ceva de şi despre Eminescu, trebue să cauţi la cântăreţi.

O, nu la cântăreţi ca cei depe la noi cari elegia „O, mamă, dulce mamă..." au transformat-o într'o romanţă foburiană, unde **scripca neagră** ţine locul „criptei negre" şi la cari emistihul: „Când voi muri, iubito!" a devenit: „Când voi muri, **fetiţo!**" (bine că nu spun: „Când voi muri, **gagico!**).

***

Şi am găsit în arhiva **Reuniunii române de muzică „Gheorghe Dima" din Sibiu** (odinioară: Reuniunea română de cântări din Sibiiu) lucruri nouă de şi despre Eminescu.

Intâi, am dat de **Spiritele negurii.** Iată-le:

Tot mai sus plutim ca gândul,
Cercul nostru întinzându-l,
Din adâncele ponoare,
Pân' la culmile 'n ninsoare,
Ca un fum.

Dintre brazi eşim ca visuri
Pribegim pe largi abisuri.
Nu trezim din somn pe munte —
Trist copil, cu griji pe frunte,
Dormi acum!
Dormi, cum doarme 'ntreaga fire!
Când nălucile'n plutire
Duc, pe lumea întristată,
Boarea morţii îngheţată.
Plâng în drum!

Din manuscrisele Academiei Române (B. A. R. No. 2253, filele 119—120, 124—125, 125 a—134, 139, 141—144) cunoşteam varianta acestui **Chor** al duhurilor negurei:

Tot mai sus, mai sus plutim noi,
Cercuri albe tot lărgim noi,
Din adânci spărturi de munte,
Pân'la vârf de stânci cărunte
Creşte-un fum.

Ca de brazi frumoase visuri,
Noi plutim pe largi abisuri
Nu stârnim din somn pe munte.
Om mâhnit cu griji pe frunte,
Dormi acum.

Dormi pe când un şir de duhuri,
Pribegeşte prin văzduhuri;
Ele plâng. Prin lumea moartă
Al peirii suflet poartă
Şi-i fac drum.

Imi aminteam de o încercare şi mai veche:

Tot mai sus, mai sus ni-i drumul
Tot în cercuri lărgim fumul
Din a munţilor spărture
Pân'să urci pe stânce sure
Ca un fum.

Ale brazilor dulci visuri,
Noi plutim pe largi abisuri
Nu stârnim din somn pe munte —
Uită-a'tale doruri crunte!
Dormi acum!

Dormi şi tu când prin văzduhur'
Pribegeşte-un şir de duhuri
Ele trec, şi'n lumea moartă
Răsuflarea morţii poartă
Şi-i fac drum.

Odată descoperite stanţele corului negurilor, din care versiunea sibiiană îmi pare mai deplin închegată — mai **eminesciană** — nădejdea mea de a găsi restul poemului dramatic prindea tărie mai multă. Şi nu m'am înşelat.

Dar **cum** am ajuns la reconstituirea şi descifrarea sutelor de versuri cari alcătuesc **„Vârful cu dor,** baladă românească pentru soli, cor şi orhestră, textul de F. de Laroc, traducere de M. Eminescu" (şi care s'a jucat la Sibiu pentru prima oară „în sala edificiului **reuniunei germâne de cântări,** Pământul mic No. 1", în 18/30 Noembrie 1879): acest lucru se va afla din capitolul imediat-următor.

BARBU LAZAREANU

Leon Viorescu — Desen

G. Brisgand — Meditare

PLOAIA

de STEJAR IONESCU

Trenul curier ieşise din staţia Paşcani, pe linia care mergea spre Bacău şi se oprea la ultima haltă de lângă front.

Din pământ până sub bolta cenuşie, crescuse noaptea, munte de tăceri, rotund şi singur, cu stele rare alergând prin codri de neguri. Un vuet sfredelea temelia muntelui, ducea după el miriapodul negru. Furnicarele gărilor se năpusteau asupra lui, acoperindu-l cu o crustă de căciuli şi mantale. Feţe omeneşti se arătau la încheetura vagoanelor şi pe acoperiş, mici, ascuţite, osificate, lucind ca nişte solzi.

Rând pe rând, lumânările aprinse la plecarea din Iaşi se sfârşiseră în bălţi fierbinţi şi cleioase, pe care licuriciul fitilului se sbătuse în convulsii de reptilă minusculă, până când pierise ucis cu lama unei baionete. Alte lumini, înfipte în guri de butelii, se prăbuşiseră încet, tot mai palide, cu flacăra suptă spre fundul sticlei.

Un singur compartiment nu fusese copleşit de întuneric. Odinioară, canapelele de pluş roşu, acoperite cu dantele, plimbau moşieri bine hrăniţi, doamne distinse, înfăşurate în voaluri lungi de călătorie, deputaţi cu ghiozdane şi ambiţii ministeriale. Acum, canapelele ajunseseră bănci din ostreţe de brad; ferestrele fuseseră înfundate cu scânduri, un singur pătrat mai rămăsese de sticlă.

Uşa era baricadată. Călătorii de pe culoar dormeau în picioare, îngropaţi până la brâu în mormanul de bagaj. Inăuntru, deoparte şi de alta, stau câte cinci oameni. Intre ei, lungit pe lăzile de campanie, era cel din urmă venit.

Flacăra lumânării înfiptă pe marginea ferestrei, se contracta, apoi ţâşnea într'o şuviţă dreaptă: izvor care vărsa în bazinul dimprejur, la răstimpuri tăiate de suflări negre, lumina portocalie, tremurătoare. Oamenii şedeau lipiţi strâns unul de altul, alcătuiau o singură massă pe fiecare bancă. Imbrăcămintea îi împărţea vag în câte cinci fâşii de postav mai sur, sau mai albastru. Capetele nu se deosebeau unul de altul; erau chipuri de camarazi care se întorc pe front. Sufletul le căzuse în adâncuri şi lăsase o simplă suprafaţă accidentată: gură, nas, obraji, pleoape. Unda şovăitoare a luminii trecea peste feţe şi se retrăgea poleind şi rozând, cum goleşte şi roade apa măştile de piatră săpate într'un dig.

Nu vorbea nimeni. Aşteptau nemişcaţi, cu mânile pe genunchi, cu gulerul mantalei ridicat. Lumânarea scădea; bagheta albă nu mai era decât un disc subţire. Flacăra se zbătea, cerea ajutor, ţipa prelung. Apoi deodată se vărsă în şiroae de lacrimi şi amuţi într'o ultimă pâlpâire vânătă.

Era întuneric. Incepu să se audă lămurit ţăcănitul roţilor şi bătăile de bocanci ale celor de pe acoperiş.

— Mai are cineva o lumânare?

— Nu sunt nici chibrituri.

Cel întins pe lăzile de campanie se întoarse de câteva ori pe-o parte şi pe alta. Işi pipăia într'ascuns buzunarele. Ştia că i-a mai rămas o lumânare şi o cutie de chibrituri. Când le întâlni în vârful degetelor, vru să spună ceva, dar se răsgândi şi se strânse deodată, amorţit ca gângania în faţa primejdiei.

Noaptea privea prin ochiul pătrat de sticlă. Nourii se destrămau. Peste câmpuri, firele de telegraf veneau în goană, se apropiau, începeau să fugă alături cu trenul. Luna se ridică de sub orizont şi se aşeză pe sârme. In mers, ovalul de sidef trecea de pe o linie pe alta, de jos sus şi iarăşi jos, solfegiind melopeia roţilor.

Deasupra larma crescu. Soldaţii coborau de pe acoperiş, tropăiau şi izbeau cu armele în tabla muiată şi răguşită ca un carton. Peste capetele celor din compartiment se vărsă aer rece, începu să curgă după ceafă pe şira spinării.

Un călător tuşi gros şi se mişcă. Pe rând, toţi tresăriră, tuşiră, căutară cu mânile prin întuneric.

— Vine de sus.

— Au plecat băeţii şi-au lăsat gaura destupată.

Pe tavan, în locul unde fusese globul rotund al lămpii, se ivise o pată fumurie de cer şi o stea ca un mic spin de aur. Acele ei străbătură prin ochii sticloşi şi se înfipseră în cele unsprezece inimi de sub mantalele înghesuite.

O clipă lungă, ca un strigăt pierdut în depărtare...

Acoperişul trosni din nou, călcat, lovit: se urcau alţi soldaţi. Şi pata de cer se acoperi.

— Bine, băete! răsună în compartiment, ca o comandă.

Trenul porni.

La geam se îngrămădeau umbre, şuerau crengi goale ca bicele: trecea o pădure. Apoi nota lunii îşi reluă solfegiul pe nervii nopţii.

Zorile se apropiau. Somnul apăsa creerul îmbătat, dobora trupul, legându-i greutăţi de plumb la toate încheeturile. Viaţa amorţise şi în tiparele ei pustiite, abia pluteau ici şi colo alge de vis.

...Un răpăit prelung. Un ţipăt. Fusese un pod?

In compartiment se vărsă ca o pală de ploae. Curseră şiroae catifelate şi calde. Mai picurară o vreme, fără sgomot, boabe negre şi sărate. Pe feţele celor adormiţi se târau vietăţi şerpuitoare, umblau pe pleoape, lunecau pe tâmple, se pierdeau între rădăcinile părului.

. . . .

Ochiul pătrat albise. Dimineaţa, oprită de scândurile opace, întindea spre plafon, încet, dureros, o mână sfâşiată, de lumină.

Elevul-plutonier, un copilandru pe faţa căruia nu se săpase încă nici o cută, dormise sprijinit de umărul vecinului necunoscut. Meditase prin întuneric la întâmplările trăite într'un timp aşa de scurt şi la soarta care-l aştepta acolo unde era trimes. Somnul venise ca un uriaş de treabă şi făcuse abur tot acest coşmar... E acasă, stă sprijinit de gardul înalt al grădinii. Acolo se întâlneşte totdeauna din întâmplare cu Viki, verişoara şi dragostea lui. Viki nu vine. E supărată, îl socoteşte un copil. Trebue să-i arate înălţimea simţirii, talentul şi forţa lui. Ia vioara, o ţine strâns lângă obraz şi trage cu arcuşul. Melodia e dumnezeiască. Se simte genial şi parcă

Continuare în pagina II-a

se sfârşeşte de încântare. Şuviţe de sudoare îi curg pe tâmple. O coardă a pleznit. Tresare. Deschide ochii: unde e? Se uită, afară, urmează după mâna de lumină şi răcneşte, lovit în măruntae. Braţele împietresc întinse spre plafon. Intreg compartimentul sare în picioare, apoi se lasă, încet, înapoi pe bancă. Toţi au privirile prinse în tavan. In cadrul rotund din mijloc stă înţepenit capul tăiat al unui om. Pe chipul de [illegible]artea ochii şi dinţii lucesc cu o lumină dinlăuntru, parcă şi-ar fi aşezat lampa ei acolo. [illegible]agea sufletul

reţele celor de jos creşteau. Moartea [illegible] afară, îl clătina pe marginea [illegible] semăna cu vecinul său.

Nici unul din cei unsprezece [illegible] capăt îşi desvelea dinţii Era toată scara animală. M[illegible]mul mic din faţă, intrase cu într'o grimasă de car[illegible]se ale dolmanului; toată viaţa i se [illegible] gâtul între umeri[illegible] bombaţi de iepure. O picătură căzu şi-l concentra[illegible] i-ar fi trecut un obuz pe la urechi; începu făcu[illegible] cu trupul îndoit, ascunzându-şi astfel tremurul picioa[illegible]or şi mâinile care făceau cruci mărunte în buzunare. Căpi[illegible]ul din dreapta maiorului era hipnotizat de hîda arătare. Nasu' de [illegible]iu adulmeca în sus, obrajii galbeni se lipeau şi mai mult pe oase. Sublocotenentul lung, subţire, cenuşiu, privea cu un singur ochiu, cocor prins în cuşcă. Falca de jos a tovarăşului următor căzuse. Pe la colţurile gurii se prelingea salivă, şi faţa întreagă, rotundă, mirată, era a unui bou înjunghiat. Alături, tânărul care rămăsese prins de centura vecinului, plângea. Ochii lui albaştri se aburiseră şi buzele tremurau.

Cel dintâiu înfrânse groaza un pachiderm enorm, cu două mărgele lăcrimoase sub sprâncene, cu nasul vânăt căzut peste gură şi cu pielea de pe obraz curgând în jos, spre trunchiul de con al gâtului. Namila privi la cei din jur, îi văzu stropiţi cu sânge pe faţă, duse mâna la ceafă speriat, se ridică peste toţi şi eşi scuipând în culoarul golit. După el, parcă de sub dânsul, ieşi grăbit un pitic cu priviri tulburi de peşte.

Maiorul descoperi aiurit că toată mantaua îi era udă şi murdară. Obrazul avea pistrui negri, dar lucrul acesta nu-l simţea.

— Le-am spus sa ia seama la poduri. Mor ca nişte...

Arunca priviri urâte împrejur. Cel lungit pe lăzile de campanie, slab, ogârjit, cu mantaua boţită de liberat din spital, rămăsese nemişcat, cu spinarea încovoiată şi mustăţile căzute pe gură, ca un câine bătut.

— Fă loc, îi porunci maiorul.

Unul după altul, se strecurară din compartiment şi ceilalţi. Cocorul şi boul înjunghiat se închinară şi priviră înapoi, şovăitori.

Singurul om, un locotenent, şi cel întins pe lăzile de campanie, rămaseră.

Locotenentul căuta să înţeleagă. Capul lui frumos, cu trăsături regulate şi fine, cu pielea rumenită de vânturi, cu ochii reflectând o viaţă interioară trează, sta în faţa celuilalt cap din tavan ca un izvor lângă o piatră. Niciodată nu-şi simţise sufletul atât de real, bătând în inimă ca într'o poartă, svârcolindu-se prizonier înlăuntrul lui însuşi. Lampa morţii îl făcea să se vadă mai bine pe sine. La tăcerea rece, răspundea tumultul vieţii. Insă ideia neființei n'o putea cuprinde; chipul din plafon, vestitor al ei, îi trezea teama şi ura. Simţea, dar nu izbutea să gândească. Era numai om, numai instinct. Işi privi vârful degetelor, cum făcea în clipele de concentrare. Văzu pe ele urme lungi, parcă îl mângâiase o mână de schelet cu falangele muiate în sânge. Cum uitase... Nu erau două minute de când ieşise dintr'un vis delicios: Făcuse duş cald, în baia cu păreţi de porţelan. Tot acolo se afla şi biblioteca lui şi fotoliul în care se întinsese gol, cu o carte în mână. Lidia i se aşeză deodată pe braţe şi cartea căzu jos. Lidia era prietena veselă, pasionată şi enigmatică, cu care petrecuse o vacanţă la mare. Ea îi luase mâinile şi i le mângâia. Un fluid fierbinte trecea prin mângâierea aceasta dela ea, în tot trupul lui înfiorat...

Din ce oribilă materie se născuse farmecul acestei clipe! Locotenentul privi încăodată, pe furiş spre cercul rotund din tavan. Il cuprinse mila pentru toate închipuirile vieţii; un imens dispreţ năştea împotriva lui însuşi. Şi gura i-se lungea, părea că râde, ecou al râsului roşu de sus...

Işi ascunse încet mâinile la spate şi ieşi pe vârful picioarelor.

Cel lungit jos, oscila acum în picioare. Când se văzu singur, îşi dădu căciula bucuros pe ceafă. Căută în buzunar: lumânarea era întreagă. O păstrase pentru altceva, dar acum nu se cuvenea s'o mai ţie: era a mortului. Se urcă pe bancă în picioare, scoase baioneta şi o înfipse în lemnul acoperişului. Pe mâner încrucişă şi lipi băţul lumânării. Aprinse. Flacăra dansa pe obrajii mortului. Iar camaradul de dedesupt psalmodie:

— Tu erai, măi frate. Eu credeam că-i ploaia...

STEJAR IONESCU

Citiţi, azi
LECTURA No. 160:
Floarea literaturilor străine
KLINKOWSTROEM
Urîţica
Lei 5.- Scrierea complectă. La librari şi chioşcari.

Atelier de Pălării Bărbăteşti
Instalaţie Modernă
Pălăriile bărbăteşti cât de vechi se curăţă, se întorc şi se modernizează
LA
Marin Drăgănescu
Str. Regală 10
Execuţie ireproşabilă, material de prima calitate.

Un rol seducător

— E voe ? se auzi.

Inălţând capul depe hârtii, d. Prefect pe Poliţie recunoscu în faţa-i pe d. Ionel Lăcustă-Termidor. Işi scoase repede ochelarii de pe nas, ca să nu pară bătrân, se ridică şi aruncându-i pe hârtii, se înfăţişă parcă mult mai tânăr.

— Bată-te să te bată ! Tu eşti mă, Lăcustă ?... Şi domnişoara e... soţia ta ?

Lângă uşă, ca un model al feminităţii încremenit în cea mai dulce sfiiciune, domnişoara, nu mai crescută ca un copil mare, privea în jos, surâzând cu o gură aproape femeiască, de o mare fericire lăuntrică, poate—cine ştie ? numai din imensa bucurie de a exista. Primăvara, cu sufletul încă de iarnă rece, aruncându-se în odae în fâşii prelungi şi nestatornice în care fremătau întâile reflexe verzi ale castanilor, învăluise fiinţa de lângă uşă în mătăsăriile ei ireale. O cazacă subţire cuprindea grumajii, braţele şi se oprea pe cele două cupe învoalte ale şoldurilor, de unde purcedea o rochiţă numai cute albastru închis, până la genunchi. Picioarele cuminţi şi modeste, unul alături de celălalt, se duceau şi se opreau în doi pantofiori fără nici o podoabă, ca două mierle negre. Când şi-a scos bereta studenţească, părul de un castaniu deschis rămase înnodat într'un coc greu la ceafă unde un soare mic, în nebuloasă aurie, imita păr fin răvăşit. Era singura anarhie a copilei.

Prefectul, vechi amator, fu surprins de această arătare candidă şi suavă, când propriile lui fiice crescute sever, aproape milităreşte, se purtau tunse scurt, braţe goale, fumau ca nişte şerpoaice şi se băteau cu ordonanţele până la sânge.

— Bravo, Termidor ! Imi place ! Te-ai făcut om de treabă !

Şi prefectul se îndreptă spre uşă să strângă mâna tinerei soţii.

Dar Termidor, cu un mare zâmbet în care sclipi, vicleană şi trivială, o ştirbitură neagră, se interpuse:

— Imi daţi voe: domnişoara Rachel, colaboratoare la ziarul meu **Ideia Ministerială.** Nu, nu e soţia mea!... râse d. Termidor din toată inima şi totuşi cu destul respect. Vedeţi dv., de când cu... experienţa de a pune în scenă... vă aduceţi dv. aminte... fericirea (creată de imaginaţie) în funcţie de amintire... când cu mitraliera dela Hotel Regal.... Nu se mai putea !... Şi-atunci am scos **Ideia Ministerială.** Se adresează unui public restrâns: miniştri, foşti miniştri, viitori miniştri. Inţelegeţi dv... Un astfel de ziar de elită are nevoe de subvenţii. O aristocraţie intelectuală pentru a subzista...

— Lasă, dragă, vino la chestie. Ce doreşti ? Cât ?

— Imi pare rău, domnule Prefect ! Ionel Lăcustă-Termidor poate avea toate viciile, dar ingrat nu poate să fie.... N'am venit să vă abonez. Veţi primi **Ideia Ministerială** în chip graţios, în semn de adâncă... de... de profundă...

— **Lasă. Zi-i 'nainte !**

— Am venit să vă explic o nouă faţă a concepţiei mele dinamice despre lume, să vă fac cunoscută o nouă aplicaţie. Pornesc, e drept, dela acelaş principiu şi domnişoara aci de faţă e elementul meu de experienţă şi de succes—zic de succes pentru că de două luni suntem în plină activitate şi dv. n'aţi primit, cred, încă nici o plângere împotrivă-mi. In ce constă procedeul ? Numai decât....

Dela penibila experienţă pe care o cunoaşteţi şi din care am scăpat teafăr, mulţumită amabilităţii dv. pentru persoana mea şi înţelegerii dv. simpatice pentru geniul meu dinamic, am rămas într'o stare, ca să zic aşa, mizerabilă. Eram fiert ! Articolele mele se aruncau la coş. E drept că primeam une-ori câte-un bon dela câte un secretar de redacţie, dar articolele nu apăreau niciodată. Indignat şi văzând starea deplorabilă a Ministerelor noastre, am hotărât să scot **Ideia Ministerială**, pentru Ministere.

Infăţişarea mea era... vedeţi, îmi vine greu să găsesc adjectivul, pentru că eu îmi vedeam mizeria de dinăuntru şi văzută din afară e mult mai jalnică. Cum să te prezinţi Ministerelor, a căror prosperitate o doreşti, într'o stare mai puţin impunătoare chiar decât a domnilor portari, care se înfăţişează sclipind în fireturi ca nişte amirali de uscat. Sunt şi urât—nu, nu mă calomniez. Nasul creşte mereu, de speriat, şi a luat'o de astă iarnă, într'o parte Dinţii s'au rărit. Glasul, cum aţi putut băga de seamă, are şi oarecare sunete prea catifelate, ba chiar goluri, de mi se pare uneori că sunt o flaşnetă italiană, capul fiind papagalul. Fără concepţia dinamo-dramatică n'aşi fi făcut, sunt sigur, nici o ispravă. Ea s'a prezentat dela sine în faţă-mi, cum se ivesc din pământ, în basm, la vreme de mare cumpănă, geniile bune.

Ce este drama vieţei, dacă nu un joc de şah, în care valorile sunt interşanjabile ? Eu am **ideia** — deci **trebue** să găsesc fiinţa cu ochi, gură şi glas fermecător, care să-mi joace rolul în această viaţă decrepită. In locul trupului acestuia ruinat de tranşee, în locul inimei acesteia lipsite de virtuţile atât de voluptoase ale feciorie, în locul glasului hodorogit, iată apare în univers, surâzător, trupul în pas înnăscut de menuet, inima candidă şi palpitând de presimţire, glasul ca o vibrantă coardă de violă a Rachelei !...

Credeţi, scumpe domnule Prefect de Poliţie, că a rezistat vreun domn Director General, vreun domn Inspector General, vre-un domn Secretar General, vre-un domn Ministru ?

Rachel ! Câte abonamente la **Ideia Ministerială** am făcut în şase săptămâni?... (Taci! Nu răspunde! Te-am întrebat numai aşa, pentru un efect dramatic. Răspund tot eu !) 9765 !... Cât costă un abonament anual pentru autorităţi ? Lei 3500. Câte abonamente a făcut fiecare Minister ? Dela 25 la 100. Când trebue să apară ziarul ? Zilnic. De câte ori a apărut **Ideia Ministerială** de când lucrăm ? Odată, cu fotografia întregului guvern.

Imi veţi spune, domnule Prefect de Poliţie că am pornit să conrup cu această fermecătoare fiinţă administraţia superioară, alcătuită la urma urmei din bieţi oameni odihniţi, bine hrăniţi şi deci supuşi ispitelor. Vă înşelaţi şi iată întind singur mâinile să le încuiaţi în cătuşe şi primesc să mă aruncaţi în saramura ocnelor dacă veţi afla un singur funcţionar public care să fi căzut pe canapeaua din biuroul său victima viţiului bărbătesc, muşcând (ca să vorbim în stil biblic) din mărul Rachelei! Nu e nevoe, cred, să vă afirm pe cuvântul meu de onoare că această fiinţă e virgină. De altfel se vede. Arta mea nu se întemeiază, cum ar crede o minte vulgară, pe prostituarea acestei fiinţe cereşti. Şi nici n'ar fi fost practic— se vede numaidecât. După întâia îmbucătură, unul ar spune că mărul a fost acru, altul că i s'au strepezit dinţii, altul că de prea multă dulceaţă i s'a făcut greaţă şi altul că nu muşcă de două ori din acelaş măr. Toate uşile s'ar închide, nu s'ar mai deschide pentru nimic în lume, iar **Ideia Ministerială** ar fi silită să-şi întrerupă apariţia ei viitoare.

Ce dăruesc eu ?

Pe Rachel ? Nu. Eu dăruesc **ideia** Rachelei, şi această idee, domnule Prefect de Poliţie, este **incoruptibilă.** Nici odată ochii—clipeşte. Rachel !—surâsul— surâde, Rachel! — mersul — fă doi paşi, Rachel! glasul — spune **bonjour**, Rachel! — nu vor fi mai cuceritoare şi în existenţa lor dinamo-ideologică mai desăvârşite ca în acest refuz, în acest ascetism faţă de solicitările degradante ale vieţei. Domnii Miniştri în faţa Rachelei au rămas integri, Rachela, pururea fecioară în faţa domnilor Miniştri, a rămas mai încântătoare şi mai vrăjită, mai curată şi mai perfectă, ca o pânză de Giotto, ca o melodie de Luli...

Găsiţi că eu sunt un excroc şi Rachel o criminală ?

Dacă eu sunt excroc, excroc e şi Praxiteles, iar dacă Rachel e criminală, criminală e şi Victoria dela Samotrace. Dumnezeu care a creat pietre, stele, ape şi flori, a creat şi aceste fiinţe vii, ideile de artă şi ele, domnule Prefect de Poliţie prin corp în câte un ceas de mister, într'o piatră cioplită, în câteva sunete împletite cu tăcerea ondulată a timpului, în mersul şi surâsul Rachelei pe vasta scenă a lumii.

Bănuesc că acum, după ce v'am destăinuit secretul jocului şi al scenariului, socotiţi că ceiace am făcut e foarte simplu. Şi în această presupunere, domnule Prefect de Poliţie, vă înşelaţi. Alegerea şi perfecţionarea mijloacelor de expresie în crearea unei opere de artă ţine de un geniu atât de...

Rachel! Vrei să treci pentru câteva minute dincolo?... Imi daţi voe, domnule Prefect... Aşa, Tu, Rachel, cât vei sta aci singură, mai repetă cele două figuri: **privirea iniţială** şi mai cu seamă **surâsul suprem.**

Şi acuma, domnule Prefect, fiindcă suntem singuri, credeţi că Rachel, aşa cum aţi văzut'o, e a lui tat'-său şi a măsii? Nu! Rachel e creaţia minţii mele! Milioane de Rachele mucezesc prin atelicre de croitorie, prin saloane de curăţat, tăiat şi lustruit unghii, sau prin cine ştie ce bucătării, în comuniune mistică cu vase nespălate. Pe Rachela mea am meditat'o şi calculat'o îndelung în toate proporţiile şi efectele ei. Un vers de geniu, poate rosti, inconştient, orice căruţaş, dar versul meditat de mine dansează, cântă şi vrăjeşte numai în strofa de lumină în care l'am iscat. Mi-a trebuit (şi dau numai elementele grosolane ale concepţiei) un sânge rarefiat de mii de ani, un copil în care spiritul sexului să se învălue doar ca un văzduh, trupul menţinut proaspăt şi fraged de o foame devenită istorică. Mi-a trebuit o inteligenţă care să guste cu inocenţă şi desăvârşită voluptate jocurile înfăţişărilor lumii, şi care să aibă dezgustul până la saturaţie, din milenar exces, al tuturor fanatismelor. Iată de ce am ales din miile şi miile de Rachel pe **această** Rachel, copila selecţionată de ghetto, rafinată de Talmud şi dusă la perfecţie de geniul meu dramatic.

Am avut de luptat cu moda tipului femeesc care vulgarizează şi mai cu seamă care actualizează prea mult ca să pot, prin ea, scoate în relief metafizica sexuală a Rachelei. A trebuit să renunţ, cu tot riscul — nici o operă de artă nu se crează fără anularea mediocrităţii admirate de contemporani şi fără teribiulul risc de a fi sărit cu un milimetru dincolo de esenţa de unde începe imperiul trist al manierei şi caricaturei — a trebuit să renunţ şi la părul tuns-oxigenat şi la desgolirea braţelor şi grumajilor. Şi am avut apoi de luptat cu tot ce era imperfect în gesturile Rachelei, cu tot ce era năclăit în dicţiunea Rachelei — ea care umblă, gesticulează şi vorbeşte de 5687 de ani.

Imi veţi zice că de vreme ce am găsit'o şi creat'o — de-acum înainte... Nu! Nimic nu e etern, domnule Prefect de Poliţie, nici planetele şi nici Rachela. Trebue să înţelegem deplin pe Rachela de-acum şi să ne bucurăm cu cea mai mare intensitate. Nu se vor desfăşura depe Mosorul Pământului de două ori două primăveri şi aceste mijloace de expresie pe care le-am creat cu atâta râvnă şi durere, vor trece de meridianul frumuseţii. Momentul e unic. El nu s'a mai ivit dela eşirea din Egipt niciodată şi nu se va mai ivi, până la sleirea timpului, niciodată.

Inţelegeţi, domnule Prefect?

Rachel va voi să fie mamă. Şi nici o consideraţie dinamo-dramatică nu o va putea desconvinge. Va avea poftă de mâncare. Se va îmbăta. Se va lăsa pătrunsă de confuzia vieţilor şi va urla că ea vrea să ofere aevea surâsul şi gura în locul tainei şi al surâsului...

Vă daţi seama, domnule Prefect de Poliţie, de ridicolul şi degradarea Venerei de Milo care s'ar da jos de pe soclul de la Louvre, s'ar urca într'un taxi şi ar spune şoferului s'o ducă la Hotel Rietz?...

E destinul care pândeşte şi-mi va ruina ideia. Dar nu, să nu cad în melancolie! E o chestie care mă priveşte numai pe mine şi sistemul meu.

Acum putem chema pe Rachel.

Rachel! Rachel! Domnul Prefect, vrea să-ţi strângă mâna. **Privirea iniţială?** Pleoapa în urcare ceva mai lento, şi privirea ceva mai uimită, ceva mai dintr'o parte... Nu, nu-mi place! Incăodată. Aşa, perfect! **Surâsul suprem?** Mai mult: să se vadă şi caninul din stânga! Limba o scoţi scurt şi o mişti numai odată! Perfect! Mulţumesc!...

— Tot ticălos ai rămas Lăcustă!... Tu nu mori acasă, mă!...

— Cu cel mai profund respect, domnule Prefect! Hai, Raşelica!...

Şi salutând larg, cu genuflexie şi pălăria în semicerc aerian, d. Ionel Lăcustă-Termidor a mimat o retragere triumfală, cu surâs graţios de primă-balerină.

F. ADERCA

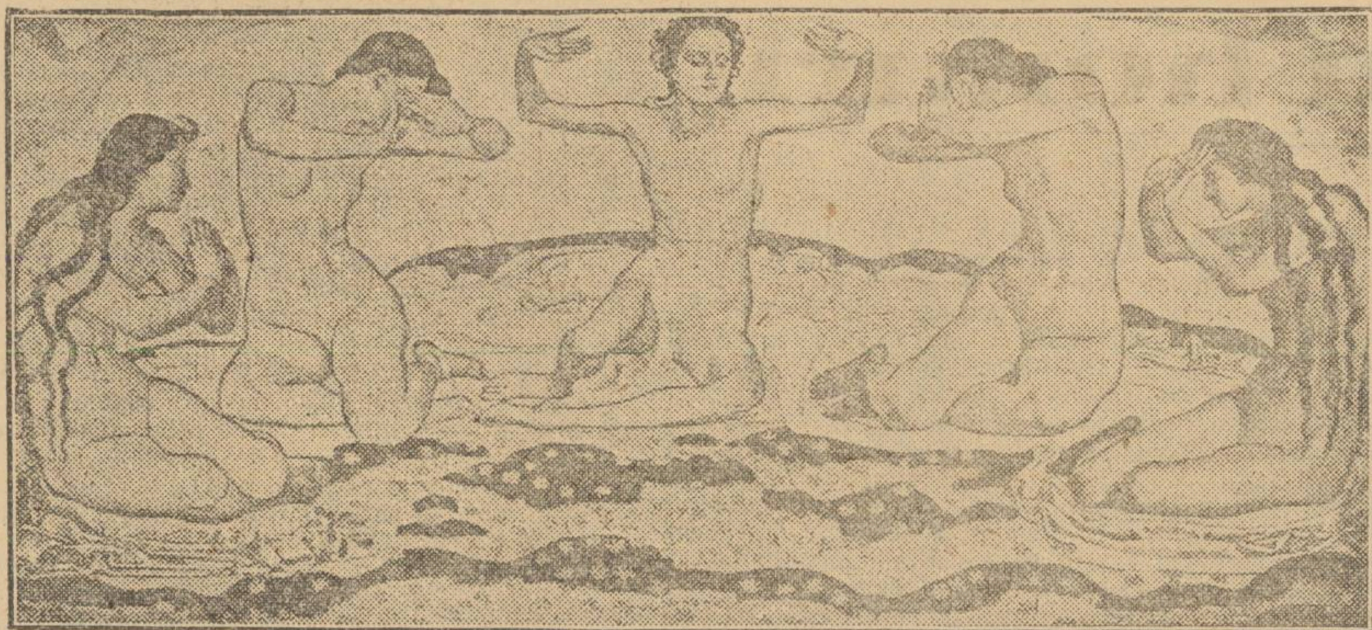
INTERESANTA
Distractivă Instructivă
Biblioteca „DIMINEAŢA"
—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—
AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME
Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zina apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazu 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Fabre.
No. 48. — O mireasă la loterie de W A. Hofmann.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55 — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior şi Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Heinrich Mann.
No. 61. — Clacă şi robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O împuşcătură în ceaţă de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi şasă... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie de Vsevolod Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau.
No. 81. — Viaţa şi filosofia lui Spinoza de Dr Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab.
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schiţe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.

Primele zece numere sunt epuizate
Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.-
De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

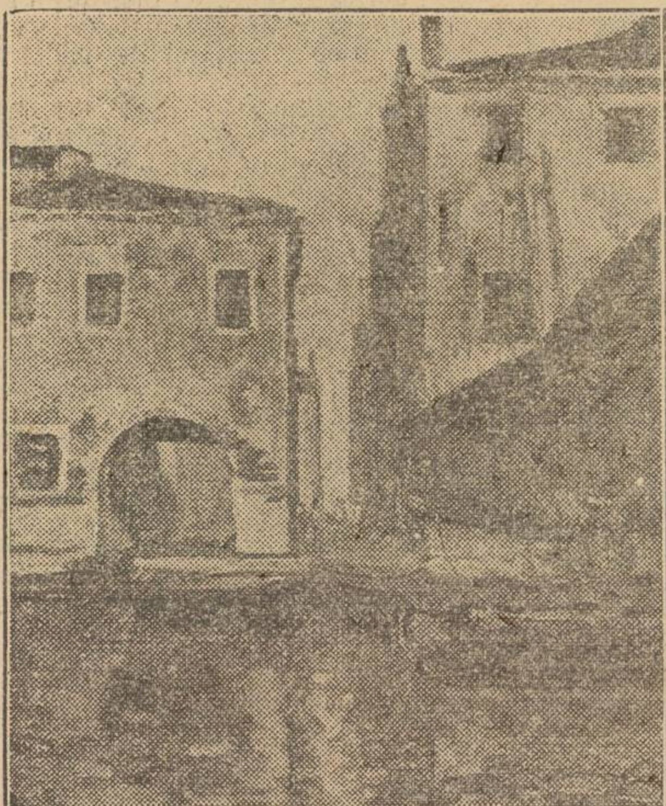
Adeverul Literar şi Artistic
PREŢUL ABONAMENTELOR:
Pe timp de un an . . . Lei 30
„ „ „ 6 luni . . . „ 150
„ „ „ 3 „ . . . „ 75
In străinătate dublu

„MEYERS LEXIKON"
complect revizuit pe anul 1927 poate avea oricine contra plăţii de
— 5 Mărci germane pe lună de volum —
A se adresa firmei „FORTUNA" Bucureşti, Calea Văcăreşti No. 30

F. Hodler — Panou decorativ

PLASTICA

Cele mai recente expoziţii de artă dela noi n'au dovedit tendinţe precise pentru realizarea acelui ideal de neo-clasicism care, pornind dela invenţia decorativă, dela puritatea imaginilor, dezlegată de influenţe şi de realitate, să transcrie spectacolul lumii sensibile aşa cum se proectează spontan, nervos şi impresionant pe ecranul viziunii lăuntrice.

N. Dărăscu — Pe canalul Vena

Manifestaţiunile plastice se menţin în spiritul submediocru al exhibiţiilor colective de grotă.

Dela aceste manifestaţii la expoziţia de artă adevărată este un drum fără legătură şi care exclude comparaţia.

S'au deschis luna aceasta câteva expoziţii de seamă. La ciclul alcătuit de Tonitza, Demian, Ştefan Constantinescu, Adina Paula Moscu, se adaugă altele noui.

Virgil Condoiu — Portret

In sala din strada Regală şi-a deschis expoziţia obicinuită pictorul Nicolae Dărăscu. Lucrările expuse concentrează emoţii sincere în tonuri meşteşugit echilibrate.

Câteva flori şi cu deosebire peisagiul marin proectează impresii senine pe o cromatică delicată.

Lumina şi nuanţa sunt cercetate de artist mai mult decât forma. Preocupările de colorit predomină aproape exclusiv la aşezarea în pânză.

E o viziune ce străbate orizonturi nouă şi se opreşte pentru a nota sensaţia rară.

* * *

In sala Mozart, expoziţia lui Leon Viorescu aduce o paletă nu destul de largă, nu deajuns de solidă, deşi pictorul îndrăgeşte amănuntul şi face sensibile imagini ce tălmăcesc în pastă o nouă căutare, un nou drum spre stil.

Afinităţile cu factura picturală a lui Ştefan Dimitrescu nu micşorează, ci dimpotrivă, cresc valoarea artistică a lucrărilor lui Leon Viorescu.

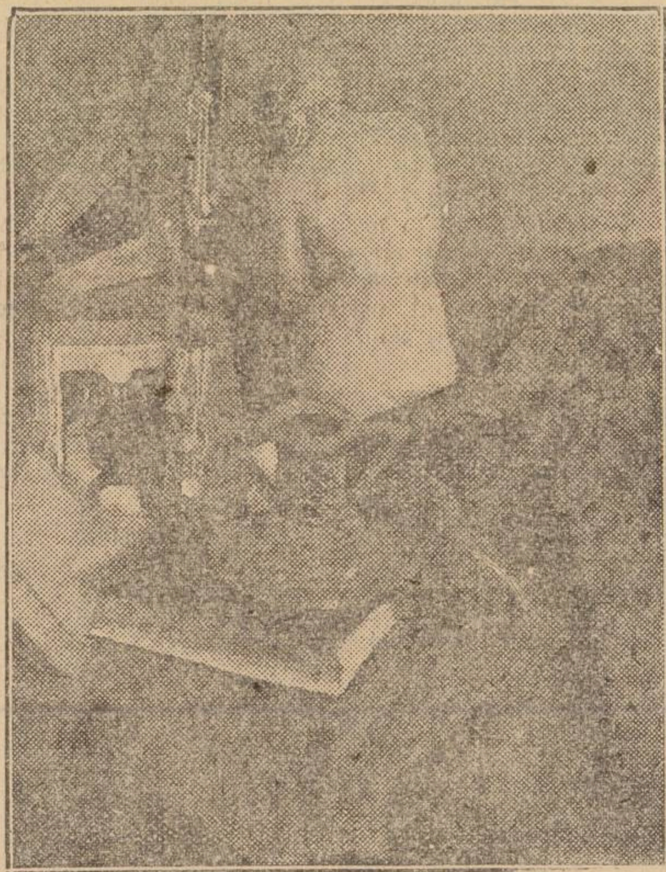
Formele apar aci spontane, bine clădite în culoare, încercuind cu sugestive contururi elementele ce construiesc subiectul. Natura moartă este genul în care artistul apare şi mai original şi mai puternic. Sunt compoziţii echilibrate ca realizare tehnică şi ca grupare de detalii.

* * *

Pictorul Virgil Condoiu expune un număr de lucrări care pot măsura toate inegalităţile talentului său.

Dela portretul de dimensiune, la peisagiul de fixare miniaturală, dela precizarea expresiei la caricaturizarea ei, Virgil Condoiu înfăţişează calităţi ce nu se pot contesta şi defecte ce nu se pot ascunde.

E uneori o surprinzătoare adâncime de execuţie, cu precizarea amănuntului şi cu sugestivitatea elementelor de compoziţie, — şi alte ori o grabă inexplicabilă de a zvârli paleta înainte de fixarea definitivă a impresiei.

Leon Viorescu — Natură moartă

Pentru însuşirile deosebite ce evidenţiază acest artist, îndemnul la muncă serioasă nu trebue să fie luat ca un sfat, ci mai degrabă ca o dojană.

* * *

Tot la Mozart expune şi sculptorul Spartali Basarab câteva bucăţi care nu pot caracteriza în mod hotărît un talent.

H. BLAZIAN

Virgil Condoiu — Portret

Un scandal la Dublin

La 12 Decembrie 1864, oraşul Dublin era în mare fierbere. Un scandal, care de multă vreme era şoptit şi comentat, trebuia să compară fără uşi închise înaintea tribunalului, şi toate femeile, precum şi un însemnat număr de bărbaţi aşteptau cu explicabilă curiozitate şi cu multă nerăbdare ziua judecăţii.

Eroii acestei delicate afaceri aparţineau cu toţii societăţii celei mai înalte. Adevăratul acuzat era un medic, oculist celebru, de curând înobilat pentru lucrările sale. Nevasta lui, scriitoare de mare renume, câştigase popularitatea prin apărarea călduroasă a drepturilor irlandeze. Pentru poporul irlandez, „Speranţa" întrupa un fel de muză naţională.

Reclamanta era o tânără, fiica unui profesor dela Trinity College care avea şi direcţiunea bibliotecii Marsh.

Se povestea că această domnişoară, Miss Travers, pe când nu împlinise încă douăzeci de ani, fusese sedusă de doctorul Wiliam Wilde în timpul când o îngrijea. Unii merg chiar până acolo încât susţin că fata a fost violată numai după ce a fost adormită cu chloroform. Doctorul era înfăţişat ca un soi de minotaur; şi se povesteau pe socoteala lui o mulţime de aventuri destrăbălate. Toate figurile exprimau bucuria curiozităţii răutăcioase şi-a invidiei. Afacerea trezise un interes extraordinar. Supraexcitaţia depăşea orice măsură. Părţile făcuseră apel la cele mai de seamă figuri ale baroului. Procesul, pe cât se credea, trebuia să dureze o săptămână. In ziua întâia, mulţimea se înghesuia nerăbdătoare în sala de audienţă.

După proporţiile pe care le luase scandalul, cazul urma să fie judecat în penal, şi Sir William Wilde trebuia să fie urmărit, după cererea parchetului, dar lucrurile n'au mers până acolo. Nici Miss Travers nici tatăl ei nu-l urmăriră pe William Wilde pentru viol, violenţă sau seducţie. Miss Travers intentă însă doamnei Wilde o acţiune în civil, cerând două mii de livre daune-interese. Pretenţiunile acestea se întemeiau pe faptul că Lady Wilde adresase doctorului Travers o scrisoare defăimătoare, care era concepută în termenii următori:

Tower, Bray, 6 Mai

Domnule, nu cunoaşteţi fără îndoială, purtarea dezonorantă pe care o are fiica d-voastră la Bray.

Din îndemnul ei, vânzătorii de ziare, răspândesc afişe ofensătoare, în care e pomenit numele meu, şi prin care se lasă să se înţeleagă că a avut o legătură cu Sir William Wilde. Faptul că ţine cu orice preţ să-şi strice reputaţia m'ar interesa prea puţin dacă ţinta ei n'ar fi ca, insultându-mă, să stoarcă, sub ameninţarea unor viitoare neplăceri, sumele de bani pe care le-a mai pretins şi altă dată în mod zadarnic, dela Sir William Wilde. Socotesc prin urmare, de datoria mea să vă informez, că prin ameninţări şi insulte, nu ne va smulge nici un ban. Preţul dezonoarei sale, atât de josnic reclamat, nu-i va fi acordat niciodată.

Jeane F. Wilde

Prin cererea de chemare în judecată, Sir William Wilde era citat împreună cu soţia lui, faţă de care era responsabil civilmente. Apărătorii susţineau că nu există defăimare, că scrisoarea nu avea semnificaţia jignitoare ce i se atribuise, că nu fusese dată în vileag şi că, în fapt, era justificată.

De mai bine de un an de zile, susţinea apărarea, Miss Travers se străduia prin toate mijloacele să hărţuiască şi să vâre zâzanie între Sir William Wilde şi soţia lui, sub pretextul că Lady Wilde stătea în calea fericirii ei. Publică mai întâi o broşură scandaloasă al cărei titlu: „*Florence Boyle Price*, un avertisment al Speranţei". tindea evident să lase să se creadă că era scrisă de Lady Wilde.

Susţinea că un oarecare dr. Quilp atentase la pudoarea ei. „E trist, scria ea, să te gândeşti că'n secolul al nouăsprezecilea o „lady" nu poate risca să intre la medicul ei fără o pavăză care să-i apere trupul". Miss Travers pretindea că descrierea doctorului Quilp corespundea sub multe aspecte portretului medicului de curând înobilat: „figura grosolană şi vulgară, cu o expresie bestială şi sinistră. Buza inferioară eşită în afară era hidoasă, iar partea superioară a feţei era tot atât de pocită ca şi cea inferioră. Ochii săi mici şi rotunzi aveau o expresie vicleană, etc". Nemulţumită numai cu atâta, Miss Travers trimise scrisori ziarelor, pentru a atrage atenţiunea asupra existenţei pamfletului. Intr'o zi, pe când Sir William Wilde ţinea o conferinţă la Uniunea Creştină a Tinerilor, ea trimise în apropierea sălii câţiva băeţi cu afişe pe care scrisese cu litere mari: „Sir William Wilde şi Speranţa". Unul dintre băeţi purta în mână un clopot mare. Sub numele de Speranţa ea publică, spre marea supărare a d-nei Wilde, într'o foaie săptămânală, o satiră în versuri în care ridiculiza familia Wilde. In timpul când Lady Wilde s'a oprit la Bray, trimise broşura tuturor servitorilor casei. Intr'un cuvânt, Miss Travers, înzestră aceste persecuţii cu o ingeniozitate şi cu o încăpăţânare specific feminine.

Pentru a justifica scrisoarea d-nei Wilde, apărarea mai arăta că Miss Travers adresase în câteva rânduri, sub ameninţări, cereri de bani lui Wiliam Wilde. Scrisoarea fusese trimisă în plic închis doctorului Travers cu scopul de a-l convinge să facă uz de autoritatea lui părintească, pentruca fiica lui să pună capăt acestei purtări scandaloase. Scurt, apărarea schimba câmpul de luptă, acuzând pe Miss Travers de-a fi încercat un şantaj asupra familiei Wilde.

Contra-atacul fu mai implacabil, şi mai convingător. Avocatul reclamantei declară dela început că speţa pe care o apăra era atât de delicată, încât ar fi preferat să nu primească acest proces; declaraţie ipocrită, tot atât de falsă ca şi peruca lui, şi care nu tulbură pe nimeni. Insă povestea pe care o spuse fu surprinzător de limpede şi de impresionantă.

Cu zece ani mai înainte, Miss Travers, pe atunci în vârstă de nouăsprezece ani, fu atinsă de surzenie parţială. Tatăl ei o trimise să consulte pe doctorul Wilde, cunoscutul specialist din Dublin, al cărui tratament o vindecă. Doctorul Wilde nu voi să accepte nici-un onorariu, zicând, dela început, că socoteşte ca o cinste deosebită să poată îngriji pe fiica unui confrate. Avocatul afirmă că, deşi fata era foarte frumoasă, doctorul Wilde nu arătă la început pentru dânsa decât un interes binevoitor. Chiar după ce serviciile lui profesionale n'au mai fost necesare, i-a scris numeroase scrisori sfătuind-o cum să-şi aleagă lecturile, împrumutându-i cărţi, trimiţându-i bilete de teatru. O îndemnă stăruitor să se'mbrace mai bine, o făcu să primească bani, pentruca să-şi cumpere pălării şi rochii, şi-o invită adesea la el, la dineuri şi recepţii.

Ingeniosul avocat cunoştea destul de bine natura omenească ca să ştie că era indispensabil să născocească un incident dramatic, pentruca simpla bunăvoinţă să se transforme în pasiune. Şi-l găsi.

Se pare că, pe când era mică, Miss Travers se opărise în partea inferioară a gâtului şi cicatricea dispărea încet, încet, dar încă mai era vizibilă. Ingrijindu-i urechile, pe când ea sta în genunchi în faţa lui, doctorul Wilde, descoperi acest semn. Sub motivul că urmăreşte mersul dispariţiei sale, el continua să-l examineze din când în când. Altădată, Miss Travers fiind foarte enervată din pricina unei bătături, doctorul i-o tăè el însuşi, şi-i spălă locul cu iod. Perfidul avocat nu se putu opri de-a remarca, cu o confuzie mai mult prefăcută decât firească, că doctorul n'ar fi trebuit să meargă atât de departe, deoarece sunt persoane pentru care o manipulaţiune de felul acesta poate deveni primejdioasă. Sugestiva alegere a cuvântului „manipulaţiune" făcu să surâdă întreg auditoriul.

Fireşte, avocatul d-nei Wilde, interveni pentru a pune stavilă valului de curiozitate ce creştea necontenit şi a sfărâma armele adversarului. El atrase atenţiunea că Sir William Wilde, nu era omul care să zădărnicească investigaţiunile, dar că, nefiind personal în cauză, nu-i era posibil să contrazică aceste afirmaţiuni, care, în consecinţă, falsificau dezbaterile; şi el mai adăugă câteva argumente în acelaş sens

Rectificându-şi echilibrul perucii, advocatul adversar replică cetind scrisorile adresate de doctor pacientei sale, — scrisori în care îi recomanda să nu pună prea mult iod la picior, să se'ncalţe cu papuci şi să ţină piciorul în poziţie orizontală, cetind o carte distractivă pe care i-o va da dacă va trimite pe cineva să i-o ceară. Şi, întocmai ca un actor care şi-a pregătit cu grijă efectul final, avocatul încheiè: „Am povestit cum s'a desfăşurat această intimitate prietenească până'n clipa când a devenit primejdioasă. Nu intenţionez să amplific în nici un chip gravitatea cazului, recurgând la elocinţă sau la exagerări involuntare. Veţi asculta deci, domnilor juraţi, chiar din gura domnişoarei Travers, ce s'a întâmplat între ea şi doctorul Wilde, şi faptele de care se plânge".

Miss Travers se îndreptă spre bara martorilor. In faţa tribunalelor engleze, judecătorul conduce dezbaterile şi le rezumă după pledoarii. Martorii sunt interogaţi pe rând de către avocaţii părţilor. Miss Travers, slăbuţă, trecută de prima tinereţe, era încă frumuşică, cu trăsături regulate şi cu ochi întunecaţi. Ea confirmă punct cu punct expunerea avocatului; apoi istorisi că, în timpul verei din 1862, se gândise să se ducă în Austria, la fraţii ei, care au invitat-o de mai multe ori. In vederea acestei călătorii, doctorul Wilde i-a împrumutat 40 de livre, sfătuind-o cu insistenţă să spună tatălui ei că nu i-a dat decât 20 de livre, pentruca acesta să nu găsească suma prea mare. Pierzând vaporul la Londra, reveni la Dublin. In cursul depoziţiei, ea avu grijă să repete că a înapoiat întotdeauna doctorului sumele pe care acesta i le împrumutase.

Ea istorisi între altele că, într'o zi, doctorul, făcând-o să îngenuncheze în faţa lui, o luă în braţe, zicându-i că nu-i va da drumul decât când îi va spune „William". Ea refuză, şi încetă îndată de-a se mai duce pe la dânsul. Totuşi, mai târziu s'au împăcat şi ea a acceptat dela el un împrumut de mai multe lire sterline, pentru o rochie, împrumut pe care, ca şi pe celelalte, a avut grije să-l achite.

In sală, publicul aproape gâfâia, savurând toate aceste amănunte.

Vorbind cu multă uşurinţă în expresie, sau răspunzând întrebărilor puse de avocatul ei, care veghea la desfăşurarea logică a povestirii şi la sporirea continuă a interesului Miss Travers istorisi că în Octombrie 1862 Lady Wilde îşi trimisese copiii în convalescenţă la Bray, pe ţărmul mării. Doctorul rămăsese singur. Miss Travers se duse să-l vadă şi fu introdusă în cabinetul lui. O aşeză în genunchi, spunând că vrea să-i examineze cicatricea, şi începu s'o alinte şi s'o strângă în braţe. Voi să se smulgă din îmbrăţişarea lui, dar el îi puse pe faţă o batistă şi după câteva clipe ea îşi pierdu cunoştinţa. Când se trezi, doctorul îi ştergea faţa cu o cârpă udă, îi oferi cu insistenţă vin, o imploră să-şi revină în fire, rostea cuvinte neînţelese şi fără legătură, declaraţii de dragoste şi rugăminţi de ertare. Dar ea se încăpăţâna să nu deschidă ochii. In cele din urmă, doctorul o făcu să bea vin, o aşeză pe pat să se odihnească, apoi o lăsă să plece. Toată povestirea aceasta era lungă şi confuză, şi judecătorul sfârşi prin a pune întrebarea capitală:

— V'aţi dat seama că aţi fost violată?

Toţi cei din sală îşi opriră răsuflarea. După o scurtă pauză, Miss Travers răspunse: „Da!"

Era deci adevărat. Atentatul fusese săvârşit. Dar încă nu se isprăvise totul. Miss Travers povesti că în urma unei jigniri ce i-a adus, a înghiţit într'o seară, în cabinetul doctorului, o doză de laudanum. Un antidot a salvat-o şi doctorul se temea grozav să nu se afle ceva despre această încercare de sinucidere. Incheind, Miss Travers recunoscu că a împrumutat diverse sume dela doctor, dar le-a înapoiat pe toate la timp.

Interogatoriul acesta a stârnit un interes deosebit. Cucoanele, după ce-au aflat ceiace voiau să ştie, se arătară mai puţin atente la mărturiile următoare.

Contra-interogatorul făcut de advocatul părţii adverse, nu e însă mai puţin interesant pentru desvăluirea unor laturi ciudate ale firii omeneşti. Faţă de preciziunea întrebărilor, amintirile reclamantei se dovediră nesigure şi contradictorii. Deşi evenimentul avea importanţă pentru dânsa, nu putu să dea o dată exactă; nu vorbise nimănui despre cele întâmplate; nici chiar tatălui ei.

In schimb recunoştea că a revenit în câteva rânduri la doctor şi s'a supus de bună-voe fanteziilor sale. Răspunsurile ei în privinţa cloroformului fură extrem de încâlcite şi de vagi; nu ştia nici măcar ce miros avea. Curentul de simpatie publică se împrăştie.

Când apăru la bară Lady Wilde, publicul o ovaţionă. Işi făcu depoziţia pe un ton hotărît, dar prea aspru pentru a fi convingător. Refuză să admită vinovăţia soţului ei, pe care-l socotea mai presus de orice bănuială. Declaraţiunile sale dispreţuitoare încântau pe auditorii intraţi întâmplător în sală, însă aveau prea puţin efect asupra juraţilor, şi cu atât mai puţin asupra judecătorului. Când fu întrebată de ce n'a luat în seamă scrisoarea prin care Miss Travers o informa de atentatul săvârşit asupra ei de către doctor, ea răspunse: „Nu puteam să dau nici o crezare faptului". Răspunsul acesta stârni o vie surpriză.

Sir William Wilde nu fusese citat ca martor şi partea adversă profită de acest lucru, susţinând că şi de aci se poate deduce culpabilitatea lui.

După pledoarii, judecătorul făcu rezumatul dezbaterilor. Fu scurt şi imparţial, subliniind punctele importante de reţinut atât dintr'o parte cât şi din cealaltă, şi arătându-se la înălţimea tradiţiunilor de echitate ale magistraturii irlandeze.

Juriul deliberă două ore şi aduse un verdict care nu era lipsit de umor: acorda domnişoarei Travers două centime şi jumătate despăgubiri civile şi cheltueli de judecată. Cu alte cuvinte, juraţii apreciau virtutea d-rei Travers la valoarea celei mai mici monezi din regatul britanic.

Nimeni nu se mai îndoia că Sir William Wilde a sedus-o. N'o părăsise decât din pricină că „era de-o răceală supranaturală", — şi ea a vrut să se răzbune.

Acestea sunt amănuntele pe care le dau gazetele irlan-

(Continuare în pagina VI-a)

deze ale epocii respective. Am căutat însă, fireşte, să dobândim mărturia unui contimporan vrednic de crezare. Am izbutit.

Profesorul R. J. Tyrrell, dela Trinity College, a rezumat într'o scrisoare savuroasă, opinia generală a epocii. După el, procesul a confirmat pur şi simplu ceiace ştia, dealmintreli, toată lumea, că „Sir William Wilde era un pithecoid de-o sensualitate şi de-o mârşăvie nemaipomenite. Faptul că s'a ferit să fie martor a făcut să-şi piardă orice mijloc de apărare. Nevasta lui era o femee pretenţioasă şi afectată, ale cărei aere de mândrie o făceau tot atât de extravagantă ca şi reputaţia ei, clădită pe poeme de mâna a doua. Chiar când era tânără, lăsa camerele într'o semiobscuritate favorabilă şi corespunzătoare grosimii fardurilor ce punea pe obraz..."

Această judecată cruntă a unui contimporan, întregeşte impresia pe care o lasă lectura ziarelor epocii. Se obţine astfel un portret destul de realist al lui William Wilde şi al nevestei sale.

Aceştia au fost părinţii lui Oscar Wilde...

In româneşte după *Frank Harris* de AL. N. BIAZ

Printre jucării

Moş Crăciun şi-a pus toporul
Subţioară
Şi s'a dus cu paşii rari
In pădurea nemişcată,
Unde iarna fermecată
Şi-a întins, de mult, covorul
Şi pe mantia-i de sară
A cusut cu promoroacă
Boabe de mărgăritari.

Moş Crăciun a stat o clipă,
S'a uitat prin codrul des
Şi-a tăiat un brad, ales
Bătrâneşte, fără pripă.
Peste crengile răzleţe
El i-a pus lumini şi stele,
Mere albe, coşuleţe,
Flori de târg cu-a lor găteală;
Şi'n adâncuri şi desişuri,
Printre cetini subţirele,
A întins păinjenişuri
De beteală.

Şi cu bradul în spinare,
Alb de ani şi de ninsoare
Ingheţată,
Scuturată
Pe căciulă şi zăbun,
A bătut la uşa noastră,
(S'a uitat şi pe fereastră):
„Nu primiţi pe Moş Crăciun?"
Şi când mama i-a deschis,
Tu ai râs uşor prin vis.

Iar un epure pribeag
A văzut pe sub ponoare
Prin pădure
Urme sure
Şi-a pornit în goana mare
Să-l ajungă pe Moşneag.
La o vale, la pripor
El şi-a pus pe-o buturugă,
Două rânduri de rotiţe.
Ca să fugă
Mai cu spor.
Şi cu Moşul pe cărare,
A ajuns la noi în casă
Şi-a sărit încet pe masă...
Vezi, cum stă sub creanga mar
Lângă-o nucă aurie,
Ochii ţintă înainte
Şi cuminte
Roade-un morcov de hârtie

Iepuraş tăcut şi bun,
Cu privirile domoale,
Ai venit cu Moş Crăciun,
Cale lungă din brădet,
Drept în braţe la băiet,
Iepuraş cu blana moale
De barhet.
Ziua 'ntreagă v'aţi jucat,
Doi prietini,
Pe sub cetini;
El ţi s'a plecat în toate,
Lin, şi-a lunecat pe roate.
Şi-a mâncat
Tot ce i-ai dat:
Hârtiuţe de bomboane,
Coji smolite de castane,
Mere coapte...
Nu a plâns, când înspre noapt
I-a spus mama să se culce
Şi, deprins a asculta,
A băut din ceaşca ta
Lapte dulce.

Iar acum ne-am desbrăcat
Şi cu toţii împreună,
Stăm în patul, luminat
De zăpadă şi de lună.
Vine vulpea din pădure,
Cu privirile viclene,
Iepuraşul să ni-l fure.
Du-te, du-te, vulpe rea!
Noi vom pune să te-alunge
In poene
Ursul roş de catifea.

Iepuraşul speriat
S'a ascuns sub perna mică
Insă ţie nu ţi-i frică
Lângă mama şi în pat.
„Nu te teme, iepuraş,
Ieşi din puful pernei mele:
Mama nu-şi va da copii
Vulpei rele!"

. . . . . .

S'a întins tăcerea 'n casă
Ca o apă neatinsă;
Lampa-i stinsă
In odaia somnoroasă.
La fereastră râde-o rază
Focul doarme în cenuşă...
Ursul roş ne stă de pază
Lângă uşă.

OLGA VRABIE

Groapa cu hoituri

III

In zorii zilei, plecai spre malul bălţilor cu un şir de câteva căruţe, încărcate cu soldaţi şi după o jumătate de oră eram la locul hotărît. Ochiuri de apă limpede priveau cerul oglindind în ele şuviţe nemişcate de stuf. Păsări sălbatice se ridicară speriate cu bătăi greoae din aripi. Rânduii bărcile, suind în fiecare câte doi soldaţi şi un pescar lopătar. Apoi, într'un lanţ uşor, pornirăm tăcuţi spre adâncimile pline de umbre, când pe canaluri strimte, prin care lotcile se frecau de pereţii păpurişului, când prin iazuri larg deschise sub virajele libelulelor de aur şi smarald, când prin văi adânci de ape tremurate sub adieri.

Din loc în loc, flori albe şi grele de nufăr împodobeau cosiţele zânelor ascunse sub unde. Colonii iuţi de peştişori se încrucişau cu expediţia noastră, alunecând în recunoaşteri pe lângă lotci. Raţe sălbatice se ridicau în cârduri, sfâşiind tăcerea cu ţipete de alarmă. Ţânţari cu picioare uriaşe săreau pe oglinda apei. Pe câte un umăr de pământ uscat, se ridicau sub plopi albi şi gutui, colibe de pescari şi ţarcuri de vite. In cârduri, porci sălbăticiţi râmau nomolul.

La fiecare colibă coboram şi cercetam ascunzişurile. In odăiţele joase şi netencuite nu se găsea nici un fel de mobilier, decât patul de scânduri, lipit de cuptorul afumat şi o iconiţă de lemn, în colţul dinspre răsărit. Pretutindeni, ne întâmpinau câini şi pisici hămesite de foame. De săptămâni întregi, stăpânii lor nu mai dăduseră pe la micile lor proprietăţi.

Soarele se ridicase fierbinte şi moleşitor. La amiază ne odihnirăm într'o insulă umbroasă, apoi sub arşiţa care ne pleca pleoapele de somn continuarăm alunecarea pe apă. In câteva colibe, rămăşiţe de peşte prăjit şi urme de foc, ne făcură să credem că eram în locuri prin cari fugarii se adăpostiseră de curând. Străbătând cu greu un canal nămolos, ajunserăm într'un luminiş de unde se vedeau coroanele rotunde ale câtorva plopi albi. Era insula pescarului Procor Carpici. El o locuia împreună cu soţia şi bătrânul lui tată, a cărui vârstă trecuse cu mult un veac. Procor Carpici n'avea nici casă nici pământ în sat. Tatăl lui, în tinereţe, timp de douăzeci de ani, cărase cu barca puţin câte puţin pământ şi singur îşi zidise insula în mijlocul apei şi al nămolului. Apoi construise o căsuţă pentru el şi una pentru fiul său şi rămăsese acolo iarnă şi vară.

Bărcile înconjurară de toate părţile micul domeniu. Larma câinilor ne întâmpină sălbatică de îndată ce ne apropiarăm de ţărm. Insula era plină de gutui sădiţi unul lângă altul, în aşa chip, că ramurile se încâlceau într'un acoperiş des. In întunericul de sub ei, se lămureau trunchiurile noduroase, strâmbe şi răsucite, cari se zbăteau să iasă la lumina soarelui.

Coborâi cu câţiva soldaţi. Dintr'un bordei afumat, ne întâmpină cu mişcări de urs, bătrânul Procor Carpici. Chip de vrăjitor. Tot trupul, toate membrele tremurau, că se auzeau ciolănaşele isbindu-se între ele. Ochii verzi, şterşi, băloşi, acoperiţi de albeaţă. Corpul cocârjat, cu gâtul aplecat în pământ. Ca să te privească îşi ridică greu capul, răsucindu-şi gâtul ca o pasăre de baltă. In gura deschisă i-se vedeau doi dinţi, unul sus şi unul jos. Şi ei se clătinau de câte ori îşi mişca bărbia, acoperită cu fuioare rare, lungi şi încâlcite.

— Aicea stăm singuri de ani şi ani de zile... Nimeni nu ştie de noi şi noi de nimeni altul, decât de Dumnezeu... — Işi înălţa braţele şi faţa buretoasă spre cer şi apoi le cobora bătând pe loc cu picioarele subţiri şi curbate dela genunchi. Pielea pe braţe, pe piept, pe gât era aşa de strânsă, de aspră şi de murdară, că părea însăşi coaja gutuilor din jur. — Plecaţi! Aici n'aveţi ce căuta!... Asta e fărâmă cu fărâmă pământul meu, insula mea!... Duceţi-vă! Numai moartea poate să vină când vrea!... — Moşneagul intră cu paşi clătinaţi în sihăstria lui. Se mai întoarse însă odată către noi — arătându-ne pielea roşie a genelor lui moi şi căzute peste obraji — şi ne făcu semn cu mâna să ne depărtăm. Un semn de vraci, care-şi încheie cu un gest sinistru o tainică vrăjitorie.

O punte de scânduri trecea peste un fir de apă, care despărţea grădina aceasta, de aceia unde era zidită casa fiului lui, Vasile. Pescarul ne întâmpină cu o privire liniştită şi vicleană. Era un bărbat înalt, cu umerii laţi, cu ochii mici şi ascunşi în fundul capului, cu barba roşie, rotundă şi creaţă.

— N'a fost nimeni pe la dumneata decând cu turburările din sate?

— Nimeni. N'au trecut decât patrule de soldaţi. Nici n'are altcineva ce căuta aici.

— Dar n'ai auzit, n'ai simţit cumva bărci furişându-se prin împrejurimi?

— N'am simţit nimic. Trăesc singur şi n'am legături cu restul oamenilor. Peştele prins în ultimul timp l'am dus la chirhana la Galcov. Acolo am aflat de ceeace s'au apucat oamenii să facă.

— Nu te cred. Nu se poate ca răsvrătiţii cari au fugit în baltă să nu fi dat şi pe la dumneata. Trebue să fi venit să-ţi ceară o pâine, un pumn de mălai. Poate ţi-e teamă să-mi spui. Te întreb prieteneşte. Tot o să-i prindem odată şi odată. Dacă mi-or spune că i-ai adăpostit, ori că ai stat de vorbă cu ei, o să ai neplăceri. Gândeşte-te bine şi spune-mi drept.

— Tâlharii de care vorbiţi n'aveau nevoe să vină la mine după hrană. Vite şi porci sunt pretutindeni în baltă. N'au decât să-şi aleagă. Peşte de asemenea. Pescarii şi-au lăsat vintrelele în ostroave. Oricine îşi poate sumeca puţin cămaşa să scoată cei mai frumoşi crapi. De ce să vină la mine!

— Dar pâine ori mălai de unde iau?

— La nevoe poate omul să trăiască fără pâine ori mălai. Mai bine aşa decât să-şi pună pielea în primejdie.

Soţia lui, o femee voinică şi cu figura aspră de bărbat, mă încredinţă la fel că nu ştia nimic de bandele ascunse în bălţi.

— Ascultă-mă, Carpici, fie aşa cum spui, dar nu se poate ca dumneata care locueşti de atâta timp aici, să nu cunoşti ascunzătorile unde s'ar putea ei adăposti.

— Se pot ascunde în multe părţi, dar e greu să-i găsim. Un om isteţ, foarte uşor se tupilează în stufăriş şi un regiment poate trece pe lângă el, fără ca cineva să-i bănuiască văgăuna. — Vorbia şi ochii i se făceau mici, iar un colţ de buză i se cobora viclean.

— Ştii ce, Carpici? Eu te iau cu mine şi nu-ţi dau drumul până când nu vom curăţa bălţile de ei. O săptămână, două, o lună, cât i-om căuta, o să fii tot cu noi. Nu e nimeni mai cunoscător al locurilor astea ca dumneata. Cu cât ai să te grăbeşti, cu atât o să te întorci mai repede la gospodărie. Pescarul nu se împotrivi. Ceru femeii o haină groasă şi un pumn de tutun, îşi desprinse lotca din ascunzişul ei şi sări în ea.

Carpici porni înainte. Il urmarăm într'un lung şirag. Soarele cobora în asfinţit, aruncând pe netezimea apelor o mantie de foc. Când oglinda liniştită nu mai primi decât reflexele cerului, apa îşi pierdu podoabele roşii, apoi cele galbene, violete, verzi şi în fine cele de strălucirea oţelului. Umbrele se lăsau tot mai negre prin desimea stufişului, iar canalele înguste şi bordeele la cari ne opream se umpleau de mistere. Curând nu se mai vedea decât la câţiva paşi.

In besnă, drumul ne fu tăiat de câteva bărci, cari se adânciră ca nişte săgeţi în stuf. Auzirăm apa plescăind ca şi cum mai multe corpuri s'ar fi aruncat în ea, înotând voiniceşte. Primele noastre bărci deschiseră focul. Câteva fulgere sclipiră spre noi. Gloanţele plesniră apa ca lovituri de nuele, ori trecură ţipând pe deasupra. Sosind şi bărcile înşirate în urmă, focul soldaţilor ţesu o pânză deasă spre luminiţile cari ne ţineau pieptul. După câteva minute, linia bărcilor noastre înaintă încet prin stuful care foşnea. Nu găsirăm decât patru bărci goale, umplute pe jumătate cu pae. Stăpânii lor dispăruseră. Ii căutarăm cât puturăm, era însă atât de întuneric şi locurile ne erau atât de necunoscute, încât ne fu peste putinţă să-i dibuim.

* * *

In marginea satului, acolo unde drumul se rupea în ramuri către zări, era un stâlp putrezit, de-asupra căruia era bătută o tablă pe care cândva fuseseră scrise numele şi distanţele până la cele mai apropiate sate. Drumurile, erau ca toate drumurile stepei; urme de căruţe, pline de noroi cleios când ploua şi acoperite de praf când ardea soarele. Porumbul, după ordinele primite se smulsese din rădăcini, pentru a nu se mai putea ascunde nimeni în el. Pe alocuri, sătenii băgaseră plugul în pământ şi araseră fâşii lungi de teren, cari se întindeau ca nişte preşuri negre peste vechile mirişti. Aruncate singuratice dincolo de marginea satului, erau ruinele afumate ale casei lui Melnicov, iar mormântul lui era la piciorul stâlpului dela răscrucea drumurilor. Mormântul lui? Comisia care venise în Galcov, avea să stabilească dacă cel care se odihnea la câteva palme de suprafaţa pământului era Melnicov, organizatorul din Galcov, sau vr'un alt simplu luptător, care căzuse într'o seară nevoind să se predea postului de soldaţi.

Când comisia şi cu mine ajunserăm la mormântul ce trebuia deschis, găsirăm câţiva săteni cu lopeţi, cari aşteptau tăcuţi să-şi înceapă treaba şi pe femeia lui Melnicov, cu un copil în braţe şi cu altul ţinându-se de poala ei. Lângă stâlpul care ţinea loc de cruce, privind către rămăşiţele casei ei, femeea plângea încet.

Săparea începu. Din când în când, câte un membru din comisie, privind cu ochii mari către groapa care se adâncea, atrăgea atenţia lucrătorilor cari se grăbeau: — Incet că mi-l tăiaţi! — Păziţi-mi capul! — Să nu mi-l stricaţi că vă bag pe voi în locul lui! —

Cadavrul era îngropat aproape de suprafaţă, aşa că se ajunse repede la el. Din ţărâna fărâmicioasă, apărură întâi, negre şi verzi ca arama coclită, labele picioarelor. Apoi, încetul cu încetul, din patul moale de pământ, se desfăcură picioarele până la genunchi. Pielea se jupuise pe alocurea, aşa cum se jupoae un tapet. Pete mari, verzi, se amestecau cu pete galbene şi vinete. Un miros greu, eşea din groapă. Peste cadavru, năvăliră venind de cine ştie unde, un pumn strălucitor de muşte smălţuite violet. Glasul femeii implora plângător:

— Mă rog dumneavoastră, lăsaţi-mă să plec! De ce mă chemaţi acum? De ce nu m'aţi chemat când l'aţi ucis? Ce sunt eu vinovată? Ce ştiu eu? Ce pot să vă spun eu?

Oamenii scormoneau cu mâinile pe marginea gropii, în care se lămureau formele întregului trup, ca un nud nedefinit în pasta sculptorului. Părul lung şi creţ al mortului, se desprindea din ţărână ca o rădăcină de păpuşoi, smulsă din pământ. Cu pumnii lopăţele, săpătorii începură să arunce afară pământul de pe trupul gelatinos. Capul apăru negru şi umflat cu ochii sparţi şi puroiaţi, cu buzele groase şi dungate ca nişte pătlăgele crude. Pieptul se ascuţise, iar stomahul era topit ca o cocă neagră, în care mişcau greoi viermi în chip de sâmburi de măsline. Cineva porunci ca desgropatul să fie scos afară. Oamenii îl traseră binişor la doi paşi de mormânt. Putregaiul mocirlos rămase întins în bătaia soarelui în cea mai desăvârşită poziţie de odihnă. Supuse, membrele lui moi ca nişte funii se lăsau întinse şi întoarse după bunul plac al celor din jur.

Câteva clipe toţi îl priviră muţi. Apoi cerură să-i deschidă gura să i se vadă dinţii. Se ştia că lui Melnicov îi lipseau caninii. Un sătean îşi vârî degetele în gura mortului. Trase o buză peste bărbie şi una peste nas. Cadavrul rânji sinistru, cu gura căscată, cu limba galbenă şi dilatată ca un bobin de lână. Pe gingii şi pe limbă mişunau în spuma cărnii fermentate, viermişori speriaţi de lumina soarelui. Un om curăţi cu degetul dinţii. Dantura era întreagă, albă şi strălucitoare. Nu era deci Melnicov. Femeea fu trasă cu sila lângă mucegaiul omenesc. Aproape leşinată, cu obrajii uzi, cu palmele strânse pe piept, ea gemea:

— Nu mă pot uita! Fie cum ziceţi dumneavoastră! El este! El! Lăsaţi-mă!

— Stai femee — strigă cineva — de ce ţi-e teamă? Ia te uită ici! Aşa era părul lui? Asta e creţ şi negru. — Ea îşi întoarse cu greu capul spre cel întins pe pământ, pentru ca să privească numaidecât în altă parte şi să isbucnească în sughiţuri adânci.

— Da... da... aşa era... El e... Dumnezeule...

— Dar dinţii? Uită-te că nu te mănâncă. Te-ai culcat cu el, l'ai sărutat, l'ai strâns în braţe şi acum ţi-e frică să te apropii. — Unul din gropari râse strâmbând din ochi în chip de clipire şireată. Tremurând, femeea îşi îndreptă cu mişcări automate privirea ceţoasă către faţa cadavrului, care o fixa cu buzele răsfrânte, cu gura căscată, plină de viermi, cu ochii vâscoşi, cu carnea spumoasă şi amestecată cu ţărână.

— El e!... el e!... Dinţii lui... Lăsaţi-mă... Nu pot să mai mă uit!... Fie-vă milă creştini!... In numele lui Isus!... Ah! mamă... de ce m'ai născut!... Mamă!... — Nemaiputând să ţie în braţe copilul, îl pusese jos în praf şi acesta ţipa cât îl ţinea gura. Celălalt, se desprinsese de poala mamei lui şi se amestecase între cei ce se uitau la cadavru, cătând mirat la omul acela negru, în jurul căruia toţi stăteau cu batistele la nas.

Cămaşa hoitului se amestecase cu pasta cleioasă a trupului. Se rupse o bucată de cămaşă, se spălă şi se arătă femeii. Aceasta însă n'o recunoscu. Astfel se termină canonul nenorocitei. I se dete voie să plece. Işi făcu semnul crucii, îşi luă un copil în braţe şi altul de mână şi porni plângând spre sat. La cotitura drumului îşi mai aruncă ochii spre zidurile negre ale casei ei, apoi spre grămada de oameni din jurul mucegaiului, care poate că fusese soţul ei şi cu capul în piept îşi continuă calea pe uliţa largă, fără să mai vadă nimic.

— Bine Carpici — îl întrebai după ce mă întorsei dela cercetarea mormântului — de ce nu mi-ai spus toate astea de eri? Poate îi prindeam şi nu te mai târam pe aici. Acum pot să te socotesc gazdă de conspiratori şi să te dau pe mâna jandarmilor.

— Sunt vinovat, domnule comandant, dar prea mă luaserăţi repede. Mă speriasem văzând atâţia soldaţi în insulă şi apoi mi-era frică şi de bandiţi. Ei veniseră de câteva ori să întrebe dacă trecuseră patrule pe la mine şi să-mi ceară pâine. Nu puteam să nu le dau, căci erau nouă, iar eu unul. Ş'apoi, singur în baltă, fără nici un vecin, oricând m'ar fi putut măcelări şi nimeni n'ar fi ştiut de soarta mea. Acum îmi pare rău că nu v'am spus de eri toate astea, dar apucasem să zic nu şi m'am ţinut ca un netrebnic să mint până la urmă.

— Va să zică ai văzut bine, era printre ei şi Melnicov?

— Cum vă văd. Il cunosc doar din copilărie. Venise să-mi ceară tutun. Am fumat împreună.

— Şi când am plecat din insulă, nu ştiai că erau pe aproape?

— Asta mă jur că nu ştiam. De altfel nu mi-au spus niciodată unde-şi petrec nopţile. Am înţeles numai aşa pe departe că ziua stau ascunşi în stuf iar noaptea prin casele părăsite.

— Bine Carpici, acum rămâi aici. Când oi mai avea timp o să mergem iar pe urmele lor. Dacă mai ştii ceva, gândeşte-te bine şi spune-mi. Până atunci, stai să vezi cum pătimesc cei ce s'au dat cu răsvrătiţii.

* * *

Pe Sologub l'au pornit într'o seară cu căruţa. Avea mâinile legate în lanţuri, iar capul i se bălăgănea moale pe umerii osoşi. De atunci nu l'am mai văzut.

Melnicov a rătăcit mult prin baltă urmărit de patrule. Apoi s'a răspândit svonul că ar fi trecut graniţa în ţări străine. Nevasta lui a intrat slugă la târg.

Carpici s'a întors în insulă.

* * *

Peste toată lumea aceia, în fiecare noapte când oamenii se culcau osteniţi de dureri, nedumeriri sau mulţumiri ascunse, din întuneric se înălţa duios, prelung şi tremurat, semnalul de corn al stingerii. Sentinelele rezemate de câte un trunchiu, ori soldaţii culcaţi pe pae, murmurau odată cu semnalul: — Stingeţi focurile să ne odihnim... — Şi muzica ducea pe fiecare departe, în colţişoare de ţară, unde case albe tupilate între salcâmi, zideau împărăţii de visuri. O clipă, înlănţuiţi de ciripitul notelor, necăjiţii zilei uitau eclipsa sufletească în care se zbăteau. Un zâmbet bun se aşternea pe buzele lor. Dar când sunetele se topeau în noapte, fiecare se trezea, ofta din adânc şi pe obraji, reveneau ca nişte zbârcituri de lepră, semnele durerii sau ale mulţumirilor ascunse.

Ba nu, mă înşel, am auzit odată şi râsete. Era o noapte ceţoasă. Pe lângă zidul bisericii treceau grăbite trei umbre. O femee între doi soldaţi. Şi de odată ca o palmă m'a isbit râsul stricat al femeii. Şi par'că din umbră am văzut ridicându-şi ochii speriaţi ai celor adormiţi pentru totdeauna. Oamenii uită atât de uşor! Iar bătrânul nostru pământ, iartă cu atâta îngăduinţă puroiul frământărilor noastre! Bătrânul nostru pământ din care am eşit ca nişte viermişori şi 'n care ne vom întoarce!

. . . .

Ştabs-căpitanul tăcu. Işi aplecă încet privirile în podea, oftă şi-şi scutură umerii, ca şi cum ar fi vrut să scape de o povară. Fostul oştean al lui Denikin şi-al lui Wranghel, scăpat ca prin minune din Crimeia, ajunsese şofeur la Paris, după ce un şir de ani hoinărise flămând în orient. Povestirile lui, trăite în anii de sbucium în patria părăsită, umpleau golul nopţilor, în mansarda unde se înghesuia o întreagă colonie de ruşi.

Samovarul plângea încet în colţul mesei. Intre straturile de fum, se desluşeau sub lampa din tavan, figurile nemişcate ale ascultătorilor.

Jos, Parisul curgea în zgomotul maşinilor, gătit în mărgele de lumini înşirate în lungul bulevardelor. Ochiul de geam al mansardei suspendate ca un balon captiv deasupra capitalei lumii, privea însă în sus, către cerul nepăsător.

(Sfârşit) O. VORONA

Viaţa artistică în Rusia sovietică

In continuarea ciclului de conferinţe organizat de gruparea „Poesis", domnul Ion Marin Sadoveanu a desvoltat o interesantă prelegere despre „Viaţa artistică în Rusia sovietică".

Conferenţiarul a început prin a arăta rolul determinant jucat de Lenin în mişcarea comunistă, care gravitează în jurul unei ideologii materialiste: individul dizolvat în colectivitate.

Din acest materialism depersonalizator s'a născut arta rusească de astăzi, cea pravoslavnică şi cea oficială, care încadrată nouilor discipline sociale, e lipsită de elementul estetic şi rămâne o simplă expresie şcolastică menită să sugereze utilităţi, să îndeplinească rolul de funcţiune socială propagatoare a ideii comuniste.

Examinând evoluţia teatrului rusesc, domnul Sadoveanu arată reformele introduse în decursul vremurilor: Stanislawsky, a fost promotorul naturalismului dramatic: Wahtangov, a reacţionat împotriva verismului, introducând mai multă familiaritate între actor şi spectator; Tairov a supus ambianţa unui ritm paralel cu ritmul sufletesc şi exterior al actorului; în sfârşit, Meyerhold a picturalizat scena şi personajul, reducându-l la o pată de culoare. Meyerhold a evoluat către o artă teatrală care, revoluţionând în chip categoric vechile formule, devine arta oficială a Sovietelor. Teatrul e un mijloc de sugestie asupra colectivităţii, prin care viaţa se mecanizează, îndepărtând substratul sufletesc, iar lucrurile sunt reduse la funcţiunea lor dinamică. Orice problemă vitală e înfăţişată astfel într'un tablou vivant. Teatrul devine mijloc, şi marchează o întoarcere la tehnica misterelor. Cu ajutorul său se întreţine conştiinţa colectivă.

Poezia adoptă cuvântul cu conţinut imaginativ. Noii teoreticieni tind să înlocuiască cuvintele uzate, cu conţinut ideologic şi naţional, prin expresii noui şi plastice, înlăturând sintaxa şi punctuaţia, — sâmburele poeziei rămânând imaginea.

Plastica e ilustrată cu deosebire în manifestările stilului monumental, impresionant pentru masse.

Muzica, ajunsă până la monstruoasa larmă a concertelor de sirene de fabrică, suportă ultimele consecinţe ale ideologiei materialiste, prin acea metodă deductivă şi şcolastică ce caracterizează gândirea rusească oficială de azi. Din vechea muzică se întrebuinţează doar materialul sonor strident, căruia i-se adaugă instrumentaţia nouă compusă din sirena vapoarelor, tunul, mitraliera, etc.

Primul simfonic astfel compus a avut loc la Boku, acum cinci ani şi a fost primit cu mare entuziasm de lumea proletară.

Subliniind menirea ultimă a artei de-a delecta şi a face educaţia socială a omului colectiv, conferenţiarul arată că nimic nu e cu neputinţă în Rusia sovietică. Arta nu implică talent, ci muncă, educare. La Moscova există un Institut care în trei ani de studiu pregăteşte critici, scriitori, poeţi, oameni politici, artişti, gazetari, etc...

Susţinută cu nerv, cu bogate şi ample informaţii, conferinţa domnului Ion Marin Sadoveanu a fost ascultată cu viu interes. —

Biografia marilor pictori

Velasquez

S'au descoperit de curând la Madrid câteva pânze, socotite pierdute. şi datorite lui Velasquez care, alături de Titian, Raffael, Michel-Angelo, e socotit ca unul din cei mai mari pictori ai lumii prin arta lui delicată. S'a născut la Sevilla, la 6 Iunie 1599 — adică în timp ce în Flandra Rubens începea să devie celebru. Şapte ani mai târziu trebuia să apară în Olanda, Rembrandt.

Diego Rodriguez de Silva y Velasquez — numele întreg al pictorului — a avut o copilărie liniştită şi la vârsta de treisprezece ani a intrat în atelierul lui Herrera Bătrânul, celebru pe vremea lui, tip brutal şi foarte puţin potrivit temperamentului calm şi meditativ al elevului. Velasquez a trecut curând în atelierul pictorului şi criticului erudit Pacheco, unde se adunau celebrităţile vremei, Cervantes, Pablo de Cespedes, Francisco de Rioja, Gongora şi alţii. Tânărul ucenic desenează cu multă luare aminte. pictează în deosebi lucruri şi scene din realitatea cea mai apropiată, tablouri din viaţa familiară precum *Bătrâna care prăjeşte ouă, Cei doi băieţi, Vânzătorul de apă din Sevilla, etc.* Spre deosebire de toţi ceilalţi elevi. pe el nu-l atrag, şi nu-l interesează marile compoziţii religioase, istorice sau mitologice. El începe cu subiecte la care alţii ajung după îndelungată experienţă. Viziunea lui este analitică. El distruge. Amănuntul care, adăogat amănuntului, constitue realitatea întreagă, îl interesează mai mult decât conceptul total al realităţii.

Deşi are 19 ani. Velasquez va rămâne toată viaţa credincios realităţii umile, care va face din el cel mai nobil dintre pictori. Această simplitate aparentă, care este în fond puternicul instinct al formei, n'a creat'o din reflexie voluntară sau din imitaţie — ea e însăşi trăsătura cea mai personală a întregului său caracter, a întregii sale vieţi. lipsită de orice moliciuni. de orice vijelii sentimentale.

Pacheco dă elevului mâna fiicei sale şi căsnicia tânărului pictor se împodobeşte cu două fetiţe, Francesca şi Ignacia. Pictorul are douăzeci şi unu de ani. Seria de tablouri religioase pe care o începe nu poate fi pusă decât pe seama unei necesităţi exterioare. Dar personagiile sfinte au toate caracteristica penelului lui Velasquez: simplitate în linie şi ţinută, nobleţe în afară de orice fel de misticism.

Mulţumită ministrului Olivarès—căruia Velasquez îi va purta o caldă recunoştinţă chiar după ce omul politic va pierde graţia lui Philippe IV — pictorul care a cucerit admiraţia Curţii e primit ca valet de cameră, în anul 1623, cu un salariu de douăzeci de ducaţi, pe care îi va primi foarte neregulat şi uneori deloc.

Primul portret al lui Philippe IV făcut de Velasquez (are 24 de ani) încântă atât de mult pe suveran. încât declară că nu va accepta niciodată să mai fie pictat de altcineva. Regele şi pictorul au rămas astfel indisolubil legaţi în istorie — şi e poate singurul titlu de adevărată glorie al regelui spaniol! Dar viaţa pictorului la Curte nu este de invidiat. Situaţia lui de *om de plăcere* e umilitoare, şi nu stă în văzul Curţii mai sus ca oricare alt bufon, mim sau cocoşat. Dar, cum spune un critic, „semnul deosebitor al unui mare spirit e să poată realiza singurătatea interioară."

Un eveniment neaşteptat luminează viaţa lui Velasquez: Rubens, trimis de infanta Isabela-Clara-Eugenia a Olandei, soseşte la Madrid. Marele flamand avea 52 de ani iar Velasquez 29. Au lucrat împreună aproape un an. Singurul fel în care am putea vedea influenţa maestrului Rubens asupra tânărului Velasquez, e presupunerea că faimoşii *Borrachos* în care Bachus seamănă cu un bandit din Madrid, au fost suggeraţi de maestrul flamand. Atât.

Dar o adevărată deschidere de zare pentru spiritul pictorului a fost călătoria în Italia, făcută cu voia şi banii Curţii în anul 1629. Veneţia l-a fermecat. Titian, Paul Veronese, Tintoret l'au uimit. Influenţa se resimte în toate tablourile lui ulterioare, mai cu seamă în privinţa coloarei. La Neapole. Velasquez pictează pe dona Maria, sora lui Philippe IV. De aci încolo, viziunile lui realiste se integrează în natură, în atmosferă, făcând o unitate indisolubilă. *Predarea cetăţii Breda, Lăncile,* sunt tablourile caracteristice, de plină maturitate, lucrate de Velasquez la întoarcerea din prima călătorie în Italia. In timpul acesta, în lipsă de alt material, pictează figurile sumbre ale infirmilor şi idioţilor care amuzau Curtea spaniolă. După douăzeci de ani, în 1649, Velasquez e trimis pentru a doua oară în Italia. în vederea unor construcţii şi decoraţiuni noui. Pictorul stă mai bine de doi ani în Italia, făcând Papei un portret rămas celebru. La înapoere, toate tablourile pe care le crează, cu excepţia câtorva — *Mariana de Austria, Infanta Margareta,* — pier în incendiul care a distrus în întregime Alcazarul. A scăpat şi *Venera la oglindă,* singurul nud pe care — probabil după intervenţia personală a regelui — l'a tolerat Spania catolică şi intransigentă în fanatismul ei de atâtea ori ipocrit.

Gloria lui Velasquez a cucerit Europa. Regele îi dă slujbe tot mai respectabile, iar când pictorul a atins vârsta de şaizeci de ani, i s'a îngăduit să-şi brodeze pe capă crucea roşie de Santiago. E făcut Cavaler al Ordinului, cu solemnitatea obicinuită. Era şi timpul. Rubens declarase că Velasquez era cel mai mare pictor al epocei.

Semnându-se tratatul dela Pirinei, regele Spaniei se duce la frontieră să întâlnească pe tânărul Ludovic XIV, căruia drept chezăşie de pace îi acordase mâna infantei Maria Tereza. Velasquez fusese însărcinat să pregătească locuinţa regelui. Tot Velasquez a supraveghiat construirea sălii *Conferinţelor,* pavilionul de pe insula Fazanilor unde s'a încheiat noua alianţă.

Intorcându-se la Madrid. unde se şi zvonise că pictorul murise, Velasquez cade greu bolnav şi la 6 August 1660 închide ochii pentru totdeauna. Avea 61 de ani.

Locuitorii din Sevilla au ridicat o statue ilustrului lor concetăţean. Au pus acest epigraf — mult mai bun decât statuia: *„Al pintor de la verdat".* Pictorul „adevărului", n'a fost un simplu naturalist, ci un creator de *linie vie* şi un colorist de o *sobrietate şi armonie* care duc până'n veacul nostru, sufletul distins al artistului dela Curtea Spaniei medievale. — *A.*

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23

Director — Proprietar:
P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime noutăţi apărute:

Pierre Louis:	Afrodita	60.—
M. Artzibaşew:	Sanin	58.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki:	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu Inima Intristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren	58.—
	Gondola cu Himere	58.—

Mari curtezane şi vestiţi libertini

după Emilio Gante şi E. Armand

RENAŞTEREA: — Frumoasa Imperia

Epoca Renaşterii, cuprinsă între Evul-mediu şi veacurile moderne, e caracterizată de mari evenimente istorice: căderea Constantinopolului sub turci; imigrarea, mai ales în Italia, a grecilor culţi, descoperirea Americei; invenţia tiparului; Reforma lui Luther. Manuscrisele marilor scriitori şi ale anticităţii sunt scoase la iveală, din mânăstiri. Marea cucerire a Renaşterii e libertatea de gândire; anihilată în Evul-mediu, această „libertate" are de luptat şi azi contra noilor tirani. Renaşterea instaurează spiritul ateismului; păgânismul antic înfloreşte iarăşi, în cadrul creştinismului. Ştiinţa nu mai e limitată la călugări; laicii pot consulta opere scăpate de focul barbarilor. Scolastica înăbuşitoare e înlocuită cu încetul de panteismul grecesc, de humanismul clasic. Renaşterea e dionisiacă; ea cultivă poezia, pictura, sculptura, muzica, ştiinţa. In locul ascetismului spiritual, ea proclamă plăcerea imediată, tangibilă—şi cere adevăruri experimentale, în locul celor mistice.

In castelele luxoase, în palatele luminoase ale Renaşterei, opera de artă domină cultul religios. Papii nu mai au puterea absolută. Sub Leon X. curtea papală era tot atât de galantă şi de „estetică", precum erau toate curţile regale şi princiare din Europa. Şi Reforma, deşi are un aspect auster, nu e decât reîntoarcerea la un păgânism conform cu climatul şi temperamentul nordic. Ea a făcut din preot un om ca oricare altul, laicizând cultul. Protestantismul, risipit în numeroase secte, va deveni un fel de idealism—lipsit de ritual religios. Meridionalul nu se poate acomoda monoteismului sau „panteismului interior" al Reformei. Lui îi trebue păgânismul însorit, procesiunile fastuoase, cadrul artistic. Ii trebue o religie elocventă, visibilă, miraculoasă.

De aceia, moravurile erau destul de libere în vemea Renaşterii — în clasele avute. „Galanteria" era ocupaţia stăpânilor. Jugul bisericesc şi princiar era purtat de popor, ca şi înainte. Roma era atunci în toată strălucirea ei de capitală estetică şi spirituală a lumii. In saloane dominau curtezane înconjurate de artişti, literaţi, savanţi,— ca în vremea Eladei. Pentru **Galiana,** romanii au asediat Viterbe unde această curtezană a fost dusă de admiratorii ei. **Imperia,** femeie cu educaţie superioară, musiciană şi pricepută în artă, e tipul curtezanei din epoca Renaşterii. Avea pasiunea galanteriei, nu din viciu, ci din dragoste pentru viaţa sentimentală. In palatul ei se întâlniau toate celebrităţile din vremea lui Iulius II şi Leon X: monseniori în purpură, artişti minunaţi, diplomaţi subtili. Ea îi primea cu înaltă politeţă şi îi iubea pe toţi—voind totuşi să pară o zână ce trăeşte într'o lume eterată. Pe când comesenii se ospătau din plin, ea savura siropuri din petale de flori, fructe zaharisite sau puţin licheur parfumat. In atmosfera plină de miresme, răsunau romanţele ei sentimentale; lângă harfa ei de aur, ea cânta madrigalele trimise de pasionatul Ariosto... Ştia să primească frumoasele cadouri ale multiplilor ei adoratori. Când a murit, bogată şi bătrână. in 1511, i s'au făcut funerarii magnifice. Pe mormântul ei din biserica Sf. Grigorie-cel-Mare, e gravat acest epitaf: „Copilă, iubeam cu speranţă; adultă, iubeam, cu frenezie; bătrână, iubeam cu amintirea". Se spune că a avut o mie de amanţi cunoscuţi. Surorile ei mai puţin norocoase, prostituatele pe cari papa Iulius II le-a ţărcuit într'un anumit cartier al Romei, n'au avut măcar permisiunea să asiste la defilarea cortegiului funebru al glorioasei Imperia...

Lucreţia Borgia

Familia Borgia, originară din Spania a avut ambiţia să domine Italia, s'o unifice şi să-i dea un loc politic în „concertul european". A isbutit, pentrucă poseda bogăţii imense şi, lipsită de scrupule, a întrebuinţat toate mijloacele: otrava, pumnalul, corupţia, incestul, adulterul, căsătoria. Un membru al acestei familii, papa **Alexandru** XI, a avut patru copii naturali, dintre care Jean Borgia, asasinat probabil de fratele său Cesar. Acesta, căsătorit cu fiica regelui de Navarra, a cucerit Romagna, gonind pe tirani şi centralizând micile provincii sub autoritatea unui guvern stabil. Francisc Borgia a fost vice-rege al Cataloniei; a intrat apoi în ordinul Jesuiţilor, ajungând în fruntea lui, ca urmaş al lui Ignaţiu de Loyola şi P. Lainez.

Ambiţiile acestei familii au fost bine servite de Lucreţia Borgia, femeie cultă, de o frumuseţe ciudată. A fost pe rând soţia lui Jean Sforza, a lui Alfons duce de Besaglia, a lui Alfons d'Este, duce de Ferrare. După cronicarii din sec. XVI (şi după o dramă a lui Victor Hugo), Lucreţia Borgia a fost un adevărat monstru. Ar fi avut legături incestuoase cu tatăl ei. In 1427, papa Alexandru XI, a recunoscut pe un copil al Lucreţiei, ca fiind propriul său fiu; apoi, prin altă bulă, l-a declarat ca fiu al lui Cesar, fratele Lucreţiei. Celibatară. soţie ori văduvă, Lucreţia era fecundă în orice situaţie. Se folosia de frumuseţea şi de sensualitatea ei, pentru interesele politice ale familiei. Ştia să seducă pe potrivnici, pe cari îi înlătura apoi pumnalul sbirilor credincioşi. Arma favorită a familiei Borgia era otrava strecurată într'un fruct, într'o floare, într'o batistă, într'un sărut. Arta otrăvirii secrete a ajuns atunci la desăvârşire.

I-se atribue Lucreţiei, pe lângă doi copii cu tatăl ei, legături incestuoase cu fraţii ei Cesar şi Jean. Acesta din urmă, favorit al lui Alexandru XI, a fost ucis de bandiţi înarmaţi de Cesar. Cu mâna lui, Cesar a ucis în 1500, în camera nupţială a surorei sale, pe Alfons de Besaglia, al doilea ei soţ. A dominat Italia centrală, administrând-o bine. Duşmănit de papa Iulius II. el a cedat fortăreţele, cu tot devotamentul soldaţilor. A căzut în mâinile lui Gonzalve din Cordoba; a evadat, şi s'a angajat ca simplu **condottiere** pe lângă socrul său, regele Navarei. In 1507, odată cu moartea lui, se termină istoria politică a familiei Borgia. Lucreţia, a murit la 39 ani, în 1519. In palatul ei se adunau savanţii, artiştii, poeţii, printre care Bembo şi Ariosto. Ororile săvârşite de ea nu sunt acoperite de fast şi de artă. Lucreţia e înainte de toate o curtezană sanguinară. iar Cesar Borgia e un ucigaş feroce — deşi i-se atribue concepţii politice cari depăşeau înţelegerea contimporanilor. Metodele politice sumare ale familiei Borgia sunt imitate cu stângăcie de fascismul actual. In vremea Renaşterii. duşmanii erau înlăturaţi cu eleganţă şi politeţă; până şi omorul era „artistic". Poporul era tratat însă fără menajamente. Dacă Alexandru XI a ars pe dominicanul Savonarola, reformatorul mistico-democrat din Florenţa, — un Mussolini face să dispară cu mijloacele tehnicei moderne, Pe Mateotti, fruntaşul socialist care voia să desvăluie „metodele" guvernării fasciste.

Radvany-Ruttkay Emma

A scris Ianoş!

De nouă ani Naniţa se alipise de casă, parcă făcea parte din familie, aşa încât cu greu ne-am fi putut închipui gospodăria noastră fără ea. Nu era o frumuseţe şi nici isteţimea lumii nu se concentrase în ea. Dar era cinstită, şi noi ne-am obicinuit cu umbletul ei şchiopătat, cu bombăniturile şi cu ţipetele ei. Şi fiindcă eram copii mici când a venit în casa noastră, ne obicinuisem să şi ascultăm de dânsa.

Afară de bombănit, mai avea o slăbiciune de care nu s'ar fi dezbărat nici „pentru lumea lui Dumnezeu". Tare-i plăcea laptele prins. Cum este laptele acela prins? Nu-i închegat de tot, e numai acrişor, grăscior. Lapte prins, mă rog. Apoi bunătatea acestui lapte, mai cerea: să fie „de acasă". Să fie prins în oală de lut. Oală de lut, de acasă, pusă în par, uscată, aerisită, bătută de soare şi de vânt.

Zadarnic o îmbia mama cu ori-ce fel de ceaşcă de porţelan, sau cu borcane de sticlă în care punea să se închege laptele; nu era pentru Naniţa nici odată aşa de bun ca acela din satul ei, de unde se ducea să şi-l aducă de două ori pe săptămână — Joia şi Duminica, — dela Babot, depărtare de un ceas pe jos.

De ploua, de viscolea, sau dacă era arşiţă, Naniţei, de două ori pe săptămână îi venea gustul de lapte prins, cum vin frigurile intermitente. Fireşte că odată cu laptele prins, aducea şi toate noutăţile din sat. Nici n'ar crede cineva câte evenimente importante se pot întâmpla într'un sat în trei zile! Apoi din ce era să se hrănească fantezia simplă a Naniţei o săptămână întreagă, dacă nu şi-ar fi adus hrana de acasă! Să scrie, să citească nu ştia; cu spălatul vaselor nu trecea toată ziua, nici cu lucrul din grădină; cu plivitul, cu spălatul încă de isprăvea dela o vreme; sara la croşetatul dantelelor tot trebue să te mai gândeşti la câte ceva!

In zilele când pleca seară, la ora cinci, poarta scârţâia, şi Naniţa se prezenta precis; fie înfierbântată de căldură, fie îngheţată de frig, dar venea, căci trebuia să dee mâncare la porci. Porcii o simţeau, şi grohăiau răsturnând troaca. Dacă venea mai de vreme, Naniţa le striga porcilor: „Lua-v'ar dracu să vă ia!... încă n'a sunat de vecernie! Mai răbdaţi o leacă!..."

Duminica aceasta, Naniţa a întârziat cam mult. Paracliserul isprăvise de tras clopotele şi plecase agale spre casă. Porcii au obosit de atâta grohăit disperat; în sfârşit, Naniţa se năpusti pe poartă, roşie, cu faţa strălucind de bucurie. In loc de obicinuita „bună seara", strigă:

— A scris Ianoş!

Era un mare eveniment!

Se împlinise un an de când Ianoş, fratele Naniţei, fusese luat în armată şi dus undeva departe, de unde nu i s'a mai aflat de veste.

— Bine că a scris cel puţin!

Toţi ne-am bucurat de scrisoarea lui, până şi câinele Hector. Naniţa nici n'a mai aşteptat întrebările noastre, şi-i mergea gura ca toaca.

— Şi aşa a fost că, pe când treceam pe dinaintea cârşmei, zice Keszeg Pişta bàcsi:

— Naniţă dragă, a venit o scrisoare! O scris Ianoş!

Am alergat acasă la naşa Sujtaş. Nici n'am apucat să-i spun sărut-mâna, şi naşa ...îmi zise:

— Naniţă să nu uiţi să-mi aduci înapoi grebla! De n'oi fi acasă, să o pui aci la scară, — apoi adevărat fă, că a scris Ianoş?

Tocmai venea şi factorul. Era cam ciupit, mergea cam pe două cărări, şi cânta. Când m'a văzut, m'a strigat.

— Naniţă, am adus scrisoare la voi acasă, Vinerea asta!

In faţa şcolei stăteau, cu pipa în gură, domnii dela poştă cu învăţătoru. Nici n'am ajuns până la ei, şi domnu îmi arătă cu pipa:

— Ei, Naniţă, a venit o scrisoare dela Ianoş! Maică-ta a adus-o aci să i-o citim.

Nici n'am plecat bine din faţa şcoalei, când mă întâmpină Ghiuriţă al lui Marin al nostru:

— Nani, Nani, a scris Ianoş bacsi!

Am dat fuga spre casă. Ia uitaţi-vă ce pline de glod sunt ghetele mele cele noi... N'am putut să ocolesc băltoacele. Fata lui Gyujto, Kiş Mihai, mi-a strigat prin fereastră:

— Naniţo, ai auzit? A scris Ianoş!

Cum ajung cu Ghiuriţa în dreptul casei noastre, taica îmi strigă din poartă:

— Scris Ianoş!

Mama întindea sacii de brânză pe gardul grădinei, la uscat, şi-mi strigă de-acolo:

— Naniţă, a scris Ianoş. Scrisoarea e-acolo între rufele din dulap!...

Naniţa răsuflă greu după acest discurs spus fără oprire, gâfâind ca trenul vicinal când soseşte în staţie. Abia atunci începurăm şi noi la vorbă.

— Ei, şi ce-a scris Ianoş? — întrebă mama.

— Uite scrisoarea, coniţă, am adus-o! Mă rog s'o citiţi tare, ca s'o aud şi eu.

Mama îşi puse ochelarii, întinse scrisoarea pe masa din grădină şi începu să citească pe când porcii guiţau tot cu mai multă disperare.

„Dragii mei părinţi, doresc dela bunul Dumnezeu ca aceste câte-va rânduri ale mele să vă găsească în sănătate deplină; eu slavă domnului sunt sănătos cea ce din inimă curată vă doresc şi dumneavoastră, altceva noutate nu este, închei scrisoarea mea cu data aceasta. Complimente la toţi, cizmele mele de sărbătoare să le ungeţi bine cu unsoare iubitorul vostru fiu Ianoş".

Naniţa stătea sprijinită de uşa coridorului fericită, senină, mulţumită. Nu lua în seamă mirarea din feţele noastre; îşi sumecă şorţul şi strigă spre coteţul porcilor:

— Tăceţi odată, măi, dar'ar dracii'n beregata voastră!...

Trad. de CONSTANŢA HODOŞ

Din carnetul unui muncitor

Primăvară urbana

lui Barbu Lăzăreanu

A fost de-ajuns un piţigoi să strige;
Iurli, iurla! — în ramuri însorite
Ca surâzând să vie primăvara
'n lotca unei berze obosite.

Cu străzile spălate cu lumină,
Cu flori în geam la fiecare casă,
Cetatea a primit-o'n barieră
Ca pe-o regină bună şi frumoasă...

Copiii bat din palme pe maidane:
Şi'n depărtări, în semn de sărbătoare,
Zefiruri calde flutură batiste
Trandafirii de pâcle călătoare.

In apele văzduhului senine
Aruncă miază-zi cu rândunele, —
Femei cochete trec pe bulevarde
Cădelniţând parfum de viorele.

Pe la răspântii, prin grădini, golanii
Işi năpârlesc mizeria la soare
Şi pe deasupra domurilor albe,
Răsună chiot vesel de cocoare.

CRISTIAN SARBU

Biografia Elizei Mercoeur

Eliza Mercoeur e numele uitat al unei scriitoare din epoca romantică, care s'a sinucis de desnădejde, la primul insucces literar.

Era de cinci ani când a rămas orfană de tată şi chinuită de grija pentru mama ei în mizerie. Bogata-i imaginaţie născocea mijloace de salvare ca 'n basme, dar în cele din urmă luă o hotărîre realizabilă: auzise că poeţii câştigă bani mulţi şi glorie, şi ea ştia să scrie şi să citească; va scrie deci o tragedie şi prin munca ei va birui mizeria. Mica Eliza şi-a găsit uşor subiectul. probabil într'un dicţionar biografic, **Boabdil, regele Grenadei,** personagiu nebăgat în seamă de scriitori, citat în istorie ca ultim rege al Maurilor din Spania şi ucigaşul tatălui său, venerabilul Mulei-Hassem.

Eliza lucră cu ardoare şi când sfârşi cel de-al cincilea act, compuse şi scrisoarea destinată **Domnilor** dela Comedia Franceză.

Transcriem o parte din scrisoare, pentru gentila ei precocitate:

„Domnilor comediani, am o mamă pe care o iubesc din tot sufletul şi care din nenorocire nu-i prea bogată. Pentru că nu pot să-i dau bani după cum îi dau inima mea, am făcut o tragedie pentru a-i procura bani... Dacă vreţi, Domnilor Comediani, voi citi eu însumi tragedia. Deşi sunt mică, căci n'am decât şase ani jumătate, fiţi fără grijă: o voiu ceti tare, foarte tare"...

Bătrânul prieten al familiei, preceptorul benevol al fetiţei, surprinse şi confiscă atât manuscrisul cât şi scrisoarea, explicând elevei sale că nu se pot face tragedii fără a cunoaşte gramatică, prosodie, istorie, pe Eshil, Sofocle, Racine. Autorul lui Boabdil nici n'a vrut s'audă de aşa ceva. Atunci înţeleptul profesor o duse la reprezentaţia Phedrei lui Racine.

De data aceasta Eliza a priceput şi din seara aceia a devenit poetă.

In scurtă vreme Eliza Mercoeur a ajuns „copilul minune" al romantismului. Precocitatea ei întrecea pe-a lui Hugo, Musset, Lamartine: la 12 ani îl traducea pe Milton şi dădea lecţii de engleză. Scria versuri şi nuvele şi a fost primită la Societatea Academică din Nantes. oraşul ei natal. Nu împlinise încă 16 ani şi jurnalul local îi publica poeziile.

Primul volum a apărut prin subscripţie publică. Toată lumea se extazia. Anul următor a fost numită membru corespondent al Academiei din Lyon. Renumele ei a trecut chiar graniţa, a ajuns la Berlin. Insuşi Lamartine scrie: „fetiţa aceasta ne lasă în umbră pe toţi câţi suntem".

Cu nădejdea de-a lua loc în grupul romanticilor consacraţi, Eliza a părăsit Nantes şi s'a stabilit la Paris împreună cu mama sa. Foarte protejată, a obţinut chiar o audienţă la Carol al X-lea, care i-a acordat imediat o pensiune de 1200 franci.

Favoarea aceasta a avut ca rezultat una şi mai mare, aceia de-a ceti tragedia **Boabdil,** revăzută şi refăcută, în faţa comitetului Teatrului-Francez

Peste câteva săptămâni dela audienţă, înainte chiar de data fixată pentru lectură, a izbucnit revoluţia din 1830. Carol al X-lea, protectorul Elizei, a restaurat şi el efemera glorie a scriitoarei.

Mizeria se arătă iar. Eliza avea însă încredere în Boabdil şi manuscrisul poartă urmele acestei speranţe. Pretutindeni pe margini, e scris „helas!" între schiţe fantastice, grifonate în clipele de visare şi iluzie.

Insfârşit, după luni de inzistenţe, Teatrul-Francez i-a acordat cetirea tragediei şi **Boabdil, regele Grenadei,** a fost respinsă, lovitură de moarte pentru Eliza.

A mai scris o vreme, publicând pe preţ derizoriu, într'o revistă puţin cunoscută. Thiers, apoi Guizot s'au înduioşat de soarta celor două femei, şi le-au trimis ajutoare. Dar Eliza era nimicită definitiv.

Intr'o zi, pe când D-na Mercoeur lipsea de-acasă. încercă să se sinucidă prin asfixie. Deşi salvată la timp, nefericita fată nu s'a mai putut întrema. Cu ajutorul dat de Hugo şi D-na Recamier, a fost dusă la aer, într'o localita aproape de Paris. Dar Eliza se considera pierdută. Mai suporta viaţa numai din dragoste pentru mama ei.

Intr'o zi de Ianuarie, 1835, simţindu-şi sfârşitul, mărturisi mamei sale: „Dacă Dumnezeu mă va chema la el, se vor spune multe pe sama mea: unii vor zice că am murit de mizerie, alţii, din dragoste... spune celor care iţi vor vorbi de mine, că numai refuzul de-a mi se juca piesa m'a ucis".

Câteva ore după aceia, Eliza Mercoeur, închise ochii pe veci. — ST.

VASILE SAVEL

SEARA A 13-A

Depozit general: Agence Génerale de Librairie et des Publications, Bucureşti.

Cronica teatrală

— ZAZA. — OM IN LOC. —

Compania dramatică dela Teatrul Regina Maria a reluat — pentru doamna Maria Filotti, pare-se — drama realistă „Zaza", a scriitorilor Pierre Berton și Charles Simon.

E povestea banală a actriței, care, după ce-și satisface toate capriciile sentimentale, încearcă sensația neașteptată a unei pasiuni sincere și violente pentru un bărbat care la început o refuzase și la care în cele din urmă trebue să renunțe fiindcă e însurat.

Piesa are calitatea că înfățișează plastic un mediu de cabotini, ce nu poate ieși nicicând din actualitate.

Acțiunea, însă, lâncezește, e diluată în cinci acte — când trei ar fi fost suficiente pentru încadrarea subiectului.

Afară de Zaza și de amant, toate celelalte personagii, sunt șterse, episodice, fără relief dramatic.

Dialogul e pe alocurea bine condus, dar situațiile sunt rezolvate mai mult prin împrejurările grotești ale acțiunii, decât prin întretăierea spontană a replicelor.

E un spectacol obositor și inoportun.

Maria Filotti

Doamna Maria Filotti a jucat simplu, cu accente omenești, și cu bune nuanțări.

Impreună cu doamnele Sofica Ionescu, Marietta Sadoveanu și cu d-nii V. Maximilian, Tony Bulandra și Gărdescu, d-sa a depus vădite străduinți pentru susținerea spectacolului.

* * *

„Om în loc", comedia în trei acte de André Picard și Harwood reprezentată de Teatrul Mic, e un spectacol construit cu abilitate și presărat cu scene ingenioase țesute pe o rară discreție spirituală.

Deputatul Laurent Courcelle vrea să răpească pe soția unui prieten, însă, în acelaș timp vrea să păstreze și relațiunile amicale impuse de situația sa politică. Singura soluție este să găsească un locțiitor care să se lase prins în flagrant delict de adulter.

Prin intermediul unui bancher, e angajat în acest scop domnul de Saint-Obin.

O comedie bună, susținută pe un admirabil joc de situații și de replici, care risipesc cu vioiciune ironia și gluma.

Tantzi Cutava-Barozzi

Domnul Mișu Fotino a pus vervă, fantezie, eleganță și spontaneitate în compunerea rolului. Domnul de Saint-Obin, aventurierul de salon, a găsit în d-sa o bună interpretare, știrbită numai pe alocurea de precipitările dicțiunii.

Doamna Tantzi Cutava-Barozzi a fost reținută, cu tendințe de simplificare a jocului și de accentuare a nuanțelor. Domnii Chamel, Roland de Iassy și Lefter au creiat tipuri pline de umor.

H. LAZU

Proteza „Dentară"
Dentiștii asociați
Str. Biserica Enei No. 9
Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecționate
4 SĂLI DE OPERAȚIE
In continuă funcțiune
dela 8 dimineața până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracțiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Cronica științifică

Dispariția holerei

Holera de acum înainte poate fi socotită cași suprimată în țările unde se poate aplica bolnavilor holerici un tratament rațional imediat.

Se cunoaște repeziciunea cu care se propagă epidemia holerei în țările orientale.

Acum câțiva ani, guvernul britanic a trimis în India pe un marcant bacteriolog, dr. d'Ahrelle, fost șef de laborator dela Institutul Pasteur.

Acest savant a declarat încă în 1927 că a reușit să descopere un nou microb numit „bacteriofag" care există în organismul uman sau se introduce în organism, și care se hrănește cu microbii diferitelor boli. Activitatea bacteriofagului variază în intensitate dela un organ la altul, dar poate fi sporită cu ajutorul unor culturi speciale.

Revista „Le Siècle Médicale" comunică acuma că lucrările d-rului d'Ahrelle în India au ajuns să reducă mortalitatea din cauza holerei dela 62 la sută la opt! Savantul acesta operează introducând în mod artificial coloniile de bacteriofagi în sângele bolnavilor holerici.

In satul Lalpure din 1500 de locuitori s'au îmbolnăvit 39 în patru zile: dela 23 la 26 Iulie, anul trecut. Dr. d'Ahrelle a început să facă injecții în ziua de 26 Iulie, dimineața. In ziua de 28 Iulie nu s'a produs în acest sat decât o singură îmbolnăvire — ultima, — după care holera s'a stins complect.

In satul Ragian (3000 locuitori) au fost 56 bolnavi holerici. A doua zi după introducerea bacteriofagului, s'au mai îmbolnăvit încă 4 oameni, însă în a treia zi — nici unul.

Comunicatele oficiale trimise de misiunea sanitară prezidată de dr. d'Ahrelle arată câteva zeci de cazuri identice...

Presa engleză crede că de acum înainte orice epidemie de holeră va fi suprimată în cel mai scurt timp.

Comerțul englez și „Vitaminul D."

Secretarul financiar al Tezaurului Britanic, lordul Samuel, a rostit un mare discurs asupra industriei științifice engleze, grație căreia s'a înviorat și comerțul Marei Britanii.

Niciodată încă industria engleză n'a dat de lucru la un atât de mare număr de oameni ca astăzi. Bilanțul comerțului care în 1926 fusese încheiat cu un pasiv de 12 milioane de lire sterline, arată pentru anul expirat, 1927, un activ de 73 milioane.

Acest rezultat se datorește, între altele, și științei britanice, mai ales savanților din domeniul bio-chimiei. In special, „Vitaminul D.", descoperit, studiat și realizat de Englezi, fiind un mijloc extraordinar pentru întărirea oaselor scheletului uman, a și început să se vândă în cantități imense celorlalte țări.

FILATELIA

La bursa filatelistă din Paris au apărut câteva noutăți: Borneo 1 c. cafenie și 3 c. verde; Chili — mărci de Telegraf: 10 c. roșie-neagră și 40 c. albastră-neagră; Danzig 15 gr. albastră-neagră, catalogată, se plătește 1 fr. 50 c. neștampilată și 3 gr. albastră-carmin, cu prețul de catalog 30 fr. neștamp.; Gibraltar 1 liră sterlină roșie-aurie-neagră; catal., neștamp. 200 fr... Norvegia 8 fr. roză-violetă (deschisă) cu un nou tip de senin transparent al hârtiei, prețul de catalog 50 c. neștamp.; Lichtenstein seria 2 și jumătate r. măslinie și roză-violetă (deschisă), 7 și jum. r. verde-cafenie și 25 r. cafenie-violetă-verde, pe prețul 2 fr. pentru toate trei neștamp.; pe marca Luxenburgului de 75 c. roz-carmin din 1926 s'a mai imprimat: **60 c.**: ea e cotată 80 c.

Se accentuiază cererea pentru Mongolia, Cuba și Java.

Se urcă: Lituania 1923 portoc.-verde 1 l. dela 2 fr. 50 c. ștamp. la 3 fr., roșie-cenușie 3 l. 25 fr. — 35 fr., și 5 l. cafenie-albastră, ștamp., 37 fr. 50 c. — 50 fr.; Noua-Caledonia 1905, 10 c. roză, neștamp., dela 5 fr. la 10 fr., neagră pe hârtie galbenă 35 c. dela 15 fr. ștamp. și neștamp., la 17 fr. 50 c., roșie 50 c. pe hârtie portocalie dela 50 fr. neștamp. și 22 fr. 50 c. ștamp. până la 60 fr. și 25 fr.; Norvegia 15 o. măslinie-cenușie din 1926, ștamp. dela 30 c. la un fr. 50 c., 35 o. cafenie măslinie ștamp. 50 c. — 1 fr. 25 c., 50 o. roșie-cafenie ștamp. 75 c. — 4 fr.

A scăzut prețul: Guianei Franceză 40 c. roșie dela 3 fr. la 1 fr. 50 c. ștamp. și neștamp.; Camerun 35 c. din 1925, dela 10 fr. ștamp. și neșt., la 5 fr.; Norvegia 25 o. roșie din 1926 ștamp. dela 2 fr. la 1 fr. 40 c. și albăstrie ștamp, dela 5 fr. la 1 franc.

S'a publicat, spre cunoștința filateliștilor că grosimea hârtiei, mai exact, a cartonului, pe care au fost imprimate mărcile Austriei în 1919, prezintă o excepțională deviare dela uzul general al emisiunilor din întreaga lume. Mărcile acestea sunt de 10 și 15 heleri. Ar fi absurd ca prețul lor pentru filateliști să crească din cauză că sunt puține. Prezintând de fapt o excepție grosolană în arta filateliei, această serie de mărci nu trebuie să forțeze pe colecționari s'o cumpere cu orice preț. E de ajuns că va figura prin muzee. Colecțiile particulare de valoare nu vor pierde nimic în caz când secțiunea Austriei se va lipsi de asemenea bucăți de carton imprimat; și cu atât mai mult — colecționarii amatori mai mici n'au motive să râvnească la complectarea tezaurului lor cu aceste cartonaje lipsite de estetică și de rost practic.

Acelaș lucru se poate spune și despre mărcile Rusiei Sovietice (S. S. S. R.) din 1921: 100, 250, 300 și 1.000 ruble, care ca și mărcile din 1922 „de ajutorare a înfometaților", prezintă o altă particularitate: au fost imprimate pe hârtie prea subțire, aproape „de țigară". Bursele filateliste se înțeleg acuma să nu mai specúleze cu aceste două serii rusești ca și cu seria austriacă din 1919, fiindcă ele prezintă ceva prea accidental și nimic organic în filatelie. Mărcile acestea, cele austriace plesnesc, iar cele rusești se rup și se distrug prea ușor, deci nu mai trebue să constituie vreo atracție pentru filateliști.

Un scritor care descrie viața și care meditează asupra ei. Aceasta e caracteristica celui mai reprezentativ scriitor al Scandinaviei de astăzi, KNUT HAMSUN, poet, observator și cugetător în acelaș timp. Imbinare fericită din care au izvorât atâtea capodopere de evocare vie a vieții și de cugetare profundă. Printre ele se numără și
CAUCAZ
scriere care transportă pe cetitor în „țara visurilor", în acea provincie minunată în care efortul civilizației se ciocnește cu viața primitivă și cu fantasticul oriental. Lumea aceasta de feerie și de tragică realitate, văzută de ochiul unui cugetător profund, este redată în pagini sugestive și impresionante în ultima lucrare a marelui scriitor, tradusă în românește de d. Ion Pas și publicată în No. 87 al BIBLIOTECEI DIMINEAȚA. — Prețul 8 lei.

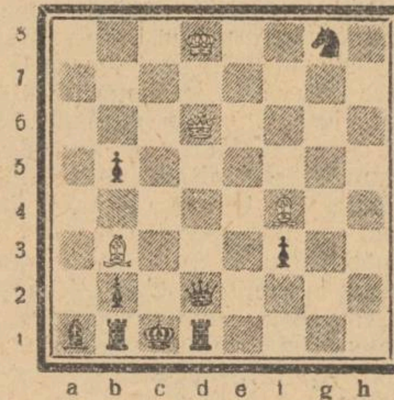
Cronica Șahului

PROBLEMA No. 81

de **Dr. F. Palitzch,** Dresda
(Gartenlaube 1927)

Negru (9 figuri)

Rc1, Dd2, Tb1 și d1, Cg8, Na1, Pb2, b5 și f3.

Alb (4 figuri)

Rd8, Dd6, Nb3 și f4.

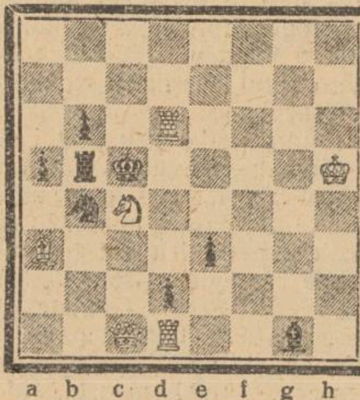
Alb joacă și face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 82

de **Gherasim Christoforatos,** Focșani
(inedită)

Negru (8 figuri)

Rc5, Tb5, Cb4, Ng1, Pa5, b6, d2 și é3.

Alb (6 figuri)

Rh5, Dc1, Td1 și d6, Cc4, Na3.

Alb joacă și face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 44

Jucată la concursul de maeștri din Kecskemet în 12 Iulie 1927.

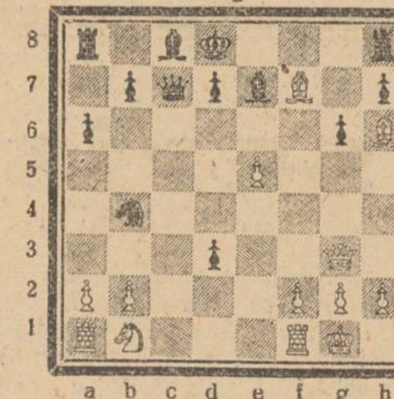
Alb: A. NIMZOWICI. **Negru: K. GILG**

Partidă Siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—b5, mutare considerată până acum ca slabă, după Nimzowici însă, destul de bună. 3..., Dd8—c7; 4. c2—c3, a7—a6; 5. Nb5—a4, Cg8—f6; 6. Dd1—é2, é7—é5; 7. 0—0, Nf8—é7; 8. d2—d4, alb sacrifică un pion în scopul intensificării atacului. 8..., c5×d4; negrul ar fi trebuit să joace mai prudent d7—d6; acceptarea gambitului e nefavorabilă pentru el. 9. c3×d4, Cc6×d4; 10. Cf3×d4, é5×d4; 11. é4—é5, d4—d3; 12. Dé2—é3!, Cf6—d5; 13. Dé3—g3, g7—g6; 14. Na4—b3, Cd5—b4; 15. Nb3×f7+!, Ré8—d8; nebunul nu putea fi luat pentrucă urma é6+ cu pierderea damei. 16. Nc1—h6

Situația partidei după a 16 a mutare a albului.

Gilg

Nimzowici

16..., Cb4—c2; 17. Cb1—c3!, Cc2—d4; dacă ar fi luat turnul din a1 ar fi urmat: Cd5, Dc6!, Né3!, d6; Nb6+Rd7; é6 mat! 18. Dg3×d3, Dc7×é5; 19. Tf1—é1, Dé5—f6; 20. Té1×é7! negru cedează căci la R×é7 urmează Cd5+ iar la D×é7 urmează D×d4 cu câștigarea unei figuri.

CORESPONDENȚA

Focșani. — G. C. — Mulțumim. Mai trimeteți.

C.-Lung. — St. I. — Termenul acordat pentru soluțiuni e 15 zile dela apariția problemelor. Dorința dv. e și dorința noastră, dar..., irealizabilă deocamdată din cauza spațiului restrâns.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

PĂZIȚI
Copiii și familia de
griji și de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieței
la
cu o plată mică lunară vă asigurați
UN CAPITAL
copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte
ROMÂNIA
SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI
BUCUREȘTI
CAPITAL LEI 15.000.000
O RENTA de bătrânețe începând dela 45 de ani
PRIMIȚI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societății
Cele mai bune condițiuni de asigurare din țară
Direcțiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanța Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate relele prezentanțele și agențiile din țară

Curiozități

Tezaurele din New-York

Cartierul Maiden-Lane din New-York poate fi socotit o adevărată „Golconda" modernă a lumii. Aci sunt concentrate peste 200 de întreprinderi industriale și comerciale ocupate exclusiv cu montarea și vânzarea bijuteriilor.

Maiden-Lane se află în partea de sud a insulei Manhattan. Aci, pe o suprafață de numai 50 acre se află și cele mai mari bănci din New-York. Cantitatea de bani, de aur, de efecte și de bijuterii, se evaluiază la **sute de miliarde în dolari!** Americanii îi zic acestui cartier: **cea mai prețioasă parte a Universului.**

Tot aci se concentrează și toate minunile technice întrebuințate pentru apărarea „Golcondei" împotriva banditilor; invențiunile supreme combinând fero-betonul, oțelul, chimia și electricitatea, se aplică aparatelor de pază, necunoscute încă eri în restul lumii.

Subteranele blindate ale băncii „Federal-Reserve", construite la adâncime de 15 metri ocupă primul loc. Zidurile lor sunt făcute din fero-beton și conțin o rețea deasă de microfoane, încât fiece atingere sau lovire la suprafața zidurilor se comunică în mod automat la centrala de gardă. „Camera" în care se păstrează zecile de miliarde e construită din oțel și plasată ca un „dop chinezesc" între zidurile subteranei. Coridoarele acesteia sunt făcute la colțuri și la cotituri din oglinzi de cristal care permit paznicilor să vadă orice mișcare, lumină sau umbră, chiar din jurul sentinelelor vecine.

„Seif"-urile bancherilor și bijutierilor semnalează „Centralei" până și o atingere cu acul a suprafeței lor blindate; și, în plus, o astfel de atingere aduce moartea fulgerătoare a omului care ar ține în mână acul: atât de puternică-i descărcătura energiei electrice, în caz de atingere. E, de fapt, un fulger artificial aplicat pentru paza bogățiilor „Golcondei".

Legendele indiene spun că Golconda era păzită de fulgere!...

Dar poliția nu se mulțumește cu această technică, oricât de formidabilă s'ar părea. In jurul acelor 50 acre e formată o „linie moartă" sau un „cordon sanitar": Orice fost sau actual pungaș de buzunare, criminal, bandit, etc., e arestat, când e recunoscut de poliție înăuntrul acestei linii și-i deținut un an în cea mai strictă izolare, chiar dacă e un ocnaș eliberat sau un hoț ori asasin amnistiat, etc...

Armata detectivă.

Se cunosc, mai ales din romane — în felul celor scrisa de Conan-Doyle, — minunile artei detective moderne. Războiul a dat prilejul să se cunoască și procedeele senzaționale ale spionajului militar.

Rar însă cine cunoaște ce s'a creiat în acest domeniu de către societățile de asigurare din Statele-Unite ale Americei de Nord, deși nici unui „Sherlock Holmes" nu i-a fost dat să se folosească de sistemul investigațiilor virtuos elaborate în scopul de a supraveghia și ancheta traiul și trecutul clienților asigurați.

Armata detectivă a societăților americane de asigurare se împarte în două: inspectori și corespondenți. Cei dintâi sunt foarte bine plătiți; sunt artiști în ce privește cunoașterea firii umane. Inspectorii conduc pe corespondenții care primesc onorarul corespunzător numărului „rapoartelor" prezentate și utilizate, fiind juste și judicioase.

Se poate avea o ideie exactă asupra acestei armate — din cifrele publicate de „Compania de Asigurare a vieții din New-York": 110.000 corespondenți conduși de 35 inspectori și 1400 sub-inspectori!

O altă companie: „Mutual Life", are corespondenți nu numai în fiecare oraș sau târgușor din Statele-Unite, ci și pretutindeni în Canada, Mexic, Cuba și America de Sud.

Astfel de „aparate" există în fiecare Societate de Asigurare din America de Nord. Inspecțiile acestea secrete au fost creiate de celebrul detectiv Daniel Gilette.

Numărul total al „colaboratorilor" de toate felurile, se cifrează pentru „asigurarea" de dincolo de ocean, cam la 5 milioane de persoane.

Până la anul 1884, societățile americane de asigurare dădeau atenție numai stării de sănătate a celui asigurat pentru caz de moarte. Atunci calcularea sumelor totale și a plăților anuale se făcea odată cu scontarea până și a eventualelor epidemii. Astăzi, din contră, toată prudența și precauțiunea se îndreaptă asupra „nestatorniciei morale" a clienților.

Sistemul cel nou „detectiv" a permis unor societăți să încheie asigurări pentru sume până la 2000 dolari, fără examinarea medicală a clienților. „Rizicul moral" e scontat mai ales atunci când se face asigurarea unei „stele" de cinematograf. Prea multe celebrități cinematografice trăesc sub nume schimbate sau își ascund originea; se cere deci o muncă de detectiv foarte intensă pentru a se lămuri tot trecutul în viața unei astfel de celebrități.

DIN CATALOGUL
„EDITURII „ANCORA"
S. BENVENISTI & Co.
București — Str. Emigratului No. 4 — și 6 — colț cu strada Antim
E. LOVINESCU
CRITICE — *Ediție definitivă*
VOL. I. — **Istoria mișcării „Sămănătorului"** (N. Iorga, Oct. Goga, M. Sadoveanu, Em. Gârleanu, St. O. Iosif, Il. Chendi, I. Agârbiceanu, C. Sandu-Aldea, Corneliu Moldovanu, etc.), **Lei 50.**
VOL. II. — **Metoda impresionistă** (Eminescu, Caragiale, D. Anghel, I. Minulescu, Elena Farago, I. A. Bassarabescu, P. Cerna, Contesa de Noailles, Pe drumul Eladei etc.). **Lei 50.**
VOL. III. — **Metoda impresionistă** (Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, Al. Davila, Vasile Alecsandri, Victor Eftimiu, Duiliu Zamfirescu, etc.). **Lei 60.**
VOL. IV. — **Metoda impresionistă** (N. Filimon, Duiliu Zamfirescu, Al. Macedonski, M. Sorbul, Caton Theodorian, — Matilde Serao, A. Fogazzaro, Benvenuto Cellini, Em. Faguet, Carlo Goldoni, Cervantes, Gorki etc.). **Lei 60.**
VOL. V. — **Figurine** (C. Hogaș, T. Maiorescu, S. Mehedinți M. Dragomirescu, H. Sanielevici, D. D. Patrașcanu, Matei Cantacuzino, Carmen Sylva, Elena Farago, etc., etc.). **Lei 60.**
Celelalte volume vor apare succesiv.
Se pot procura dela toate librăriile din Capitală și provincie.

CĂRŢI ŞI REVISTE

H. DE MONTHERLANT: Les bestiaires

„Les bestiaires" este o pledoarie. Montherlant, toreador amator, cu câteva accidente de luptă la activul său, este feroce îndrăgostit de pacinica îndeletnicire a curselor cu tauri. Această pasiune ar vrea să o vadă generalizată. Corridele n'au nimic sălbatec — crede el a putea susţine. Şi esteticeşte, ele sunt tot ce se poate născoci mai perfect.

Pledoaria e de două feluri. Logică şi sentimentală. Găsim pasagii unde avocatul luptei cu tauri întrebuinţează argumente raţionaliste, aproape ştiinţifice pentru a dovedi că jocul acesta e binefăcător pentru toată lumea (bineînţeles, inclusiv taurii). Dar în general, cartea e menită să ne sugereze înalta frumuseţe morală a lucrului precum şi graţia, eleganţa sa neîntrecută.

Partea de argumente este destul de interesantă. In tot cazul destul de bine făcută ca să zdruncine pe cei mai „umanitarişti" protectori de animale. Iată câteva exemple:

— Nu, mi-e cu neputinţă să mă înduioşez... Taurul duce viaţa cea mai plăcută... Trei patru, cinci ani de trai totdeauna liber şi alintat, pentru zece minute de suferinţă, — dar întrebaţi pe calul dela ham, sau pe măgarul ciuruit de ciomege sau pe boul dela jug, dacă nu şi-ar schimba viaţa lor cu a lui?

(Este o domnişoară de nouăsprezece ani care vorbeşte).

— Ba ceva mai mult, întări ducele. Lucrările recente de fiziologie arată că taurul, în timpul cursei, nu suferă deloc, adică prea puţin.

— Dece nu spuneţi că-i face chiar plăcere? (spuse un commesean mai puţin entuziast).

— Toată lumea ştie că o rană, aproape că nu o simţim în clipa când o primim. Uneori chiar nici nu ne dăm seama că am fost răniţi. Ni se pare c'a fost doar un pumn mai tare. Nu începem să suferim decât mai târziu. Dar **„mai târziu"** — taurul nu poate să sufere, de vreme ce e deja mort... Aşa că la urma urmelor toate se reduc la marea sălbăticie că, timp de un sfert de ceas, enervăm, agasăm şi înfuriăm un animal. Iată toată cruzimea noastră...

Cât despre obiceiul de a sacrifica herghelii întregi de cai, numai pentru a potoli puţin mânia taurului, Vicontele Alban spune:

— Dar când oare văzut-a cineva într'adevăr cai găuriţi şi spintecaţi? In momentul când calul e rănit, are loc actul matadorului, prin care acesta din urmă îndepărtează taurul dela picadorele expus, operaţie extrem de interesantă, care îşi are regulele ei technice precise — alături de larga sa valoare umană. Un adevărat aficionado (amator-cunoscător), în clipa aceia nu se va uita decât la aceasta. Pentru a privi atunci calul rănit, trebue să ai o atracţiune morbidă. Numai nevropaţii au văzut faimoasele măruntae atârnânde despre care ni se vorbeşte într'una. Cât despre mine, care totuşi sunt în stare să păstrez mii de imagini referitoare la cursele de tauri, mărturisesc că, oricât aş închide ochii, nu izbutesc să-mi înfăţişez nici măcar cum sunt făcute asemenea măruntae care spânzură.

— Niciodată nu mi-au inspirat multă încredere oamenii aceia care arată aşa de multă dragoste pentru dobitoace. E, de cele mai multe ori, semn că trec asupra animalelor o iubire pe care nu-s în stare să o aibă, pentru oameni. Când aud de câte-o fată bătrână care înfiază câni şi pisici, sunt aproape totdeauna sigur că în inima ei nu are decât răutăţi pentru semenii ei. Care e poporul care a făcut cel mai mult pentru a propaga o sensibilitate fără control faţă de dobitoace? Poporul englez, cel mai egoist din Europa, care nu ar trata un cal aşa cum tratează pe un Hindus, şi aceasta din... „umanitate".

— Aplic întotdeauna, — zise Alban, — acestor „exibiţionişti ai bunătăţii" următorul fragment din Pindar: „Sciţii afectează în public o aşa de mare delicateţă de sentimente, încât nu pot — zic ei — nici măcar să vadă cadavrul unui cal. Dar în taină, ei îl mănâncă cu lăcomie, rupând cu dinţii, pielea capului şi a picioarelor".

Ducele se sculă şi se duse în odaia de alături, de unde aduse o revistă pe care o întinse, deschisă, lui Alban. Era numărul din Septembrie 1896 a lui Harper's New Monthly Magazine. Alban ceti un pasagiu subliniat cu creionul roşu. Unor englezi, cari îl pofteau să meargă la corrida, un American le răspundea: „La o corrida? Asta nu. A! dacă mă asiguri că voi vedea ucigându-se oameni, atunci da, bucuros. Dar nu mă chema să văd sfâşiindu-se biete animale fără apărare".

Conversaţia se întoarse iarăşi la chestiunea cailor.

— Dar bine, senor, zise Alban, Dumneata te înduioşezi de cai doar pentrucă sunt groşi!...

Cum nimeni nu înţelese ce spusese Alban, toată lumea zâmbi cu înţeles.

(Feriţi-vă de râs într'o societate mondenă. El este de cele mai multe ori o spovedanie).

— A ajuns aproape mai cunoscut ca o zicătoare, senor, continuă Alban, că cei mai pacinici oameni sunt acei ce pescuesc cu undiţa. Dar văzut-ai dumneata vreodată peştele prins zbătându-se în coşul în care este aruncat, şi care, pe deoparte sfâşiat de cârligul undiţei, pe de alta asfixiat de lipsa de apă, stă în agonie la soare nu timp de cinci sau douăzeci de minute, ci timp de ceasuri întregi? Mie, senor, care ucid tauri, mi-ar fi cu neputinţă să sufăr aşa, lângă mine, un asemenea pachet de agonii. Şi ia gândeşte-te puţin: închipueşte-ţi că aşi fi directorul unei mari gazete, şi că aşi începe în acest ziar o campanie împotriva atrocităţilor pescuitului cu undiţa!

Cine n'ar crede că-i doar o glumă? Da, peştii sunt mici, de aceia nu ne înduioşează. De cal ne este milă, pentrucă îl vedem, dacă el ar muri îndărătul zidului, ne-ar fi egal; şi ni-e milă de el, fiindcă-i mare şi gros. Dacă ar fi mare cât o muscă, puţin ne-ar mai păsa de agonia lui, după cum nu ne pasă nici de aceea a muştelor care, cu sutele, mor înăduşite lent în cleiul hârtiilor lipicioase de prins muşte. Şi totuşi Pliniu a spus adevărat, când a spus că natura nu face nimic mai mult în cei mari decât a făcut în cei mici de tot. Aşa încât nu-i, în toate aceste protestări, decât o pură chestie de nervi, adică lucrul cel mai puţin interesant din câte există pe acest pământ.

Eu nu înţeleg să protesteze împotriva corridelor decât aceia care protestează deopotrivă în contra vânătoarei, în contra pescuitului, în contra domesticirii animalelor, în contra cailor de birjă, a păsărilor de colivie, a câinelui din lanţ, legat de zece ani; şi în sfârşit aceia care nu mănâncă nici carne, nici peşte, care nu se îmbracă cu nimic animal, şi care nu şi-ar omorî nici proprii lor păduchi. — Toţi ceilalţi nu au dreptul să spună nimic, şi atacurile lor împotriva tauromachiei nu-s decât sau demagogie politică, sau istericale"

* * *

Dar toate acestea sunt argumente oarecum teoretice. Ar trebui să cităm toată cartea, pentru a pomeni de celelalte argumente, prin care, descriindu-ne lucrul însuş, Montherlant caută să ne trezească toată înalta frumuseţe a acestor exibiţii hulite mai ales de cei care nu le-au văzut.

La un moment dat, e vorba de un taur cu o structură ciudată, cu o căutătură neliniştitor de sălbatecă, cu apucături neobicinuite şi nesigure — cu care eroul romanului, Alban, trebue să se lupte. Acest taur, Alban îl simte ca pe o femee greu de cucerit. Ca pe o femee de acelea pe care o iubim fiindcă ne respinge, şi ne respinge pentru că ne iubeşte, şi ne iubeşte pentru că simte că e cu totul altfel decât noi şi o atrage (ca şi pe noi) ceiace avem diferit de ea, — şi, într'un cuvânt, ni se dă cu greu tocmai pentru că ştie că trupurile noastre sunt făcute să se înţeleagă uşor şi perfect.

Toată această atmosferă de socoteţi ale voluptăţii Montherlant reuşeşte să o nască în jurul cursei aceleia, magistral descrise, în care Alban se luptă cu un taur temut şi iubit. Mişcările unuia şi mişcările altuia se înfig unele într'altele brutal, dar neîntrerupt ca mişcările trupului între doi buni parteneri de dragoste. Şi omorul dela urmă e poate încă mai voluptuos decât actul final al dragostei, într'atât este de adevărat că iubire şi moarte, dragoste şi ucidere sunt două lucruri apropiat vecine — ideea de căpetenie a cărţii lui Montherlant.

D. I. SUCHIANU

Oscar Wilde

Lucrarea atât de mult aşteptată a lui Frank Harris „Viaţa şi confesiunile lui Oscar Wilde" e mai mult decât o biografie de superficială iniţiere în tainele vieţii şi decăderii autorului lui „Dorian Gray". E un portret integral, definitiv, al marelui dezamăgit.

Oscar Wilde e înfăţişat la Dublin, la Universitatea din Oxford, în călătoriile prin Statele-Unite, unde face senzaţie ca strălucit conferenţiar, povestind primele sale apropieri de lumea aristocratică. E un Oscar Wilde fericit, vesel, spiritual, în aureola întâilor sale succese.

Urmează apoi un Oscar Wilde care provoacă nedumerire şi scandal prin conduita şi prin ideile sale îndrăsneţe. Din curiozitate, din dandysm, din marea-i iubire pentru frumuseţă, dar şi din viciu, desigur, el legase relaţii cu creaturile cele mai josnice, întreţinând în acelaş timp o intimă legătură cu lordul Douglas.

De-aci înainte începe lupta dintre poet şi brută: groaznicul şi ridicolul Queensberry, tatăl lui Douglas. Wilde are reaua inspiraţie de a-l ataca în justiţie; e acuzat la rândul lui, arestat şi urmărit de ministerul public.

Acuma începe calvarul. E condamnat, şi va trebui să cunoască supliciul umilitor al închisorii.

Frank Harris, care nu e numai un distins literat, dar şi un spirit generos, a rămas până la urmă cel mai credincios prieten al lui Wilde. S'a dus să-l vadă la Reading şi a obţinut pentru dânsul îmbunătăţirea tratamentului. La eliberarea lui Wilde, îl împrumută cu toate sumele de care avea nevoe, îi dădu adăpost, îl consolă şi-l apără. Ni l-a descris pe Wilde aşa cum a fost: un mare şi strălucit artist, un scriitor de merit, un causeur prodigios; dar nu ne-a ascuns nici laşităţile, nici minciunile sale înjositoare, nici încăpăţânarea lui în viciul cel mai ruşinos, nici sensualismul său egoist, nici ingratitudinea lui.

Harris şi-a compus lucrarea după note; în plus, Bernard Shaw şi Robert Ross îi confirmă, prin mărturiile lor, afirmaţiile.

Cel ce şi-a cheltuit în viaţă geniul, iar în operele sale n'a pus decât talent — după cum singur mărturiseşte — poate fi astfel judecat definitiv prin tabloul sincer ce ne evocă Frank Harris.

Oscar Wilde, spune Harris, n'a fost pedepsit numai şi cu deosebire pentru răul ce săvârşise; a fost pedepsit pentru celebritatea şi pentru supremaţia lui, pentru superioritatea sa de inteligenţă şi de spirit; a fost pedepsit din gelozia gazetarilor şi din pedanteria respingătoare a unor judecători mărginiţi. Dar invidia s'a risipit; ura diabolică a celor ce l-au judecat i-a câştigat pentru totdeauna simpatia oamenilor; l-au făcut interesant în eternitate; au făcut dintr'însul o figură tragică a cărei faimă va rămânea nepieritoare..

Odată cu apariţia celor două volume: „Viaţa şi confesiunile lui Oscar Wilde" i s'a redeschis lui Frank Harris un vechiu proces.

Lordul Alfred Douglas, al cărui rol n'a fost uitat în tragica aventură Wildeiană, a ordonat editorului să le retragă de pe piaţă. In acelaş timp, a publicat într'o revistă engleză un studiu prin care condamnă unele atitudini pe care le-a avut în viaţă autorul „Salomeii".

Bucata „Un scandal la Dublin" pe care o publicăm în corpul revistei, e primul capitol al acestei interesante lucrări. **b.**

Viaţa Românească No. 1

Pentru cetitori, sumarul unei reviste prezintă un interes asemănător cu acel al gourmet-ului englez, în faţa unei reţete de pudding sau de cocktail.

„Viaţa Românească" a oferit întotdeauna material bogat şi îndeajuns de variat, pentruca lectorul să-şi combine după gust dela un simplu aperitiv sau desert, până la un copios banchet literar. Ca exemplu putem da volumul cu ultimele trei numere pe 1927.

Numărul de pe Ianuarie 1928 este foarte bogat. Cităm sumarul: *Constantin Kiriţescu:* Domnul Raşcu; *Ioan D. Gherea:* Cu prilejul Timpului Regăsit; *Mihail Sadoveanu:* Demonul Tinereţii; *Dragoş Protopopescu:* Figuri engleze: Gladstone prietenul omului; *Stejar Ionescu:* Colecţie; *Demostene Botez:* Univers; *G. Zane:* Probleme monetare din trecutul economiei noastre naţionale; *Nicolae Tolu:* Tolstoi în România; *G. Ibrăileanu:* Cronica literară (Modă şi originalitate); *Mihai D. Ralea:* Cronica ideilor (Misiunea unei generaţii); *Dr. S. S. Bârsănescu:* Cronica şcolară (Centenarul şcoalei primare din Moldova. Contribuţii); *P. Nicanor & Co.:* Miscellanea (Ioan Al. Brătescu-Voineşti. — Thomas Hardy. — Isus Christos pe scenă. — Greutăţile criticii estetice). Recenzii, Revista revistelor, etc.

D. C. Kiriţescu, cunoscut pentru marea sa lucrare asupra „Războiului nostru", povesteşte în „Domnul Raşcu", o amintire din viaţa şcolară. Domnul Raşcu este profesorul care având să-şi ierte lui însuşi multe păcate, este indulgent faţă de elevi. Aceştia îl consideră ca pe un om deosebit cu inima de aur şi cu calităţi morale superioare, creând astfel o falsă legendă de care îşi vor da seama mai târziu, când vor cunoaşte viaţa.

Ultimele două volume ale lui Marcel Proust, dau ocazie d-lui *Ioan D. Gherea* să scrie subtil observaţii pe marginea „Timpului regăsit".

D. *G. Ibrăileanu* se ocupă de raportul dintre „modă şi originalitate" în opera literară. Eminentul critic rezolvă în câteva pagini esenţiale, probleme pentru care alţii au scris volume fără să ajungă la concluzii limpezi. „Literatura unui popor trebue să stea mereu în contact cu literaturile celelalte, să se „cultive" cu ajutorul lor, — dar fără să fie o imitaţie a lor. Şi tot aşa şi scriitorul izolat. El trebue să cetească mereu literatura lumii, s'o mediteze, să scoată profit pentru el (Vai de scriitorul care nu ceteşte marile literaturi!), dar, iarăşi, să nu o imite infantil.

Aceste consideraţii ţintesc o concluzie mai practică: rolul criticii.

Critica trebue să încurajeze originalitatea şi să combată imitarea, recomandând însă literaturile străine ca izvor de meditare şi ca modele pentru perfecţionare. Critica trebue să ajute vitalitatea şi să [illegible]scă 'n infantilismul anacronic care e copiarea literaturilor străine. Şi nu din motive naţionaliste, care nu au ce căuta aici, ci din datoria de a fi de partea maturităţii creatoare.

Dacă imitarea ar produce lucruri autentice, viabile, opere frumoase, (ipoteza e absurdă căci e bazată pe o contradicţie între termeni, între imitare şi autentic) încă critica ar trebui s'o combată şi să susţină originalitatea specifică pentrucă or fi admirabili Anatole France şi Proust (şi suntem cei dintâi să-i admirăm superlativ şi să-i declarăm incomparabili), dar e mai util pentru economia universală estetică să avem pe lângă un France sau un Proust, nu încă un France şi un Proust, ci un Creangă şi un Sadoveanu, şi chiar scriitori mai mici, numai să fie o notă originală în literatura lumii".

La „Cronica ideilor", d. *Mihai D. Ralea* vorbeşte despre „misiunea generaţiei tinere" din care face parte şi domnia sa. Două lucruri caracterizează preocupările acestei generaţii: antipozitivismul şi ideia de ordine. „Generaţia noastră, observă foarte just d. Ralea, dacă îşi simte vreo chemare, va trebui să dea lupta pe terenul etic. Va trebui să combată cu disperare bizantinismul, fanariotismul, şiretenia, pehlivănia, scepticismul trivial şi jovialitatea zeflemistă cu care Românul nostru trece uşor peste cele mai tragice situaţii.

Revendicăm pentru onoarea acestui popor puţin sentiment tragic al existenţei şi puţină amărăciune conştientă. In locul operetei sinistre care ne macină energiile cu veselă indiferenţă şi nesimţită inconştienţă. Cu alte cuvinte, să creiem o etică românească."

Miscellanea e mai bogată ca oricând. D. *G. Ibrăileanu,* cu mare forţă de simpatie şi cu ascuţită caracterizare, explică opera d-lui Ioan Al. Brătescu-Voineşti. Remarcăm notele despre Thomas Hardy, romancierul prin excelenţă, creatorul de viaţă care are multe asemănări cu marele său înaintaş Shakespeare.

Recenziile şi materialul informativ, ca de obiceiu, oferă un rezumat bogat al activităţii intelectuale din ţară şi străinătate.

Despre ceilalţi colaboratori — în numărul viitor.

BIBLIOGRAFIE

Gr. L. Trancu-Iaşi: Regele Ferdinand şi problemele sociale, Biblioteca pentru toţi, Bucureşti, preţul 12 lei.

Sever Pop: Buts et méthodes des enquêtes dialectales, Paris, Librairie J. Gamber, 1927, Imprimerie „Datina Românească" Vălenii-de-Munte.

E. Lovinescu: Critice III, (V. Alecsandri, Al. Odobescu, B. P. Hasdeu, Al. Davila, Caragiale, Barbu Delavrancea, etc.), Edit. „Ancora", S. Benvenisti et comp., Preţul 60 lei.

Vasile Savel: Seara 13-a, Depozit general: Agence Générale de Librairie et des Publications, Bucureşti.

M. Artzibaşew: Sanin, Edit. „Cugetarea", Bucureşti, Preţul 58 lei.

Ligbjörn Obstfelder: Teatru (Picăturile roşii. — Estera Primăvara), Din norvegiană cu un studiu introductiv de Marcel Romanescu, Edit. „Cartea Românească", preţul 80 lei.

Octavian Goga: Meşterul Manole (Piesă în trei acte), Edit. „Cartea Românească", Bucureşti, Preţul 60 lei.

Luigi Pirandello: Omul, bestia şi virtutea, Apolog în trei acte Trad. din italieneşte de Petre I. Sturdza, Edit. Libr. „Universala" Alcalay et Comp., Bucureşti, Preţul 35 lei.

Ilarie Voronca: Ulise (cu un portret de Marc Chagall), Colecţia „Integral", Impr. Union, Paris.

Al. Tzigara-Samurcaş: Izvoare de crestături ale ţăranului român (Desene de O. Roguski), 115 desene în text şi un album de 50 planşe cu 414 izvoade. Atelierele Socec et Comp., 1928, Bucureşti.

Viaţa Românească No. 1 (Constantin Kiriţescu, Mihail Sadoveanu, Ioan D. Gherea, Dragoş Protopopescu, Stejar Ionescu, G. Ibrăileanu, Mihai D. Ralea, etc.); *Convorbiri Literare,* Septembrie-Decembrie (Al. Tzigara-Samurcaş, Alex. Marcu, Alexis Nour, A. Mândru, Dinu C. Arion, Elena Harlulari, etc.); *Ramuri* No. 1 (N. Davidescu, Al. Lascarov-Moldovanu, D. Nanu, etc.); *Falanga* No. 35 (Mihail Dragomirescu, etc.); *Educaţia* No. 1 şi 2 (Const. Kiriţescu, M. Beiu Paladi, etc.); *Consinzeana* No. 5 (S. Bornemisa, I. Dragoslav, etc.); *Vremea* No. 1 (Valjean, V. Donescu, etc.); *Arena Literară* No. 3; *Revista spiritistă* No. 6; *Democraţia* No. 1; *Ritmul Vremii* No. 1 (Al. T. Stamatiad etc.); *Pleiada* No. 2 (Ion Dongorozi, G. Murnu, V. Voiculescu, N. I. Herescu, etc.); *Incercări* No. 1; *Mişcarea Umanitară* No. 2 (Em. Socor, V. Demetrius, Sărmanul Klopstock, Simona Basarab, V. Corbasca, etc.); *Gândul Nostru* No. 1 (M. Mancaş, Al. T. Stamatiad, etc.) *Foaia Tinerimii* No. 1—4; *Oraşul Nostru* No. 2; *Societatea de Mâine* No. 3; *Graiul Românesc* No. 1 (S. Mândrescu, Th. Capidon, etc.); *Arena Literară* No. 2; *Casa Noastră* No. 10—12; *Viaţa Literară* No. 73; *Spectatorul* No. 16; Gândul Neamului No. 2; *Catalogul Presei din România,* Ag. Rudolf Mosse, Bucureşti.

Nervii se obosesc

în urma unei sforţări continue a muncii cerebrale; maşina umană e în plină producţie şi deci în plin consum. E nevoie s'o alimentezi căci altfel eşti expus să vezi cum diminuează forţele d-v. încetul cu încetul. Trebuesc abandonate excitantele şi alte medicamente vătămătoare, cari nu fac altceva decât să dea iluzia stimulentului pentru câteva ore. Recurgeţi la renumitul preparat natural şi cu experienţă de decenii

Cacao KNORR

va fi regeneratorul organismului şi nervilor d-v. Consumaţia zilnică a acestui produs va fi fericirea d-v. fiind la adăpost de surmenaj, nervozitate, anemie şi neurastenie.

De vânzare la droguerii şi coloniale

Francezul romanelor exotice

In dragoste, pe cât se pare, Francezul — en tant que Français — este irezistibil.

Elementul: Francez, pus în contact cu o ambianţă exotică — indiferent în ce nuanţe e văpsit exotismul acesta — produce, inevitabil! reacţiunea necesară: pasiune. Ajunge să te fi născut în cuprinsul hotarelor Franţei şi să vorbeşti limba în care scrie Maurice Dekobra, pentruca oriunde te-ar duce nevoile şi împrejurările — pentru a fi romanţios, voiu adăuga: şi spiritul de aventură — să se creeze în jurul tău o atmosferă de pasiune şi voluptate, înflorită cu ceeace oferă drept culoare locală fantezia indigenă sau aceia a cronicarului diferitelor aventuri sentimentale ale diferiţilor, de naţionalitate franceză, în voiaj.

Romanticii au creiat „femeia fatală", personaj tragic prin excelenţă, foarte la modă acum câteva decenii, în romane şi drame şi care avea o misiune bine definită: întrupa rolul destinului din tragedia greacă. Adică, înoda şi deslega firele vieţii omeneşti, după unicul criteriu al necesităţilor literare.

Dar cum totul e efemer în literatură, „femeia fatală" a trecut în colţul prăfuit al obiectelor demodate din magazia de rechizite istorice, pentru a face loc altui concept, universalizat — „la petite femme", pe care o iei şi o laşi fără complicaţii de natură sentimentală, care ar îngreuia viaţa noastră cea de toate zilele, şi aşa destul de complicată. „Femeia fatală" îşi trăeşte bătrâneţile fardate, la Cinema, azilul unde sunt relegate fantomele astăzi centenare şi care nu vor totuşi să moară: se numeşte Francisca Bertini sau Nita Naldi, şi reuşeşte încă să emoţioneze tinereţea ambiţioasă a modistelor cu aspiraţii şi să înduioşeze dorinţa de evadare a pensionarilor senili şi lubrici.

In schimb, literatura modernă — vorbesc de cea franceză — este pe cale să creieze — sau a şi creiat — un nou personagiu: bărbatul fatal.

Definiţia lui stă într'o menţiune, la rubrica naţionalitate, în paşaportul liberat de Prefectura respectivă: Francez.

Alte semnalmente n'are, cum se spune.

Căci vechea definiţie a Francezului — un domn care poartă mustăţi şi nu ştie geografie — e desuetă: astăzi şi-a dat jos ornamentul acesta superflu, şi nu mai e singurul care ignorează inutila ştiinţă a pământului locuit.

A rămas însă ceeace este de multă vreme, sau mai exact ceeace cetim în romane că este: un neobosit călător „au pays du Tendre", ţară a dragostei, căreia nici o M-lle de Scudery nu i-ar putea contura hotarele, harta ei fiind aceea a întregului pământ cunoscut şi locuit de oameni, deci şi de femei.

In adevăr, răsfoiţi literatura ultimilor ani.

Blazaţi de eternul adulter parisian sau provincial, romancierii francezi au emigrat. La început, au emigrat geniile, transportând eul lor copleşitor la diferite latitudini: Chateaubriand, Lamartine. Pasiunile tumultoase deslănţuite de un René sau Rafael, nu ţin însă de actul lor de cetăţenie ci de propria lor persoană, încât nu vom pomeni de ei decât pentru a saluta în trecere pe strămoşii voiajorilor sentimentali de astăzi.

A venit apoi Pierre Loti, irezistibilul (Enfin, Malherbe vint...). Pentru el a murit Azyadé şi — dacă nu sunt victima unei halucinaţii perfide — şi-a tăiat un braţ frumoasa din Tahiti, pentru ca plecarea iubitului ei — durere a sufletului — să fie legată de o amputare a trupului; şi tot el a semănat pasiuni fără pereche dealungul coastelor maritime, în porturile cărora a ancorat — trecător sau mai îndelungat — vasul ce-i preumbla pe mări spleenul.

O paranteză. Din literatura exotică a autorului „Doamnei Chrysantheme", un partizan al teoriei superiorităţii rasei albe ar deduce un argument în favoarea acesteia: un japonez sau un negru n'ar putea inspira unei albe pasiunile inspirate de albul P. L. doamnelor de diferite culori, din diferite continente. Deci...

E drept însă că tot aşa de uşor s'ar putea susţine superioritatea rasei negre, considerând succesul incontestabil — în centrul civilizaţiei ariene — al dansatoarei Joséphine Backer, negresă. Aşa că...

După Loti, şi alţi ofiţeri de marină au inspirat pasiuni exotice, simultan cu concetăţenii lor, aparţinând diplomaţiei. Romanul exotic era rezervat acestor două profesiuni: armata şi diplomaţia.

Dar şi pe aci a trecut răsboiul, această revoluţie care se ignorează.

In adevăr, în anii ce au urmat armistiţiului, monopolul acesta al aventurilor intercontinentale, rezervat celor două nobile cariere, a căzut, ca un simplu şi prozaic monopol al chibriturilor. Căci vâna aceasta — oricum, puţin exploatată — a devenit prada tuturor literaţilor „en mal de sujet". Trecuse timpul când pentru a scrie un roman exotic era nevoe să ai noţiuni de marină sau de politică externă, acum e suficient să construeşti un francez, indiferent de care profesie sau chiar fără nici una precisă, şi să-l zvârli într'un oraş — sau sat — la câteva sute de kilometri de Paris: restul vine dela sine.

Romane exotice — înţeleg prin aceasta acele romane care se petrec într'o ţară situată la oarecare distanţă de patria autorului, — s'au scris şi de scriitori de alt neam decât francezi. Deosebirea e însă flagrantă: pe când eroul unui roman englez sau german ajunge într'o altă ţară pentru a munci, pentru a vedea sau pentru a se reînoi sufleteşte, francezul nu urmăreşte altceva decât femeile locale.

Un francez, întors dintr'o călătorie prin diferite ţări străine, întrebat ce a văzut pe unde a fost, ar putea răspunde pe scurt: „Femei", ca şi chinezul acela, operator de bătături, care — întrebat fiind ce a văzut prin diversele capitale pe unde îl abătuse soarta — răspunse trist: „Picioare!"

Cel puţin, aceasta e impresia ce o degajează numeroasele romane povestind aventuri amoroase, la diferite latitudini şi longitudini.

Dela „Königsmark" al lui Pierre Benoît, trecând pe la nuvelele lui Paul Morand şi Valéry Larbaud, pe la „Ariane, jeune fille russe", a lui Claude Anet şi până la recentul „Jerome" al lui Maurice Bedel (şi, cum se spune în tratatele de drept, enumerarea nu-i limitativă ci numai enunciativă, deoarece nu-mi vin în minte toate romanele ultimilor ani şi nici notele de faţă n'au pretenţia unui studiu), francezul — odată trecut peste graniţă, — devine generator de patimi, trezind sufletele amorţite ale femeilor, îndeplinind astfel misiunea rezervată tenorilor de operetă, în trecere prin posomorâtele oraşe de provincie, unde femeile şi fetele se ofilesc de plictiseală şi aşteptare.

Căci, pe cât se pare, în concepţia romancierilor parisieni, misiunea francezului în voiaj este aceia a unei providenţe a femeilor.

Rămâne însă de văzut, până unde literatura calchează realitatea sau invers — întrucât realitatea copiază romanescul.

MANUEL MENICOVICI

N. R. Facem unele rezerve asupra acestui articol.

INSEMNĂRI

Otilia Cazimir

D-ra Otilia Cazimir,—colaboratoarea noastră (chiar în acest număr avem o poezie a d-sale),—a primit, pentru activitatea-i poetică, premiul „Femina".

Acest premiu i s'a decernat încă de anul trecut de secțiunea românească a „Feminei" cu nouă voturi din douăsprezece. Iar centrala „Femina" dela Paris a ratificat acum alegerea.

D-ra Otilia Cazimir este o poetă autentică, de primul rang. Are o sensibilitate intensă și fină—strecurată ca un parfum în versuri care posedă contur, culoare și zveltețä de floare.

Premiul francez, printr'o coincidență, se acordă unei scriitoare de-o distincție și de-o discretă finețä — extrase parcă din mediul francez.

Dar d-ra Otilia Cazimir nu-i numai poetă de mare talent, ci și prozatoare de seamă. Schițele d-sale — mai ales cele cuprinse în ciclul „Din carnetul unei doctorese" — sânt modele de ascuțită observație și de stil lapidar.

Dorim d-rei Otilia Cazimir și un premiu pentru proză.

Intr'o lună...

Nu sîntem dintre aceia care susțin că omul trebue să aibă aceleași păreri din leagăn și până la mormânt. Spiritele neliniștite — veșnic în căutarea adevărului — sînt sortite să se schimbe de mai multe ori decât spiritele trândave și rutinare.

Dar nici agerimea de scamator nu ne entuziasmează în literatură.

Astfel un domn Carol Mincu publică în ziarul „Propășirea" din Ploești (10 Ianuar 1928) un articol despre „Ciuleandra" d-lui Liviu Rebreanu. D. Mincu vorbește de unele părți, „care ar putea fi o creație demnă de Vasile Pop sau Georges Ohnet, dar nu de acest romancier".

Iar mai departe: „Numai autorul preferat al croitoreselor, Georges Ohnet, era în stare să-și facă personagiile sale — lingeresele sau modistele — dame mari cu roluri istorice, grație tot unor situații de-acestea. Cam așa procedează și d. Vasile Pop. Dar le dau dreptate"... Ne oprim aici.

Peste o lună același domn Mincu, de astădată C. — nu Carol... desigur pentru îndeplinirea exigențelor șovine ale direcției, — peste o lună, zic, d. C. Mincu publică un articol, tot despre „Ciuleandra", în „Universul Literar" (12 Februar 1928).

De astădată d. Mincu și-a lepădat nu numai pronumele, dar și tonul, și expresiile, și părerile.

Acum d. Mincu spune că „d. Rebreanu nu se mulțumește să ne arate că impulsia lui Faranga (eroul „Ciuleandrei") a avut o cauză logică și psihologică, ci în chipul cum ne prezintă toată fenomenologia nebuniei, ne silește să o vedem ca **un tot armonic**".

„...Și cauza — gelozia — și efectele sînt prezentate de d. Rebreanu cu logica fenomenologiei psihologice".

Insfârșit d. Mincu — pomenind de Hamlet, Jago, Lear, Lady Macbeth — spune: „Din aceiași familie literară face parte și „Ciuleandra", ultimul roman al d-lui Liviu Rebreanu".

D. Carol Mincu nici nu mai seamănă cu d. C. Mincu. Poate nici nu-i una și aceiași persoană. Desigur este vorba de doi frați cu păreri deosebite.

Căci nu ne închipuim că și 'n literatură se pot face salturi atât de sprintene cași 'n politică...

I. C. Vissariou

„Viața Literară" publică un interview cu d. I. C. Visarion — autorul minunatelor scene și tipuri dela țară.

De mult n'am mai cetit nimic nou de d. Vissarion. Ce ocupații îi distrag activitatea?

In interviewul pomenit, d. Vissarion povestește cu umor multe din peripețiile vieții sale aventuroase.

Printre altele d-sa ne spune:

„In anul 1907 eram cât p'aci să fiu împușcat. La judecată în hârtiile mele nu au găsit decât povești și cântice populare. Atunci au văzut cam ce fel de nație de om sunt, s'au înduioșat și mi-au dat drumul".

...De unde se vede ce forță are literatura care — după ce a dat viață d-lui Vissarion — merită să nu fie uitată de d-sa, cu ingratitudine, atât de repede...

A-ți

A apărut în București un nou ziar „politic-social-cultural".

Ne-am împiedecat chiar pe prima pagină de astfel de greșeli — încât n'am mai cetit restul.

Este vorba de un interview luat unui ministru.

„Aveți convingerea fermă, — întrebă interviewerul, — că Dv.! **a-ți** putea mântui țara?"

Iar mai departe:

„**A-ți** avut victime sentimentale prin politică"?

Sau:

„Dacă **a-ți** fi senator, **a-ți** mai putea avea aceiași putere de muncă?".

Dacă aceste greșeli ar fi apărut în răspunsuri, am fi fost siguri că ministrul și-a scris singur răspunsurile. Dar și întrebările sînt greșit scrise.

Sau d. Argetoianu a scris și întrebările, nu numai răspunsurile...

Căci nu ne închipuim că doi directori, înființând un ziar, nu s'au pus în prealabil de acord în privința ortografiei...

Plagiat

D. Constantin I. Balmuș, într'o broșură, pune pe două coloane extrase din lecțiunea lui Brunetière din 1899 și extrase din lecțiunea de deschidere ținută în 1926 la Cluj de d. T. A. Naum, suplinitor de limba și literatura latină — lecțiune publicată în același an (T. A. Naum: „Geniul Latin", Tip. Bornemisa, Cluj, 1926).

Extrasele se potrivesc.

„Dl. T. A. Naum, — închee d. Balmuș, — a plagiat pur și simplu pe Brunetière. Da, d. Naum, pentru care — până la această probă — aș fi pus mâna în foc, constat cu multă, cu multă mâhnire că a plagiat.

Inainte însă de a încheia, nu trebue să trecem cu vederea și peste alt lucru, de o importanță covârșitoare: poate fi permis unui latinist să traducă (p. 7) prea cunoscutul vers din Horațiu (Ep. II 1, 156):

Graecia capta ferum victorem cepit et artis
Intulit agresti Latio

așa precum d-sa l-a tradus: „Grecia învinsă luă **fierul victorios** și introduse... ?". — *M. Sevastos.*

Romain Rolland, romancier

Intr'un studiu consacrat ultimei serii de romane ale lui *Romain Rolland : „L'Ame enchantée"*, Christian Sénéchal — după ce menționează tăcerea criticei oficiale, care crede că astfel va înăbuși ecourile ce se desprind dintr'o operă vie, — analizează metoda de lucru a romancierului *(Europe,* No. 60).

Romanul așa cum e conceput de Romain Rolland, poate fi judecat ca operă de artă, chiar dacă rămâne neterminat. Principalul nu e în combinații ingenioase, în înlănțuiri de fapte, — ci în evoluția și în reacțiile sufletului. Desnodământul nu prea are importanță. Concentrând materialul romanului în jurul unei crize, sunt lăsate în umbră elementele de decor. Cele mai neînsemnate amănunte au totuși valoare deosebită în romanele de analiză.

In „l'Ame enchantée" fiecare pagină e un scop în sine. Romain Rolland nu se grăbește să ajungă la un sfârșit convențional, ci cercetează sufletul eroinei cu o răbdare și o înțelegere rareori întâlnite. „Bergsonismul și ideea germanică a devenirii, au fecundat arta tradițională franceză prin intermediul lui Rolland. In locul concepției romanului construit în mod arhitectural, după un plan amănunțit, apare concepția romanului care crește, în virtutea legii sale organice, ce un arbore". In acest mod sunt concepute și romanele lui Duhamel, J. R. Bloch, Durtain, Supervielle, ș. a.

Rolland avertizează pe cititor ,în 1922: „Când am adoptat pe Jean Christophe, pe Colas, pe Anette Rivière, am devenit secretarul gândurilor lor. Ii ascult, îi văd lucrând, văd prin ochii lor". Originalitatea lui Rolland nu e numai în faptul că el a restabilit, „romanul ciclic", romanul monumental, care cere scriitorului daruri excepționale Cași Paul Claudel în lirica franceză, Rolland a restabilit rolul important al spontaneității creatoare, al elanului vital în geneza operei de artă.

Romanul psihologic francez a fost influențat de tragedia clasică. Subiectul e limitat, personajul principal e în luptă cu o anumită pasiune, înconjurat de personagii secundare, care au rolul de a duce pe erou la desnodământul care e deobiceiu dramatic. Scriitorul se specializează astfel în cercetarea unui mediu, a unor caractere, a unor pasiuni specifice: exemplu, Paul Bourget. Cu Romain Rolland suntem la concepția contrară. El vrea să descopere taina unei ființe și de aceia urmărește libera desfășurare a sufletului, pe care nu-l toarnă în formule literare. Cu inteligența lui de istoric și cu sensibilitatea lui generoasă, Rolland cuprinde priveliști vaste, surprinde legăturile dintre soarta individului și elanurile omenirii. Un roman creat în acest mod, nu poate fi decât „totalist sau sintetic". *L'âme enchantée* e portretul viu al unei femei, dar e totodată suma tuturor temelor cari alcătuiesc viața contimporană înfățișate în mod organic. E romanul prieteniei și al muncii, al iubirii și al căsniciei, al războiului și al politicei, al educației și al singurătății. Toate acestea se rotesc în jurul Anettei Rivière, pe care Rolland a descoperit-o clipă cu clipă, pas cu pas. El e unul dintre „marii descoperitori ai sufletului feminin".

Un manuscris al lui Anatole France

Marea firmă Gabriel Wells din New-York a cumpărat manuscrisul lui **„Thais"**, vestitul roman al lui Anatole France.

Se știe că **„Bibliothèque Nationale"** din Paris e în stăpânirea tuturor manuscriselor lui Anatole France, dar cel cumpărat de firma americană e cel original, prima formă a operei, pe când cel din **Biblioteque nationale** e o copie a celebrului roman.

Din manuscrisul original se poate vedea cum lucra France. El nu scria pe hârtie de scris obișnuită. Intregul manuscris e compus din patru sute de bucăți de hârtie, de mărimi diferite și între care se găsesc fel de fel de invitații la festivități, la nunți, logodne, banchete, dineuri. Textul lui Thais e scris pe partea netipărită a invitațiilor. Tot astfel se află scris și pe programe de teatre, cinematografe.

Și întregul roman e scris cu creionul.

Mișcarea studențească

Vorbind de „groaznicele devastări studențești de la Oradia și Cluj, cari au umplut sufletul întregului popor român de jelanie și au întrunit un consens general de dezaprobare", — revista „Societatea de mâine" se oprește în fața rosturilor intelectuale ale studențimii.

„Studenții noștri dela fostele universități dela Pesta și Viena,—spune „Societatea de mâine"—erau grupați în societăți puternice ca România Nouă și Petru Maior. Acolo erau biblioteci, se țineau ședințe literare, se făceau primirile intelectualilor cari se abăteau prin fostele capitale. Mai presus de toate existau niște comitete constituite din floarea talentelor universitare. Era deci un triaj, o ierarchie de valori. Nu e de mirare, dacă din acele puternice societăți studențești s'a putut naște o revistă ca Luceafărul.

Unde este astăzi însă intelectualitatea studențească? Se selecționează ? Răzbesc la conducere cei mai talentați? Funcționează societățile de lectură?".

Nu funcționează nimic—afară doar de elementele de dezordine.

Lipsa de intelectualitate este una din pricinile anarhiei universitare.

Roual Auernheimer

Nuvelistul austriac Raoul Auernheimer e un Boccacio mai discret, mai de „bon ton", al vieții mondene, ușuratice, joviale vieneze, — lume în care și Freud și-a găsit bogatul său material de observație.

Auernheimer s'a născut în 1876, e doctor în drept și de zeci de ani strălucit foiletonist la „Neue Freie Presse". A debutat cu mici istorisiri și s'a îndreptat cu deosebit succes spre lucrări mai mari, printre cari pomenim romanul său „Renée și bărbații", volumele de nuvele: „Femei care nu se iau în căsătorie", „Flori la care nu ajungem", „Dama cu mască", „Idolul de tuciu", etc. Micile slăbiciuni și marile păcate le pătrunde cu ochiu ager, mai ales sufletul femeii de lume și l-a luat ca obiect special de studiu, și tot ce a surprins vesel sau trist sau crud în excursiile lui prin saloane, buduare, cafenele, stațiuni balneare, ba uneori și prin epocile de decadență și rafinament ale anticității, ne povestește cu o grație ușoară, cu o eleganță frivolă care știe să se oprească la o muche de cuțit de trivial, cu un humor sentimental vienez și cu un spirit galic, cum nu se întâlnește decât în Arthur Schnitzler și Maupassant, modele din care de sigur purcede, dar de care a știut să se diferențieze, ajungând unul din maeștrii cei mai de seamă ai nuvelisticei germane. Cu toată nuanța de picanterie, poate fi socotit artisticește ca un idealist. Observație subită, spirit ironist și caracterizare realistică, de cari dispune din belșug, nu-i ajung în arta lui. Vrea să atingă ceva mai adânc, sufletesc, cum trădează câte un titlu din volumele lui, ca de pildă: „Flori la care nu ajungem", acestea sunt iluziile spre cari întindem în zadar mâini halucinate.

Caracteristice pentru genul lui sentimental-ironist sunt două frumoase nuvele apărute de curând în „Lectura": „Bucla reginei Berenice" și „Alina", cari, una în atmosferă antică alta în atmosfera modernă, ne desvăluie aceleași delicioase tipuri și tertipuri „etern feminine".

MĂRUNTE

— Doamna Olga Greceanu a deschis în ziua de 27 Februarie a. c. o expoziție de uleiuri și desene în Galeria „Palette française" din Paris.

— Pictorul *Erco* a deschis o expoziție de tablouri în Iași, strada Lăpușneanu 21.

— A apărut al treilea volum din „Studii și critice" de Carol Drimer.

— Va apărea în cursul acestei luni volumul de nuvele **Necunoscuta** de d-ra Alice Gabrielescu.

— Viitoarea premieră a Teatrului Mic va fi piesa „Mitică Popescu".

— In curând va apărea volumul de versuri *Nemărginiri* al colaboratorului nostru *Dumitru N. Teodorescu.*

Hrăniți copii cu alimentele lactate englezești

„ALLENBURYS"

Alimentul lactat englezesc „Allenburys" No. 1

Se întrebuințează pentru hrănirea copițului .n primele 3 luni. Proporțiunea de grăsimi și de proteine sunt aceleaș ca și la laptele matern. Conține hydrați de carbon sub formă de lactoză și de malto—dextrină.

Nu conține amidon, nici zahăr.

Alimentul lactat englezesc „Allenburys" No. 2

Se întrebuințează pentru hrănirea copilului în lunile a 4-a. 5a. și a 6a. Se aseamănă în compoziție cu alimentul No. 1 însă este mai bogat în proteine, hydrați de carbon și săruri minerale. Hydrații de carbon se găsesc sub formă de lactosă și malto—dextrină.

Nu conține amidon, nici zahăr.

Făina maltată englezească „Allenburys" No. 3

Se întrebnințează pentru hrănirea copiilor dela 6 luni în sus, precum și pentru convalescenții și bătrânii. Este compus din făină de grâu și de extras de malt. In cursul preparaiunii, diastasele maltuli transformă amidonul din grâu în malto-dextrină.

Acest aliment nu conține dextrină pură.

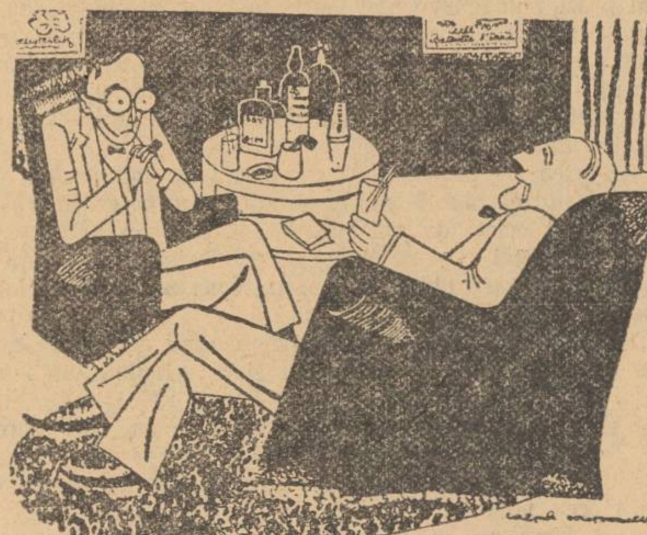
Reprezentant și depozitar S. N. IANCOVCI, București, Str. Academiei 6
D-lor medici li se trimet la cerere mostre și literatură șiințifică.

PIANELE și PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial,
fiind cele mai perfecționate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREȘTI
Calea Victoriei, No. 77

Citiți zilnic
„BILETE DE PAPAGAL"
Cel mai mic ziar cotidian literar de sub direcția D-lui Tudor Arghezi.
2 Lei exemplarul

In timpul epidemiilor

— Sînt neliniștit... nevastă-mea are frisoane... ce poate să însemne asta?

— ...Un nou palton de blană...

(Le Petit Parisien)

Votul femeilor

Să votez? Eu cunosc numai pe alesul inimii mele!

(Le Journal)

Ultimele noutăți apărute în „Biblioteca pentru toți", Editura

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colț cu Bul. Elisabeta)

Agârbiceanu Ion, Legea trupului (roman)	„	100.—
Agârbiceanu Ion, Legea minții (roman) Nou	„	160.—
Gunning, Un învățător. Viața și opera lui Jan Ligthart, traducere de G. Marinescu	„	100.—
Dascovici, Declarația de războiu și încheerea tratatelor după Constituția noastră	„	40.—
Al. Tzigara-Samurcaș, Izvoade de crestături ale țăranului român, cu 115 desenuri în text și un album de 50 planșe cu 414 izvoade de desenate de O. Roguski	„	1000.—
N. Pora, Vraja cântecului, Nuvele	„	60.—
Lungianu Mihail, Săracu Gealapu (Spovedania unui păcătos)	„	15.—
Opreanu Sabiu, Ținutul Săcuilor. Contribuțiuni de geografie umană și de etnografie	„	260.—
Pașsalega Dem., avocat. Atacarea pentru motiv de demență. Studiu juridic	„	40.—
Cristescu G. Doctrina lui Fayol și aplicațiunea ei în administrațiunea publică din Belgia	„	25.—
In **Biblioteca Pentru Toți,** Nou. No. 1157—1158. — **Dr. S. Bainglass,** Telegrafia fără fir și Radiofonia pe înțelesul tuturor cu 37 clișee	„	25.—

Cereți gratuit cataloagele editurei.

Din literatura franceză

P. Maurer. — Machinisme et automatisme	„	84.—
I. Kessel. — Nuits de Princes		84.—
C. Bonglé. — Essais sur le règime des castes	„	225.—
C. Rommenhoeller. — La grande Roumanie	„	525.—
Edouard Le Roy. — Une philosophie nouvelle Henri Bergson	„	75.—
Paul Jagot. — L'hypnotisme à distance	„	112.50
Paul Jagot. — Magnètisme, hypnotisme, suggestion	„	187.—
Jèrôme et J. Tharaud. — Mes années chez Barrès	„	84.—
C. Jagot. — Le pouvoir dela volonté	„	75.—
C. Jagot. — Méthode pour développer la mémoire	„	75.—
C. Jagot. — Psychologie de l'amour	„	75.—
Duhamel. — Le voyage de Moscou	„	84.—
Malaparte. — L'Italie contre l'Europe	„	112.50
Thoulet. — L'Oceanographie	„	67.50
Jouvenel. — Vie oragense de Mirabeau	„	105.—

Expediție în provincie contra Ramburs

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 379

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 11 Martie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Meşterul Manole

„Acţiunea" piesei „Meşterul Manole" de Oct. Goga începe, ca să zicem aşa, stând... Câteva persoane, în hall-ul unui hotel dela Sinaia, stau şi vorbesc. Singura mişcare în primul act este schimbarea fotelurilor.

Persoanele discută despre fel-de-fel de lucruri : războiul cu Nemţii, democraţie, muzică, etc.

Autorul vrea însă, cu orice chip, să aducă vorba despre Meşterul Manole. Atunci d-na Ana Brăneanu inventează un truc. Intreabă pe toţi colegii de vilegiatură : „cine cu cine ţine ?".

Cu modul acesta, aflăm că Ana e cu Wagner... colonelul Dabija, cu Bismark... prinţul Muşat, cu Goldman... iar Goldman, cu poporul...

Numai bătrânul scriitor Iancu Balteş nu se pronunţase.

Insfârşit Ana îl somează : — „Cu cine ţii d-ta, nene Iancule ?"

Balteş se execută. El „ţine" cu Meşterul Manole.

Autorul a ajuns astfel la Meşterul Manole. Ajungea la acelaş rezultat şi prin alte procedee, mult mai simple — nu supunând la interogatoriu pe toate personajele din scenă, ci găsind de pildă o carte de cetire, uitată de un copil neglijent pe-un scaun — deschisă tocmai la legenda Curţii de Argeş.

„Manole era artist, coniţă, — spune Balteş Anei... şi arta e totdeauna o inviere după îngropăciune. De câteori văd un tablou ori un bronz, de câteori citesc o carte, am o senzaţie bizară, îmi miroase a mort... Pe cine o fi îngropat nenorocitul ? mă gândesc..." „...Trebue să plăteşti pe măsură ce ciopleşti în piatră, sau scrii pe hârtie şi fireşte opera cea mai mare se plăteşte mai scump".

Printre asistenţi se află şi sculptorul Andrei Galea — „unul din familia lui Manole".

Galea face bustul Anei, de care-i amorezat — în total.

Societatea urmează discuţiile, până când participanţii dispar unul după altul : soţul Anei (care pleacă la moşie), scriitorul Balteş şi prietenii lor. Insfârşit rămân faţă în faţă Ana şi Andrei Galea. Are loc o pasionată scenă de amor. Ana „cedează"...

Actul al doilea se petrece, peste câtva timp, la ţară — la curtea moşiei soţilor Brăneanu. Sunt invitaţi la o vânătoare aproape toţi „viligiaturiştii" dela Sinaia. Pe când vânătorii schimbă poziţia, Andrei Galea rămâne în urmă şi vine la curte. Aici propune Anei să fugă cu dânsul. Nu mai poate suporta dualismul.

Ana îl roagă să mai aştepte. Nu rupsese încă toate legăturile cu căsnicia.

„Sunt buimăcită încă, sunt ca după o beţie", — spune Ana lui Andrei într'o omenească şi impresionantă scenă. „Intoarsă acasă între lucrurile mele, am simţit ceas cu ceas o reţea nouă, care mă împrejmue... O conspiraţie parcă a mobilelor, a aerului, a tablourilor de pe pereţi... o conspiraţie împotriva mea... din fiecare colţ se ridică un reproş, pândeşte o ameninţare... Nu-ţi închipui ce putere de persuasiune teribilă e într'un scrin, unde şapte ani de-arândul ţi-ai ţinut scrisorile... Cum vorbeşte o perdea, un covor, un gherghef... Toate sunt împrejurul meu acum, toate mă trag de mânecă. Lasă-mă, Andrei; dă-mi răgaz să înving conspiraţia asta. Voi lupta, Andrei; voi lupta... Tu eşti cel dintâi om care mi-ai deslegat misterul sfânt al pierzării"...

Andrei însă nu se lasă convins. O cuprinde în braţe şi o zgudue. In acel moment intră soţul. Are loc o grandilocventă provocare de duel. — „Vreau să fie un pistol, — spune d. Brăneanu, — în mâna care sapă cu dalta".

Actul al treilea. Atelierul sculptorului Galea. După duel, soţia zdrobită a rămas acasă — în urma unei reconcilieri. Iar Galea, cu o rană uşoară în umăr, trece printr'o înfrigurată criză sufletească — din care esă învingător : îşi sacrifică artei dragostea, sculptând statuia Atlantidei.

In ziua de deschidere a expoziţiei, Ana — hotărîtă să-l urmeze oriunde — vine în atelierul lui Galea. Dar e prea târziu. El n'o mai vrea.

In timpul absenţei, îi explică Andrei — „te-am dus cu mine. Erai zăvorită în sufletul meu ca o boală cumplită de sânge. Cu fiecare cioplitură de daltă se desfăcea un strop din clocotul meu... In fiecare fibră a materiei cu care luptam, lăsam o silabă din cântec... Mă împingea ispita înainte, zi şi noapte, fără răgaz. Eram un demon care stoarce viaţă din piatră — ştiu eu ? — Eram un călău care ucide necontenit... Degetele ca nişte cleşte drăceşti zmulgea ceva din mine din tine, din dragostea noastră... Da, dragostea noastră... da, dragostea noastră. Acum îţi dai seama de lumea în care am fost ?"

Ana „se întoarce în neant", iar Galea desveleşte statuia Atlantidei. Atunci Ana revine pe o uşă lăturalnică, şi — pe când Andrei arată publicului capodopera — ea repetă versurile :

Manole, Manole,
Zidul rău mă strânge...

Cortina opreşte etalarea versurilor următoare.

Am reprodus pasagiile cele mai caracteristice şi mai izbutite.

Caşi Andrei şi Balteş, vorbesc „poetic" toate personagiile. Nu-i nici o deosebire de limbaj, între eroi — şi nici de fond. D. Goga vorbeşte şi gândeşte la fel pentru toate personagiile. Indicaţia din fruntea piesei : „Persoanele" este strict convenţională.

Ana rămâne în admiraţie faţă de Balteş : „Vorbeşti şi cuvintele d-tale ţâşnesc ca vârfuri de floretă". Ii spune d-nei Caramfil — o „entremetteuse", care circulă ca un model de castitate prin piesă, aranjând „rendez-vous"-uri : „Omul acesta (Andrei) plin de pachete de nervi, încins în negură, ca fruntea unui vulcan, înfrigurat ca un râu de lavă, mă domină". — „Parcă văd valurile cum mă ridică, — spune la rândul ei d-na Caramfil. Pare că e un vifor pe mare, la farul dela Tuzla, şi-o luntre care joacă asvârlită în nebunie. O luntre care se scufundă..."

Toţi eroii vorbesc astfel : „Aşteptarea... e murdară ca o conştiinţă de zaraf, ca o plapomă de hotel"... „Andrei se îngroapă în arta lui şi-şi urlă durerea în marmoră"... „Sunt ca o holdă bătută de grindini"... „Sunt desconcentrat" (nu în înţeles militar, ci — de două ori — exprimând la figurat o „deconcertare" sufletească asemeni cu starea de spirit a soldatului care, după viaţa de ordine a căzărmii, rămâne interzis cu biletul de „desconcentrare" în mână).

Aceste personagii care vorbesc din vârful limbii şi se uită condescendent printre gene, discutând până la exasperare cu gesturi studiate — îneacă acţiunea în torente de verbiaj literaturistic.

„Meşterul Manole" nu-i o piesă de teatru, ci-i o expunere lirică împărţită în diferite capitole, care se numesc acte... în pasagii intitulate scene... şi în paragrafe numite — nu ştim pentruce: „persoane"!

Dar, — vor spune, poate, unii, — „Meşterul Manole" este un imn ridicat artei absolute, pentru care adevăratul artist sacrifică orice : nevastă, copil, mamă, etc...

Imn — da... Teatrul însă nu-i un local pentru imnuri cu decoruri, sufleuri şi directori de scenă.

Să spunem un cuvânt şi despre ideia din „Meşterul Manole".

Artistul autentic este un om întreg. Beethoven, de pildă, nu ţinea atât la geniu — cât la bunătatea inimii lui.

Acel care-i în stare, — pentru o carte, un tablou, o statue..., — să-şi sacrifice copilul, mama, nevasta... să-şi vadă fiinţele dragi chinuindu-se şi murind la picioarele lui... în vreme ce el îşi iscăleşte cu satisfacţie opera... acela-i mai mult cabotin decât artist.

D. Goga a făcut elogiul cabotinajului suprem.

M. SEVASTOS

Robie

Ca un student sărac şi umilit,
Aşa te-am aşteptat în stradă.
Un crivăţ duşmănos, cumplit,
Imi scrijelea obrazul cu ace de zăpadă.

Iar după lungă, lungă aşteptare,
Ai apărut la braţ c'un domnişor...
Eu m'am retras în umbră binişor,
Voi aţi trecut râzând în gura mare.

Scârbit, întors acasă-am vrut să-ţi scriu.
Cătam cuvinte aspre şi brutale,
Pentru 'nfierarea stricăciunii tale
Şi uşurarea chinului meu viu.

Dar vai ! în vremea 'n care 'ntreaga-mi minte
Te blestema cu vrăjmăşeşti cuvinte,
Am auzit, şi cu ruşine şi cu teamă,
Cum ticăloasa-mi inimă te cheamă.

S. F. IOSU

I. Theodorescu-Sion — *La fântâna cu minuni*

Cum petrec călugării*)

de DAMIAN STANOIU

Cine nu cunoaşte de aproape pe părintele stareţ, şi-l vede aşa de odată plimbându-se prin curtea mânăstirii, bătrân înfăţişător, cu faţa slabă dar sănătoasă, barba lungă şi albă colilie — ar crede că e omul cel mai prietenos şi mai plăcut din lume. Dar nu este aşa. Părintele stareţ e un om posac, gândeşte mai mult pe lângă Evanghelie, râde silit şi cu greu îi scapă câte o vorbă de duh din gură. Numai când şi când are câte o toană, că-i vine aşa din senin un chef de vorbă şi de glume, că stai în loc şi te gândeşti dacă este el sau altul. Atunci ia o înfăţişare nespus de plăcută, râde cu lipici, nu gândeşte nimic, ci numai povesteşte, ca orice bătrân, lucruri trăite, de care îşi aminteşte cu plăcere şi cu voiciune. Are darul de a le spune amănunţit şi înflorate, numai că repetă mereu aceleaşi şi aceleaşi lucruri. Călugării din apropierea lui le ştiu pe de rost, aşa că nu-i mai încântă decât mutra-i trecătoare de om şugubăţ şi felul lui de-a povesti cu mişcări din mâini, din picioare, din cap, din ochi şi din nas. Chiar şi barba ia parte, atunci când Prea Cuvioşia Sa vrea să arate cum mânca vre-unul din eroii amintirilor sale.

In ziua aceea părintele stareţ se găsea în toanele cele mai bune. Luase masa împreună cu economul şi cu casierul şi acum le povestea, pentru a cincizecea sau a suta oară, cum era să se opărească cu pilaf de prune la o sfinţire de biserică, pe când Prea Cuvioşia Sa se găsea ca diacon la episcopia Argeşului. Vorba plecase dela o păţanie la fel a casierului, care se fripsese cu cafea fierbinte chiar atunci la sfârşitul mesei. Şi tocmai când părintele stareţ isprăvise povestea cu pilaful şi era gata să înceapă alta, căci când se pornea cu greu se mai oprea, intră pe uşă fratele Niculae, un băeţandru de 15 ani, care făcea ucenicie la eclisiarhul mânăstirii.

— Ce e frate, Niculae?

— Ce să fie, cinstite părinte, răspunse ucenicul cu ochii plini de lacrămi, uite... am venit să vă rog să mă daţi de ascultare în altă parte, că la părintele eclisiarh nu pot să mai stau...

In alte împrejurări răspunsul părintelui stareţ ar fi fost din două vorbe, însoţit de o bătae de picior, de-o uitătură duşmănoasă şi de oarecare cotonogeală. Acum însă, spre norocul fratelui Niculae, fiind în toane bune, îl privi cu duioşie părintească şi-l întrebă cu bunătate :

— Da' de ce, Niculăiţă ?

— Păi de, cinstite părinte... dacă părintele eclisiarh îşi bate joc de mine...

Ştiind pe îngrijitorul bisericii om bun de comedii, stareţul pricepu numaidecât care e pricina, şi zâmbi a râde.

— Ce fel îşi bate joc, Niculăiţă ?

— Uite... chiar astăzi mă făcu să mănânc mustrare şi urecheală dela părintele Macarie, duhovnicul. Că fiind ziua sfântului Mercurie, părintele eclisiarh îmi dete poruncă, de dimineaţă, să aprinz un sfeşnic la sfânt. Şi cum sfântul Mercurie vine chiar în dreptul stranii părintelui Macarie, eu îl ascultai şi pusei sfeşnicul în strană, că în altă parte n'aveam cum. Când vine la biserică părintele duhovnic şi vrea să se aşeze în strană, cam fără vedere cum este el, dă peste sfeşnic şi era cât p'aci să-şi spargă capul.

— Cine e măgarul ăla care a pus sfeşnicul în strană la mine ? — întrebă el necăjit.

— Eu, cinstite părinte... că mi-a poruncit părintele eclisiarh.

Şi m'a certat părintele duhovnic, şi m'a luat de urechi în faţa soborului. Dacă i-am spus părintelui eclisiarh, tot pe mine m'a găsit vinovat, că auzi că trebuia să pui sfeşnicul deasupra stranii... De, acuma judecaţi sfinţia voastră dacă se putea una ca asta, şi dacă nu e curată bătae de joc.

— A glumit cu tine, Niculăiţă.

— O fi glumit, cinstite părinte, nu zic că nu, dar o pat eu de pe urma glumelor sfinţiei sale ? Că nu e acuma întâiaş dată ! Dacă vi le-aşi spune pe toate, v'aţi mira cum de am avut răbdare să sufăr atâtea...

Stareţul şi cu musafirii lui aveau chef de râs şi îndemnară pe fratele Nicolae să spue tot. Acesta atâta aştepta ca să-şi descarce sufletul.

— Păi să vedeţi... Când m'a pus întâi şi întâi să toc, m'a învăţat să ţiu tot timpul gura căscată... ca să răsune toaca. Eu, de, ca un copil prost ce eram, l-am ascultat, crezând că aşa e ; şi tocam cu gura deschisă de mă dureau încheeturile fălcilor când lăsam ciocanele din mână. Numai când am băgat de seamă că râd părinţii de mine, am văzut că e bătae de joc şi n'am mai tocat cu gura căscată. Tot atunci la început, m'a învăţat să nu iau mâncare dela cazan până n'oiu săruta mai întâiu mâna bucătarului. Şi sfinţia voastră aţi văzut doar mâinile părintelui Stelian ! Eu l-am ascultat ; dar bietu părinte Stelian nu s'a lăsat de loc, zicea că nu e vrednic d'atâta cinste. Şi câte altele ! Dar acuma ce mă necăjeşte mai rău, de vre-o două săptămâni încoace, e o jigodie de purcel pe care l-a adus un creştin pentru pomenire, cred. E un neam d'ăia costelivii de par'că mănâncă numa'n zi de post, că nu prinde seu pe el de loc. Stă cocârjat ca un arici şi mi se pare că-l doare şi la inimă că se cufure toată ziua. Şi nici părintele eclisiarh nu se îndură să-l ţie pe mâncare mai bună, ca să mai prinză şi el niţică vlagă. Din ştir şi din ştevie nu-l scoate. Dacă îi zic să-i mai dăm niscai tărâţe, ceva, sfinţia sa se răsteşte la mine :

— Taci, mă, puciosule, nu mă învăţa tu pe mine ! Bietul purcel e bolnav de oftică, că acolo la sat e aerul stricat... Şi mă pune, cinstite părinte, să plimb jigodia prin curtea mânăstirii, ca să ia aer de brad... De, acuma spuneţi sfinţia voastră dacă nici asta nu mai e bătae de joc !

Şi bietul frate sta gata să pornească pe plâns, în vreme ce casierul şi cu economul se strâmbau de râs.

Stareţul făcu şi el haz, apoi privi pe frate cu milă şi-i vorbi astfel :

— Ai dreptate să iai glumele eclisiarhului drept bătae de joc, Niculăiţă, fiindcă eşti prea tânăr şi prea nou în mânăstire, ca să înţelegi unele lucruri din viaţa noastră călugărească. Şi am să ţi le spui eu, ca să ştii şi tu şi să nu te mai amărăşti chiar şi atunci când ar trebui să râzi puţintel. Ia stai jos.

Uite, măi moşule, nu ştiu cum se face că fără un pic de veselie nu putem trăi nici noi, călugării. Pe semne aşa a lăsat Dumnezeu, ca omul să simtă nevoia de a se mai răcori niţel la inimă. De câte ori n'am încercat eu să mă lipsesc de-o astfel de trebuinţă, căci am gândit, măcar când şi când, că mai bine îi şade monahului să facă numai lucruri ...ase şi cuviincioase. Dar degeaba, că nu s'a putut. Să mă crezi, frate Niculae, că chiar acuma, aşa bătrân şi stareţ cum sunt tot am câte odată gust să mai fac câte o ghiduşie ca să mă mai înveselesc o lecuţă. Aşa şi părintele eclisiarh, nu face glumele ca să-şi bată joc de tine, ci ca să mai râză şi el. Ia să-ţi spue casierul şi economul câte d'astea n'au petrecut şi ei pe vremea când făceau ucenicie. Ia spune, casierule, ce-ai păţit cu Dometian, cu ouăle, ca să auză şi fratele Niculae.

Casierul îşi drese mustăţile seci în dreptul nasului şi barba pusă cu semănătoarea de porumb ; şi, după ce râse degeaba, spuse întâmplarea.

— Eram atunci ucenic la bietu părintele Grigorie, Dumnezeu să-l erte, şi mă trimite el într'o zi cu trei ouă să i le fierb la bucătăria arhondaricului, ca să nu mai facem focul numai pentru atâta. Acu, părintele Grigorie, Dumnezeu să-l erte, îmi spune să-i fac ouăle cleioase, că aşa îi plăceau lui. Da' eu nu mai fiersesem până atunci ouă cleioase, că avea obicei să şi le fiarbă el când îi trebuia; şi nu ştiam cât să le ţiu pe foc. Şi vezi, nu mi-a dat în gând nici să-l întreb pe el, Dumnezeu să-l erte, că eram copil prost, tot cam aşa ca tine. Taman pe drum m'am gândit la asta şi am îndrăznit de am întrebat pe părintele Dometian, fostul stareţ, Dumnezeu să-l erte, care atunci trecea cu borcociu dela puţul lui Gherontie:

— Cinstite părinte, blagosloviţi şi ertaţi, cum se fac ouăle cleioase? Că m'a trimis părintele Grigorie cu astea să i-le fierb la arhondărie şi am uitat să-l întreb.

Parcă îl văd pe Dometian, aşa mare cum era el, Dumnezeu să-l erte, că se uită de sus la mine şi-mi spune cam răstit, c'aşa vorbea el:

— Să umpli ibricul cu apă, apoi să-l pui pe maşină şi să-l laşi să fiarbă până o crăpa coaja ouălor. Atunci să ştii că sunt cleioase. I-am sărutat mâna şi am făcut aşa cum a zis el. De unde să ştiu eu că a glumit! Pui ibricul pe maşină şi aştept să crape coaja. Abia când a scăzut apa la jumătate, am văzut că două ouă crăpaseră şi le-am scos. Celălalt ou se brodise tare în coajă şi a trebuit să mai pui apă în ibric şi să-l pui iar pe maşină. A început şi apa aia să fiarbă, a dat în clocote şi oul nu vrea de loc să crape. Dacă am văzut că întârziez prea mult, am luat ibricul şi l-am pus pe jar şi numai aşa a dat Dumnezeu şi i s'a spart coaja. Când m'am dus cu ouăle acasă şi le-a văzut părintele Grigorie, aşa crăpate cum erau, a pus mâinile în şolduri şi a început să fluere a sărăcie.

— Ce e cu astea, Dumitre? — c'aşa mă chema atunci.

— Ce să fie, cinstite părinte, uite le-am făcut cleioase, aşa cum mi-aţi spus sfinţia voastră...

Parcă-l văz şi acuma cu ce mutră mă întreabă:

— Cin'te-a învăţat, mă, să le fierbi atâta?

— Uite... părintele Dometian m'a învăţat.

— Acuma să le mănânci tu...

Şi le-am mâncat pe toate, că eu nu alegeam, iar bietu părintele Grigore, Dumnezeu să-l erte, şi-a făcut un ceai şi l-a mâncat cu coji de pâine.

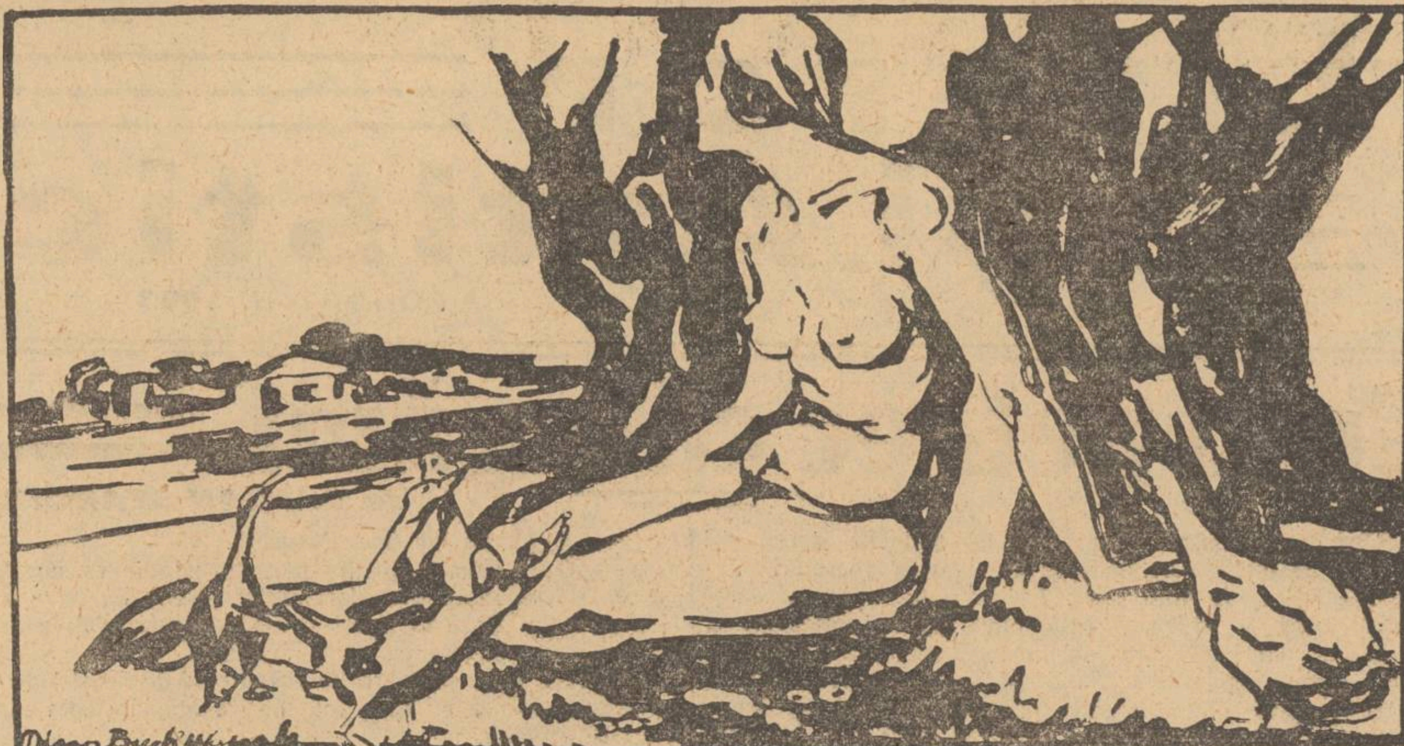
* * *

— Auzi, Niculae, cum se glumeşte între călugări? — întrebă stareţul pe frate, care căscase gura ascultând povestea casierului.

— Aud, cinstite părinte.

(Continuarea în pag. II-a)

*) Din volumul „Călugări şi ispite" care s'a pus sub tipar la „Cartea Românească".

— E, e, ce auziși dela casier e floare la ureche pe lângă altele care le-am auzit și le-am trăit eu! Păi să te fi făcut acum vre-o douăzeci de ani la Mitropolie și să fi văzut câte posne și câte alea toate mai făceam noi, călugării, ca să ne veselim. De unele mai din cale afară ajungea vestea până sus la Mitropolit, căi spunea directorul cancelariei, și bătrânul, în loc să se supere, făcea haz, zicând cu bunătate: „Asta e teatrul lor!" — adică al nostru, al călugărilor. Și avea dreptate să zică așa, că unde se pomenea pe vremea aia călugăr la teatru ori la cinematograf! Ne făceam teatru la noi acasă, așa cum ne pricepeam, și să mă crezi că râdeam sănătos și nu ne ținea nici o cheltuială.

Aci, părintele stareț tăcu câteva clipe, ca și când ar fi căutat să-și amintească de ceva. Ca să nu-i treacă cheful de vorbă, economul îi dete zor:

— Ia spune p'aia cu pisicile, cinstite părinte.

— E, e,... aia e posnață rău de tot! Să vezi, Niculăiță. Ne găseam noi, pe vremea aia, la Mitropolie, câțiva călugări — tot unu și unu. Eram buni și la treabă, dar nici de drăcii nu ne întrecea nimeni. Și să zici că se supăra vreunul: Doamne ferește! Să ți-i spui pe nume: era duhovnicul Teodosie, era arhimandritul Valerian, eclisiarhul, eram eu, era Nicodim, Chiril, Irodion, Serafim, Iachint, Iuvinalie, Pimen și încă vre-o doi-trei. Care preoți, care diaconi, care canonarhi, care paracliseri. Duhovnicului îi zicem Bâtu, pe eclisiarh îl porecliseam Navuzardan, după numele bucătarului împăratului Nabucodonosor, fiindcă știa să gătească bine; mie îmi zicea Bătrânu, că tot așa alb eram și atunci; arhidiaconului Chiril îi ziceam Bibanu, lui Nicodim-Baciu; lui Irodion-Văjă; lui Serafim-Ciugulitu, că era ciupit de vărsat; lui Iachint-Deriescu, lui Iuvinalie-Falaștoacă și lui Pimen-Capră roșie. Mai mult ne strigam pe poreclă decât pe numele adevărat. Bine înțeles că cei mai mici se porcleau numai între ei, căci, cu toate glumele noastre, țineam cinstea după grade.

Cel mai comedios dintre toți era ierodiaconul Serafim, poreclit Ciugulitu. Avea un dar dela Dumnezeu d'a face ca toți, cum n'am mai văzut la altul. Azi se închina ca mine, mâine musăfea ca Irodion, poimâine mergea ca Valerian, își punea ochelarii ca Teodosie, vorbea ca Chiril, își dregea mustăție ca Falaștoacă și râdea numai când făceau alții glume. Câte posne n'a mai făcut bată-l sănătatea, pe unde o fi! Odată ne pomenim cu el, în toiul verii, când era zăduful mai mare, că vine la vecernie îmbrăcat cu două blăni și încălțat cu șoșoni. (Las'că o spui eu și p'aia cu pisicile). Se închină după regulă, în mijlocul bisericii, face plecăciuni smerite în dreapta și în stânga, apoi trece și s'așează în strană — drept în fața Mitropolitului. Când îl vedem noi — începem să luăm drumul spre altar, unu câte unu, căci nu mai puteam ține râsul și ne era teamă să nu ne vază Mitropolitul și lumea din biserică. Când bagă de seamă și cântăreții, îi găsește și pe ei râsul și făceau sforțări grozave ca să mai poată cânta. Iar el, Serafim, nici nu se sinchisea. Sta în strană cu labele vârâte în mâneci și cu nasul în gulerul blănilor și mai sălta când și când câte un picior, vrând să arate, pe semne, că'i degera. Eclisiarhul îi șoptește să plece, căci se goliseră stranile, dar el se făcea a n'aude, n'avede. Numai când Mitropolitul, care sta ca de obicei cu ochii în jos și aproape închiși, începe să dea semn că a simțit ceva, se duce Valerian la Ciugulitu și-l sgâlțâe de mânecă.

— Du-te în altar, blestematule, că dăm de rușine cu Mitropolitul și cu lumea.

— Mă ia frigurile, cinstite părinte, îi răspunde el clănțănind din dinți.

Dar eclisiarhul nu-l lasă până nu-l scoate din strană și-l pornește spre altar.

* * *

Tot Serafim i-a făcut-o odată eclisiarhului, de s'a dus vestea. (O să-i vie rândul și la aia cu pisicile). Îi plăcea lui Valerian să-și pue câte ceva verdețuri în locul unde se vede acuma bolta de viță. Avusese grădină frumoasă când era la Cernica și se obișnuise să aibă pe lângă casă — ridichi de lună, pătrunjel, salată, mărar — d'aldastea. Intr'o primăvară, după ce săpase grădinița și semănase ce avea de semănat, se pomenește cu Serafim că vine intr'un suflet cu șase semințe înfășurate în hârtie albă.

— Cinstite părinte, e lucru mare ce am eu aici. Nici nu s'a mai pomenit în București și nici în România toată...

— Ce ai, mă, Ciugulitule?

— Uite, am făcut rost dela un prieten al meu care e rudă cu Consulul nostru din China de câteva semințe de castraveți chinezești. I le-a trimis lui Consulul și mi-a dat și mie p'astea. Și fiindcă eu n'am unde să le pui, ți le dau sfinției tale să le semeni în grădină și când s'or face castraveții îmi dai și mie doi-trei, așa de poftă. Auz că sunt minunați. Grozăvenie mare!

Valerian ia semințele, le întoarce pe o parte, le sucește iar pe cealaltă și strâmbă din nas:

— Parcă seamănă cu cele de dovlecel...

— Tot așa am zis și eu, cinstite părinte, dar prietenul meu numai că doar nu s'a jurat că sunt de castraveți chinezești. Și trebue să-l credem pe cuvânt, că doar e om nu fleac.

— Să nu mă păcălești, Ciugulitule, că nici n'ai să înemerești poarta Mitropoliei...

— Iți dau voe să-mi faci ce-i vrea.

Insfârșit, cam cu îndoială, cam cu cârmeală, eclisiarhul ia semințele și le pune într'un strat frumos lângă gard, — căci, după spusa lui Serafim, castraveții din China se urcă tot ca fasolea. Pune el în strat și îngrășăminte chimică și un pumn de nisip, căci așa ar fi spus consulul că trebue să facă. Și acuma grijă mare până să răsară castraveții. Mai făcea ce mai făcea — mai da pe la grădină să vază ce mai e cu semințele. Ba când și când da ușor țărâna la oparte ca să se încredințeze dacă mai sunt acolo, că ne știa buclucași.

Noi râdeam de ne prăpădeam.

— Te păcălește Ciugulitu, Navuzardane! — îi ziceam eu peste gard.

— Dacă m'o păcăli... să-l bată Dumnezeu, îmi răspundea el mai râzând, mai ridicând din umeri.

După vre-o zece zile, sau mai multe, că nu țiu minte bine, ne pomenim într'o dimineață cu Valerian că intră vesel în altar.

— Părinților, să vă spui o noutate. Dar să nu râdeți, că nu-mi tihnește slujba de astăzi.

Dar Chiril de colo:

— Or fi răsărit chinejii...

— Chiar așa. Au eșit toate semințele.

Noi ne uitarăm numaidecât la Serafim. El se făcu că-i scapă pomelnicile din mână și le adună de pe jos.

Eclisiarhul îl privi și el — cam chiorâș.

— Te-a luat Aghiuță, Ciugulitule, dacă ai fi îndrăznit să mă păcălești!

— Cinstite părinte, îi răspunde Serafim cu mâinile la piept, am și eu drept să fiu crezut odată în viața mea. Ce păcatele!...

Cinstit vă spui că atunci, pentru întâia oară, am crezut și noi pe Ciugulitu că vorbește drept. Așa că acuma nu se mai îndoia nimeni că în grădinița eclisiarhului se află o buruiană rară. Scăpat și el de bănuială, eclisiarhul se așează cu udătura pe castraveți. Seara, dimineața, îl vedeai cu ce tact toarnă cu stropitoarea ca să nu se bătătorească pământul pe lângă ei, și cu câtă băgare de seamă smulge buruenile ce aveau nenorocul să scoață capul în stratul cu pricina.

După ce au dat frunzele și s'au făcut mai mari, ne-am adunat cu toții să ne dăm părerea. Aduceau și cu cele de castraveți de-ai noștri și cu cele de dovlecel și cu cele de dovleac alb; dar nu erau nici de castraveți, nici de dovlecei și nici de dovleac alb. Așa că a rămas să vedem cum o să fie floarea. Dar floarea tot ca și frunzele din vrej: nici de castravete, nici de dovlecel, nici de dovleac alb. Căci era la culoare albă, iar nu gălbenă. De altfel, drept să vă spui că lucru mare nu ne pricepeam noi, că dacă ne-am fi priceput măcar cât cel mai prost om de țară, ghiceam numaidecât. La țară ne născusem și noi, dar am plecat prea de tineri ca să mai ținem bine minte cum sunt la frunză și la flori toate buruenile. Valerian cunoștea mai bine decât noi, dar n'a ghicit nici el. Numai a clătinat din cap, când a văzut floarea albă și s'a uitat urât la Serafim:

— Mi-a intrat un cui la inimă... Te jupoi, Ciugulitule!

— N'ai decât, că eu nu mă opui. Numai vinovat să fiu.

Directorul cancelariei n'are de lucru și găsește cu cale să spue și Mitropolitului de daravera noastră cu castraveții. Și chiar în ziua aia, cum a eșit bătrânul să se plimbe prin grădină, ca de obicei, s'a dus drept la eclisiarh care tocmai își corconea legumele în grădinița lui.

— Dar ce-am auzit, arhimandrite? Ai pus în grădină castraveți chinezești? Ia să-i văd și eu.

Tocmai se lungise vreju și începuse să se urce pe parul rezemat de gard. Cum îl vede Mitropolitul, începe să râză:

— Da'cum se poate, arhimandrite, castraveți să se urce pe araci?

— Așa or fi ăi din China, Inalt Prea Sfinte, răspunde Valerian cam cu gura goală.

— Ia vezi să nu te șăguiască diaconul.

— E cam bun el d'ald'astea... dar cred că n'o avea atâta îndrăsneală.

— De, să-i vedem când or face fruct.

Insfârșit, după multă așteptare, floarea care dăduse întâi începe să se depărteze de tulpină trăgând după ea un ăla subțire ca deștul cel mic dela mână. Și creștea mereu, dar de îngroșat nu se mai îngroșa. Doar la un cap părea că e ceva mai plin. Măi, ce drăcie o mai fi și asta? — ne întrebam noi.

Și ce să vezi, frate Niculae! Eșisem într'o dimineață dela biserică și ne adunasem vre-o patru-cinci, la mine, ca să luăm câte o cafea. Și tocmai când eu turnam cafeaua în cești, auzim gura eclisiarhului:

— Cată pe Ciugulitu, Caprăroșie! Acu să mi-l scoți din pământ, din iarbă verde, ca să-l învăț eu să mă mai păcălească și altădată. Și Caprăroșie, bobleț cum era, s'apucă și-i spune că l-a văzut intrând la mine. Numai ce vedem atunci pe Valerian că dă buzna în casă... cu chinezul umflat la un cap, în mână. Serafim lasă ceașca ș'o sbughește pe fereastră. Eclisiarhul dă cu chinezul după el:

— Castraveți de China, ai? Bătute-ar Dumnezeu, să te bată, mâncatule de molii!

— Ce s'a întâmplat, Navuzardane?

— Mă mai întrebi? M'am trudit toată primăvara să cresc tâlvuri de scos vinu... parcă aș avea cine știe ce buți pline! Arde-l-ar focul de măscărici, să-l arză.

Iți închipui tu, Niculăiță, ce râs a fost pe noi, atunci. Și n'am râs o zi-două, am râs o lună de zile. Dar Mitropolitul ce haz a făcut!

— Te-a păcălit diaconu, arhimandrite.

— M'a păcălit, Inalt Prea Sfinte!

* * *

— Și tot Serafim i-a făcut-o și duhovnicului odată. (După asta o spui p'a cu pisicile). Avea obicei Teodosie, după ce mânca și strângea șervetul, să fumeze o țigară și apoi să se scoale dela masă. Ținea țigările în tabachere; și când scotea tabacherea, punea și cutia cu chibrite pe masă. Intr'o zi, până să ia țigara din tabachere și s'o mai frământe puțin între degete, cum avea de obicei, Serafim îi șterpelește pe la spate cutia cu chibrite și îi pune alta în loc. Noi ne-am încruntat numaidecât că trebue să fie la mijloc vre-o blestemăție d'ale Ciugulitului, nu știam însă ce, fiindcă el nu spusese la nimeni. După ce așeză bătrânul țigara între dinți, i-a cutia s'o aprindă. Noi cu ochii zgâiți la cutie. Când colo, ce să vezi, Niculăiță: n'apucă duhovnicul să deschidă cutia bine și țâști! din ea un șoricel drept în farfuria cu ciorbă a ierodiaconului Iosif, venit de curând dela Cernica, și-l stropește pe față și pe rasă. Parcă îl văz pe Iosif — acuma nu mai e călugăr, că face poezii — ținând lingura în mână și privind galeș la duhovnic:

— Asta e curată batjocură, cinstite părinte!

— Iartă-mă, tată, că eu nu mă pricep de loc cum a venit șoarecile în cutia mea de chibrituri.

— Asta e minune, dela Dumnezeu, Bâtule! sare Serafim cu gura de colo.

Dar duhovnicul se uită lung la el.

— Mi se pare că tu ai făcut-o, diavole!

— Ba eu nu, cinstite părinte, a făcut-o Regia, că în loc să pue în cutie bețe de chibrite, a băgat un șoarece... S'o dai în judecată, — îi răspunde Serafim smerit.

Am râs noi atunci, ș'a râs și duhovnicul, că ce era să mai facă! Numai Iosif se ștergea mereu cu batista pe față și nu mai tăcea:

— Asta e curată batjocură, cinstite părinte!

DAMIAN STĂNOIU

(Sfârșitul în numărul viitor)

CRIZA

Doamna Noreanu, uimită, se uită cu atenție în ochii domnului Noreanu, care, serios îi îndură privirea cercetătoare, fără să privească.

— Glumești, nu-i așa?

— Deloc. Aș fi fericit dacă...

— Cum, nu poți să-mi dai zece mii de lei când îți cer *eu*?

— Dacă n'am, de unde să-i iau? Să fur?

— Ce-mi pasă mie ce-ai să faci! Eu am nevoe de bani!

— Ți-aș da cu dragă inimă. Știi că niciodată nu te-am refuzat.

— Tocmai asta mă supără.

— Dragă...

— Nu-mi spune „dragă" că nu-ți mai sunt.

— Tanți!

— Odată ce aurul ți-e mai scump ca mine, nu găsești că-i ridicol...

— Știi tu ce criză e acum? Azi băncile au refuzat un ministru.

— Un dobitoc, ce e altceva?

— Nici eu nu zic altfel. Dar, oricum, puterea lui în Stat îl scutește de neplăceri care se pot întâmpla unui simplu cetățean. Și dacă el...

— Mult ai să mă plictisești cu ministrul tău?

— Ți-am vorbit de el ca să vezi că nici eu nu pot să...

— Dar ce ești falit?

— Nu, și să ne ferească Dumnezeu, dar săptămâna asta am o mulțime de plăți de făcut.

— Amână pe unul din ei sau dăi mai puțin.

— Dragă, un angajament e sfânt. Nu pot, trebue să mai aștepți.

— Eu?

— N'am încotro.

— Să aștept, eu?

— Da. Peste câteva zile o să-mi intre niște sume și...

— Se vede că ai înebunit.

— Tanți, uite, să...

— Ai înebunit... Altfel nu-ți iert să mă sacrifici pe mine pentru un imbecil de negustor sau bancher.

— Dacă sunt strâns de gât, ce să fac? Invață-mă tu. Eu vreau să...

— Știu că vrei... Mai curând mi-ai da stricnină decât bani.

— Tanți dragă, cum poate să-ți iasă din gură asemenea cuvinte grele?

— Nu-i adevărat? Nu vezi că mă ții ca pe o servitoare? Nu vezi că nu-ți pasă de plăcerile mele? Că ți-e indiferent dacă te rog eu sau un funcționăraș de al tău. Lucy când are o dorință bărbatul ei i-o cetește din ochi. Și eu pentru fiecare moft trebue să-ți cad în genunchi. Te rog să nu-mi mai vorbești niciodată de iubirea ta. Ai auzit? M'am săturat de minciuni.

— Tanți!

— Da, minciuni. Când ne-am cunoscut, ziceai că dorința mea... și azi...

Doamna Noreanu începu să plângă cu hohote. Domnul Noreanu încearcă s'o mângâe, dar nu reuși fiindcă Doamna îi îndepărta mereu mâna.

— De ce plângi? Săptămâna viitoare o să am bani și atunci copilul meu drag...

— Iar? Nu te-am oprit? Dumnezeule! Numai eu stiu cât sufăr!

— In zadar!

— Cum: „în zadar"? Vrei să spui că nu ești de vină?

— Dragă, nu te necăji. O să te doară capul.

— Ce-ți pasă ție?

— Dragă, dacă ai vrea să mă asculți, ai vedea că...

— Păi când n'ai tu dreptate? Tu ești înțelept... numai eu sunt zăpăcită... numai eu..

— Hotărît. Azi nu vrei să fii cuminte.

— Am de ce?

— Nu văd care-ți sunt motivele să fii necăjită. Odată ce ți-am spus adevărat...

— Adevărat? Imi dai? Acum, nu?

— De unde să-i iau?

— Lasă că știi tu! Tu scoți banul și din piatră seacă.

— Dacă aș avea darul ăsta...

— Nu-i așa că-mi dai?

— Să telefonez întâi lui...

Domnul Noreanu nu sfârși, fiindcă Doamna Noreanu i se aruncă de gât și-i astupă gura cu o sărutare nesfârșită. Apoi, trăgându-l de urechi, îi zise:

— Nesuferitule! Cât m'ai făcut să te rog!

Inveselită brusc, Domna Noreanu se îndreptă, în pași de vals, spre ușa dormitorului. De acolo îi trimise o sărutare cu mâna.

— N'o meriți, dar... Altădată n'ai să mai faci, nu-i așa? Răutăciosule, să vezi ce lucruri frumoase am să-ți cumpăr!

Aproape de ușa deschisă larg de Ioana, Doamna Noreanu, gata de plecare, indică un punct în obraz pe care Domnul Noreanu depuse un sărut timid. Scoborând, cu mâna pe jumătate înmănușată, trase încăodată de urechi pe d-l Noreanu și-l dojeni, spunându-i cu cea mai firească seriozitate:

— Zgârcitule! Profiți prea mult de bunătatea mea!

CONSTANTIN PELMUȘ

Colțul Librăriei „Hasefer"

Librăria „Hasefer' din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărți pe cari le vinde cu 6,50—7 lei francul și 38—39 lei marca germană:

CARȚI FRANCEZE: studii, essai-uri.

Julien Benda: La trahison des Clercs; o carte pe care nici un intelectual n'o poate ignora; *Bainville:* Au seuil du siècle (Etudes); *Condenhove Kalergi:* Pan-Europe (traducerea franceză a celebrei opere a marelui pacifist); *Léon Daudet:* Courrier des Pays Bas (primul volum din cele patru scrise de Daudet în Belgia după evadarea dela „Santé"). Din Daudet a apărut și celebrul *Voyage* de Shakespeare într'o splendidă ediție de lux, ilustrată de G. Goor. *Gaston Rageot:* Prise de vues (Le théâtre d'aujourd'hui: Les moeurs d'après le théâtre); *Edouard Herriot:* Esquisses; *André Lévinson* — criticul literar și dramatic al mai multor ziare și reviste franceze din cele mai însemnate: Croisades; *Alfred Fabre-Luce:* Russie; Andrée Viollis: Seule en Russie; Georges Duhamel: Voyage de Moscou; *Lucien Romir?* Qui sera le maître? Europe-Amérique; *Henri Torrès:* Le procès des pogromes (Schwarzbart: plaidoiries et dépositions); *Octave Homberg:* La France des cinq parties du monde. *André Maurois:* La conversation; Abel Hermant: Xavier — ou les entretiens sur la grammaire; *Paul Morand:* Le voyage; Daniel Rops: Carte d'Europe (Strindberg, Tchékov, Conrad, Rilke, Unamuno, Pirandello, Duhamel).

L'évolution créatrice; Matière et mémoire Le rire; Durée et simultanéité; Essai sur les données immediates de la conscience; L'Energie spirituelle. Amintim lucrarea lui *Jacques Chevalier:* Bergson (Le milieu et l'époque, l'homme et l'oeuvre, La méthode, l'intuition et l'esprit philosophique, etc., etc.)

In jurul romantismului

Marcel Souriau: Histoire du romantisme en France 3 vol. mari; *Lasserre:* Le romantisme français; Des romantiques à nous *E. Reynaud:* Le Romantisme: ses origines anglo-germaniques; Benoît Lévy: Victor Hugo et Madame Sainte-Beuve; *E. Seillière:* Le mai romantique; *M. Souriau:* La préface de Cromwell; *E. Lauvrière:* Alfred de Vigny.

Alte studii literare:

Jules Lemaître: Les Contemporains (6 series); *René Doumic:* Portraits d'écrivans; *Emile Faguet:* Les siècles (16—19 ème). Amours d'hommes de lettres; — precum și celelalte opere de critică literară ale lui Faguet, Lemaître, Doumic, Brunetière. Lanson.

Senzația librăriei germane

O alcătuește extraordinarul ultim roman al lui *Jakob Wasserman:* „Der Fall Mauritius" care va fi recenzat în numărul viitor al ziarului nostru. Este cel mai frumos roman german apărut în ultimii ani. Volum lare, broșat lei 300, legat frumos pânză lei 400.

Calea cea adevărată

Pentru redobândirea nervilor sănătoși!

Nervi bolnavi, extenuați, amărăsc viața, pricinuesc multe suferinți, precum dureri înțepătoare, junghiuri, amețeală, o stare de spaimă, vâjieturi în urechi, deranjări de digestie, insomnie, indispoziție pentru lucru și alte multe manifestări neplăcute.

Vă liberați de toate suferințele

numai prin adevăratul *Kola Lecithin* alimentul mai cel bogat în vitamine, care a devenit pentru omenire un advărat izvor de binefacere. Stimulează într'un chip minunat funcțiunile corpului, întărește măduva spinării și creerul, fortifică mușchi și membrele, dă putere și curaj nou în viață. Veritabilul KOLA LECITHIN face adesea adevărate minuni, conduce materiile nutritive speciale până la cele mai extreme puncte ale formațiunei de sânge, invioreazǎ, învesclește, te menține tânăr și vioiu.

Convingeți-vă D-voastră personal

că nu promit nimic neadevărat, căci trimit în primele două săptămâni ori cui îmi scrie

absolut gratuit

și franco o cutioară de Cola Lecithin și broșura unui medic cu experiență lungă și variată, care a avut el însuși să lupte cu această suferință. Scrieți-mi deslușit adresa D-v. și vă trimit apoi imediat cea ce am promis.

ERNST PASTERNACK, Berlin S. O. Michaelkirchplatz 13, Abt. 370

Atelier de Pălării Bărbătești

Instalație Modernă

Pălăriile bărbătești cât de vechi se curăță, se întorc și se modernizează

LA

Marin Drăgănescu

Str. Regală 10

Execuție ireproșabilă, material de prima calitate.

PĂZIȚI

Copiii și familia de griji și de nevoi

făcând o

Asigurare

asupra vieței

la

cu o plată mică lunară vă asigurați **UN CAPITAL** *copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte*

ROMÂNIA SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI BUCUREȘTI CAPITAL LEI 15.000.000

O RENTA de bătrânețe începând dela 45 de ani

PRIMIȚI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ

imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societății

Cele mai bune condițiuni de asigurare din țară

Direcțiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16

Representanța Generală: Str. Doamnei (Paris) 14

toate relsia prezentanțele si agențiile din țară

I. Theodorescu-Sion — După-amiază de vară

PLASTICA

— Expoziţia Theodorescu-Sion —

Desenul are în oarecare măsură reguli fixe. (E vorba, bineînţeles, de desenul **corect**, care nu cere decât respectarea unor rigide principii de perspectivă, anatomie, valori, etc. Desenul artistic subliniază forma, accentuează efectul, creiază mijloace proprii pentru exprimarea sensibilităţii personale...)

Armonizarea şi combinarea culorilor sunt guvernate deasemenea de legi care se pot învăţa.

I. Theodorescu-Sion — Privelişte la mare

Compoziţia, însă, nu se poate închide în dimensiuni de metodă şi de subiect, în aderenţe calculate de pastă, de factură şi de stil. Compoziţia se creiază prin temperament şi prin imaginaţie. Raţiunea, gustul, ingeniozitatea şi toate însuşirile misterioase ale talentului se împotrivesc prin însăşi structura lor la inglobarea în formule menite să hrănească inspiraţia celor ce se străduesc **să devină** artişti.

Pentru a realiza o adevărată operă de artă trebue să se formeze o imagină în spiritul creatorului; natura trebue să se confunde cu cugetarea lui.

In plastica noastră, drumul spre compoziţie e străbătut de puţine convingeri şi de vagi realizări.

Ne-am obicinuit să numim compoziţii un soi de mari firme declamatorii, înzestrate îndeobşte cu subiect istoric şi cu ramă impresionantă. E genul compromis de Stoica şi de alţi îndrăgostiţi de „specific".

Compoziţia se caracterizează însă prin adâncime, nu prin suprafaţă, — prin închegarea desăvârşită a elementelor temei interpretate, nu prin valoarea ei anecdotică.

I. Theodorescu-Sion — Preludiu cromatic

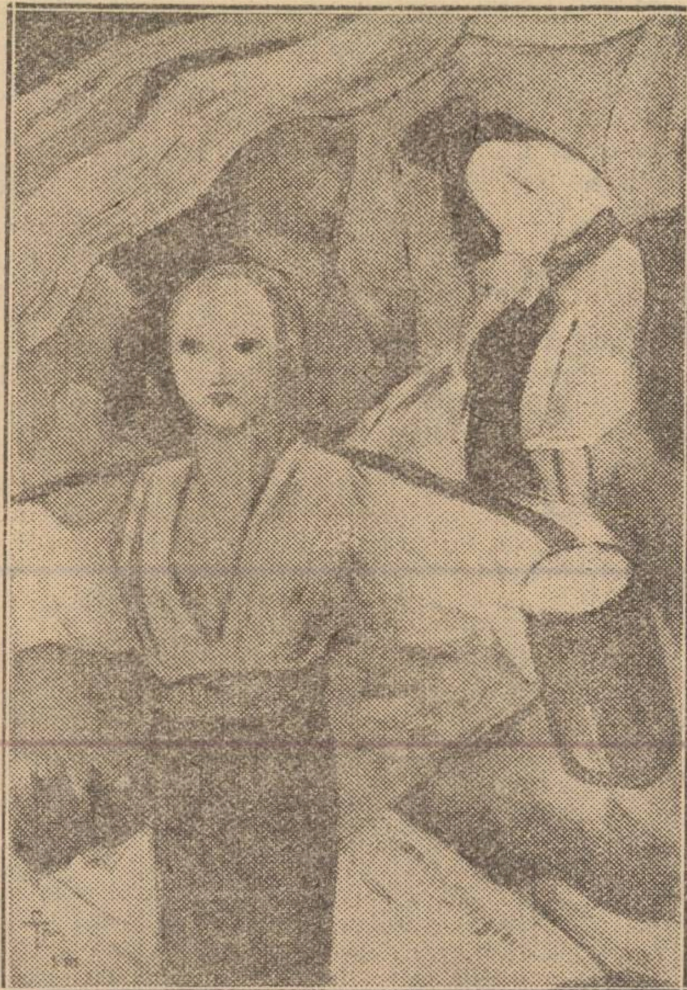
Intre artiştii noştri care s'au îndreptat cu izbândă dela preocuparea de pastă şi de grafică modestă, la formele şi culorile echilibrate în spaţiile luminoase de emoţie şi ritm ale compoziţiei, locul de frunte se cuvine astăzi lui I. Theodorescu-Sion.

In lucrările acestea de sinteză a impresiilor şi a marilor sale daruri de artist, unitatea subiectului naşte din subordonarea armonioasă a părţilor componente, din sugestivitatea grupărilor.

Compoziţiile lui Theodorescu-Sion alcătuesc o frescă originală şi plastică a vieţii noastre câmpeneşti, în toată varietatea pitorească a aspectelor locale.

Grupurile de ţărani, fixate în minunate privelişti de natură, aduc alternări de factură amănunţită şi rapidă. Motivul se diferenţiază în realizări largi de atmosferă sau în mozaicul notaţiilor de detaliu. Puritatea execuţiei se poate urmări pretutindeni: în seninătatea figurilor, în rotunjimea gestului, în firescul atitudinilor sau în simplitatea atât de caracteristică a portului.

Trebue să recunoaştem totuşi că meşteşugul depăşeşte pe alocurea artisticul. E uneori ceva prea calculat în tablourile lui Sion. Subiectul pare înghesuit în cadru. Impresia aceasta se poate datora însă şi faptului că artistul, deşi descrie grupuri de ţărani în mijlocul naturii, nu pune aproape deloc cer în compoziţiile sale.

I. Theodorescu-Sion — La izvor

Lucrările expuse la Cartea Românească vădesc o nervoasă suprapunere de planuri decorative, de tonuri ce vibrează pe construcţii uşor geometrizate şi de materie preţios şlefuită. Poemele cromatice clădesc puternic valorile de volum, prin utilizarea tonurilor de contrast.

Dela vigoarea expresivă a portretelor, la sugestiva realizare a peisagiului, dela interiorul prietenesc, la delicateţa florilor, Theodorescu-Sion găseşte corespondenţe sensibile care încercuesc, toate, acelas mare şi singular talent.

H. BLAZIAN

Citiţi zilnic

„BILETE DE PAPAGAL"

Cel mai mic ziar cotidian literar de sub direcţia D-lui Tudor Arghezi.

Abonamentul 60 lei pe lună

OLANDA

XV

DESPRE OAMENI

25 Iunie

Intr'o sară, am intrat la cel mai elegant local din Amsterdam: varieteul Tushinschi. O muzică foarte bună începe a cânta dela ora opt jumătate ori nouă, şi îndată după aceia se trag perdelele scenei şi publicul consumator se poate distra cu numere senzaţionale dintre cele mai alese. O dansatoare în stil ultramodern, — un diseur neamţ sprinten, simpatic şi spiritual, — doi gimnaşti care schiţează dansuri groteşti, şi alte numere selecte şi, probabil, pe gustul publicului.

Acuma, în deosebi în oraşele mari, nimeni nu poate vedea în asemenea localuri decât exibiţiile unei mode internaţionale. Astăzi sunt la modă dansul expresionist şi muzică de jazz: acestea se pot vedea şi auzi la Bucureşti caşi la Amsterdam. Deosebire e în atmosferă şi temperatură.

Ar fi trebuit să asistăm, în ţara aceasta, la o Kermessă.

Domnul Boker a râs cu melancolie când i-am rostit acest cuvânt.

— Iată un lucru rar astăzi în Olanda, ne-a spus domnia-sa. Deşi s'ar părea că vă dau această informaţie c'un oarecare accent de tristeţă, trebuie să vă declar că, în fond, n'am nici un regret pentru această celebră petrecere populară. De fapt, era o beţie greoaie şi brutală: era erupţia atavică şi furioasă a marinarilor de odinioară, într'o societate care acceptase o disciplină. Partea civilizată şi instruită a poporului a stat totdeauna în rezervă—ca în marginea unui şuvoiu furibund. Astăzi, cum vedeţi, petrecem elegant şi cuviincios.

Nu ştiu dacă domnul Boker era sincer. Priveam fără entuziasm sala dela Tushinschi împodobită cu lumini multicolore.

Frontispiciul scenei şi păreţii ard în linii sinuoase de becuri, închipuind dihănii şi gângănii: fluturi, broaşte, crocodili, painjeni. Mobilier luxos şi desemnat îndrăzneţ. Chelneri în impecabilă haină neagră. Consumaţiile se servesc în tacâmuri şi vase de argint. Totul pare făcut aşa ca cei care vor intra să se simtă dispuşi şi veseli.

Se strânge destul de devreme lume multă, dar nu văd pe nimeni dispus şi vesel. Expresiile bizare din tablourile pictorilor de kermesse au rămas înmormântate în veacuri duse. Chelnerii se strecoară tăcuţi şi corecţi dela masă la masă în haina lor neagră; servesc prompt şi fără greş, primesc ordine şoptite. Se beau cafele negre; doamnele gustă din vârful buzelor îngheţate ori fructe. Rar, steaua rubinie a unei licori străluceşte într'o cupă de cristal.

Ne aflăm într'un fel de templu al liniştii şi al discreţiei.

Numai orhestra e mai ascuţită şi face zgomot şi muzicanţii, executând un jazz, îl ritmează cu capul şi cu umerele, într'o aţâţare factice, care lasă perfect indiferenţi pe cei de faţă. Artiştii primesc o răsplată zgârcită de aplauze mărunte, care contenesc într'o clipă.

Ciudat local de noapte şi de petrecere. După ora zece, lumea începe să plece. La miezul nopţii localul se închide. O atmosferă rece şi ploioasă se întinde şi asupra liniilor sinuoase de lumini, închipuind dihănii, s'asupra muzicei, s'asupra artiştilor. Toţi sunt cuviincioşi ca acasă la ei; nimănui nu pare a-i trece prin minte să destupe o sticlă de şampanie, ca să nu pară deşanţat şi distonant. Nimeni nu strigă, nimeni nu râde, nimeni nu nebuneşte. Par bătrâni şi gravi: au destulă minte care priveghează la poarta inimii.

Totuşi cei care pot crede că morţii au murit deplin şi desăvârşit, se înşală. Tushinschi poate să nu fie decât mască, modă şi minciună. Cu toate acestea e un aspect al disciplinei sociale, al stăpânirii şi al reflexiei.

Amsterdamul e un oraş în care burgmaistrul cu greu a dat voie, abia acum câţiva ani, să se danseze în localurile publice. Lumea voia să petreacă şi autoritatea a cedat. Acum, în sfârşit, în câteva localuri a apărut acest obiceiu al popoarelor nebune şi nesérioase. Câte odată mulţimii de rând i-se îngăduia şi aici să se deslănţue. In mulţimea de rând se amestecau poate şi obraze subţiri, căci nu stătea nimeni faţă, cu pană şi cu catastif. Dar acestea erau prostii, şi conducătorii au luptat totdeauna împotriva lor. Aşa încât danţul rămâne nevrednic de un popor cuminte şi disciplinat. Chiar dându-se îngăduinţă acum unora să sară în ritm mai mult ori mai puţin muzical, să ne închipuim că se tolerează un exerciţiu gimnastic; dar la 12 jumătate toată lumea să se ducă la culcare!

Oraşul tace. Clopotele orologiilor bat şi trimet în lungul canalurilor lucii sunete spre poarta eternităţii. In casele vechi şi severe, între mobile de demult, tablouri de preţ şi antichităţi delicate, în paturile largi cu chilote de puf, oamenii dorm cu scufe şi halaturi, ca şi cum numai asta ar face de un veac.

* * *

In aceste interioruri bogate şi confortabile cum nici un popor de pe lume nu le are, olandezii şi-au concentrat toate plăcerile lor reale. Plăcerile lor reale şi adevărate înfloresc în viaţa strânsă de familie. Kermessa nu era decât o nebunie colectivă accidentală, din faţa căreia patricienii şi-au întors nasurile subţiri. In afară de asta numai petrecerile de iarnă ale patinajului i-au asociat şi continuă să-i asocieze pe toţi, de sus până jos, într'o delirantă sărbătoare naţională.

„Cum îngiaţă canalurile, mă informează domnul Boker, într'o zi frumoasă şi albă, ca şi cum ar fi căzut un semn din cer, toată lumea Olandei iese din case. Negustorul îşi închide prăvălia, bancherul îşi închide contuarul, şcolile—dela cele de copii până la universitate—îşi suspendă cursurile, oficiile publice pun obloane şi placarde —şi, toţi viermuind, intră cu patinele pe oglinda lucie a gheţurilor. Oameni cărunţi şi fetiţe cu năsuşoare roze: ce-aţi văzut că fac în vremea verii cu bicicletele, îndeplinesc cu mai mult entuziasm pe patine. Trec în convoiuri dela fermă la fermă şi dela oraş la oraş... E un spectacol, dintre cele mai încântătoare..."

Dar ghiaţa se topeşte. Sclipirea ei argintie dispare şi din priviri. Oamenii se întorc în căminurile lor. Aci se simt mai bine — îndelung şi statornic. Aici e refugiul—ca pentru toţi cei dinaintea lor, de generaţii. In acest cuib familiar străinul foarte rar şi extrem de greu pătrunde

* * *

Omul acesta de nord, în vinele căruia pare a curge apă din canalurile lui, e mai înainte de toate serios şi chibzuit. Străinului îi apare la început chiar aspru şi neprimitor. Nu-i simţitor la nici un fel de glumă, şi vorba de spirit cade cu aripile grele şi ude în apropierea lui.

E un om de treabă şi cinstit însă. Pe cuvântul lui poţi zidi biserică. Probabil că n'a ajuns la asta cu uşurinţă. Legile represive ale nordului au fost fioroase. Rezultatul însă e dintre cele mai fericite; s'au făcut mai ales posibile aici libertăţi ca nicăeri aiurea.

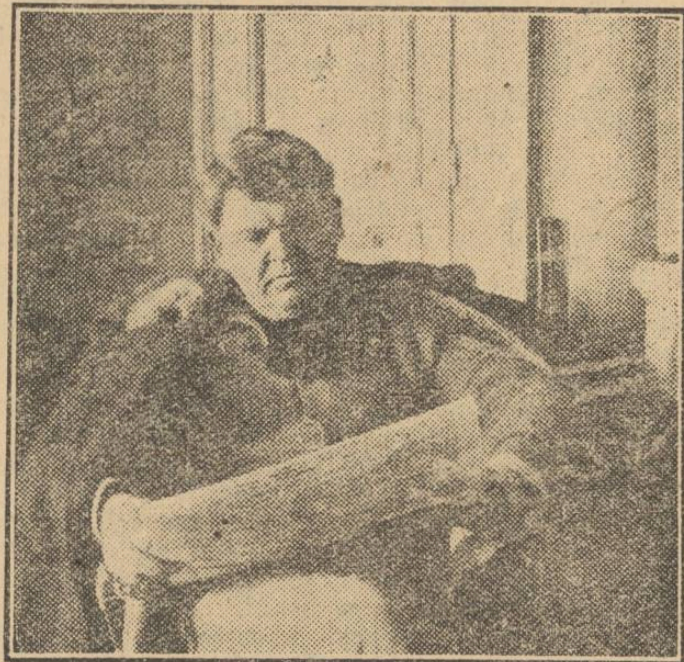
Olandezii cei vechi au fost marinari îndrăzneţi care au cutreerat lumea. Au fost şi harnici negustori, având de a face cu toate popoarele pământului şi venind în atingere cu civilizaţii. Ridicaţi şi ei grabnic la prosperitate şi la o cultură înfloritoare, al cărei apogeu a fost acum două veacuri, s'au statornicit într'o formă de viaţă definitivă.

Şi astăzi se dovedesc a fi cei mai neîntrecuţi negutători şi oameni de afaceri. Liniştea şi seriozitatea lor, tărăgăneala voită, figura nepătrunsă, căminul închis sunt arme. In lupta de fineţă şi dibăcie, cel entuziast şi pasionat se descopere. Olandezul şi-a supus imaginaţia şi inima inteligenţei; de aici superioritatea lui în valută forte.

Totuşi e un om politicos şi prevenitor. Nu spune însă fleacuri agreabile, ca să-ţi fie plăcut. Dacă n'are a spune nimic bun, tace. Dacă-ţi mărturiseşte prietenie să-l crezi fără şovăire. Dacă te-a primit în casa lui, înseamnă că te stimează.

* * *

Acest cetăţean civilizat şi cumpănit iubeşte libertatea şi în acelaş timp nu ţine să se acomodeze cu egalitatea.

Mihail Sadoveanu

Pentru libertate a luptat veacuri. A purtat armele împotriva multor regi şi sângele i s'a amestecat cu apa ţării. Nicăeri nu cred că se simte omul mai liber şi mai nesupărat decât aici. Insă lumea lui a fost alcătuită pe temeiu de rânduială şi disciplină. Fiecare la locul său, cu ale sale. Cu toată democraţia, un patrician n'are să stea alături la masă ori la o festivitate publică, c'un ţăran ori cu un meseriaş. Orice categorie socială stă în îngradirile ei bine statornicite. Poţi ieşi din una şi trece în alta, prin bani, inteligenţă şi cultură; dar fiecare stă în rânduială la locul pe care şi l-a creat.

Formalismul merge aşa de departe încât titulaturile, pe copertele scrisorilor, se păstrează cu scumpete, ca o religie.

Nu se poate pune numele şi adresa cuiva pe plic, fără adaosul obligator. Unui nobil: hooggeboren ori hogwelgeboren. Un om din marea finanţă este meldelgeboren. Un simplu burghez liber profesionist, wel edel heer, prea nobil domn. Pastorul: wel cerwaarde en zeer geleerde, adică prea onorabil şi foarte învăţat. Un profesor—numai: hoog geleerde. Un funcţionar de minister este un domn prea nobil şi sever: wel edel gestrenge heer. Deputatul din parlamentul dela Haga este prea înalt, prea nobil şi plin de consideraţie. In sfârşit fermierul nostru agricultor ori fermierul de vaci este simplu, stimabilul cutare.

— Vă spun eu, zâmbea domnul Boker, că e adevărat ce se spune despre noi că suntem chinezii Europei. Eu nu pot spune „doamnă" decât unei femei din burghezia noastră. Femeii din popor, gospodină respectabilă de altfel, sunt obligat să-i spun „domnişoară". „Domnule"— vă spun dumneavoastră şi altora de sama mea; dar lucrătorului îi spun pe nume: Iohan. El nu este domn. Dacă i-aşi spune „domnule", s'ar supăra, socotind că-mi bat joc de el. —Zâmbiţi? Voiţi să-mi spuneţi că suntem într'o ţară de formalişti? Nu-i adevărat. Suntem într'o ţară de bună rânduială.

De pildă, dacă dumneata doreşti să vii la mine la ţară, unde am o vilă frumoasă şi confortabilă... Eu te poftesc şi dumneata vii. Dacă nu te poftesc, nu vii. Iar când te poftesc,— te rog să-mi faci plăcere să fii oaspetele meu, să zicem, de Sâmbătă la orele 6 după amiază, până Luni la orele 9 dimineaţa... Dumneata nu vii mai de vreme şi nici nu întârzii peste ceasul hotărât.

Puteţi să vedeţi în fiecare zi — urmează zâmbind domnul Boker— în faţa unei case pe o stradă principală, cât de rânduit se petrec afacerile menajului. Uşa este închisă totdeauna cu cheia. Vine cineva? Sună. Servitoarea coboară şi deschide. Deci vine furnisorul de pâine şi sună (căci femeile noastre nu se duc la piaţă; toate proviziile vin acasă). Servitoarea coboară, deschide, întinde anume coş lungăreţ pentru pâne, închide şi se retrage. Peste câteva clipe sună cel cu legumele. Sevitoarea vine, dschide, întinde coşul cel rotund de legume,—închide şi se retrage. Nu mult după aceia vine cel cu fructele. Servitoarea aduce coşul de fructe. In sfârşit mai vine unul. Acela aduce cartofi curăţiţi gata. Servitoarea iese c'o tablă de lemn, vopsită verde, şi primeşte cartofii curăţiţi. Asemenea provizie de cartofi curăţiţi gata nu se pot primi decât pe o tablă de lemn lăcuită cu verde. Intoarce cheia şi se retrage. — Dar iată, a mai sunat cineva. E cel care vine să iee cenuşa. Servitoarea vine, deschide, dă cenuşa, încuie uşa şi se retrage. Iar sună. Acuma a fost factorul. Iar sună, acuma au venit doi domni îmbrăcaţi în haină neagră de rigoare, care au

(Continuare în pagina IV-a)

depus niște bilete de faire-part pentru moartea unei cunoscute oarecare. Asemenea bilete nu vin cu poșta. Este o instituție anume care are grijă de ele. Iarăși sună cineva. Cere doamnei un moment de intrevedere un domn reprezentant al unei societăți filantropice și religioase. Fără să se ostenească, servitoarea intoarce cheia și în urma acestuia. Căci un interior olandez trebue să fie totdeauna strict închis și discret.

* * *

Și totuși oamenii aceștia, care păstrează distanțele cu formule anacronice, nu stau la îndoială să se alieze, în Indiile de dincolo de equator, cu femeile colorate. Copiii lor cafenii sunt acceptați fără jenă de familiile de aici, primesc educație îngrijită și stau alături de albi fără osebire și fără stânjenire.

* * *

Dar îngrădirile sociale sunt marcate și altfel. Un om de anume categorie socială și cu anume venit nu poate locui decât în anume cartier, în Amsterdam. Dacă și-ar alege locuința în altă parte decât unde i se cuvine, înseamnă că se declasează și n'ar găsi de pildă servitoare, care să catadicsească să se coboare la el. Căci numai în anume cartiere oamenii își permit luxul servitorilor. Și totuși școlile așa de numeroase — adevărată risipă, — și așa de bine întreținute și înzestrate, nu fac nici o deosebire între copii Și acești copii de toate categoriile nu se deosebesc unii de alții ca îngrijire și îmbrăcăminte. După cum, dealtminteri, cel din urmă țăran ori meseriaș are în locuința lui tot confortul de care dispune și patricianul. Totul e mai ieftin și mai simplu, dar are tot ce-i trebue.

* * *

Și totuși un om nu stă nici o clipă la îndoială să părăsească un cartier mai scump și să se coboare în altul mai ieftin, dacă mijloacele de viață i s'au modificat. A pierdut la bursă, ori într'o afacere. Nu mai poate dispune decât de un venit pe jumătate cât cel dinainte. Își vinde mobilele, părăsește casa. Își cumpără mobilă mai ieftină, caută un apartament mai modest. Soția se dispensează de servitoare; soțul își părăsește o parte din tabieturi. Nimeni nu-i poate ținea de rău pentru asta. Nimic dezonorant nu li s'a întâmplat. Ei înșiși nu se simt scăzuți și nemulțămiți, pentrucă suprema cumințenie este să nu ceri împrejurărilor și vieții mai mult decât pot să-ți deie.

Pentru aceste motive oamenii nu pun în viața de toate zilele disperarea americanilor. Pentru ei, „times is money" al englezilor nu e un percept serios. Toți caută să-și organizeze temeinic traiul ș'apoi trăesc tihniți în scoica lor. Scopul nu este să câștige bani, ci să trăiască mulțămitor. Scopul este nu să râvnești imposibilul, ci să te statornicești între realități. Boala Bovarysmului e destul de rară între acești oameni cuminți.

Un domn își vinde casa și își ia un apartament cu chirie, pentru că acest aranjament i-a economisit 1%. Altul părăsește o funcție și deschide o prăvălie: nu pentrucă are aptitudini de negustor, nici pentru că vrea să facă avere; ci pentru că banii pe cari-i are agonisiți pot să-i procure pe această cale 6% în loc de 4%. Deci deschide o prăvălie și vinde mărfuri cu preț fix. Tot rostul lui este să fie prevenitor, să te servească amabil și să-ți facă un pachet frumos, ca să te mai duci la dânsul. Știe ce are de câștigat și-i lipsește cu desăvârșire intenția de a da faliment.

— Așa suntem noi, zice domnul Boker. Adică așa sunt Olandezii... Aici nici orele de masă nu sunt ca în restul Europei. Nu ne grăbim peste măsură la treburile noastre. Ne începem munca la 9 jum. La nouă dejunăm, cu cafea cu lapte și adaosuri de ouă, unt, brânză și fructe. Lucrăm fără întrerupere până la 5, și la 6 cinăm. Americanii au alte metode de muncă. Ei sunt încă copii. E adevărat că adună averi mari: pentru noi nu sunt decât un mijloc.

MIHAIL SADOVEANU

„Album zoologic"

GER

Pe albe și lucioase geamuri
Artistic, gerul a sculptat
Flori mici de Baccarat și ramuri
De cositor fragil și mat,

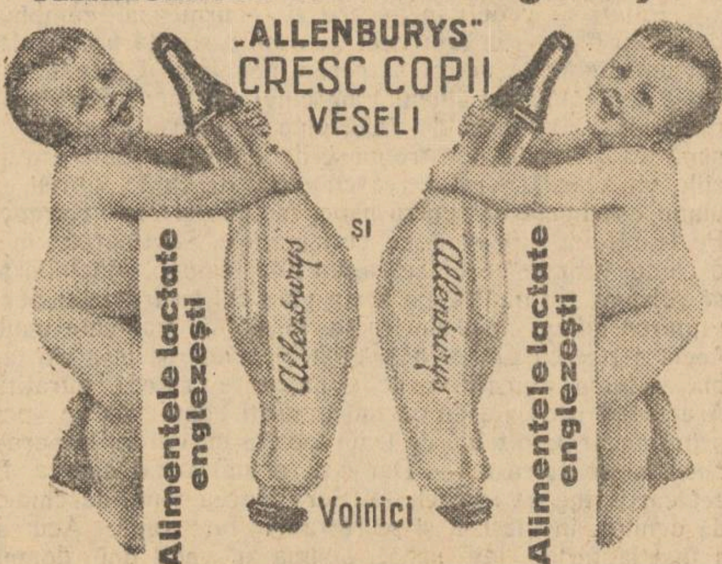
Copaci cu crengi zaharisite
Și cu mantale de stafie,
Aspecte stranii, inedite,
Creiază static pe câmpie.

Pupila soarelui trimite
Pe 'nzăpezitele poteci
Priviri bolnave și presbite,
Săgeți de anemie, reci.

Și vrăbii în caftan de pene,
Cu ciocul dur ca un cârlig,
In zare ciugulesc alene
Grăunțe proaspete de frig...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Alimentele lactate englezești

Reprezentant
S. N. IANCOVICI
București, Str. Academiei 6

Walter von-Molo

„Mâncătorul de Inimi"

— Nuvelă —

E de statură mijlocie, robust, cu umeri lați, n'are încă treizeci de ani... Mustața — sistem „perie de dinți".

Poartă bocanci cafenii „americani", cu șireturi late legate în funde duble; ciorapi cenușii-albăstrii, cu baghetă albastră de mătasă și cu trandafiri mici pe glezne; pantaloni largi, la modă, în care par'că i-se scufundă jumătatea de jos a trupului. Haina — sus e lată și plană ca o scândură, iar jos se îngustează din ce în ce mai mult. Astfel încât, fiind închisă cu nasturi, ucide libertatea mșcărilor și seamănă cu o cămașă de forță sau cu piedica dela picioarele unui cal. O „panama veritabilă" îi acoperă capul: e moale și se îndoaie din toate părțile, după dorință.

In amândouă colțurile gurii și în jurul ochilor are mici rețele de cute, produse par'că artificial și îngrijite cu cosmetic.

Il chiamă : — Bob Vodicica !

Nu citește decât romane în fascicole și rubricile de senzație; dansează cu preferință „Charleston"-ul; și-i place — mai mult decât orice — opereta.

Urmărește sexul frumos oriunde se găsesc reprezentantele lui. Și întotdeauna — cu „rezultat" : nu se poticnește; învinge oricând...

Mai are și faima de cunoscător al femeilor; ghicește fără greș orice „psihologie feminină".

Freamătul unei fuste e deajuns să-i influențeze imaginația și, uneori, să-l facă extrem de nervos. După parfum, recunoaște cele mai tainice dorinți ale oricărei femei...

Prețurile camerelor de hotel, tariful automobilelor pe orice distanță, utilizarea comisionarilor de stradă și a serviciului „poste restante" pentru corespondență amoroasă, magazinele cu flori și localurile de *rendez-vous*, ca și multe alte cunoștințe de acelaș gen, — sunt la temelia actvității sale variate și originale, largi și unitare în acelaș timp.

E „băiat bun", „drăguț"; și pe cât știe să convingă pe orișicine, — nu petrece nici o noapte în singurătate... Nici nu poate să doarmă singur...

Părinții lui Bob Vodicica sunt bogați: lucrul acesta e dela sine înțeles.

Și fiul unui bogătaș nu poate să nu aibă concepții fanatice asupra onoarei și să nu fie împotriva „răfuelii prin duel"; de aceea face parte din „Liga pentru combaterea duelului".

In activitatea lui de „mâncător de inimi", Bob se reazimă pe ideea timpului, transformată în deviza:

— La chestie! Timpu-i bani! *Time is money!*

Nu rămâne fără câștig un singur moment; nu cheltuește fără folos — o singură clipă.

Moare un soț tânăr — sau unul bătrân lasă o văduvă tinerică — Bob Vodicica e... prezent, în calitate de consolator.

Văduvele fără experiență capătă ușor dela dânsul câte un sfat, un serviciu dezinteresat. Dar chiar pentru femeile al căror soți trăesc, nu există un amic și un sfătuitor mai potrivit decât Bob...

Nu numai că știe locul avantajos și eftin unde se pot cumpăra admirabile garnituri pentru un viitor „nou-născut"; — dar el găsește întotdeauna și cel mai potrivit nume pentru copilul abia venit pe lume, indiferent de sex. O face așa, pe neobservate, cu un surâs foarte simpatic, reușind, mai în glumă, mai în serios, să impună părinților numele ales de dânsul. Și părinții se conving repede că acest nume e cel mai nimerit, cel mai frumos și cel mai sunător, pentru odrasla lor...

Intr'un cuvânt, Bob Vodicica, nu e un om ca toți oamenii, ci un mare noroc, o mare binefacere pentru omenire...

* * *

După cum se cuvine unui profesionist, Bob Vodicica are și el o specialitate:

— Trenuri de plăcere, de vilegiatură!

E posesorul unui abonament pe căile ferate, pe tot sezonul: și călătorește neîntrerupt — cum spun unii — „fără vreun scop lămurit". Insă, Bob Vodicica vede în aceste voiajuri tot rostul vieții sale; și încă nu i s'a întâmplat ca vre-o călătorie ca aceasta să se fi petrecut fără o victorie, sau măcar fără un mare câștig sub forma unei noui „cunoștințe".

Pe la orele șase, când soarele de vară începe să-și piardă puterea, el apare de obicei în gară. Alene, ca un veritabil „decadent", purtându-și bastonul agățat cu mânerul încârligat pe brațul stâng, măsoară peronul „dus și'ntors" cu pași-i molateci și leneși, căutând vagoanele pentru „nefumători".

Așteaptă, mai bine zis — pândește; sau, după cum se exprimă el însuși: — „pontează"...

Pe peron apare o doamnă: tânără, simpatică, elegant îmbrăcată, cu o pană enormă la pălărie. Se grăbește; par'că îi e frică să nu întârzie...

Bob Vodicica își dilată nările și aruncă, pe sub borurile veritabilei sale „panamale", cea dintâi privire fulgerătoare (el o numește: „privirea mea de șoim!")... Victima e aleasă. Intervine clipa unei încordări supreme, când se rezolvă chestiunea:

— Unde își va alege ea, locul?... A... a! Știam: în vagonul pentru „nefumători!"

Bob Vodicica zâmbește:

— Așa dar, la chestie! La lucru! Atenție!

Prefăcut, negligent, leneș, se urcă par'că indispus și fără voe, pe treptele aceluiași vagon. Se grăbește, de teamă ca să nu i-o ia altcineva înainte. Dar o face cu o deosebită abilitate, și nu-și trădează nici aci intențiile.

„Victima" stă în compartiment, singură. Bob se oprește grav și examinează atent compartimentul, alegându-și par'că locul... Pare nedecis... Ii e totuși indiferent unde are să stea... Și rămâne așa până când doamna, fără voe, ridică ochii spre dânsul.

Numai atunci se lasă pe canapea, în dreptul ei; se așează comod, cu dezinvoltură, și se uită îngândurat pe fereastră. Fața-i reflectează o grijă interioară, ca a unui om de afaceri. Își netezește mustățile, care seamănă cu o perie de dinți. Face, în scurt, totul, ca și cum doamna din dreptul lui nici n'ar exista.

Aceste manevre, după sistemul său permit „victimei" să-l examineze amănunțit.

— A... a... a! Bob Vodicica e doar un exemplar demn de observat!...

Intinzându-și precaut picioarele din pantalonii largi, el întinde cu un gest rutinat cuta călcată proaspăt de croitor; ridică delicat fiecare pantalon în sus, pentruca armonia croielii să nu fie stricată de urmele genunchilor. In acelaș timp are grijă să atragă atenția asupra baghetelor albastre, de mătasă, ale ciorapilor... Totodată, ca din întâmplare — brățara lui de aur produce un ușor zăngănit, deși e ascunsă sub manșetele duble ale cămășii lui „la modă"...

* * *

Se aude șuerătura locomotivei. Bob își scoate ceasul. Trenul pornește. Bob închide cu zgomot capacul ceasului de aur; și, parcă meditând, plescăie semnificativ:

— Trenul, adică, a întârzat cu plecarea; sau... el, Bob, a întârziat din cauza trenului...

Isprăvind și cu această ocupație, el fixează asupra doamnei priviri mai stăruitoare. Ea observă, și-și întoarce privirea jenată spre fereastră, roșindu-se puțin cu această ocazie... Pare că se simte rușinată de ceva...

— Ei, acum merge sigur... hotărăște în gând Bob Vodicica.

Apoi începe o examinare amănunțită a necunoscutei:

— Pantofi cafenii... și, probabil ciorapi de mătasă... Cel puțin așa pare... Rochie scurtă, frumos croită... Excelent!...

...Bluză de mătasă... fără corsaj... chiar fără „sutien"... Foarte drăguț!... Perfect!...

...Figură rotundă, puțin arsă de soare; ochi frumoși, gene mari... Coafată cochet... Pălăria largă, cu pene mari de papagal verde... Splendid!

— Mânile albe gingașe, fine... N'are verighetă. Admirabil!...

...Totul în bună ordine! Se va face! Se va face!...

Caută apoi să se așeze mai comod. Își umflă pieptul; piciorul drept și-l întinde așa ca să se proptească cu vârful de peretele vagonului, sub fereastră.

Doamna, puțin tulburată, se retrage pe loc, continuând să privească în acelaș punct pe fereastră...

Bob Vodicica zâmbește:

— Răbdare, drăguță! Nițică răbdare!.. Mie nu-mi place așa, deodată!..

Și își țintește privirea asupra doamnei, din care cauză colțurile gurii ei încep să se agite.

Atacul e în toi... Doamna se enervează.

„Privirea disprețuitoare a feminității ofensate". Bob o întâmpină cu un surâs amabil, încrezător și împăciuitor...

Ea începe, din pricina aceasta, să se emoționeze; se mută din loc în loc; își înșfacă absurd când umbrela, când poșeta...

Insă toate acestea sunt lucruri cunoscute la prefecție de Bob. Sunt, să zicem, „ultimele convulsiuni ale rușinei și ale mândriei femeești, cu moartea cărora reînvie, în orice femee, acele elemente demonice care îi mână apoi toate procedeele"...

— Visurile nopților lungi de primăvară, rămase neîmplinite în singurătate, se trezesc în ea și cer să fie puse în libertate! — constată cunoscătorul nostru de femei...

Filosofând astfel, Bob Vodicica împinge piciorul spre piciorul ei, atât de aproape încât tălpile „inamice" vin să se atingă.

— Cei neexperimentați în astfel de afaceri — gândește el tăcut — în clipe ca acestea se roșesc și respiră greu... Eu însă — iată-mă!..

Și începe să fredoneze încetișor o melodie cunoscută de operetă...

Doamna își retrage repede piciorul, și obrajii ei devin purpurii.

Bob îi aruncă „o privire plină de înțeles":

— Cunoaștem, adică, această „auto-apărare"! — E teama sufletului femeesc flușturatec... e lupta rațiunii cu sentimentul!.. Intotdeauna lucrurile se petrec așa... Aceste reticențe precedează capriciile inimii femeești, capabilă de orișice... Deci, în zădar lupți cu tine însăți!...

Doamna privește acuma cu emoție dealungul compartimentului, apoi își oprește ochii pe „Avizurile" și „Instrucțiile" atârnate pe pereții compartimentului.

Bob Vodicica raționează mai departe:

— In zadar! Degeaba aștepți un ajutor:... Nu va veni... Dușmanul e în tine însăți. Săgețile au nimerit în fundul inimii tale... ea e dușmanul tău, deci nu vei striga după ajutor!..

Acuma, o urmărește din ochi, atât de aproape de ochii ei! Ori unde-și aruncă amândoi privirile, — razele lor sunt mereu alături, în aceiași clipă; se ajung și se ating în spațiu dealungul compartimentului, apoi se mută pe păreți: aci Bob începe să citească împreună cu dânsa anunțurile Administrației Căilor Ferate.

Doamna se simte cu totul rușinată... Netezește cu mâna rochia strâmtă și scurtă... El, își aranjează cuta călcată a pantalonilor...

* * *

Trenul intră ca o bombă într'un tunel.

Bob Vodicica stă pe loc, oprindu-și respirația. Toată atenția lui e încordată într'un singur scop: să nu se miște, să nu dea nici un semn de viață, în acest întuneric!.. Intenționat, bineînțeles!... Și cu un calcul bine definit: să-i ofere doamnei o deziluzie; și, prin această manevră — cu atât mai sigur să trezească bestia în sufletul ei!..

Când trenul esă din tunel, ea rămâne parcă înghețată, cu privirea nemișcată, oprită pe fața lui Bob.

Clipa aceasta, Bob Vodicica o caracterizează astfel:

— „Ruga Cupei"!.. Imploră o femee care vrea un pic de fericire!..

El zâmbește semnificativ:

— Inteleg, adică!... Noi, să nu înțelegem?..

Energic, îi atinge piciorușul — cu piciorul lui...

Și ea?.. O, ea parcă a amorțit! Ssst... Tăcere!..

Ceeace trebue să urmeze îndată, să urmeze în mod obligator, ceiace nu se poate să nu urmeze — e un lucru de nimic, despre care nici n'are măcar ce să spună — un asemenea cunoscător tenace al femeilor cum e Bob Vodicica, mâncătorul de inimi... Nu-i rămâne decât să mai facă o singură formalitate, și nimic mai mult!.. Toate apoi se petrec dela sine în astfel de cazuri: neforțat, în chip firesc, după cum e naturală și obicinuită firea și viața omului...

— Presupunerile cedează locul realităților... ceeace pentru Bob, e clar ca... o portocală!..

El se uită fix, drept spre gurița ei frumoasă, întredeschisă, unde strălucesc vârfurile dințișorilor ei admirabili, selecționați parcă și cizelați... Incet, infinit de încet, oarecum nenatural, și totuși măsurat, el își ridică vârful ghetei „americane" dela piciorul drept... Foarte încet... Infiorător de încet, însă precis — o ridică, o ridică...

Privirea doamnei se spălăcește, ochi-i se acopăr parcă cu un văl umed...

— Trebue să fie superbă... în clipa extazului... cu astfel de ochi!... meditează Bob Vodicica, mulțumit de călătoria aceasta atât de norocoasă, și entuziasmat de victorie... dar mai ales de „victima" lui!...

Vârful ghetei se urcă tot mai sus, deși parcă stă pe loc.

— Ea tremură din tot trupul? — Sigur! — Tremură de privirea lui care aruncă lava aprinsă în inima-i setoasă de foc...

— Jocul e câștigat! — și, mulțumit de sine, el vede cum convulsii mici fac să tresară mâna dreaptă a doamnei, care până aci rămânea calmă pe genunchii ei.

— Se luptă cu sine însăși!.. Vrea să reziste... însă nu mai e în stare...

Pe dată, el, victorios, îndrăzneț, se pleacă spre dânsa, tot mai aproape, mai aproape... Iată-l, își ajunge scopul... așa!...

Răsună o plesnitură violentă de palmă... De pe capul lui Bob zboară într'o parte veritabila-i panama... Cuvintele și vorbele respective gândite, al căror asortiment e la dispoziția lui în orice clipă și pentru orice ocaziune — dispar în adâncul creerului, iar suprafața capului lovit poartă numai certitudinea durerii.

Lovitura fu tare!.. Bob mormăi cu dispreț și-și ridică panamaua de jos.

Cu capul sus, conștient de dreptatea lui, merge spre ușă, ese din compartiment; și, pitulat în coridor, așteaptă să oprească trenul la cea dintâi stație.

Cu o grimasă ușoară, ironică și răutăcioasă, care trebue să exprime oarecare bătae de joc, părăsește vagonul, cu un mers sever de om de afaceri...

Trad. de BORIS ALMASOFF

Anton Pavlovici Cehov

In vremea din urmă, critica a ajuns la convingerea că Anton Cehov e, pentru cititorul european, cel mai reprezentativ scriitor rus contemporan, mai mult chiar de cât Tolstoi. Cu un zâmbet dulceag, dar cu o ironie amară, genialul Cehov, în scurtele lui nuvele și schițe, — ca și genialul nostru Caragiale în „Momente", — ne dă icoane sufletești din lumea burgheză și funcționărească. Dacă Turgheniev zugrăvește pe proprietarul de moșie, Dostoiewski pe orășanul marilor centre, Tolstoi pe aristocratul și pe țăranul idealizat, „humoristul" Cehov ne descrie aproape exclusiv numai existența sură a micului locuitor cufundat în mlaștina banalității zilnice a provinciei sure, arătându-ne că tragedia acestei neînsemnate făpturi ne poate sgudui tot atât cât și destinele eroilor shakespearieni.

Cehov, născut în 1860, a murit la 1904, în vârstă de patruzeci și patru de ani și în plină înflorire a talentului.

A început a scrie după 1885 în diferite gazete și reviste, ca „Oskolki", „Peterburgkaia Gazeta", „Novoe Vremea", „Severnii Vestnik", etc.

Dintre lucrările lui cităm Muiicii, Viața mea, Sala 6-a, Trei surori, Livadă cu cireșe, Unchiul Ionel, Pescărușul, O istorie banală, etc.

Criticul rus Merejkovski, — spune dr. Aureliu Weiss într'un articol, — observă că marele scriitor Anton Cehov și-a tras toată seva inspirației sale exclusiv din pământul rus... Umorul și satira lui Gogol, arta fină a compoziției lui Turgheniev, respectul suferinții, ridicat la înălțimea unei dogme de Dostoiewsky, libertatea de gândire personală a lui Tolstoi, imperialismul lui Gonciarov, preocuparea de probleme sociale a lui Cernișevski și toate celelalte caractere specifice sufletului rus manifestat în literatură, cu excepția misticismului, sunt contopite într'o compoziție proprie și distinctă prin noutatea însușirilor, în opera lui Anton Pavlovici Cehov.

Această contopire a unor calități multiple, face din lucrările lui expresia sufletului rus contemporan, plin de humor și milă față de mizeriile existenței, dar și de optimism încrezător în viitorul omenirii.

Cehov n'a putut scăpa de observația că orizontul inspirației sale este strîmt și lipsit de varietatea figurilor. Caracterul unitar al inspirației din isvorul vieții dela țară, sau al orășelelor de provincie, nu-i putea îngădui, firește, să inventeze figuri cu o viață sufletească prea complexă. Existența simplă se datorește caracterului, încă gregar, al societății ruse descrise de Cehov, unde cultura n'a pătruns suficient, spre a determina diferențierea largă a personalităților. In sânul posibilităților îngăduite de realitatea vieții, Cehov a pus însă toată varietatea și toată puterea de evocare, pe care naturaleța și simplitatea rafinată a compunerii sale, le-a putut face să apară uneori cu un caracter de primitivism. Din această lume măruntă și neînsemnată a putut eși Mantaua lui Gogol, care a influențat, în urmă, covârșitor, literatura rusă, și din micile aparențe ale analizei, s'a putut revărsa influența puternică pe care o exercită și astăzi Cehov asupra spiritului intelectualilor ruși. Această mare înrâurire a adus astăzi la o înțelegere mai deplină a operei lui Cehov, căci tocmai prestigiul ei arată că, înapoia fabulei, trebuie să se caute spiritul ei ascuns, nu numai aparențele reduse și înșelătoare.

In manifestarea bogată și variată a temperamentului său, i-a lipsit lui Cehov acea forță inițială, care să lărgească limitele nuvelei până la proporțiile unui roman.

Să nu uităm însă că moartea a surprins pe Cehov în plină desvoltare...

In „LECTURA", numărul din urmă (161), a apărut o delicioasă serie de povestiri humoristice sub titlul: **„Din lac în puț"**, de acest mare scriitor.

:-: MIHAIL SADOVEANU :-:

Hanul Ancuței

Edit. „Cartea Românească" Prețul 75

Lucruri inedite de și despre Eminecu

2. Ceva despre soarta bio-bibliografilor...

Cercetătorii literari nu fac bine când caută să-și ascundă infrângerile și când nu'și mărturisesc cel puțin gafele.

N'am însă doJeni de împărțit acelora cari dau drept mari izbânzi micile lor cuceriri literare.

Trâmbițeze-și-le cum vor și cât vor! Căci, la orice dobândire pe tărâmul istorico-bibliografic, se ajunge cu strădanii asupra de măsură".

Mihail Eminescu

Am avut dovada lucrului acestuia și cu prilejul descoperirii variantei definitive a „Vârfului cu dor, cor mixt de Zdislaw Lubicz, text de F. de Laroc, traducerea românească de M. Eminescu".

Pornisem in căutarea altor lucruri. Căutam lămuriri

Dr. Aurel Brote

sub președinția căruia s'a reprezentat de către „Reuniunea română de cântări din Sibiu", în 1879, balada *„Vârful cu dor"*, text de F. de Laroc, în traducerea lui Eminescu. Muzică de Lubicz *(Fotografia e din 1904)*

depline asupra învățăcelului Eminovici G. Mihail, pe care un testimoniu școlar il arată ca elev în clasa III a gimnaziului din Sibiu și care pare să fi trecut acolo, și clasa IV ca extern 1).

Căutam și amănunte privitoare la adolescentul hoinar care intovărășise trupa lui Mihail Pascaly în 1865 la Sibiu,—adolescentul „cu niște ochi espresivi, vorbitori, și tot odată misterioși... ochi din cei mai periculoși pentru inimile neesperte de fete, iar pentru femeile esperte erau ochii dorului" 2).

Și am dat peste un izvor de prețioase informațiuni pentru istoria culturală a vremii: am făcut cunoștință cu un prieten și coleg al lui Ieronim Gh. Baritz, cu asesorul consistorial Matei Voileanu, om de aproape 77 de ani, vârstă pe care azi ar fi avut-o Eminescu (dacă boala, munca istovitoare, excesele și piatra svârlită de Petre Poenaru nu l'ar fi răpus in 1889).

Convorbirea cu acest moșneag cult și cu o ținere de minte uimitoare m'a pus pe urmele a nenumărate lucruri din domeniul muzicei și al literaturei românești.

Mulțămită intâilor lui indicații și unei lucrări pe care a scos-o „din incidentul împlinirei a 25 de ani a existenței și activității reuniunii de muzică", — cotrobăirea mea prin arhiva acestei instituțiuni m'a dus la găsirea unor lucruri necunoscute și deci neinregistrate de către bio-bibliografii de până acum ai lui Eminescu. Am aflat în primul rând, următoarele „compozițiuni muzicale la poezii de Eminescu":

1. **Dorința** („Vino'n codru la isvorul — care tremură pe prund") muzică de Hans Huber, cântată la concertul de Duminecă 10/22 Mai, dat de Reuniunea din Sibiu, in

Ana Moga

sala dela Musikverein și reluată „cu binevoitorul concurs al pianistului Domnul Iulius Schaeffer, in seara de 30 Mai/11 Iunie 1890" odată cu **Inșiră-te, mărgărite** a lui V. Alecsandri, pus pe muzică tot de Huber.

2. „De ce nu-mi vii?" pentru o voce de Gh. Dima.

3. „Somnoroase păsărele", pentru o voce de Gh. Dima.

4. „Și dacă ramuri bat în geam", pentru o voce, de Gh. Dima 3).

De vreme ce însă, în fruntea acestui capitol amintesc truda și pățaniile cercetătorilor, țin să fac următoarea destăinuire care privește chipul in care am reconstituit din fărămituri balada „Vârful cu dor".

Am muncit disperat în biroul „Reuniunii române de muzică Gh. Dima" din strada General Moșoi No. 2, în timp ce in sala de concerte corul făcea splendide repetiții. Dar eu nu mă lăsam ademenit. Ci scoteam din cutia XIX a arhivei partițiunea „Vârfului cu dor". Cercetam zecile de caete pe toate fețele. Nu numai cele rezervate vocilor, dar și cele pentru orchestră. Nu știu cine'mi vârâse'n cap că orchestranții notează și ei parte din libret, că ciulesc urechile la ce se „vorbește" (adică se cântă din gură) pe scenă, ca să știe de unde să înceapă ori să reînceapă fără a mai fi atenți la bagheta maestrului-dirigent. Drept aceea, ca să nu pierd nici un cuvințel din „Vârful cu dor" am examinat și notele orchestranților transcriind de, printre-portative și depe margini toate vocabulele pe cari le știam că nu fac parte din dicționarul muzical. Dacă enumerarea nu v'ar speria v'ași spune că am urmărit cu deamănuntul notele și printre-notele rezervate următoarelor instrumente: Clarinetto 1-mo B, Clarinetto 2-do A, fagott 1-mo, fagott 2-do, Corno 1-mo in F, corno 2-do in F, corno 3-tio in F, corno 4-to in F... Mai sânt și mai sânt!

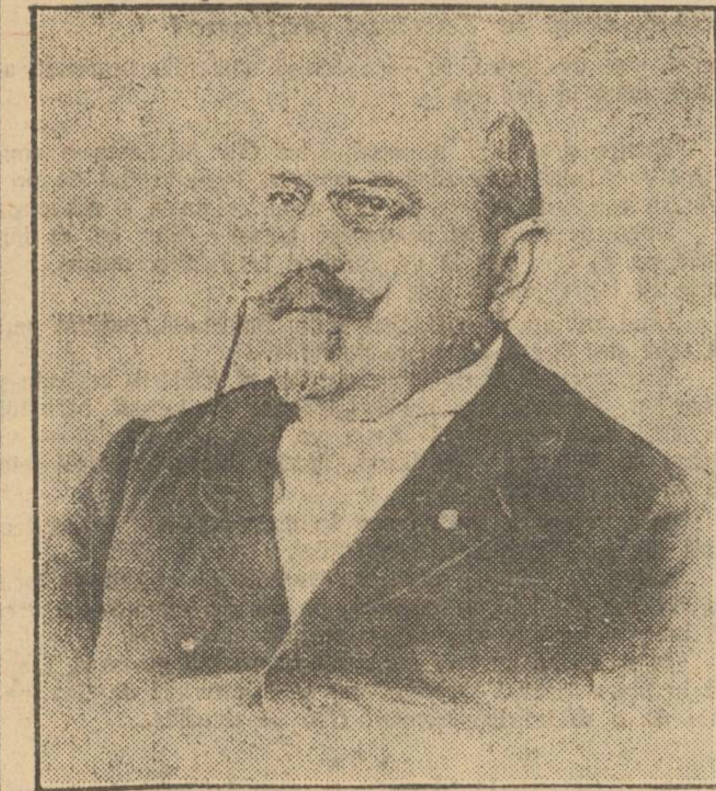
Și după ce—cu multă băgare de seamă și... ingeniozitate! — am reconstituit intreg poemul dramatic, o nouă descoperire m'a făcut să văd că am lucrat aproape în zadar.

Prin bunăvoința d-lui Alexe Odor, secretarul Reuniunii de muzică, am putut răsfoi dosarul imens al Programelor acestei instituțiuni dela întemeierea ei în 1879.

Iar documentele cu N-rele 4 și 44 ale acestui dosar m'au pus față'n față cu următoarele programe:

1. Primul anunța concertul din 18 Noembrie 1879, concert în care după o **Mandolinată** și **Scène de ballet** de Beriot, se da:

„Vârful cu dor", cu următoarea distribuție: Sopran solo Helena baron de Pop. Alt, d-na Ana Moga. Isvorul d-ra Maria Roșca. Tenor Iosif Popescu. Tenor II, Romul Petric. Bass, Petru Ciora. La pian d-na Minerva Brote 4).

Josif Popescu

care a jucat, în 1879, rolul păstorului Ionel din „Vârful cu dor" (text de F. Laroc, trad. în versuri de Eminescu) *(Fotografia e din 1903)*

2. Al doilea program pe 6 pagini in-quarto cu text pe câte 3 coloane, dădea vestire concertului Reuniunii organizat pentru seara de 27 Iunie 1895 „cu concursul capelei regimentului de infanterie No. 31 în sala dela Geselschaftshaus". Și acel program oferea de-a gata **intreg libretul „Vârfului cu dor" pentru a cărui descifrare și orânduire pusesem la contribuție atâta muncă și o experiență cu jertfe dobândită!**

Dar cine e F. de Laroc? Și ce cuprinde balada „Vârfului cu dor"? Cum se prezintă versiunile românești ale lui Eminescu (este și una italiană, a lui N. Paganini) față de originalul german?

Despre acestea, — în numărul viitor.

BARBU LAZAREANU

Hermann Kirchner

unul din primii dirigenți ai „Reuniunii Române de cântări din Sibiu".

P. S. — In introducerea la această serie de articole (în No. trecut al „Adevărului literar și artistic") s'a cules: *Oratorul din* în loc de: DIN ORATORIUL (it. Oratorio, piesă muzicală pe o temă religioasă), iar în loc de MALER (zugrav) s'a zețuit: *Mahler;* cuvânt cu care intrăm în domeniul morăritului nu în cel al zugrăvelii, — după cum arată următorul exercițiu ortografic:

Der Müller mahlt,
Der Maler malt...

---

1) Vezi: *Ioan Slavici:* „Eminescu și Ardelenii" în „Tribuna" lui Aurel P. Barcianu, Arad, anul XIII, No. 129; — *N. Zaharia:* Mihail Eminescu. Viața și opera lui, Ediția II, București, Socec, 1923, p. 35; — *Ramiro Ortiz:* Mihail Eminescu, Poesie, prima versione italiana dal testo rumeno, con introduzione e note. G. C. Sanzoni editore, Firenze, p. XVI.

2) Vezi: Eminescu de Ieronim G. Baritiu în „Rândunica" foaie bilunară-beletristică din Sibiu, redigeată și editată de Silvestru Moldovan, anul I, 1894. — Vezi și: N. Zaharia, op. citat pag. 119—120 și Ramiro Ortiz, Poesie, Introduzione p. XVII.

3) Bibliografia vastă ce însoțește monografia lui N. Zaharia despre Eminescu menționează în dreptul compozițiilor muzicale cu aceste titluri, numai pe: Băjescu, Gh. Popescu, d-na Băluță și I. Filip.

4) Trăesc astăzi, dintre interpreții rolurilor de căpetenie ale acestei balade, numai Ana Moga și pianista Minerva Brote (soția primului președinte al „Reuniunii de cântări din Sibiu", Dr. Aurel Brote).

Dintre cei cari au alcătuit în 1879 corurile dramei muzicale „Vârful cu dor" — anume: *fetele, flăcăii, păstorii; duhurile negurii, ale muntelui,* cele *ale copacilor* — mai sunt în viață sopranistele: Caliopi Boiu, Maria Cosma și Iustina Roman (astăzi văduva Șerban); altistele: Maria Bologa (văduva lui Gheorghe Dima) și Iosefina Răcuciu; tenorul Matei Voileanu (căruia îi datorez lămuririle acestea) și basiștii Nicolae Borza (astăzi protopop în Făgăraș), octogenarul memorandist Dumitru Comșa și Pătru Drăghiciu.

Arta mută

O putem încă numi astfel. Nouile invenții care se muncesc să unească într'un pas cu precizii de miimi de secundă pelicula proectorului cu învârtitura unui disc sub ac, mișcarea gurilor depe ecran cu vorba strigată de gramofon, vor mai rămânea câtva timp simple diversiuni în spectacol.

Intârziere mai degrabă cu folos. Incepând să vorbească, cinematograful se despoaie imprudent de ceeace i-a făcut succesul: încurajarea pe care-o dă lenei universale de a gândi. Chiar titlurile lungi, cu citate, *alese* din opera filmată, regisorii le-au părăsit după trei încercări. Silind de-acum pe eroii de cinema să vorbească tot timpul, ei vor pune mii de piedici spectatorului și libertății lui bine câștigate de a interpreta după plac, sau nici într'un fel, anumite momente, vor ridica obiecțiuni și nedumeriri, trezind creerul dintr'o tihnă prețioasă.

Sau mai degrabă, în semi-întunericul sălii, vom zâmbi atunci și la cinematograf privind pe spectatorii care moțăe sau întrețin conversații șoptite, întocmai ca acei de pe la conferințe, sau de la teatru în partea celei de a doua jumătăți de act.

Cu mult înainte de a se muta teatrul în cinematograf, va fi adus cinematograful în triumf la teatru.

Nu-i nici măcar un prognostic: faptul s'a și împlinit. La un teatru de seamă din Paris, spectacolul seral, — o piesă de Paul Claudel, „autor rău cunoscut fiindcă e prea mare" — a fost cu dibăcie intregit de o altă piesă filmată.

Dacă la Opera din Viena s'a introdus jazz-ul cu oarecari protestări, în schimb la Opera din Paris, unde se poate admira luna aceasta, în actul al treilea al „Turnului de foc", o furtună filmată, nu redată de decoruri, spectacolul are un succes nebun (cum zice Francezul). Cassa e luată cu asalt.

— Cântă un tenor celebru astă-seară? întreabă poate vre-un străin mirat.

— Nu știți? Este cinematograf în actul din urmă.

Puntea de trecere spre noua inovație fusese dealtfel aruncată de câtiva ani, de când regisorii dau atâta importanță decorurilor scenei, costumelor, luminilor și altor tobe și surle care zăpăcesc. Spectatorul nu mai trebue ținut timp de trei ceasuri cu ochii ațintiți asupra unei scene sărace în mijlocul căreia actori și actrițe, nici măcar îmbrăcați luxos, l-ar sili să asculte ce spun, din pricină că lipsesc alte atracții.

Autorul dramatic începe să fie un element de povară în teatru. Neputându-l suprima cu totul, regisorul din viitor se va servi de subordonați docili, lesne subțiați în mulajul mic și obscur de libretist de muzică sau scenarist de film.

***

Cinematograful a adus și în apropierea noastră, cât i-a fost posibil, pe cele două mari celebrități ale anului 1927 — mai e nevoe să le numim? — venite amândouă de peste ocean și unse glorii în Parisul tuturor entuziasmelor.

Lindbergh și Josefina Baker... Oricât de deosebite sunt îndeletnicirile lor, îi unește fenomenul care i-a impus trainic deasupra atâtor celebrități de-o zi. Bravura sportivă a Americanului cu noroc și contorsiunile ritmate ale dansatoarei negre au venit în cel mai bine ales moment ca să personifice și să justifice aspirațiile și preocupările unei compacte majorități.

Deaceea, încă nu s'au terminat aclamațiile: nici literatura care relatează abundent zborul lui Lindbergh, viața lui Lindbergh (atât de lipsită de fapte bizare sau picante — ce neșansă!), persistă până și modele: pălării Lindbergh, ace de cravată Lindbergh...

In materie de modă, Josefina Baker a adus una mai puțin inofensivă ca un ac de cravată. Trupul ei mlădios și îndrăzneț a lansat pe piața capriciilor pe femeile negrese, nu ca stele de Music-hall, dar ca femei. Parisul monden a înregistrat săptămânile trecute un bal dat de colonia antileză și guyaneză la care doamnele negrese, toate de bună societate, venite din cochetărie patriotică în costumele țărilor natale au fost anturate și sărbătorite de „albii" care luau parte în grupuri mai puțin oficiale decât doritoare să se amuze.

Occidentul blazat a mai cunoscut capricii: japoneza-porțelan fragil, studenta rusă cu dinamită în buzunări, turcoaica sentimentală ca o pasăre captivă. Mode care au răzbătut — în acelaș timp cu haina-kimono, cu părul retezat pe gât sau cu pălăria-turban — mai totdeauna pe urmele unui cataclism: războı, revoluție, cutremur. Moda negreselor se poate mândri că a fost adusă numai de o fată de 20 de ani, în pași zvârliți de dans și în joc de ochi încrucișați.

ALICE GABRIELESCU

Anecdote

Doamna de Sablé era foarte geloasă pe amantul ei d. de Montmorency, și i-a reproșat cu violență că la un bal, la Londra, a dansat cu femeile cele mai frumoase de la Curte.

— Ce-ai fi voit să fac? întrebă el uimit.

— Să dansezi numai cu cele urite! răspunse ea, orbită de mânie.

Un țăran care fusese la teatru a fost întrebat dacă i-a plăcut.

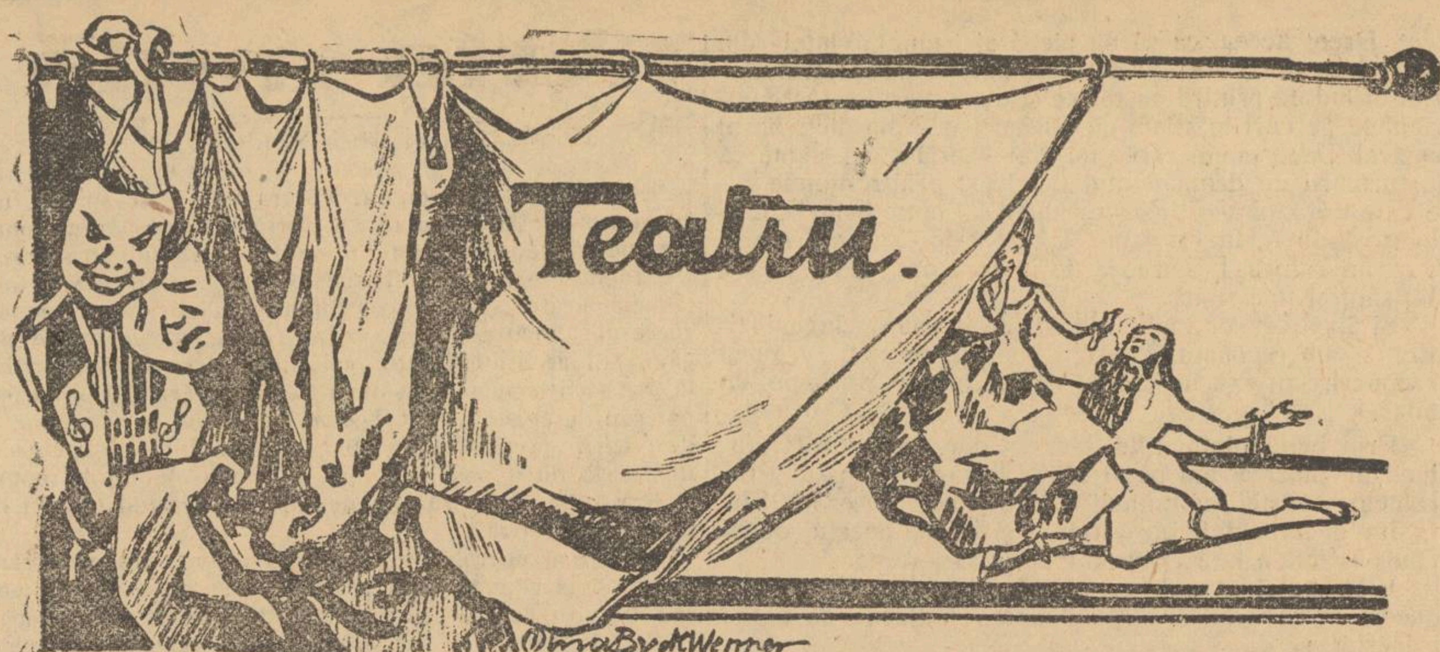
— Plăcut, cum nu. Actorii vorbeau de treburile lor, așa că m'am gândit și eu la ale mele...

Nu se știe anul precis când notarul arondismentului Pontoise a îngăduit înmormântarea — cum scrie actul de deces — „a numitului Louis Feignant, mort în vârstă de o lună, fără profesie, celibatar".

Un judecător cu suflet curat, spunea la masă unui bun prieten: „Azi dimineață am condamnat trei inși la moarte. Doi meritau într'adevăr!...

Cardinalul Mazarin spunea de președintele Lecoigneux: „E un judecător atât de zelos, încât turbează de ciudă că nu poate condamna amândouă părțile care se află în proces!".

Citiți, azi
LECTURA No. 161:
Floarea literaturilor străine
ANTON CEHOV
DIN LAC IN PUȚ
Lei 5.— Scrierea complectă. La librari și chioșcari.

CRONICA TEATRALĂ

„Pavilionul cu umbre" de Gib Mihăescu, la Teatrul Naţional

Lucrările noastre dramatice încadrează îndeobşte fabule uşoare, banale, cu dezlegări fireşti şi cu înţelesuri puţin complicate.

Inventivitatea nu este o însuşire prea des întâlnită la autorii noştri de teatru.

Surpriza unui subiect original şi mai ales criteriile unei tratări îndrăzneţe se recunosc rar în dramaturgia românească.

Marioara Ventura

De-aceia, încercarea d-lui Gib Mihăescu de a pune termenii unei nouă elaborări dramatice, indiferent dacă e dusă sau nu în întregime la izbândă, trebue subliniată în toate semnificaţiile ei.

Teatrul de analiză îmbracă întreg bagajul de convenţionalism al faptelor în convenţionalismul mai general al ficţiunii. Ideia devine punctul central al acţiunii dramatice, iar fenomenele sufleteşti sunt afirmarea ei sensibilă: atribute pentru o demonstraţie mai largă.

Disecarea sentimentelor şi întemeerea lor logică pe împrejurări caracteristice, alcătuesc preocuparea statornică a acestui gen de teatru, în care totuşi realităţile urmăresc adesea până la fatalism.

Esenţa dramatică a piesei d-lui Gib Mihăescu o constitue reeditarea unui Mefisto modern, îngenunchiat de propria sa operă de prevertire. E o temă originală şi simbolică.

Două generaţii îşi moştenesc păcatele. Dar cel ce iniţiază pe fiică în poezia demonică a imoralităţii mamei, plăteşte cu jertfa fericirii sale pervertirea.

Unui subiect de adâncime puţin obicinuită, autorul pare că vrea să-i dea o dezlegare de farsă.

Geo, care a făcut elogiul satanic al trădării, iniţiindu-şi eleva în filosofia desfrânării („Cu cât îţi iubeşti bărbatul, cu atât plăcerea de a-l înşela va fi mai mare...") — va trebui să se însoare cu Liana, fiindcă aşa crede tatăl fetei că va omorî păcatul.

Insă autorul a avut nevoe de acest amănunt de arhitectură, pentru desvoltarea conflictului.

Liana îşi iubeşte soţul, dar sufletul ei otrăvit de jocul lui drăcesc dinainte de căsătoria pe care ei n'o aştepta, vrea să încerce senzaţia făgăduită: bucuria adulterului.

In pavilionul în care odinioară a păcătuit mama ei, Liana dă întâlnire fostului logodnic, dar sunt surprinşi de Geo înainte de a se înfiripa păcatul. Geo se sinucide...

* * *

In cadrul acesta imprecis, în care infiltrări de fantezie bizară sparg realismul anecdotei, domnul Gib Mihăescu a ştiut să facă să svâcnească autentice înfiorări dramatice.

Deşi unele personagii nu sunt suficient conturate din punct de vedere psihologic — şi din această cauză analiza rămâne mai mult de suprafaţă, — deşi situaţiile sunt uneori neverosimile şi dialogul e pe alocurea prea literaturizat, — piesa d-lui Gib Mihăescu, prin sugestivele elemente de invenţie pe care le conţine şi prin talentul viguros cu care sunt desfăşurate în sinuozităţile capricioase ale acţiunii, deschide literaturii noastre dramatice drumul către o nouă şi mai înaltă ordine de preocupări.

* * *

Rolul Lianei l-a jucat cu nerv şi înţelegere Marioara Ventura.

Montarea, cu totul străină de atmosfera piesei.

H. LAZU

FILATELIA

Au apărut următoarele noutăţi: Paraguay, de 1 peseta, verde, şi 2 jum. pesetas cafenie, amândouă neştampilate, se cotează după catalog a câte 5 fr. francezi; S.S.S.R. s'a adăugat la noua serie de bază din 1927, o marcă de 8 copeici, verde-galbenă, cu desenul unui cap de muncitor, preţul după catalog, neştampilată, 2 franci; Soudanul Egiptean — o serie de 2 m., 100 m. şi 2 p., preţul unic e de 7 fr. 25 c. neştamp., după catalog.

Au scăzut preţurile: Norvegia, marca de 60 o., din emisiunea 1926, ştamp., dela 75 c. la 60 c., şi marca din 1922, în valoare nominală de 45 o., albastră cu supraimprimat „30 o.", dela 3 fr. 50 c. la 1 fr. 25 c.; Saint-Pierre şi Miquelon, marca de 15 c. violetă-roşie cu imprimatul suplimentar „25 c."; — dela 4 jum. fr. neştamp. şi 5 fr. ştamp., la 3 fr. şi 3 fr. 50 c.

Cele mai eficace mijloace împotriva falşificării mărcilor poştale sunt: semnele „apoase", mate sau „grase", imprimate pe hârtie la fabricare, şi prohibirea comerţului particular cu acest fel de hârtie. Mijloacele acestea s'au întrebuinţat pentru întâia dată în Anglia, în 1840, pe vremea primelor emisiuni ale seriei din cele două mărci: 1 penny şi 2 pennies, care au fost prevăzute cu un semn special „apos" — o mică coroană. Apoi Belgia, în 1849, a emis primele „etichete" poştale de 10 şi 20 c. cu o monogramă mată „grasă" din două litere iniţiale „L." Danemarca în 1851 a imitat coroana engleză pentru mărcile de 2 şi 4 z., iar Luxemburgul în 1852, a plasat semnul din „V." dublat pe primele mărci emise în valoare de 10 c. şi 1 sh.

De atunci, aceste semne „apoase", mate sau „grase" disting calitatea hârtiei întrebuinţată pentru mărci — în majoritatea emisiunilor din întreaga lume. Din când în când, însă, unele state renunţă la imprimarea acestor semne pe pătrăţelele de hârtie perforate pe margini.

Aceste semne distinctive se găsesc pe toate mărcile engleze, daneze şi egiptene. Austria, Franţa, Portugalia, Polonia, Muntenegrul, Bosnia, Turcia, Wuertemberg, Jugo-Slavia şi Creta nu întrebuinţează această distincţie; celelalte state — uneori uzează de ea, alteori nu.

Mărcile coloniale imită, în această privinţă, uzul metropolelor.

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume
mondial,
fiind cele mai
perfecţionate
LARGI
INLESNIRI
DE PLATĂ
Depozitul general
pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Adevărul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

In străinătate dublu

Nu pleca de acasă

fără să te fi asigurat întâi că posezi acea energie fizică care e indispensabilă chiar pentru cele mai neînsemnate oboseli. Un stomac bine nutrit este o rezervă de forţe, întotdeauna gata să înlocuiască pe cele ce se epuizează. Pentru a realiza o condiţiune atât de avantagioasă n'aveţi decât să beţi o ceaşcă de:

CACAO Knorr

care uneşte un gust delicios cu valori nutritive extraordinare într'un volum mic. E singurul printre produsele similare, care se digerează şi asimilează în timp foarte scurt, şi care, pentru orice organism va fi reconstituantul energiei.

Incercaţi, comparaţi şi apreciaţi.

De vânzare la drogherii şi magazine de coloniale.

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 83

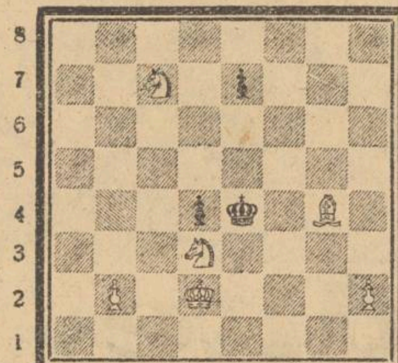
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Pur şi Pimplon"

(inedită)

Negru (3 figuri)

Ré4, Pd4, şi é7

Alb (6 figuri)

Rd2, Cc7 şi d3, Ng4, Pb2 şi h2

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 84

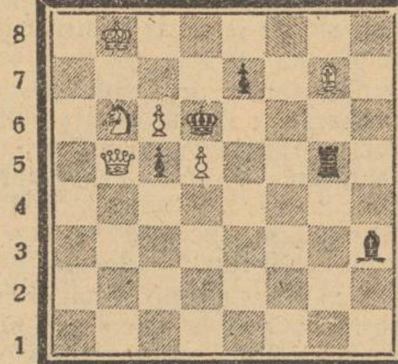
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Slava»

(inedită)

Negru (5 figuri)

Rd6, Tg5, Nh3, Pc5 şi é7

Alb. (6 figuri)

Rb8, Db5, Cb6, Ng7, Pc6 şi d5

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 85

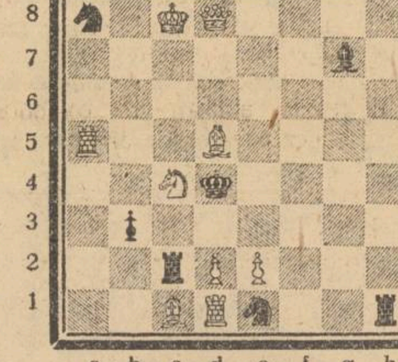
Din concursul nostru de probleme

Motto: „O încercare"

(inedită)

Negru: (7 figuri)

Rd4, Tc2 şi h1, Ca8 şi é1, Ng7, Pb3

Alb (9 figuri)

Rc8, Dd8, Ta5 şi d1, Cc4, Nc1 şi d5, Pd2 şi é2

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 86

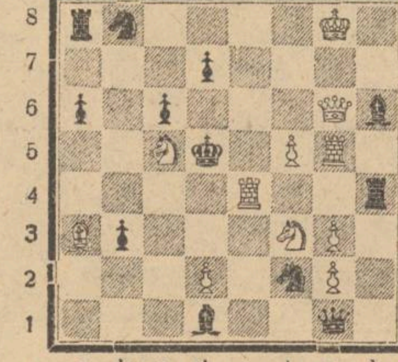
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Ar fi uşor dacă n'ar fi greu"

(inedită)

Negru: (12 figuri)

Rd5, Dg1, Ta8 şi h4, Cb8, şi f2, Nd1 şi h6, Pa6, b3, c6 şi d7

Alb (11 figuri)

Rg8, Dg6, Té4 şi g5, Cc5 şi f3, Na3, Pd2, f5, g2 şi g3

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 45

Jucată la concursul pentru campionatul Bucureştilor în ziua de 6 Ianuarie 1928.

(Premiul al doilea de frumuseţe)

Alb: I. FICHTNER. **Negru: I. MENDELSSOHN.**

Partidă Siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. f2—f4. Această partidă pune faţă în faţă două reale valori şahiste, dar două concepţii diferite: D. Mendelssohn, un teoretician rutinat şi d. Fichtner, un fantezist rar. Era natural dar ca deschiderea partidei să dea naştere la un joc neregulat. D. Mendelssohn cu „siciliana" sa, iar d. Fichtner cu nelipsitul său „gambit al regelui". 2..., é7—é6; 3. Cg1—f3, d7—d5; 4. é4—é5, Cb8—c6; 5. Nf1—b5, Cg8—h6; 6. Nb5—c6, b7×c6; 7. c2—c4, Nf8—é7; la d5×c4 urmează Da4. 8. Cb1—c3, 0—0; 9. d2—d3, Ch6—f5; 10. g2—g4, Cf5—d4; 11. g4—g5, Rg8—h8; 12. h2—h4, f7—f6; cu timiditate, dar negru se hotărîşte în fine să iasă din rezerva pur defensivă. 13. Th2—f1, Dd8—c7; 14. Tf1—f2, Cd4×f3+; 15. Tf2×f3, f6×é5; 16. f4—f5, d5—d4; După mişcarea slabă 14. Tf1—f2, negrul a predominat partida. Jocul ponderat şi calculat al d-lui Mendelssohn se loveşte la fiecare pas de spiritul inventiv al d-lui Fichtner. In loc de d5—d4 preferăm é6×f5 cu poziţie superioară. 17. f5—f6, g7×f6; 18. g5×f6, Tf8×f6; 19. Nc1—g5!, Tf6—f5; alb a jucat subtil. Dacă 19. T×f3; 20. D×f3, d4×c3. 21. Df7! cu o poziţie superioară, iar dacă: 21.... c3×b2; 22. Tb1, Da5+; 23. Re2; 20. Cc3—é4!, Nc8—b7; 21. Ré1—d2, Ta8—f8; 22. Tf3—g3, Né7×g5; 23. Tg3×g5, Dc7—f7; 24. Dd1—é2, prepară un atac ingenios pe care negru îl descopere când totul va fi prea târziu. D. Fichter vizează punctul é5. 24..., Tf5—f4?; 25. Ta1—g1, Tf4×h4? 26. Cé4—d6!, negru nu va putea apăra cele 2 piese atacate D şi N, apărând şi inevitabilul mat. 26..., Df7—f4+; 27. Rd2—d1, Nb7—c8; 28. Dé2×é5+!, Df4×é5; 29. Tg5—g8+!, cedează. (Note de Cpt. I. Gudju. După „Revista de Şah").

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Curiozităţi

O viaţă de un secol şi un sfert

In târguşorul Lâsco din Polonia a murit Leiba Feld în vârstă de 125 ani, lăsând în urma lui o familie compusă din: nevastă, în vârstă de 119 ani, şi şase copii dintre cari „cel mai mic" a trecut de 80 ani.

Ei au trăit întotdeauna mai mult decât modest, mâncând puţin, aproape exclusiv alimente vegetariane şi fiind cucernici, morali, fără pasiuni. Singurul „lux" ce-şi îngădue şi astăzi această familie-model este o baie cu aburi în fiecare săptămână şi albituri curate...

„Mardi-Gras" a murit

Presa pariziană constată că „Mardi-Gras" — „Lăsatul-Secului" francez — a murit. Anul acesta, balurile şi distracţiile Carnavalului nu mai sunt nici măcar ceiace au fost acum doi-trei ani, când se afirma că serbările acestea nu mai amintesc nici pe departe nebunia de odinioară.

Incepând cu epoca Renaşterei, Carnavalul avea loc anual în Franţa. A mers astfel vre-o trei secole, până la Marea Revoluţie când a fost interzis. Dela Napoleon încoace „Mardi-Gras" a devenit ziua cavalcadelor, mascaradelor şi balurilor. Mai ales balul tradiţional dela Opera Mare prezida seria serbărilor Carnavalului.

Sub Napoleon al III-lea „Mardi-Gras" dura 24 ore neîncetat, şi străzile Parisului se transformau într'un bal mascat al Naţiunii întregi.

Culmea acestor distracţiuni era ceremonia cu „Boul de Carnaval". O mare vită albă (fără nici o pată) era purtată pe o platformă împodobită cu flori, într'o lentă procesiune, prin tot oraşul, însoţită de „preoţi". Pe spatele boului alb şedea un copil, reprezentând pe Zeul Amorului. In urmă, în mai multe vehicule şi pe jos, treceau grupuri de Zeităţi Olimpice, ostaşi romani, cavaleri medievali, muşchetari...

Astăzi, nimic din toate acestea. A rămas numai o serbare oficială: „Mi-Carême", la care ia parte foarte puţin public de stradă.

Două-trei baluri, câteva măşti prin bulevarde, dansuri nocturne până în ziuă prin cafenele, — iată tot ceiace mai perzistă.

Dar balurile, mascaradele şi dansurile se practică pe o scară foarte întinsă şi fără pretextul lui „Mardi-Gras", la Paris!...

Miliarde fără stăpân

Un marinar în retragere, Nicolae Tierry, a intentat statului francez un proces, reclamând 3.700.000.000 franci, drept moştenire.

Povestea acestei averi e următoarea:

Un ţăran, Jean Tierry, născut în 1579 la Chateau-Tierry, a emigrat în Italia, în oraşul Brescia, şi a devenit aci administrator al unui mare bogătaş grec, Atanase Tipaldi. Intr'un naufragiu, Tierry i-a salvat lui Tipaldi viaţa, a fost înfiiat de acest negustor, care i-a lăsat moştenire întreaga avere. Murind, Jean Tierry a lăsat averea — „fratelui său Jean François Tierry din Champagne sau copiilor săi".

Insă acesta din urmă n'a putut intra în posesiunea moştenirii, căci executorul testamentar al lui Jean Tierry, un veneţian cu numele de Moro, sosind la Paris, a încăput în mânile funcţionarilor venali dela curtea lui Ludovic al XIV-lea, care au falsificat unele acte şi au distrus altele, căutând să-şi însuşească milioanele lui Tierry.

Potlogăria funcţionarilor s'a descoperit la timp şi ei au fost condamnaţi la moarte, însă au scăpat fugind în Olanda. Atunci guvernul veneţian, a depus averea lui Tierry, în 1710, la banca Zecchi.

De atunci, timp de două secole, circa 7.000 de pretendenţi au căutat să-şi dovedească drepturile asupra averii lui Tierry.

Napoleon Bonaparte cucerind Italia, l-a forţat pe bancherul Zecchi să-i elibereze milioanele acestea, şi din ordinul Directoratului Francez le-a adus la Paris. Astfel, moştenirea lui Tierry a trecut în stăpânirea Statului Francez. Toate actele privitoare la această avere se păstrează la Arhivele Naţionale, iar notarul public dela Paris, Labouret păstrează testamentele originale lăsate de Atanase Tipaldi şi de Jean Tierry.

Avocatul lui Nicolae Tierry e d. Eduard Tersinet. După lege, reclamantul trebue în prealabil să plătească taxe de proces în sumă de un milion şi jumătate de franci. Pentru a evita aceasta formalitate, avocatul cere deocamdată tribunalului să-i adjudece numai un mic avans dela Stat, în contul întregei moşteniri...

Editura „CUGETAREA" Bucureşti, Mătăsari 23

Director — Proprietar:

P. C. GEORGESCU-DELAFRAS

Ultime noutăţi apărute:

Pierre Louis:	Afrodita	60.—
M. Artzibaşew:	Sanin	58.—
Delafras:	Micul Sacrificiu	40.—
Maxim Gorki:	Mama (Ed. II-a)	38.—
Maurice Dekobra	Cu Inima întristată (Ed. II-a)	55.—
	Madona din Tren „	58.—
	Gondola cu Himere „	58.—

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

CĂRŢI ŞI REVISTE

GIB. I. MIHAESCU: La Grandi - Flora
Scrisul Românesc, 1928.-Craiova

Ionel Teodoreanu caşi d. Gib. I. Mihăescu sunt pentru noi „viitorul". Ei aduc în literatura noastră nota sufletului de azi, cu accentul şi discordanţele sale speciale, dar — bine înţeles — cu ritmul şi technica proprie a fiecărui dintre aceşti doi.

După citirea celor trei volume ce alcătuesc romanul Medelenilor, rămâi cu impresia, bine deslușită, a unei somptuoase „fresce", în care s'ar fi proectat, cu o bogăţie de imagini neînchipuită şi o profuziune furioasă de culori, fâşii din sufletul de copil, adolescent şi tânăr al autorului. Intreaga lume evocată cu frăgezime şi cu tărie, mirajul învăluit în farmecul poeziei ca şi senzaţiunea materială, brutală şi totuşi pură, spiritualizarea materiei spre a creia atmosferă şi tonalităţi de o subtilă sugestie sufletească, mişcarea trepidantă cu care se precipită uneori desfăşurarea, ca şi lungul înconjur al unor drumuri lăturalnice, totul urmăreşte acelaş scop. Acesta este declanşarea unui monolog interior în sufletul cititorului, care să nu fie decâ tecoul îndelung şi pătimaş al sufletului autorului.

Romanul, în întregimea sa, este confidenţa totală, îndrăzneaţă şi cu desăvârşire sinceră a personalităţii profunde şi tainice, în nesfârşita ei discontinuitate, în luptă cu alţii şi cu destinul, confidenţă făcută prin acţiune şi patimă, prin sugestii directe şi nu prin graiul deşert, care minte şi fardează adevărul, escamotează viaţa.

Aceiaşi tendinţă vădită este şi în volumul d-lui Gib. I. Mihăescu, cu alt temperemant şi alte posibilităţi sufleteşti.

„La Grandi-Flora", nuvela care dă şi titlul volumului, este o bucată quasi freudiană, în care e redată drama subterană a sfâşierilor geloziei, tovarăşa arzătoare şi sălbatică a dragostei.

„Povestirea începe în grădina „restaurantului" dintr'un mic orăşel de provincie, în clipa în care eroul, Manaru, îşi dă socoteală că „nefericirea lui conjugală" este, nu numai un fapt asupra căruia nu mai încape nici o îndoială, dar şi că oraşul întreg „ştie"!.. .

Manaru descifrează, citeşte, constată, batjocura, dispreţul injurios, compătimirea umilitoare, a aşa zişilor prieteni din jurul mesei unde este aşteptat. Clocotul arzător de ură, apriga dorinţă de a şti totul, tortura fizică şi sfâşietoarea simţire de umilinţă nemeritată, invidia sălbatică înpotriva rivalului, se deslănţuesc într'o scenă de un paroxism, dincolo de care se pare că nimic nu ar mai fi cu putinţă. Dar gelozia este, ca şi dragostea, un sentiment foarte compus şi d. Gib. I. Mihăescu, cu o minunată siguranţă psihologică, ştie să pune în joc resorturile secrete ale acestei nebunii demoralizante şi să-şi orienteze drama pe panta amorului propriu adânc jignit, a dorinţii de revanşă, a pornirii imperioase de a-şi face dreptate cu orice preţ.

Viaţa măruntă, vulgară, laşă şi banală a „domesticilor" din micul orăşel e răscolită ca de o furtună năprasnică de vârtejul pătimaş al geloziei şi dorinţii de răzbunare a lui Manaru. Se simte totuşi din primele pagini că autorul nu urmăreşte să ne dea o realitate în culoare locală şi zugrăvirea convingătoare a unui colţ de lume. Decorul dela Grandi-Flora, cadrul naturii şi a micului oraş de provincie, tipurile de bărbaţi şi femei ce trec ca nişte umbre, sunt pretexte ca să desprindă ritmuri potrivite cu fiece clipă din scenele întinse până la exasperare, a frământării frenetice a lui Manaru pentru a-şi lua revanşa batjocorind casele tuturor prietenilor, a obsesiunilor şi fantomelor cu care patima lui neînfrânată populează universul şi care-l mână prin disolvarea înceată şi sigură până la crimă şi distrugere finală.

Nu există altă realitate în această nuvelă de cât voinţă şi patimă. Ca un vrăjitor cu puteri ascunse, d. Gib. Mihăescu schimonoseşte realitatea, proectează în planuri fantastice lumea externă, spre a o sili să exprime prin situaţiii şi sugestii viaţa inconsistentă şi tainică a eului, în discontinuitatea ei profundă. Personagiile nu au desemn, sunt indicate în linii vagi şi fără precizie, evenimentele sunt absurde şi neverosimile, e ceva bizar, capricios, ciopârţit intelectualiceşte, dar adeseori de o subtilitate demonică în toate nuvelele sale.

Nici o descriere nicăiri, dar evocarea prin deformarea unei imagini, sublinierea unei linii, indicarea stăruitoare a unui semn, care iau forma şi dimensiunile unui simbol, devin o obsesiune psihică, creiază culoarea unei tristeţi, a unei nelinişti şi profunzimea unei spaime, redau atmosfera şi topografia unui eveniment.

Nu se simte altă năzuinţă decât proectarea acestei vieţi lăuntrice şi atunci când izbuteşte să ne lege sufletul în această încordare a sa, să ne capete tovărăşia în efortul său întins, imaginaţia noastră e cucerită, emoţia estetică deşteptată, însă cu totul pe alte căi de cât ale scriitorilor din altă generaţie.

E impresionantă asemenea siguranţa cu care d. Gib Mihăescu stăpâneşte limba şi perfecţiunea cu care mânueşte forma precisă şi limpede a stilului său, din care ştie să facă un instrument atât de docil şi desăvârşit adaptat tuturor intenţiunilor şi nevoilor creaţiunii sale, cu toate că nu are nimic din bogăţia uimitoare a stilului d-lui Ionel Teodoreanu.

Opinia noastră literară l'a primit dela cea dintâi a sa lucrare şi succesul care a consacrat în gustul publicului pe aceşti novatori ai technicii literare care sunt d. Ionel Teodoreanu şi Gib. I. Mihăescu, este un semn al vremii şi afirmarea noilor noastre nevoi sufleteşti.

IZABELA SADOVEANU

Problema literaturii pentru Ardeal

Organul societăţii culturale „Astra", a intrat în al cincizeci şi nouălea an de existenţă. O vechime atât de mare n'a mai atins la noi nici o revistă literară afară de „Convorbiri Literare".

Revista „Transilvania" n'a fost totdeauna o publicaţiune propriu zis literară, căci în lunga ei existenţă şi-a schimbat de multe ori forma şi conţinutul. Răspunzând scopului ei iniţial, acest „organ" al „Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român" a avut mai cu seamă caracterul unor anale, prin care se comunica în primul rând membrilor şi numai în al doilea rând publicului lucrările săvârşite sau proiectate în cadrul de activitate al societăţii.. Evoluţia acestei reviste năzuia însă tot mai mult spre caracterul literaturii pure, fără a fi putut atinge, chiar şi numai sporadic, acest nivel.

Cam pe la începutul acestui secol tendinţa spre „literarizarea" revistei se accentua tot mai mult, nu atât din iniţiativa conducerei efective cât mai cu seamă ca un efect al cererilor şi dorinţelor manifestate de pleiada tinerilor poeţi şi scriitori, cari începuseră a se afirma în ogorul literaturii ardelene.

In preajma războiului mondial nu era congres al „Astrei", la care să nu se pună în discuţie chestiunea revistei şi să nu se ia hotărâri cu privire la reorganizarea ei. Scriitorii şi poeţii sunt însă fiinţi ciudate. Ei, cari, îşi arătau cu orice prilej nemulţumirea că revista nu făcea nimic pentru îndreptarea răului.

După răsboiu se pusese din nou chestia revistei şi se cerea cu şi mai multă insistenţă transformarea ei într'o publicaţiune curat literară. Acum împrejurările păreau mai prielnice, fiindcă toată lumea se aştepta ca literaţii din Bucureşti să vină într'ajutor cu colaborarea lor preţioasă. Nădejdiile acestea au fost însă zadarnice, căci Bucureştii au arătat nu numai indiferenţă ci în parte chiar rea voinţă faţă de cea mai veche societate culturală din ţară. Apelurile redactorilor revistei adresate literaţilor din Capitală au fost întâmpinate cu refuz, de multe ori cu ironii. Revista a continuat să apară tot în condiţiunile vechi, cu material greoiu, puţin interesant şi lipsit de nota nouă a timpurilor ce le trăim. Vina acestei neplăcute situaţii o poartă însă în parte şi comitetul central al „Astrei", care n'a înţeles că în timpurile de azi nu se mai poate scoate o revistă literară cu „colaborări benevole şi gratuite" şi că munca scriitorilor trebue răsplătită, ca oricare alta.

Nemulţumirile au început a se manifesta din nou. Şi de astădată au fost unii dintre literaţii ardeleni cari în ultimul congres, ţinut la 4 Decembrie 1927 în Sibiu, au pus iarăşi în discuţie chestiunea revistei. De astădată au obţinut ceva mai mult ca în trecut. Revista a fost scoasă din angrenajul biurocratic al centrului dela Sibiu şi a fost pusă sub conducerea directă a d-lui I. Agârbiceanu. Intrucât această schimbare a fost cea mai nimerită măsură pentru reorganizarea revistei va avea să dovedească viitorul.

In astfel de împrejurări numărul de pe Ianuarie a .c., care avea să apară sub noua conducere, era aşteptat cu mult interes. Acum nu mai era vorba de revista „Transilvania", ci se punea chestiunea întreagă a literaturii pentru Ardeal.

Pentru unii ar putea apare paradoxal a pune o chestiune literară în felul acesta, dar cine cunoaşte adevărata situaţie culturală a Ardealului va înţelege, că chestiunea trebuie pusă astfel. In Ardeal mai trăeşte o generaţie întreagă, care şi-a făcut educaţia literară în spiritul literaturilor germană şi maghiară dinainte de războiu, care pătrundea acolo numai prin operile clasice sau post-clasice, în nici un caz nu prin lucrările ultramoderniste. E uşor de înţeles, că pentru această burghezime intelectuală cea mai mare parte a literaturii ce se face azi la Bucureşti e prea avansată şi prin urmare nu poate fi înţeleasă şi gustată.

Ţinând deci seamă de această situaţie se impune dela sine întrebarea: Ce literatură ar trebui Ardealului? Răspunsul la această întrebare l'am aşteptat să ni-l dea noua conducere a revistei „Transilvania". Primul număr nu ne aduce răspunsul aşteptat cu privire la îndrumarea literară ce se va da în viitor revistei, dar în articolul introductiv, semnat de d. Sebastian Voicu, se vorbeşte de „culturalizarea masselor".

Dacă am putea lua acest articol drept program al nouei direcţii, atunci putem constata, că aceasta vede bine menirea ce trebue să aibă „organul soc. culturale „Astra", cum se intitulează acum „Transilvania".

In titlul acestui articol se cuprinde întreg programul vechei societăţi „Astra". Intemeietorii acestei societăţi au avut ca scop principal tocmai această culturalizare a masselor, iar creiarea de elemente culturale era numai în planul al doilea. Acest program ar trebui să-l adopte intru toate şi revista „Transilvania" sub noua conducere. Şi fiindcă e vorba să i-se dea un nou caracter curat literar, ar trebui să se ţină seamă de împrejurarea relevată mai sus, că generaţiei de azi din Ardeal nu i se poate da decât o literatură care să fie în continuitatea tradiţiei clasice sau postclasice, căci numai aceasta cuprinde în sine şi dezideratul exprimat de d. Voicu, al educaţiei în sens naţional. Dar pentru ca să se obţină un efect mai eficace ar fi bine ca revista să se transforme din publicaţie lunară, în revistă săptămânală, căci numai aşa se pot trata cu efect evenimentele culturale şi literare din întreaga ţară, pe cari o revistă ca „Transilvania" nu le poate ignora. Şi ar fi de dorit ca revistei să i-se dea un caracter mai de familie, căci lipsa unei astfel de reviste se simte foarte mult mai cu seamă în Ardeal.

ION BAILA

PHILIPPE SOUPAULT:—WILLIAM BLAKE cu 40 planşe în heliogravură, colecţia „Maîtres de l'art moderne", Paris, 1928

Intr'un articol mai desvoltat: **„Apocalipsul lui William Blake"** (în „Adeverul literar", No. 342), am expus viaţa acestui gânditor mistic care, prin poezie şi gravură, ne-a revelat viziunile care îl obsedau.

In adevăr, Blake ne-a dat exemplul unui om care trăia nu numai deasupra contemporanilor săi — ci şi în afară de timp şi de spaţiu. Elanurile lui de universalizare, râvna lui de a se menţine în curentele multiple ale eternităţii, ar fi rămas nebănuite în acel **haos-lucid** care alcătueşte „Primele cărţi profetice" — dacă Blake n'ar fi fost gravor.

Din studiul condensat al lui Philippe Soupault, cu 40 de reproduceri în heliogravură, reesă linia fermă a vieţii lui Blake. „Meseria" lui — dacă se poate întrebuinţa acest cuvânt faţă de un geniu care plutea deasupra normelor cotidiane, — era gravura. O artă din cele mai dificile, care nu cere numai „inspiraţie" ci şi acea stăruinţă migăloasă pe care numai „artizanii" medievali au dovedit-o. Azi, tehnica înlocueşte în bună parte talentul. Blake a făcut din gravură o artă, adică un mijloc de expresie personală. Până la dânsul, gravorii reproduceau operele picturale. Blake s'a străduit să exprime prin gravură directă visiunile şi concepţiile lui cosmogonice. Eliberându-se de sub tutela primilor maeştri, el şi-a creat un stil care nedumirea şi scandaliza. A luptat ca un adevărat solitar, nu pentru „a se impune" — ci pentru a se realiza pe sine. A fost persiflat, calomniat, ocolit. A cunoscut mizeria cea neagră, alături de soţia lui — singura fiinţă care **credea** într'însul. Vre-o şase ani nici n'a părăsit camera lui; omagiile ce i s'au adresat la sfârşitul vieţii, recunoaşterea şi admiraţia ce-au început să i-o arate unii din marii pictori contimporani cari „l-au descoperit", comenzile editorilor şi vizitele snobilor — toate acestea n'au sdruncinat deloc izolarea senină a lui Blake. Nu'şi dispreţuia contimporanii. Dar a preferat să închidă ochii de veci, lucrând şi pe patul morţii, credincios marilor săi **tovarăşi**: profeţii Bibliei, eroii lui Dante, ai lui Milton, fantomele lui Young... Blake **vorbea** cu Dante, cu Milton, cu Jov, cu Ezechiel, cu Isaia — şi cu **abstracţiunile vii** pe cari le crea el. Gravurile lui sunt pentru noi semne definitive, dovezi fără replică ale visiunilor şi gândurilor sale, ce nu puteau fi încadrate în timp şi spaţiu.

„A ilustrat „Nopţile", „Paradisul pierdut", „Divina Comedie", iar din Biblie a scos din plin, ca dintr'o mină nesecată. „A ilustrat", e un fel de a scrie. Blake n'a fost ilustrator, nici în felul remarcabil al lui Gustave Doré. El nu tălmăcia textul; nu era sclavul ci tovarăşul congenial al autorului... Versurile lui Young, încadrate de visiunile lui Blake, alcătuesc pagini de poezie integrală. Cuvântul şi imagina se contopesc într'o armonie care nu cere să fie înţeleasă — ci simţită deadreptul, ca o revelaţie. Dualismul caracteristic al lui Blake: sufletul şi trupul, Dumnezeu şi Satan, viaţă şi moarte — i-a dat prilej de realizări proprii, de înoire a temelor vechi cât lumea, dar tălmăcite altfel de oameni, în fiecare veac. Fără gravurile lui Blake, nici „Primele cărţi profetice" n'ar fi căpătat acea lumină care vine dinăuntru şi dă expresie umană celor mai transcendentale cosmogonii. Blake ne sileşte să ne încordăm imaginaţia până la halucinare — şi să gândim prin imagini. Ne spune el însuşi, în „Catalogul descriptiv" al gravurilor sale: „Acela care nu imaginează cu trăsături mai tari şi mai clare, într'o lumină mai tare şi mai clară decât acea în care e deprins să vadă ochiul său, acela nu imaginează de loc". Visiunile lui Blake „apar infinit mai desăvârşite şi mai exact organizate decât tot ce poate vedea ochiul muritor".

Ce înţeles au aceste precise mărturisiri, decât acel al forţei creatoare omeneşti care râvneşte spre armoniile supreme? Blake a fost, în felul său, un demiurg. El n'a avut discipoli; imitatorii nu l-au putut ajunge. Pentru că viaţa şi opera lui alcătuesc o unitate vie pe culmile gândirii, ale visului şi ale artei.

Iată de ce Soupault ne spune că Blake nu poate fi vulgarizat. „Nu aştepta nimic dela contemporanii lui, pentrucă nu căuta nici să-i uimească, nici să-i seducă. Nu se bizuia nici pe posteritate. Puţin îi păsa dacă opera lui va pieri! A făurit-o cu nesfârşită osteneală, dar fără scop precis. Probabil că nu putea face altfel".

Blake a ascultat de propria lui natură — de acele voci interioare cari vin din inima omului, dar şi din sferele desăvârşirii universale. Exemplul acestui solitar rămâne ca un avertisment, pentru însetaţii gloriei şi pentru meşteşugarii fără credinţă ai artei.

EUGEN RELGIS

Cărţi care trebuesc citite

Recomandate de BIBLIOFILA
Bucureşti, strada Wilson No. 1

Cârvunarii, Marghiloman, Note politice 1897—1924. Câteva observaţiuni critice şi lista alfabetică a celor 2103 persoane citate.

CĂRŢI FRANCEZE: *Francis Carco:* Rien qu'une femme, L'homme traqué, L'amour vénal; *Georges Duhamel:* La nuit d'orage; — *Frank Harris:* La vie et les confessions d'Oscar Wilde; — *Blasco-Ibanez:* La femme nue de Goya, Mare Nostrum, Dans l'ombre de la cathédrale, Arènes sanglantes; *M. Maeterlinck:* La vie de l'Espace; *A. Maurois:* Etudes anglaises, Dialogues sur le commandement, Meïpe ou la délivrance, Notes et maximes: La conversation; *Giovanni Papini:* Histoire du Christ; *Marcel Proust:* Chroniques; *Edouard Schuré:* Les grands initiés; *Léopold Stern:* Quelques aspects de l'amour moderne; *Jerôme & Jean Tharaud:* Mes années chez Barrès.

Din colecţia „Les grandes existences": *Henry de Jouvenel:* La vie orageuse de Mirabeau; Din colecţia „Vie des hommes illustres": *J. Lucas-Dubreton:* La vie d'Alexandre Dumas Père, *André Maurois:* La vie de Disraëli; Din colecţia „Roseau d'or": *J. Cocteau:* Oedipe-Roi, Roméo et Juliette; din „Colection Européenne: *A. Jullien du Breuil:* Imprudence; In *Carnets littéraires* (série française): *Georges Duvau:* Le testament romantique.

Afară de aceasta Bibliofila este bogat asortată cu cărţi bibliofile din toate ediţiile principale.

CĂRŢI GERMANE: *Goll I.:* Der Mitropaer; *Hamp. P.:* Goldsucher; *Hasek-Vanek:* Die Abenteuer des braven Soldaten Schwejk; *Maran R.:* Die Seele Afrikas; *Neumann A.:* Rebellen; *Sinclair L.:* Dr. med. Arrowsmith; Elmer Gantry; *Sinclair U.:* Petroleum.

Adler M.: Menschenkenntnis; *Chantepie de la Saussaye:* Lehrbuch der Religionsgeschichte; *Klages:* Handschrift und Charakter; *Saudek R.:* Wissenschaftliche Graphologie. Cu 48 planşe; *Scheider H.:* Die Kulturleistungen der Menscheit; *Verweyen:* Meisterung des Lebens.

PENTRU COMERCIANŢI: *Bott's* Handbuch des Kaufmanns. Enciclopedia p. comerţ şi industrie. *Hayne Pet:* Endlich bessere Anzeigen im Kampf un den Kunden von Morgen (cu multe ilustraţii); *Langeweyde:* Das Kuenstlerplakat im modernen Schaufenster; *Passarge S.:* Die Erde und ihr. Wirtschaftsleben.

Osborn M.: Geschichte der Kunst, 500 pagini cu mai mult decât 450 ilustraţii şi 9 planşe colorate. Lei 290.

Invăţaţi limbi străine. Metoda Mertner: Limba engleză, franceză, italiană, spaniolă în 10 săptămâni, fără profesor, gramatică, dicţionar. *Metoda Langenscheidt.* Fiecare îşi poate însuşi în modul cel mai perfecţionat limba engleză şi franceză în 20 lecţiuni. La ambele metode explicaţiile sunt în limba germană.

Informaţiuni bibliografice gratuit.

In Bibliofila este o expoziţie permanentă de reproduceri a celor mai bune tablouri din toate timpurile. Aceste reproduceri sunt executate cu un procedeu special şi redau în mod fidel originalul.

Cărţi nouă

JULIEN BENDA; La trahison des clercs (Paris, Grasset)

Sub titlul acesta filozoful francez Julien Benda scrie o foarte curioasă carte în care face procesul cărturarilor învinuindu-i că s'au abătut dela funcţia lor socială, dela misiunea de a întreţine în lume gustul şi amorul pentru idei, pentru abstract, pentru general şi universal. Mandarinul tinde astăzi spre samsar. Şi este cea mai demoralizantă crimă a generaţiilor contimporane.

Am tradus „clerc" cu mandarin. Se putea traduce şi cu substantivele cărturar sau intelectual. Dar acela de mandarin ni s'a părut cel mai puţin aproximativ. Căci ideia de clerc sugerează pe acea de funcţionar social în slujba de filozof. Apoi cuvântul clerc are un dublu cuprins, şi laic şi religios. Or, noţiunea de mandarin satisface tuturor acestor condiţii semantice.

Interesant este, în cartea lui Benda, capitolul în care arată cum mandarinii, atât cei laici cât şi cei bisericeşti, atât cei civili cât şi cei militari, falsifică multe din tradiţiile culturei şi evangheliei în beneficiul şovinismului naţional. Capitolul e intitulat: „Ei exaltează fidelitatea în slujba particularului, şi veştejesc simţimântul universului". Iată câteva pasagii dintr'însul.

„Unii naţionalişti, vrând să cinstească cosmopolitismul (căci pricep că acesta are valoare) şi totuşi să nu sacrifice naţionalismul, declară că cosmopolitismul reprezintă „naţionalismul luminat".

D-l Paul Bourget, care dă o asemenea definiţiune, citează ca exemplu pe Goethe şi pe Stendhal, „primul rămas aşa de adânc german, deşi doritor de a pricepe toată mişcarea gândirii franceze, — celălalt: rămas aşa de profund francez, deşi dornic de a pătrunde spiritul Italiei". Ne întrebăm cu mirare întrucât cei doi maeştri, rămânând profund german şi profund francez, au dat dovadă de cel mai mic **naţionalism**, fie chiar numai **luminat**? Este evident că d. Bourget confundă **naţional cu naţionalist**".

Intr'adevăr, aci stă toată neînţelegerea. E limpede că un om mare — şi înţelegem prin aceasta pe creatorii de toate soiurile, pe aceia care **exteriorizează** rezultatele unei vieţi **interioare** bogate — e limpede că un asemenea om nu poate să nu fie foarte „specific naţional". Dacă îi analizăm sufletul, găsim în el calităţi particular legate de mediul social propriu în care a trăit mai mult.

Dar caracterul acesta naţional ne apare nouă, care vrem să-i facem anatomia sufletească. Asta nu-l obligă de loc pe el să fie **naţionalist**, adică să considere că ce e naţional e mai bun decât ce nu-i. El poate perfect rămânea îndrăgostit mai departe de ceia ce-i etern şi universal. Şi poţi fi foarte „naţional" în felul particular în care nu eşti „naţionalist". Un exemplu între o mie este Ibsen, scriitor foarte specific scandinav, pe care însă îl preocupă probleme morale egal de valabile la polul sud.

Dar ce înţelege Benda prin umanitarism — pe care îl opune naţionalismului?

„Ţin să deosebesc — spune el — umanitarismul, aşa cum îl înţeleg eu aci, de sentimentul botezat de obiceiu cu acest nume. Inţeleg prin umanitarism sensibilitatea noastră la calitatea abstractă a omenescului sau — cum spunea foarte frumos Montaigne — gustul pentru „la forme entière de l'humaine condition". E cu totul altceva decât umanitarismul concret, adică amorul pentru oameni în concret. Celălalt umanitarism (pe care l'aş boteza mai corect umanism) este iubirea pentru un concept. Este o pură pasiune a inteligenţei, neimplicând nici un fel de amor terestru. Se poate foarte bine concepe o fiinţă omenească afundându-şi sufletul în contemplarea a ceeace este universal omenesc, fără însă să aibă nici cea mai mică dorinţă de a vedea măcar un om.

Aceasta e forma pe care o îmbracă dragostea de umanitate la marii patricieni ai spiritului, la un Erasm, la un Malebranche, Spinoza, Goethe, cu toţii foarte puţin nerăbdători să se arunce în braţele aproapelui. Cellalt umanitarism este nu o stare a spiritului, ci a inimii, şi e de resortul sufletelor plebeiene. El se întruchipează în moraliştii acelor epoci, când dispare, la ei, înalta ţinută intelectuală pentru a face exaltări sentimentale. Aşa de pildă, în secolul al XVIII-lea, la un Diderot; dar mai ales în veacul al XIX, când ajunge la apogeu cu Michelet, Proudhom, Quinet, Romain Rolland, Georges Duhamel. Această formă sentimentală a umanitarismului, şi uitarea care se dă formei sale conceptuale, explică impopularitatea acestei doctrine pe lângă atâtea spirite elegante, cărora le repugnă în mod egal amândouă clişeele doctrinei: fierăstrăul patriotic şi pupăciunea universală.

Această distincţie între cele două umanitarisme e bine exprimată de Goethe când vorbeşte despre indiferenţa prietenilor săi faţă de evenimentele dela 1789.

„In micul nostru cerc — spune Goethe — nu ne ocupam nici cu gazete nici cu veşti de evenimente. Treaba noastră era să cunoaştem **Omul**; cât despre **oameni**, îi lăsam să-şi bată capul cum vor voi".

Să mai amintim, pe de altă parte că noţiunea pedagogică de „umanităţi", aşa cum le-au instituit jezuiţii în veacul al XVII-lea, numite de ei **studia humanitatis** sunt (cum spune un text din vremea aceea) „studiul a ceeace este esenţialmente omenesc", şi nici decum exerciţii de altruism.

Mai adaug că acest umanitarism adevărat, care cinsteşte calitatea abstractă a omenescului, e singurul care permite să iubim **pe toţi** oamenii. Căci e clar că, din clipa în care începem a privi oamenii în concret, găsim acea calitate umană repartizată desigur după cantităţi foarte inegale; şi că atunci trebue să spunem ca Renan: „In realitatea reală, eşti uneori mai mult uneori mai puţin om, şi eşti mai mult sau mai puţin fiu al lui Dumnezeu... Nu văd de ce un Papuas ar fi nemuritor".

„Umanismul deasemeni nu are nici un amestec cu internaţionalismul. Acesta e o protestare împotriva egoismului naţional, dar nu în profitul unei pasiuni spirituale, ci în beneficiul unei alte pasiuni tot terestre. E mişcarea unei anumite categorii de indivizi, — lucrători, bancheri, industriaşi — care se unosc pe deasupra fruntariilor în numele intereselor lor particulare, şi care nu se ridică împotriva spiritului naţional decât pentrucă acesta îi jenează în satisfacerea intereselor lor practice. In comparaţie cu asemenea curente, pasiunea naţională apare ca o mişcare idealistă şi aproape dezinteresată".

„Insfârşit, umanismul este, de asemeni, altceva decât cosmopolitismul — simplă dorinţă de a juisa epicureist de avantagiile tuturor naţiunilor şi tuturor culturilor, şi în genere fără nici-o preocupare de dogmatism moral.

Un Maurras — bunăoară — spune: „Bune ori rele, gusturile noastre sunt ale noastre, şi suntem întotdeauna îndrituiţi a ne socoti ca singuri judecători şi modele ale vieţii noastre".

„Incă odată, ceeace e remarcabil în toate acestea, nu-i că asemenea lucruri au putut să fie spuse, dar că ele au fost spuse de cărturari, de o clasă de oameni a căror acţiune fusese până atunci de a îmboldi pe concetăţenii lor să se simtă pe ei înşişi în ceeace ei au comun cu ceilalţi oameni; că au fost spuse, în Franţa, de urmaşii unor Montaigne, Pascal, Voltaire, Renan".

„Această glorificare a particularismului naţional, aşa de neprevăzută la toţi mandarinii, este mai cu seamă stranie la aceia pe care i-am socotit ca mandarinii prin excelenţă: oamenii bisericei. Este curios de observat cum acei ce, veacuri dearândul, au exhortat pe oamenii, cel puţin în teorie, să nimicească într'înşii diferenţele pentru a se prinde pe ei înşişi în divina esenţă care îi asamănă pe toţi — încep acum să laude, în mijlocul unei slujbe, „fidelitatea sufletului francez", sau inalterabilitatea conştiinţei germane sau „fervoarea inimei italiene". Ne întrebăm ce ar gândi despre toate acestea acela care a spus odată, prin gura apostolului: „Nu există nici Grec, nici Evreu, nici Scit, ci Crist trăeşte în toate cele", şi ce ar gândi dacă, intrând astăzi în vre-o biserică oarecare, ar vedea cu sabia pe coapsă, oferită veneraţiei credincioşilor, o eroină naţională?"

„Iată un specimen de acele acrobaţii la care trebue să se dedea aceşti doctori pentru a împăca vorba creştină cu predica particularismelor naţionale: „Vrem să punem idealul universalismului într'un raport pozitiv cu realitatea contemporană a formei naţionale, care e aceea a oricărui soi de viaţă, chiar a celei creştine". (Pastorul Witte). Iată desigur spirite pentru care quadratura cercului este o simplă jucărie.

„Şi nu-i oare sugestiv să constatăm cum Biserica, de vre-o două-zeci de ani, a înlocuit porunca:

Homicide point ne sera
De fait ni de consentement

cu

Homicide point ne sera
Sans droit ni volontairement?

Dar întrerupem aci citaţiile. Ele ajung, ca să arate ce intelectual subţire şi neprevăzut, ce fineţă şi graţie are gândirea acestui filosof şi moralist, şi să explice repedea celebritate a curioasei cărţi care este „Trădarea mandarinilor".

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Criza cărţii

D. C. Kiriţescu, secretar general al Ministerului de Instrucţie, — într'un interview acordat ziarului „Vremea" asupra situaţiei învăţământului, — exprimă câteva păreri foarte juste şi în chestia ridicării gustului de citit în mediul tineresc.

„Ce e de făcut ?, — se întreabă d. Kiriţescu. Să se tipărească cărţi bune cât de multe, — niciodată nu vor fi prea multe — originale şi traduceri din literatura universală. Să se înfiinţeze biblioteci : de clasă, de şcoală, de cartier, de oraş şi de sat. Suntem Capitala cu cele mai puţine biblioteci din lume. Să se încurajeze prin Premii formarea de biblioteci individuale. Aş recompensa în mod public pe şcolarii cari — în măsura putinţelor lor — şi-ar face acasă, pentru folosinţă proprie, biblioteca cea mai bine alcătuită.

Ideia revistelor de cultură generală pentru tineret e excelentă. Cred însă că rolul Ministerului e mai potrivit să ajute pe cele pornite din iniţiative private ,decât de a edita el insuşi una. Admit monopol pe tutun, pe chibrituri şi pe alcool ; nu însă monopol pe cultură. Experienţa a probat că astfel de publicaţii, care poartă pecetea oficialităţii, sunt anemice. Lipsa de emulaţie ucide avântul şi originalitatea. Oficialitatea banalizează simţirea ; scriitorul devine biurocrat. Nu cunosc publicaţii mai anoste de cât cele oficiale".

Stilul legilor

Există un regulament al drogheriilor şi al vânzării substanţelor medicamentoase, tipărit de ministrul de interne în 1921.

Extragem câteva pasagii din acest regulament, spre a servi drept model de stil.

„Art. 12. — Pentru a poseda sau dirija o drogherie sau un depozit pe lângă matricola specială de droghist sau diriginte de depozit în conformitate cu acest regulament trebue să posedă calitatea de cetăţean român, legea recrutării satisfăcută şi un certificat de bună purtare eliberat de autoritatea unde a domiciliat cinci ani de zile în urmă, de care nu pot fi scutiţi sub nici un motiv".

Şi mai departe:

„Comerţul cu cosmetice, ca prafuri şi paste de dinţi, parfumuri, apă de toaletă, săpunuri, pomezi, etc. intrucât ele nu constituesc un medicament propriu zis şi nu cuprind substanţe otrăvitoare sau din acele a căror întrebuinţare indelungată poate vătăma sănătatea, sunt libere a se vinde de orice persoană în comerţ".

Iată cum pedepseşte legea pe contravenienţi:

„Contravenienţii la dispoziţiile acestui regulament se vor pedepsi conform normelor art. 65 din legea sanitară ţinându-se seama de gravitatea lor, cu...".

In schimb legea este indulgentă în oraşele care nu au lumină electrică.

Este vorba de manipularea substanţelor inflamabile:

„In localul de conservare manipularea se va face la lumina zilei, iar când aceasta nu este posibil, se poate face şi noaptea la lumina electrică, în oraşele mari unde este introdusă lumina electrică".

Ce te faci în Ardeal, unde şi oraşele mici au electrică? Manipulează noaptea sau nu?

Droghiştii care posedă substanţe medicamentoase nepermise, vor trebui să le vândă în termen de trei luni.

„Art. 40. — In termen de trei luni dela promulgarea acestui regulament persoanele şi oficiile care vor deţine materiale şi substanţele medicamentoase nepermise sunt indatorate a le vinde în acest interval de timp".

Legea indică ce cultură trebue să aibă personalul droghist.

„Art. 17. — Ca personal in drogherie nu este permis a se avea decât persoane ce au vârsta de cel puţin 15 ani împliniţi şi absolvenţi a cel puţin 4 clase primare".

Păcat că nu indică ce studii trebue să aibă făuritorul unei legi!

Ripostă

Revista „Cosinzeana", — vorbind de replici spirituale, date în Parlament de diferiţi oameni politici, — citează şi acest scurt duel oratoric:

„La Cameră. Cel atacat era Petre Carp, şef al partidului conservator. Un tânăr orator voia să-l pindă pe sarcasticul junimist cu una din acele contraziceri flagrante cari sunt în stare (în altă ţară europeană) să nimicească întreaga carieră a unui om de stat. — „Iată ce susţinea d. Petre Carp acum douăzeci de ani, şi iată ce susţine astăzi. Tocmai contrariul! Aş fi curios să ştiu cum explică d-sa această schimbare a opiniilor d-sale?".

Cu un aer batjocoritor, Petre Carp şi-a privit adversarul prin sticla monoclului, şi-a agăţat degetul cel mare în deschizătura vestei, şi a ripostat triumfător : — „Iţi voi răspunde peste douăzeci de ani!".

Ceeace dovedeşte, că adeseori, cel mai bun discurs e cel mai scurt.

Viaţa Românească

Ultimul număr al „Vieţii Româneşti", — pe lângă bucăţile recenzate de noi în săptămâna trecută, — cuprinde şi alte lucruri interesante. semnate de d-nii M. Sadoveanu, Dragoş Protopopescu, Stejar Ionescu, Demostene Botez, etc.

D. *M. Sadoveanu* sfârşeşte „Demonul Tinereţii", romanul atât de pitoresc din viaţa Mânăstirilor. Eroul, părintele Natanail, se împacă definitiv cu viaţa care deşi rezervă oamenilor cruzimi şi lovituri iremediabile, poate să le plătească împărăteşte, oferindu-le în schimb — frumuseţea şi pacea ei nesfârşită. „ Natanail se aşeză în soare, pe un colţ de trunchiu putred. Stăruiau în el mâhnirea şi neliniştea, — deaceia se resfrângeau în toate câte-l înconjurau, oameni şi lucruri. Nădăjduia însă, închizând ochii, într'o pace şi într'o binecuvântare. Viitorul poate nu i le mai păstra; înapoi nu se mai putea întoarce; le simţea însă nedesluşit, din pământ şi din mirezmele pădurii, din moartea şi viaţa care se urmează şi se amestecă necontenit."

Există astăzi o adevărată mişcare în literatura biografică, care tinde să cuprindă toate ramurile de activitate omenească. Revistele de pretutindeni fac din ce în ce mai mare loc articolelor care se ocupă cu viaţa oamenilor mari. Cu prilejul unei biografii de Osbert Burdett, d. *Dragoş Protopopescu* schiţează un interesant portret al lui „Gladstone, prietinul omului". Omul politic şi marele oficiant al liberalismului englez, a fost o natură profund religioasă şi toate actele vieţii sale au avut o sănătoasă justificare morală. Implinind şaptezeci de ani, Gladstone a putut spune: „Cuvântul meu a fost pentru milioane care nu pot vorbi. Dacă aceasta o cred cu adevărat, trebue atunci să socot participarea mea morală la o astfel de operă ca o mare şi înaltă alegere a lui Dumnezeu."

„Colecţie" este titlul unei interesante nuvele de d. *Stejar Ionescu*. Intr'o serie de schiţe făcute cu gândul de-a scrie un roman, autorul constată că exemplarele luate din viaţă sunt banale, ipseiste şi lipsite de forţa care creiază eroii literari. „Părăsesc pentru totdeauna planul colecţiei mele. Se pot alcătui frumoase tablouri cu fluturi, cu flori şi chiar cu diferite cutii de chibrituri. Colecţie de eroi pentru literatură însă nu va izbuti să strângă nimeni. Pe adevăraţii eroi de roman îi suprimă viaţa. Nu pot îndura injuriile ei, urâţenia rea şi schiloadă a aproapelui, absurdităţile, infirmităţile propriului lor suflet. Dacă Hamlet a trăit cândva, el şi-a pus capăt zilelor îndată după ce Fantoma i-a arătat faţa neprefăcută a lumii." Adică în viaţă nu există fiinţe care să-şi poată menţine până la capăt calitatea de erou de roman, calitate pe care viaţa o şterge, o distruge prin urâţenia şi tendinţa ei de uniformizare.

Scrisă cu subtilitatea, distincţia şi ritmul grav care caracterizează stilul atât de personal al d-lui Sejar Ionescu, această bucată atrage şi mai mult atenţia asupra talentului său.

Poezia „Univers" a d-lui *Demostene Botez* exprimă neliniştea în faţa marelui tot:

„Inchideţi poarta de azur
Ce s'a deschis cu ochii mei,
Ucideţi miile de zei
Din sufletu-mi steril dar pur."

Continuând studiul său. „Probleme monetare din trecutul economiei noastre naţionale", d. *G. Zane* dă preţioase informaţii asupra bogăţiilor şi metodelor financiare ale voevozilor români.

Tolstoi a fost în România la 1854, ca ofiţer de artilerie în armata rusă care lupta contra Turcilor. D. *N. Tolu* ne dă traducerea câtorva scrisori din Bucureşti, ale marelui romancier rus.

Bilete de papagal

Revista d-lui T. Arghezi — „Bilete de papagal" — scrisă cu vioiciune şi strălucire, şi-a câştigat un loc de cinste în publicistica noastră.

Reproducem din No. 28 schiţa : „Hoţul şi vrabia" de d. T. Arghezi :

„Un condamnat din rândul celor pe care Justiţia îi îmbracă în uniformă de zebră, ca să ispăşească un temperament rău orientat şi-i hrăneşte în locuri păzite de ostaşi luaţi dela brazdă — cu scopul unic de-a-şi curăţi păduchii, de-a mătura închisoarea şi propriile lor apartamente în aşteptarea sfârşitului osândei,—un condamnat tânăr ţinea în mâna lui groasă un pui de vrabie, căzut din cuib dintr'o turlă a bisericii. Pe faţa deţinutului aplecată spre convulziile aripilor puiului de vrabie se zugrăvea o milă şi o bunătate, pe lângă care surâsul faimos al Gioccondei e o murdărie. Toată fiinţa lui, concentrată ca un elan într'un singur gest, se grupase în scânteile senine ale ochilor.

N'aş putea spune cine era sufleteşte mai inocent din cei doi, ocnaşul şi puiul de vrabie, în momentul când i-am descoperit.

— Săracu, îmi spuse ocnaşul arătând biserica, a căzut din pacostea asta de casă. Se zbate şi suferă şi, căzând, uite că şi-a strâmbat şi gâtul.

Intr'adevăr, puiul de vrabie, sta răstignit în palma lui, ca un bolnav care vrea să vadă lumea din targă şi nu poate să-şi ridice capul îndeajuns. Ochii puiului, negri şi fixaţi cu tenacitate în ochii mei, nu puteau să exprime durerea paraliziei ce-i încleştase mica făptură. Romanul acestui zburător care şi-a rupt aripa în ziua când s'a bizuit să încerce unda aerului şi a luminii cu ea, m'a emoţionat şi am rămas sub sentimentul meu de tristeţe toată ziua. M'am gândit ce am putea face puiului de vrabie, ca să i se deslege mădularele şi mi-am dat seama că nimic. Intervenţia pipăitului omenesc era impracticabil şi misterul durerii lui prea mare ca să cutezi a i-l cerceta".

Galaction în franţuzeşte

Prozatorul atât de iubit pentru savoarea limbii lui literare şi mai cu seamă pentru lărgimea orizontului său sufletesc, a cucerit admiraţia lui **J. Kessel**. Romancierul francez a tradus pentru **Revue de France** o nuvelă de G. Galaction. E numai un început. Dorim să fie un prilej pentru scriitorul nostru... de a se întoarce mai des, de-aci înainte, spre literatură. Iată cuvintele de introducere ale lui J. Kessel:

„Părerea tuturor cititorilor români şi a tuturor confraţilor— părere mai greu de dobândit !— e că scriitorul Gala Galaction posedă cea mai savuroasă, cea mai originală şi cea mai colorată operă literară. Pe de-asupra mai are titlul ciudat de preot al bisericii creştine-ortodoxe. Blând şi naiv, plin de înţelepciune, de poezie, cunoscând la perfecţie limba bogată şi primitivă a ţăranilor moldovalahi, moravurile şi legendele lor, scriitorul adaogă la această experienţă a sufletelor o frăgezime de copil".—A.

Misterul numelui

Fiecare lucru îşi are menirea lui. Totul există în virtutea unui temei, chiar când acest temei ne este necunoscut. Numele de fiinţe şi lucruri nu par să constitue vre-o problemă. Numim lucrurile cu o serie de silabe înlănţuite, cu ajutorul cărora ne înţelegem între noi. Dar misticii moderni nu împărtăşesc această părere. Ei văd într'un nume ceva mai mult decât un semn convenţional. Semnul acustic al unui nume cuprinde, după ei, insaşi caracteristica obiectului. A apărut de curând o carte de Inayat Khan intitulată „Mistica silabelor şi a sunetului" (editura Rotapfel din Lipsca) în care, între altele, autorul vorbeşte şi de armonia între rezonanţa numelui şi însuşirea unui obiect.

Khan porneşte dela principiul că în fiecare nume stă ascuns un secret întreg. Semnificaţia unui nume are o mare influenţă asupra celui care-l poartă, precum şi asupra celorlalţi oameni. Autorul nu aduce pildele necesare pentru dovedirea teoriei sale. Ar fi interesant de cercetat în ce măsură caracterul unor oameni a fost influenţat de numele lor. Cineva care poartă bunăoară numele unui animal ! — şi numele de familie e de atâtea ori un nume de animal ! — să dobândească oare anumite însuşiri corespunzătoare : cruzime, lene, şiretenie, etc.?

Totuşi unele din observaţiile autorului nu sunt lipsite de interes. Nume care sună blând şi moale fac o impresie moale şi blândă asupra ascultătorului. Omul numeşte lucrurile moi cu nume moi şi lucrurile tari cu silabe dure. Bunăoară: floare şi stâncă, nouri şi piatră. Tot astfel, crede Khan, ritmul pe care-l posedă un nume are şi el o mare însemnătate. Ritmul uniform crează echilibrul, pe când lipsa de unitate în ritm provoacă dezechilibrul. Frumuseţea ritmului înfrumuseţează caracterul. Prin ritm el înţelege felul în care începe şi în care sfârşeşte un nume. Accentul, după cum cade: la început, la mijloc, sau la sfârşit, influenţează într'un fel anumit caracterul şi destinul persoanei. Cercetând câteva nume de oameni cunoscuţi vom găsi confirmat principiul lui Khan: că ritmul unui nume, creatorul echilibrului sau dezechilibrului, joacă cel mai de seamă rol în viaţa cuiva. Lipsa echilibrului e un minus de caracter. Joacă un rol însemnat şi numărul literelor. Numărul pereche arată frumuseţe şi înţelepciune, numărul nepereche, iubire şi forţă.

Autorul a cercetat şi semnificaţia specială a unor litere. Un X indică răscruce, un O indică o nulă. Laolaltă, au o semnificaţie deosebită. Numele care începe cu I indică un ins statornic şi drept. Dinpotrivă un E arată o fire şovăitoare, sfioasă, nesigură. Precum unele litere evoacă o imagine, tot astfel evoacă o imagine şi un cuvânt întreg. Pronumele are o influenţă mai mare asupra omului decât numele de familie. O influenţă deosebită au poreclele. Cu cât un nume e întrebuinţat mai mult, cu atât are o influenţă mai mare. Prescurtarea numelui reduce din influenţă. Schimbarea numelui aduce după sine schimbarea caracterului. Se pot afla multe pilde după care schimbarea numelui a însemnat şi o mare schimbare în viaţa cuiva. Deci fiecare să ia aminte cum se numeşte ca să poată afla bine cine şi ce este. **A.**

Credinţa în progres

D. prof. I. Petrovici a vorbit la Ateneul cultural „N. Iorga" despre „Credinţa în progres."

Progresul este o evoluţie determinată pe trepte ascendente. Existenţa sa o întemeiază conferenţiarul pe trei grupe esenţiale : a) teoria evoluţiei retrograde, b) teoria stabilităţii şi c) teoria evoluţiei progresive sau a perfectibilităţii.

Prima teorie neagă realitatea progresului şi, inspirată de un adânc pesimism, afirmă că evoluţia ne depărtează din ce în ce mai mult de căile fericirii. Aceasta e forma teologică a teoriei. Forma ei filosofică, reprezentată prin Rousseau, crede într'o influenţă nefastă a civilizaţiei asupra omului primitiv. Aceste susţineri sunt însă anacronice.

Teoria stabilităţii, reprezentată prin Nietzsche, afirmă că progresul e aparent, intrucât fiecărei ascensiuni îi corespunde o decădere. Nici această ingenioasă teorie nu pare întemeiată.

Şi Schopenhauer socotea că progresul nu e decât o aparenţă. El susţinea, însă, că deşi progresele ştiinţifice nu se pot tăgădui, ele nu au sporit cu nimic capacitatea de înţelegere a omului, nu au îmbunătăţit moralitatea socială, nu ne-au făcut mai fericiţi. Desigur, în bună parte şi aceste afirmaţiuni sunt exagerate.

Cu toate numeroasele războae, susţine teoria optimistă a evoluţiei progresive, s'au putut realiza unele mari precepte morale, s'a desfiinţat sclavia, s'a îmbunătăţit situaţia socială a femeii, etc...

Cât despre fericire, aceasta, spune conferenţiarul, nu e decât o chestiune sentimentală...

Progresul moral creşte prin muncă şi credinţă. Cultura are darul de-a înlătura multe motive de îngrijorare. Insă balanţa fericirii şi a durerii nu se va putea face niciodată.

Gustave Flaubert

In ciclul „Vieţilor interioare" organizat de gruparea „Poesis", d. Tudor Vianu a vorbit despre Flaubert.

Dacă Rousseau a fost numit „reformatorul", iar Novalis „misticul", Flaubert este „artistul".

Năzuinţa artistică s'a transformat la Gustave Flaubert în pasiune demonică. Ceiace îl interesează în viaţă este spectacolul comediei omeneşti. Călătoria sa în Orient îl plictiseşte prin desfăşurarea priveliştilor. E absent în faţa naturii.

In opera lui se poate urmări un dualism caracteristic care trăeşte o simultană existenţă: viziunea romanticului şi a realistului. („Salambo", „Madame Bovary", etc.).

Flaubert n'a fost un sentimental. Ii repugna sentimentalismul. Totuşi, când faptele dispăreau de pe ecranul realităţii, reveneau cu o vigoare nouă spre a se materializa în opera de artă. Emoţia artistică a inspiraţiei brute era absentă. In lupta necontenită dintre inspiraţie şi scrisul obiectiv, rece, izbânda era totdeauna de partea obiectivităţii.

După treizeci de ani, scrisul l-a obosit. Flaubert, spunea Anatole France, s'a omorât muncind.

Corespondenţa lui Flaubert, prin semnificaţiile confesiunilor ce cuprinde, a interesat pe toţi marii artişti şi cercetători ai sufletului omenesc.

Exemplul lui Gustave Flaubert este îndemnul activ de viaţă interioară, prin pasionata năzuinţă de desăvârşire a conştiinţei sale artistice şi prin etica profundă a străduinţelor sale...

Prelegerea d-lui Tudor Vianu a fost o lecţie preţioasă de gust, de discernământ şi de cugetare matură. — **b.**

MĂRUNTE

— Pe scena Teatrului Mic se joacă în fiecare seară comedia **Om in loc** de André Picard şi Harvood, cu d-na Tantzi Cutava Barozzi, şi d-nii Mişu Fotino, G. Chamel, Leon Lefter, Roland de Iassy.

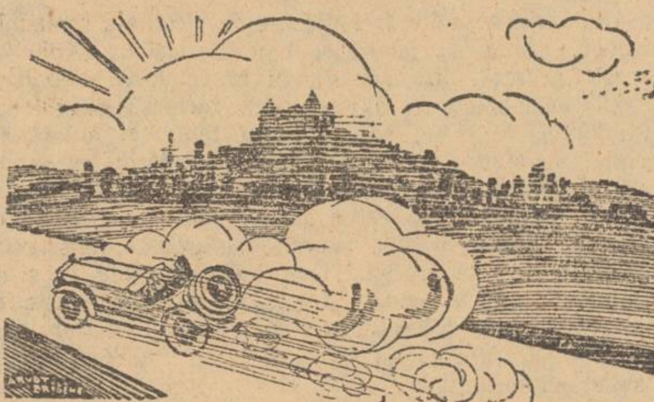
— Un grup de doamne. sub preşedenţia d-nei Alexandrina Gr. Cantacuzino, au organizat un ciclu de şezători literare în sala „Teatrului Nostru".

La şezătoarea de Vineri 9 Martie 1928 cetesc din operele lor : I. A. Brătescu-Voineşti, M. Sadoveanu, D. D. Patraşcanu, Jean Bart, I. Minulescu, I. A. Bassarabescu, — şi dau concursul artistic d-nele : Stanca Alexandrescu, Tantzi Cutava-Barozzi, etc.

— Teatrul Nostru continuă cu mare succes seria spectacolelor cu amuzanta comedie „Moritz al II-lea".

— Se află sub tipar volumul „Nădejdi spulberate" de N. Dunăreanu.

Turismul modern

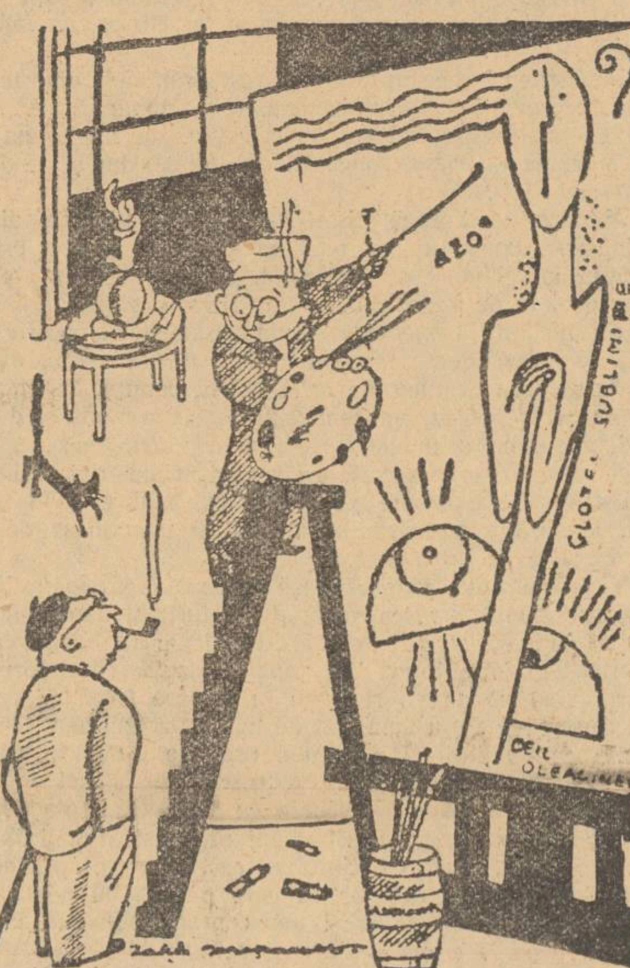

— Nu merge aşa de repede. Nu putem admira peisagiul.

— Nu face nimic : găsim cărţi postale la prima etapă.

(Le Matin)

Crezul pictorului independent

— Ce trebue să faci, după tine, când nu ştii să desenezi ?

— Te duci la şcoală.

— Mofturi... Creezi o şcoală!

(Le Petit Parisien)

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

Agărbiceanu I. — Legea trupului (roman) Lei 100.—
Agărbiceanu I. — Legea minţii (roman) „ 160.—
Pirandello, Luigi. — Omul, bestia şi virtutea (Teatru), traducere de Petre I. Sturdza „ 35.—
Gheorghel Ilie Dr. — Prin câmpi şi plaiuri străbune „ 40.—
Demetrius.—Norocul cucoanei Frosa (Nuvele) „ 40.—
Zeletiu St. — Nirvana. Gânduri despre lume şi viaţă „ 60.—
Mihăescu Gib.—Pavilionul cu umbre (Teatru) „ 50.—
Popescu G. M. — Ordonanţele Prézidenţiale (Les Référés) „ 140.—
Pascu Iuliu. — Consiliul legislativ „ 30.—
Gheorghiu Ion Dr. — Contribuţiuni la problema actuală a cancerului „ 140.—
Coman G. Prof. — Gramatica limbei române „ 50.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere

Din literatura franceză

L. Dumur. — Dieu protège le Tsar Lei 187.—
M. Jade. — Mon amour ou es tu „ 84.—
P. Gaultier. — Les moeurs du temps „ 75.—
L. Duguit. — Transformation du droit public „ 84.—
Planiol et Ripert. — Droit civil, regimes matrimoniaux „ 350.—
A. Suarès. — Sur la vie, essais „ 84.—
L. Fischer. — L'Impérialisme du pétrol „ 150.—
J. Drault. — La girl au saxophone „ 70.—
Ivan Bievliet. — La psychologie d'aujourd'hui „ 112.—
J. Lacretelle. — Lettres Espagnoles „ 63.—
H. Pierron. — L'Année psychologique „ 675.—
H. Graf. — La marine Russe dans la guerre „ 175.—
E. Bouloc. — La croisade de l'esprit „ 187.—
E. Goblot.— Traité de logique „ 210.—
E. Goblot. — Le vocabulaire philosophique „ 245.—
H. Maier. — La Cocaine „ 210.—
K. Jaspers. — Psychopathologie générale „ 487.—
R. Swyngedamo. — Notions d'Electricité „ 63.50
F. Delaisi. — Les contradictions du monde moderne „ 210.—
L. Lavelle. — De l'être „ 140.—

Expediţie în provinciecontra Ramburs

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 380

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 18 Martie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888 — 1897
CONST. MILLE 1897 — 1920

FONDAT IN 1893

Vecina

Dela o fereastră de peste grilaj băgai de seamă că mă priveşte o femee. Indreptam în ghivecele din balcon florile încovoiate de ploaia puternică de peste noapte. Cred că vecina se uita la mine de mai de mult căci, fixându-i perdeaua în dosul căreia se desinau conturele-i matinale, se ivi în atitudinea ei, o clătinare, ca şi cum aş fi lovit cu cotul un tablou. Vecina fusese surprinsă nu de ochiul meu care o descoperise, dar de izbitura lui subită în perdea. Figura ei fu uşor turburată. Inchise geamul cu braţele goale şi rămase prinsă în reţeaua lui ca un motiv întocmit în ţesătură. Putui să o copiez întreagă şi să-mi scot de pe ea un exemplar sufletesc. Nasul mic şi gros, fruntea încăpăţânată, o căutătură mohorită printr'un păr tumultuos de scîrlionţi, întipăriră portretul fetii, de la şirul de mărgăritare al grumazului până la panglica din creştetul capului, ca un fluture roş. Persoana era tânără, însă nu afară din cale pentru situaţia civilă a corpului ei nemăritat. Naivitatea mişcărilor indica o virginitate întârziată, vizibilă ca la domnişoarele engleze, care încă subt părul albit păstrează o rumeneală particulară şi un mecanism al membrelor, de căprioare sentimentale. Am studiat terenul ce mi se oferea analizei prin perdeaua lui, de din dosul perdelii mele, mult. Distanţa dintre noi era destul de scurtă, ferestrele noastre de la al patrulea etaj dădeau în curtea interioară a imobilelor şi nu era mai mare ca o sală de cinematograf.

O urmării de-atunci încoace în fiece dimineaţă, din acelaş loc, în acelaş loc. Surîzând, vecina schiţa jumătăţi de semne, pe care nu le pricepeam, însărcinat de discreţia ei să le complectez. Mă mira poziţia mânilor ei, în permanenţă deschise şi aşezate pe piept ca nişte flori cu cinci petale. Foarte târziu am inţeles : vecina îmi arăta degetele ei goale, lipsite de inelul căsătoriei.

Intr'una din dimineţi fereastra ei era deschisă şi perdeaua ridicată. Ieşind în balcon să mângâi crizantemele, îmbucam cu mare poftă dintr'o tartină de dulceaţă cu unt.

— Poftă bună !... auzii din fereastra ei. Vecina, retrasă în mijlocul odăii ca să nu fie văzută decât de mine, ocupa punctul geometric al perspectivei, surâzând şi repetând o aplecare a umerilor care voia să spuie şi poftă bună şi că tartina trebuie să fie excelentă. Ii mulţumii cu gura plină, făcând un mare compliment rezervat.

Ceeace mă interesa nu era însăşi femeea, graţioasă şi urîtă, foarte simpatică în definitiv, ci sfârşitul preliminărilor abia conturate. Imi închipuiam că nu o să putem stărui zece ani în aceleaşi relaţii, examinându-ne unul pe altul prin perdele, ea făcându-mi o primire în fiecare dimineaţă şi eu înfăţişându-mă de aşişderi în balcon. Eram însă hotărît să nu împing lucrurile din partea mea ci să aştept. E obiceiul meu. Nu pot nici scurta timpul nici înlocui evenimentele fără sfială. Las orele să se golească singure, închis ca o sentinelă disciplinată în chioşcul de gardă şi aştept uitându-mă prin pereţi. Cine îşi prepară cafeaua singur, ştie că întâi trebuiesc boabele rîjnite şi bine înfierbântată apa pentru ca zahărul să nu fie pus de cât în momentul când se topeşte instantaneu. Mulţi bărbaţi sunt grăbiţi în problemele de dragoste şi pe dată ce întâlnesc o femee îi povestesc tot ce ştiu şi pierd conţinut şi mister ca sticlele răsturnate. Pentru mine insul e un flacon cu esenţe concentrate, pe care este destul să-l deschizi cu dopul de cristal câte o secundă, ca să i-se cunoască aroma. Femeilor comune le place, poate, genul limbut, dar bărbatului i-se cere o distincţiune şi adevărata inteligenţă e mai apropiată de tăcere de cât de expansiunile măruntele ale sentimentului de trăncăneală. A şti să aştepţi pentru a risca puţin, din respect faţă de femee şi faţă de tine, este a fi inteligent. Flacările, dragul meu, merg dela sine, dacă scânteia a scăpărat — şi în dragoste, unde scânteile sunt de umbră şi vălvătaia e de întunerec, nevăzute, trebuie să ştii întâi dacă a scăpărat.

Câtva timp, ne-am păstrat indescifrabilele noastre intenţiuni, ca nişte statui ce se contemplă pe socluri, într'un parc. Intr'o bună zi vecina mi-a trimis o ştire nouă prin fereastră, o sărutare pe vârful degetelor ei alăturate. Nu i-am răspuns. In perdeaua mea îmi sta agăţat surîsul ca o mască. Aşteptam ceva mai pozitiv, o întâlnire. Lucrul nu era greu. Pe un elastic întins în praştia mânii îmi putea trimite un bilet învârtit şi îndoit ca litera V. Ca să primesc biletul aruncat pe fereastră mi-am lăsat zile întregi uşa balconului deschisă. Nimic. Vecina părea prostănacă.

Drept să-ţi spui cazul nu mă interesa deosebit. Alte ori am suferit cumplit de nemărginirea aşteptărilor. Acum puteam lucra viguros şi liniştit şi aveam conştiinţa că pot modifica situaţia bruscând cât de puţin momentul. Nu aveam nici fantezia nici curajul să încerc : inima mea era consacrată Lilei, care mă iubea dramatic şi venea în toate serile la mine şi vecina îşi turtea ceasuri întregi nasul de geam, privind la persienele mele trase şi luminate pe dinăuntru. Uneori ea se arăta revoltată de impasibilitatea mea, aşteptându-se din parte-mi la acte decisive. In două luni nu se schimbase nimic. Ochii ei îmi aruncau ferocităţi şi se vedea clar că alegerea era făcută şi că vecina se gândea exclusiv la mine.

O dată vecina şi-a dat perdelele larg de o parte şi s'a uitat în camera mea, fără să ştiu, ocupat cum eram cu lucrul. Probabil că ea se uita la mine aproape de două ore, de când mă aşezasem la birou. Uitându-mă involuntar, o văzui în geamul ei alăturată de o prietenă, o femee foarte frumoasă cu o carnaţie suavă şi cu ochii negri umezi în culoarea albă mată a figurii. Intoarcerea capului surprinse femeile la geam ca doi şoareci albi pe marginea unui borcan cu fructe zaharisite. Fugiră râzând. Apoi se întoarse vecina singură la fereastră şi cu o mână pe buze şi cu cealaltă pe suflet, nemişcată, dete privirii mele să bea o sărutare a trupului ei întreg. Desigur, prietena, consultată, fusese de părere că aş merita să fiu iubit. Surîsei şi eu mai mult ca de obicei. Vecina puse patru degete pe piept : 4 ore după amiază. Degetul mare se îndreptă în afară, spre răsărit : exact în vârful unghiei se găsea situată grădina oraşului. Indexul porunci : vino sigur căci nu-mi place să aştept. — Neapărat! răspunsei eu cu fizionomia încruntată: la 4 voi fi în grădină. O bucurie imensă fulgeră pe faţa ei şi-i trimisei prima sărutare.

Dar o mişcare nouă în perdea corectă lucrul nou. Prietena vecinii se apropie de fereastră şi vecina îşi reluă atitudinea gravă. Ieşii în balcon, vanitos, ca să fiu văzut. Peste drum avea loc o discuţie aprinsă. Prietenele se aplecară pe marginea ferestrei şi tocmai mă pregăteam să le adresez un cuvânt introductiv. Vecina ridică mâna, deschise degetele şi duse mâna pe vârful degetului gros răzimat pe nas. Nu-mi venea să cred. Vecina da cu tifla. Mă frecai la ochi şi mă mai uitai odată bine. Vecina scoase limba. Văzând îndoielile mele, scoase limba de mai multe ori pe rând şi o lăsă afară din gură. Eram stupefiat. Un moment mai târziu, prietena se arătă singură la fereastră şi-mi expedie o sărutare. Vecina se apropie de dânsa şi o lovi peste mâna dusă la buze. Intrigat, m'am dus la masă.

După amiază, îmi găsii vecina răzimată la geam. Văzându-mă, expresia îngerească apăru din nou pe obrazul ei, redevenit ceresc. Reapăru sărutarea şi desenul mânilor ei indica negreşit orele 4 după amiază. Mă simţii desgustat.

— Aş vrea să ştiu cum a sfârşit întâlnirea, mă întrebă amicul meu.

— Nu m'am dus. Cumpărasem o carte interesantă şi orele au trecut peste mine fără să ştiu. Pe de altă parte, a doua zi am primit vizita prietenii vecinei.

— Se poate ?

— Pe semne... Ne-am uitat amândoi prin perdea, la

— Pe semne... ne-am uitat amândoi prin perdea. Mâinile vecinei îmi trimiteau sărutări pasionate.

T. ARGHEZI

Obsesie

Pe lângă tine trec cu-o prefăcută
Şi emoţionată nepăsare...
Eu nu te văd... dar simt că orice cută
A rochiei foşneşte-acum mai tare.

Eu nu te văd... Mă uit distrat în zare.
Privirea mea o las în vag pierdută...
Dar simt precis mărunta picurare
A paşilor tăi sprinteni ca de ciută.

O paşii tăi îi simt atât de bine...
Căci tu nu mergi alături... mergi prin mine...
Tu mergi prin carnea mea, tu mergi prin oase.

Păşeşti prin nervii mei, păşeşti prin creeri,
Te duci şi vii, te 'ntorci şi mă cutreeri
Cu paşi mărunţi şi foşnet de mătase.

TUDOR MĂINESCU

Cugetări

Când suntem prea curioşi de obiceiurile din veacurile trecute, rămânem neştiutori de obiceiurile din vremea noastră.

Descartes

A şti să îmbătrâneşti e capodopera înţelepciunii şi partea cea mai grea din arta de a trăi.

Amiel

Prezentul nostru e totdeauna alterat: de amintire sau de speranţă.

Goncourt

Scopul nostru nu e niciodată prezentul: trecutul şi prezentul sunt numai mijloace. Scopul nostru e viitorul. Astfel că nu trăim niciodată, ci sperăm să trăim; şi tot pregătindu-ne să fim fericiţi, e inevitabil să nu fim niciodată.

Pascal

N. N. Tonitza — **Portetr**

Ştefan Dimitrescu — **Nud**

Lucruri inedite de şi despre Eminescu

F. de Laroc şi „M. E-scu"

Unui cuvânt (ori vreunui nume propriu) dobândit prin intervertirea şirului literelor dintr'un alt cuvânt, i se zice că este *anagrama* acestuia din urmă.

Jocul se pretează la alăturări nostime.

Un epigramist scrià logodnicei sale, o poetă : „dragă *rimeasă !*" (în loc de: dragă mireasă).

Un socru, profesor de latină, şi-l alinta pe mult-smeadul ursit al fiicei sale, strigându-i (în loc de ginere): *nìgere*, cum s'ar spune adică: cioroiule !

O clasică şi, s'ar părea, antialcoolică anagramă franţuzească face ca — fără o sporire sau vreo suprimare de slove — *ivrogne* (= sugaci) să purceadă deadreptul din *vigneron* (podgorean). Iar temperamentul, înflăcărat în dragoste, al italianului — strănepotul celora cari au răpit Sabinele — e şi el caracterizat printr'o anagramă : *Roma-amor*.

* * *

Dela acest exerciţiu: al transpunerii literelor dintr'un nume sau vreun termen, nu s'au dat în lături oameni cu totul serioşi. Coşbuc şi-a alcătuit — printr'o atare transpoziţie a slovelor ce-i compun numele — pseudonimul *Bocşu*, cu care a semnat unele din cele dintâi ale sale poezii. Ioan N. Roman a iscălit: *Morna*. Pe un medic profesor la Universitatea din Cluj, beletristica românească îl cunoaşte sub numele de *O. Carp*, care nu-i altceva decât anagrama numelui Proca.

* * *

Şi *Laroc* este o anagramă: a lui „Carol", şi anume a lui Carol I Domnitorul, apoi regele României. Iar *F. de Laroc* (autorul dramei lirice pastorale: „Vârful cu dor" pe care a tălmăcit-o în versuri româneşti Eminescu) e principesa, mai târziu regina, Elisabeta. 1).

1) Celelalte pseudonime, se cunosc: **E. WEDI** (Elisabeta de Wied) şi **CARMEN SYLVA.**

DITTO & IDEM, cu care avea să apară semnat volumul „Aus zwei Welten" e un pseudonim colectiv : ale reginei Elisabeta şi al Mitei Kremnitz.

Vezi : **Carmen Sylva, Bibliographie et extraits de ses oeuvres** par Georges Bengesco, Bruxelles, Paul Lacomblez, 1904 in 8°, 376 p.; — **Carmen Sylva intime** par G. Bengesco, Paris, Félix Juven, 1905.; — **Din viaţa majestăţei sale Elisabeta regina României** de George Bengescu, ministru plenipotenţiar, Membru corespondent al Academiei române, Laureat al Academiei franceze. Bucureşti, Socecŭ 1906, 280 pagini cu 45 figuri în text.

Vezi şi: I. E. Toroutiu **Carmen Sylva în literatura românească** — Extras din revista „Junimea literară". Tip. „Glasul Bucovinei", Cernăuţi, 1924.

Dacă acest lucru e cu desăvârşire sigur, — în schimb modul de alcătuire al primei părţi din acest pseudonim, nu e cu totul lămurit.

In privinţa acelui *F*, am şi avut cu un bătrân cărturar — pe care-l pasionează arta de a găsi cheia enigmelor — o lungă convorbire.

Eu opinam că *F*. ar putea fi: ori litera începătoare a cuvântului *Forêt* (în latineşte: Sylva = pădure), deci o anticipare a celui de al doilea termen din pseudonimul Carmen Sylva, ori e iniţiala vocabulei Femme (cu înţelesul de compagne, épouse = soţie); că — prin urmare F. de Laroc ar însemnà: [la] Femme de Carol.

Interlocutorul meu — îndemânatec mânuitor de mici amănunte semnificative — m'a dus, însă, pe neprevăzute căi, să întrevăd şi o altă soluţie. Odată ce în compunerea acelui pseudonim, principesa României s'a slujit de numele soţului ei, — *F*. trebue neapărat să fie, şi el, iniţialul unui nume : al vr'unui alt membru de marcă din familie.

Şi cum nume începătoare cu a şasea literă a alfabetului se găsesc din belşug în casa de Neuwied, iar un nume se şi repetă insistent, atunci unuia sau unora din nenumăraţii ori din multele Frederici şi Frederice (Friedrich von Runkel din casa Leiningen-Wartenburg, Friedrich von Wied, Friedrich Wilhelm, Friedrich Karl...) li datorăm prezenţa acelui *F*. urmat de particula nobilă: *de*.

* * *

Ori cum ar fi, — dece a păstrat autoarea „Vârfului cu dor" o discreţiune atât de absolută în jurul acelui pseudonim (F. de Laroc), încât nici unul din bio-bibliografii ei (Mite Kremnitz, Natalie von Stackelberg, dr. Maximilian Schmitz, E. Sergy, William Monod, Bengescu, Toroutiu...) să nu-l pomenească măcar în lucrările lor ? Temerea că „balada naţională" amintită e o lucrare a unei debutante putea fi un îndestulător motiv atunci, la *apariţie*, iar nu după ce Elisabeta regina României intrase în istoria literaturii care nu nesocoteşte nici dibuirile.

Pentru păstrarea tainei faţă de auditoriul din Sibiu, am primit următoarea explicaţie:

Soţiile suveranilor sânt ţinute să păzească o strictă neutralitate politică.

Reuniunea română de cântări din Sibiu (ca şi antemergătoarea ei : Reuniunea din Lugoj) era un templu,

(Continuarea în pag. II-a)

O. Han — *Mihail Eminescu*

unde se discutau — oarecum — şi chestiuni politice; iar Doamna României nu trebuia să dee prilej să se spue că ar fi ajutat câtuş de puţin o instituţie unde, alături de cântecul românesc, căpăta aripi şi *cuvântul,* menit să creeze — poate — o mentalitate nu cu desăvârşire prielnică regimului habsburgic.

E o explicaţie, aceasta.

Dar unde tragi-comicul zădărniciei multora din strădaniile noastre de cercetători literari apare evident, este în ce'l priveşte pe Eminescu.

Iată sânt patru decenii de literatură (volume, articole, note cu prilejul ediţiilor de tot felul) în jurul lui Eminescu.

Şi nimeni n'a pomenit până acum de traducerea (şi de traducătorul) după F. de Laroc. Şi această tălmăcire n'a rămas doară numai în arhiva Reuniunii de cântări din Sibiu! In Academia Română, ea nu se găseşte numai în secţia manuscriselor ci şi în încăperile Bibliotecei, iar cutia cu litera *L* din sala vechiului catalog, cuprinde o fişă cu privire la acea traducere!

Şi noi în nenumărate dăţi ne-am lovit de ea, — atunci bună oară când am cercetat opera lui N. Scurtescu, cu una din dramele căruia se află legată în Biblioteca A. R. alături de alte broşuri — şi am citit doar aşa de limpede:

„Verful cu dor"
Balada Romana
in trei parti
Textul de F. de Laroc
Muzica de Zd'slaw Lubicz
Traducere română de M. E-scu

Nu ne-a dat însă prin gând că *M. E-scu* e M. Eminescu! Iar când în 1905 au apărut a doua ediţie complectată a Poesiilor postume de Eminescu, având o prefaţă de Ilarie Chendi, şi când — după manuscrisele Academiei — s'a tipărit, cu destule greşeli de transcriere, prima versiune a Baladei, s'a adaogat la note: „Baladă. Aparţine mai mult fragmentelor dramatice. Reprodusă aici pentru titlu şi pentru părţile ei lirice. Text pentru o operetă română. Ms 2253, p. 125 a Ined. Are variante".

F. de Laroc

Nici o menţiune, deci 1) că balada e o traducere, 2) că e text pentru *operă,* nu pentru *operetă;* 3) că muzica există şi aparţine cavalerului Zdislaw Lubicz; 4) că a mai fost tipărită în 1879 cu textul pe 2 coloane: în dreapta originalul german; în stânga, tălmăcirea românească şi că 5) s'a jucat pe scena teatrului din Bucureşti cum ne arată coperta următoarei broşuri:

L'Apice del Dolor *)
ossia
Ioanello
Fanciul dei monti
Opera in tre parti
rappresentata sul Teatro di Bucarest nel Genajo
1879 per cura del distinto maestro Cavaliere
Zdislaw Lubicz
Tradotta da **L. F. Paganini**

*) Nome d'un monte nei Carpati.

* * *

Dar, în definitiv, ce-i Vârful cu dor? E un munte care — împreună cu Omul, Caraimanul, Jepii, Piatra-Arsă, Furnica şi unul cu nume urât (Păduchiosul) deoparte, iar de alta: Cumpătul, Gagul şi Găgăuţul, Piscul-Cânelui, Colţii-lui-Babeş şi Şetul — mărgineşte Sinaia.

Vârful acesta îşi are legendele lui. Una — istorisită (ca o întâmplare petrecută într'adevăr) de către un bătrân din Petroşita şi înregistrată de Dicţionarul geografic al României — spune că un cioban ar fi mas pe pisc o iarnă întreagă „în urma unui *mi-e c'oi face-o* (un rămăşag) prin care s'a legat cu baciul său pe 20 de mioare.

„A stat el cum a stat toată iarna, într'o colibă ce şi-o făcuse în vârful muntelui, dar în primăvară, când a fost oile să urce la deal, şi-a dat sufletul de un dor de piept, care-l luase în timpul viscolului, şi, când ciobanii au sosit la el, l'au găsit mort şi l'au îngropat pe muchea muntelui. Acum, chiar alături cu poteca, pe şoseaua care leagă Vârful cu Dor cu Furnica, se poate vedea culcată pe un aşternut de piatră, o cruce ce se zice că păzeşte mormântul ciobanului.

„Intemperiile au ros literile ce au fost săpate de cruce, şi pe piciorul ei nu se mai cunosc decât cuvintele: Robul lui Dumnezeu."

Cealaltă legendă (legendă, cu adevărat) atribue dragostei hotărîrea păstorului de a rămânea o iarnă întreagă pe vârful muntelui. Acesta-i subiectul baladei dramatizate de F. de Laroc şi tradusă de M. Eminescu. Iată prologul poemului:

Dintre Carpaţi se'nnalţă
Un munte pân' la nori.
Vârful cu dor şi astăzi
Se chiamă de păstori,

Din umezi văi, din codri
Cu umbrele adânci
De fagi podoabă 'nnalţă
Pe umeri-i de stânci,

Iar piscu-i străluceşte
Cu flori acoperit;
Acolo 'n vremea veche
Un tânăr a murit.
O iarnă petrecut-a
In codru singurel
Pân' ce un dor de moarte
Topi inima 'n el.

Şi iată câte astăzi
Din oameni mai ascult
Că s'a 'ntâmplat acolo
In vremea de demult.

In varianta aflătoare în manuscrisele Academiei Române, textul acestui prolog e astfel:

Pe plaiuri dunărene
E-un munte urieş
Şi **Vârful cel cu dorul**
Numitu-i de plăieşi.

Din văi cu limpezi ape,
Ridică umeri suri,
Din rariştea cu fagii
Din noaptea de păduri.

Iar vârfu-i străluceşte
De raze-acoperit,
Acolo 'n vremi cărunte
Un tânăr a murit.

O iarnă petrecut-a
In codru singurel,
Pân' de dorinţă lungă
S'a rupt inima 'n el.

Şi vouă povesti-voi
Ce spune azi poporul
Că s'a 'ntâmplat odată
Pe vârful cel cu dorul. 2)

BARBU LAZAREANU

(Analiza poemului şi încheerea, — în n-rul viitor).

2) Ultima strofă mai are, în manuscrisele Academiei Române, următoarea variantă:

Şi vouă povesti-voi
Din lume câte-ascult
De-a dorurilor culme
Din vremea de demult.

Iată acum şi originalul german care întovărăşeşte în (broşura tipografiei Curţii, F. Göbl, din 1879) traducerea lui Eminescu:

Es steht ein Bergesriese
Weit im Karpathenland,
Er wird der Sehnsuchtsgipfel
Von allem Volk genannt.

Er trägt an seinen Seiten
Der schönsten Buchen Pracht;
Er steigt aus feuchtem Thale
Aus ries'ger Tannen Nacht.

Von Alpenrosen schimmert
Sein Gipfel rosenroth,
Dort fand ein schöner Jüngling
Vor Zeiten seinen Tod.

Er hat allein gehauset
Dort, einen Winter lang,
Bis ihm, vor lauter Sehnen,
Das heisse Herz zersprang.

Ich will es Euch erzählen,
Was allem Volk bekannt,
Wie 's mit dem Sehnsuchtsgipfel
Vor Alters war bewandt.

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieţei
la
ROMÂNIA
SOCIETATE ANONIMĂ ROMÂNĂ DE ASIGURĂRI
BUCUREŞTI
CAPITAL LEI 15.000.000
cu o plată mică lunară vă asiguraţi **UN CAPITAL** *copiilor pentru înzestrare, familiei în caz de moarte*
O RENTA *de bătrâneţe începând dela 45 de ani*
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Reprezentanta Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate relşia prezentanţele şi agenţiile din ţară

Prima dragoste a lui Einstein

Celebrul fizician Albert Einstein a povestit jurnalistului italian Giovanetti despre întâia lui dragoste:

— Băiat de 13 ani, mă credeam mare specialist în fizică. Adeseori ţineam conferinţe întregi camarazilor mei, şi mai ales camaradelor mici care locuiau în aceiaş casă cu mine. Una dintre aceste camarade era Lotchen, o mică fetiţă cu pielea brună şi cu ochi mari negri, plini totdeauna de o duioasă uimire pentru prelegerile mele. Aceşti ochi mi-au cucerit inima, iar atenţiunea lor îmi măgulea vanitatea.

Neavând încă vre-un plan lămurit pentru a o „ataca şi învinge", mă hotărâsem ferm să rămân cu Lotchen între patru ochi: pentru ce anume? — nu ştiam nici eu...

Intr'o zi reuşisem să o atrag în cea mai îndepărtată odaie a casei noastre.

— Insfârşit, suntem singuri, — începui eu...

— De unde? — se miră Lotchen: — suntem patru aci. — Şi ea îmi arătă cu degeţelul său doi peştişori aurii care se bălăceau vesel în vasul de sticlă de pe masă.

Această glumă, nevinovată şi neaşteptată, mi-a rupt şirul gândurilor. Pregătisem un întreg discurs, lung şi logic, şi deodată simţisem că nu pot pronnuţa un singur cuvânt. Insfârşit, mârâii:

— Ai dreptate, suntem patru. Dar ei nu vorbesc.

Făcând această remarcabilă descoperire, simţii totuşi că nu-mi revine darul graiului. Tăcerea devenea tot mai chinuitoare pentru cei doi peştişori de... pe uscat; iar peştişorii din apă continuau să înnoate cu cea mai mare dezinvoltură.

In fine, găsii eşire din această îngrozitoare situaţie şi mă apropiai de peştişorii din vas. Lotchen mă urmă în tăcere.

Ce eram să fac? Fui nevoit să mă cufund, în sensul metaforic, cu capul meu cu tot în acea lume fluidă, curgătoare, a peştişorilor. Deci mă ocupai de peştişori, din punctul de vedere ştiinţific. Cu un ton amabil dar doctoral, începui să-i explic lui Lotchen ce aspect are lumea noastră pentru aceşti peştişori care se uită cu ochişorii lor rotunzi şi holbaţi, prin pereţii de sticlă ai vasului.

După ce îi explicasem diferitele unghiuri de reflectare şi de refractare, cu care razele luminii ajung la ochii peştelui prin sticlă şi prin apă, trăsei următoarea concluzie:

— Noi suntem văzuţi de aceşti peştişori în formă de două uriaşe lumi cu aspect de monştri rotunjiţi, adică nişte lumi în formaţie. E natural ca ei să nu poată spune nimic. Universul lor se află în stare de taciturnă meditare. Armonioasa lor lume gândeşte asupra lumilor noastre haotice. Voi căuta să-ţi explic aspectul lumii după cum o contemplează şi o văd aceşti peştişori...

Şi pornii să explic foarte elocvent, — cum privesc peştii lumea reală. Recunosc acuma, că explicaţiile mele nu se distingeau printr'o osebită preciziune ştiinţifică.

Şi deodată, Lotchen mă întrerupse:

— Aceşti peştişori sunt un bărbat şi o femee?

— Da, desigur, — mârâii eu, încurcat, — nu vezi tu că aşa e?

— Dar cum anume se poate distinge unul de celălalt? Ca aspect — sunt perfect la fel, doar...

— A... a... se înţelege... E foarte simplu.... Ca aspect ei sunt la fel... dar... ca... ne-aspect... sunt nu tocmai la fel... Deci se poate uşor distinge...

— Mie mi-se pare totuşi, — zise Lotchen, — că nu e de loc uşor sau simplu, aşa cum spui tu. Ia spune-mi singur: care dintre ei e bărbat?

Privii cu atenţie peştişorii. Vai! — erau perfect la fel, la fel până la monotonie, până la disperare!

Cum să găsesc care e bărbat? Simţeam că toată autoritatea mea de savant se prăbuşeşte. Toate construcţiile mele, toate ideile mele asupra cosmosului peştilor, se sparseră de o micuţă realitate sexuală. Coloarea ruşinei îmi acoperi faţa. Disperat, o atrăsei pe Lotchen cu o mână, o strânsei de mine şi-i şoptii la ureche:

— Bărbat e acela care are mai multă fantezie....

Colţul Librăriei „Hasefer"

Librăria „Hasefer' din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă următoarele cărţi pe cari le vinde cu 6,50—7 lei francul şi 38—39 lei marca germană:

CARŢI FRANCEZE: studii, essai-uri.

Julien Benda: La trahison des Clercs; o carte pe care nici un intelectual n'o poate ignora; *Bainville:* Au seuil du siècle (Etudes); *Coudenhove Kalergi:* Pan-Europe (traducerea franceză a celebrei opere a marelui pacifist); *Léon Daudet:* Courrier des Pays Bas (primul volum din cele patru scrise de Daudet în Belgia după evadarea dela „Santé"). Din Daudet a apărut şi celebrul *Voyage* de Shakespeare într'o splendidă ediţie de lux, ilustrată de G. Goor. *Gaston Rageot:* Prise de vues (Le théâtre d'aujourd'hui: Les moeurs d'après le théâtre); *Edouard Herriot:* Esquisses; *André Lévinson* — criticul literar şi dramatic al mai multor ziare şi reviste franceze din cele mai însemnate; Croisades; *Alfred Fabre-Luce:* Russie; *Luc Durtain:* L'Autre-Europe (La Russie? Avoir tout vu et tout dire); Andrée Viollis: Seule en Russie; *Georges Duhamel:* Voyage de Moscou; *Lucien Romier?* Qui sera le maître? Europe-Amérique; *Henri Torrès:* Le procès des pogromes (Schwarzbart: plaidoiries et dépositions); *Octave Homberg:* La France des cinq parties du monde. *André Maurois:* La conversation; Abel Hermant: Xavier — ou les entretiens sur la grammaire; *Paul Morand:* Le voyage; Daniel Rops: Carte d'Europe (Strindberg, Tchékov, Conrad, Rilke, Unamuno, Pirandello, Duhamel).

Opera lui Bergson

L'évolution créatrice; Matière et mémoire; Le rire; Durée et simultanéité; Essai sur les données immédiates de la conscience; L'Energie spirituelle. Amintim lucrarea lui *Jacques Chevalier:* Bergson (Le milieu et l'époque, l'homme et l'oeuvre, La méthode, l'intuition et l'esprit philosophique, etc., etc.)

In jurul romantismului

Marcel Souriau: Histoire du romantisme en France 3 vol. mari; *Lasserre:* Le romantisme français; Des romantiques à nous *E. Reynaud:* Le Romantisme: ses origines anglo-germaniques; Benoit Lévy: Victor Hugo et Madame Sainte-Beuve; *E. Seillière:* Le mal romantique; *M. Souriau:* La préface de Cromwell; *E. Lauvrière:* Alfred de Vigny.

Alte studii literare:

Jules Lemaître: Les Contemporains (6 series); *René Doumic:* Portraits d'écrivans; *Emile Faguet:* Les siècles (16—19 ème). Amours d'hommes de lettres; — precum şi celelalte opere de critică literară ale lui Faguet, Lemaître, Doumic, Brunetière, Lanson.

Senzaţia librăriei germane

O alcătueşte extraordinarul ultim roman al lui *Jakob Wasserman:* „Der Fall Mauritius" care este recenzat în numărul acesta al ziarului nostru. Este cel mai frumos roman german apărut în ultimii ani. Volum mare, broşat lei 300, legat frumos pânză lei 400.

INTERESANTA
Distractivă **Instructivă**
Biblioteca „DIMINEAŢA"
—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—
AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME
Lucrări originale şi traduceri din operele cele mai de seamă

No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viaţa lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici.
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnişoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viaţa în armată de Anton Bacalbaşa.
No. 19. — Poeme de Ştefan Petică.
No. 20. — Zina apelor de Bojena Niemţova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveştile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazu 'ncrustat de Jak London.
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viaţa mea, povestirea unei ţărănci din Rusia de Leon Tolstoi (în rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers.
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemţeşte de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac şi Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopţii de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de măslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Fabre.
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hofmann.
No. 49. — Radeş de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Şef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55. — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purişkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior şi Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Heinrich Mann.
No. 61. — Clacă şi robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O impuşcătură în ceaţă de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un şaizeci şi sasă... de Şalom Alechem.
No. 65. — Livretul roşu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viaţa părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute şi trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumeţul din Praga de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roşie de Vsevolod Garşin.
No. 72. — In tinereţe sau la bătrâneţe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieţii de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau.
No. 81. — Viaţa şi filosofia lui Spinoza de Dr. Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Braniste.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab.
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schiţe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.

Primele zece numere sunt epuizate

Preţul unui volum de 64 pagini Lei 6.-
De vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare

MAXIM GORKI
MAMA
EDIŢIA II-a
Editura „CUGETAREA" Lei

PLASTICA

Există două categorii de artişti: cei ce intră în prima categorie, academici, îndeobşte, şi preocupaţi cu deosebire de aspectul pitoresc, zugrăvesc natura pentru satisfacţia vizuală ce le oferă; cei din categoria a doua, cu sensibilitate mai rafinată şi cu obicinuinţa de a pătrunde sensul mai adânc al lucrurilor, aştern în operele lor aspectele exterioare numai pentru înţelesul de viaţă care îl conţin.

Chinuit de agitată viaţă interioară, artistul care nu acceptă nici formula mecanică a fotografiei „artistice", nici procedeele haotice ale anarhiei moderniste, încearcă să prindă în linii, forme şi culori, tainele unui drum propriu de evoluţie.

Din peregrinările sentimentului plastic, din plăsmuirile de reflecţie şi de temperament, nasc elementele expresive şi vii care hotărăsc înfiriparea stilului.

„Grupul celor patru", minunata întovărăşire de sensibilităţi ce se întâlnesc şi pe tărâmul aspiraţiunilor spirituale, se caracterizează prin frecventarea unor înţelesuri distincte de artă, care converg către acelaş culme a desăvârşirii prin muncă.

Exemplul cel mai interesant îl reprezintă, desigur, pictorul Francisc Şirato, ale cărui căutări nu s'au canalizat nici în priveliştile care fixează brut ideia plastică, nici în stilizările care alungă viaţa. Indreptat şi de astă dată spre puritatea clasică a formei şi clasic mai ales prin sentiment, Şirato spiritualizează materia, îi dă forţă şi viaţă lăuntrică. Obiectul trăeşte în pictura lui prin el însuşi, aproape străin de atmosferă şi de vibraţiile ei.

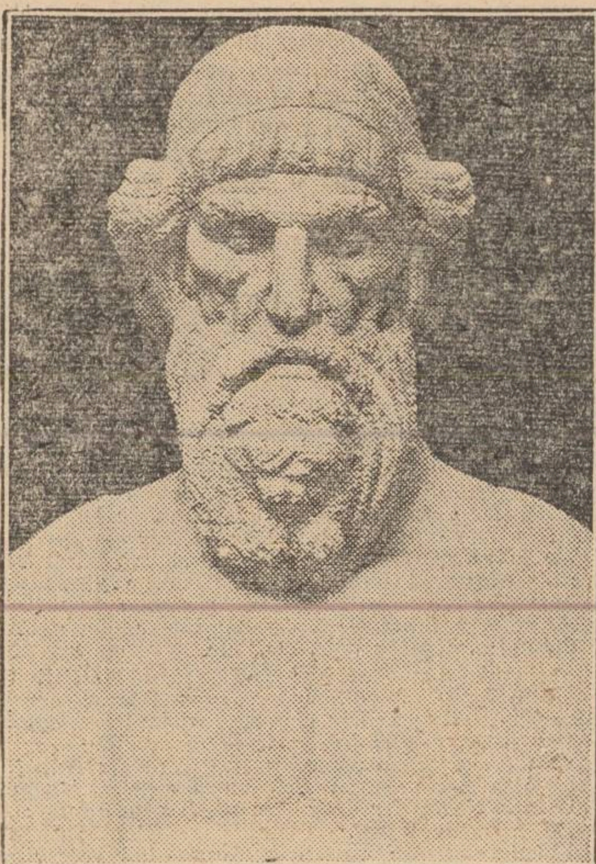
Ştefan Dimitrescu — **Autoportret**

Statornică rămâne în tablourile lui Şirato obsesia acelui verde bizar şi admirabil valorat, care, în nesfârşitele sale alunecări, diluări şi contopiri, încearcă anul acesta sugestiva alăturare a unui roş moale, nuanţat şi sensibil.

E tristă pictura lui Şirato, e grea de mohorîre sufletească şi tulburată de firul problemelor nedezlegate.

Rod al unei palete ambiţioase, care nu se teme de înfrângerile clipei, arta aceasta e mare prin jertfa ei voită, şi, neîndoelnic, va izbândi curând să lumineze ca orice credinţă supremă.

Preocupat mai mult de ritmul liniilor, sculptorul Oscar Han încearcă o uşoară întoarcere spre decorativ, ilustrată

O. Han — **Omer**

în deosebi în stilizarea figurilor lui Socrate şi Omer.

O lucrare de adâncime şi de viguroasă concentrare stilistică e „Portretul omului fără suflet".

Aci artistul a săpat o expresivă enunţare de meşteşug, modelând sintetic elementele construcţiei figurale, şi exteriorizând, din ceiace caracterizează modelul, un surâs vag de filosof.

Celelalte bucăţi ni-l arată pe Han în drumul său consecvent şi pozitiv spre construcţia monumentală, condensată şi masivă.

Tonitza se întregeşte şi se diversifică necontenit.

Dela poetica melancolie a chipurilor de copii, la gingăşia îmbrăţişărilor de păpuşi, dela delicateţa învăluitoare a florilor, la studiile expresive, la peisagiul calm şi la natura moartă, el armonizează svâcniri tăinuite de viaţă, încheagă viziuni de cromatică nervoasă, nostalgică, decorativă.

Sinteză de claritate şi de lirism, prin chiar această definiţie, opera lui Tonitza e o surprinzătoare fuziune a darurilor sale de pictor cu acelea de poet.

N. N. Tonitza — **Flori**

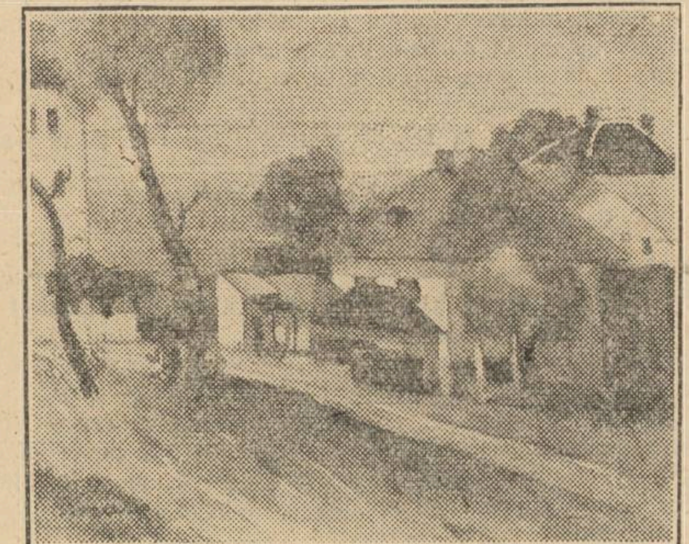
Pe acelaş drum al artei adevărate ca şi Tonitza, şi oarecum mai romantic în unele realizări, Ştefan Dimitrescu desvălue calităţi proaspete de culoare, limpezire a formei şi interes pentru volumul plastic. Insuşirile acestea sunt sensibile mai ales în grupări şi în studiile de nud.

Efectele picturale se clădesc organic din închegarea desăvârşită a planurilor, din desvoltarea plastică a ritmului linear şi a celui cromatic.

Tonurile potolite şi simplitatea tratării dau lucrărilor sale claritate, seriozitate şi echilibru.

Grija modelării artistice a materiei şi talentul strălucit cu care e fixat în cadru subiectul, câştigă în pânzele lui Ştefan Dimitrescu soliditate expresivă şi vigoare caracteristică.

Peisagiile, desenele şi compoziţiile sale au acea siguranţă şi acea expansiune imaginativă care afirmă temeinic forţa şi supleţa unui talent real.

Fr. Şirato — **Vedere din Tekirghiol**

Doamna Nadia Grossman Bulyghin expune în Galeria de Artă Hasefer o serie de interesante lucrări, în care realizarea exterioară — de aparentă tendinţă cubistă — desprinde semnificaţiile unei atente educaţii stilistice.

Greşala artistei e că stărue într'o formă ce nu e în directă legătură cu simţirea sa.

Cristalizarea geometrică a formelor alcătueşte de fapt, aci, un soi de înveliş mozaicat, aplicat superficial unor conţinuturi normal înjghebate.

Ne pare rău că doamna Grossman-Bulyghin crede în seriozitatea acestei maniere.

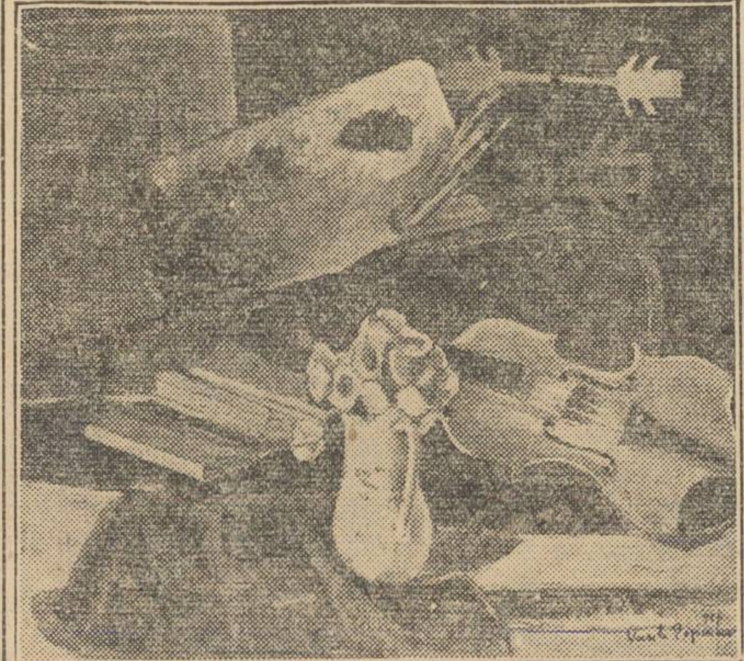
Nu există nici-un raport organic între substanţa plastică nealterată de influenţe a picturii sale şi expresia geometrizată.

Numai descătuşarea deplină din împletirile inutile de cuburi, prizme şi pătrăţele transparente, va întregi calitatea înaltă a acestei picturi de sinceră emotivitate estetică.

Nadia Grossman Bulyghin — **Ţigancă**

Un spor de sensibilitate tinerească se traduce în simplicitatea compoziţiilor şi în unitatea armonioasă a elementelor care disting arta pictorului Vasile Popescu.

Vasile Popescu — **Natură moartă**

Inchegate în ritmuri largi de tehnică flexibilă, lucrările expuse de acest artist la Academia Artelor Decorative, surprind frumoase însuşiri de culoare şi desen.

Tot acolo expun: Horia Teodoru şi caricaturistul Jiquidi.

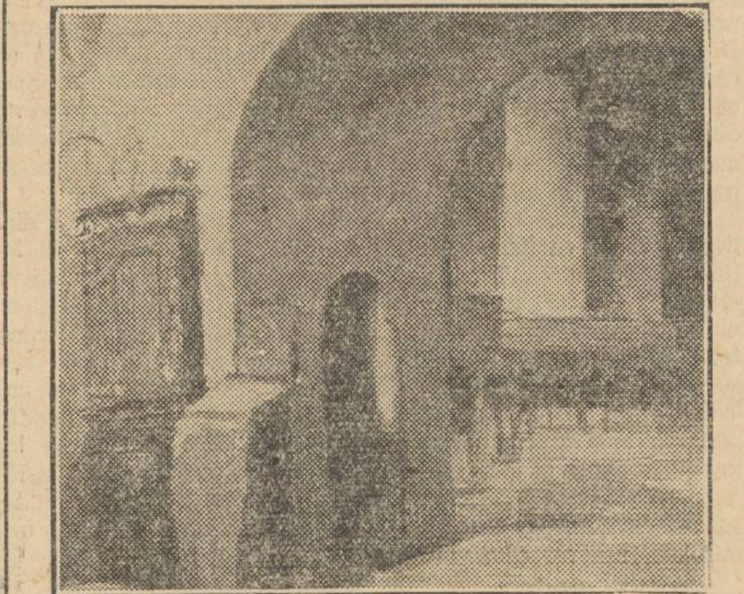
Cel dintâi, rece, fără adâncime, dar cu mijloace grafice de bun meşteşugar, va însemna poate, mai târziu, în xilografie, o ridicare de nivel.

Aurel Jiquidi notează vulgarităţi timide care nu egalează căldura de contur şi de umbră a desenelor, înrudite prevestitor cu tuşa moale a litografiei.

L-am vrea, parcă întors hotărît spre desen, pentruca simţul grotescului să nu-i înece definitiv graţia liniei.

* * *

De-asupra grotei organizate de Ministerul de Instrucţie, Ateneul Român încearcă zădarnic o reabilitare.

Paul Verona — **Studiu**

Expoziţiile de astăzi, cu excepţia celei oarecum interesante a lui Paul Verona şi, în mai mică măsură, cu excepţia lui Ionescu-Doru, mărturisesc că Ateneul a intrat în vacanţă artistică.

In Paul Verona şi'n Ionescu-Doru, mai avem totuşi încredere.

H. BLAZIAN

TRISTAN BERNARD

Ghidul invitatului cu automobilul

— Te plimbi mult cu automobilul?
— Foarte mult. Imi place grozav!
— Ce maşină ai?
— ...Acuma n'am de loc. Mă plimb cu prietenii.

Tipul automobilistului care „acuma n'are automobil" e din ce în ce mai răspândit. Acest fel „de a se plimba cu prietenii" e foarte modern.

Mai întâi că suprimă anumite cheltueli cum sunt cumpărarea unei maşini de 30 cai, întreţinerea ei şi leafa şoferului. Economiile pe care le faci astfel îţi permit să dai mai mult pentru manta, ochelari şi mănuşi.

Aci se opreşte lista lucrurilor — foarte elegante — pe care trebue să le aducă invitatul. Păturile sunt în sarcina gazdei şi ar fi indiscret să aduci vreuna, căci astfel ai părea că te îndoieşti de atenţia ospitalieră a nobilului tău amfitrion.

Dejunul, cina ca şi toate gustările mai substanţiale sunt de asemenea în sarcina stăpânului maşinii; în orice caz, aceasta e părerea mai multor invitaţi dintre colegii mei pe care i-am consultat. In schimb, zic ei, invitatul trebue să plătească consumaţiile uşoare, aperitivele, chiar cafeaua, dacă aceasta nu e în socoteala mesei întregi. Ii e permis de asemenea să cumpere câteva cărţi poştale ilustrate şi să le dăruiască tovarăşului de drum.

E frumos din partea invitatului să arate oarecare bună voinţă în aprecierea funcţionării motorului şi vitezii maşinei. Afirmaţiei: „Mergem cu nouă zeci pe oră" nu trebue să i se răspunză niciodată decât: „Cel puţin"!

E de prost gust, în acea clipă, să scoţi cronometrul din buzunar. E lucru ştiut că cronometrele, în ce priveşte aprecierile de viteză, sunt de o moderaţie cu totul inexactă. Dacă stăpânul maşinii te întreabă cu un aer indiferent: „Cum ţi se pare, conduc bine?" răspundeţi: „Da, dar ai un cusur... eşti cam prea îndrăsneţ", chiar dacă conducătorul are obiceiul să frâneze de câte ori vede o găină.

Dacă maşina e întrecută de o alta, spuneţi: „Ce idioţie să faci curse pe şosea!"

După părerea mea e bine să nu-ţi recunoşti nici o competenţă în ce priveşte reparaţiile, şi mai ales ale pneumaticelor.

Mai sunt sfaturi pe care nu mai e nevoie să le dăm căci invitatul le va urma din instinct. Astfel dacă pleci din Rouen la trei fără un sfert şi ajungi la Paris la şapte jumătate este evident că fracţiunile trebuesc neglijate: ai plecat din Rouen la trei şi ai ajuns la Paris la şapte.

Urmând aceste recomandaţii, şi altele pe cari i le va dicta instinctul, invitatul va prelungi cariera sa de invitat şi va putea aştepta, ca să-şi cumpere o maşină proprie, până ce fabricele vor fi găsit „tipul definitiv", lucru pe care îl aşteaptă de mulţi ani.

Trad. de I. D. G.

Ciuleandra

Oricare ar fi rezervele asupra scrisului d-lui Liviu Rebreanu şi criticile adresate literaturii sale, un lucru este cert: o carte scrisă de Rebreanu, odată începută, nu poate fi lăsată din mână până ce nu e terminată, oricare ar fi cititorul, simplu diletant sau om de litere. Personagiile din scrierile sale, deşi de o mentalitate ordinară, sunt construite cu un remarcabil adevăr coherent şi puterea acestui adevăr trece peste limitele înguste ale unui graiu sărac în imagini, frust şi stângaciu în curgerea frazelor, devine sugestiv, captivând interesul şi antrenând curiozitatea într'o reţea strânsă, ale cărei noduri nu le simţim decât după ce am închis cartea.

„Ciuleandra" este desfăşurarea unui rău profund, apariţia unuia din acei monştri interiori, ce zac în adâncurile neştiute ale sufletului, în clipa în care eroul, el însuşi, şi cei din jurul său, se aşteaptă mai puţin.

Romanul începe cu scena omorului Madelenei de către Puiu Faranga, „om din lumea bună" şi soţul ei.

Motivele crimei scapă, în primul moment, cu desăvârşire controlului lui Puiu şi chiar celor din jurul său. Ceeace predomină este grija de a încadra această faptă „care nu se face" în lumea bună din care face parte criminalul şi familia lui şi a scăpa pe „bietul Puiu" din acest impas. După sfatul de familie şi cu ajutorul prietenilor, oamenilor sus puşi, care sunt relaţiile acestor oameni din „lumea bună", se pune la cale o nebunie simulată, îngrijită în sanatoriu până la procesul care trebuie „neapărat" să aducă achitarea.

Scenele din clipa în care se descopere crima, plecarea şi sosirea la sanatoriu, luarea mediului de acolo în posesie de către Puiu, sunt scrise cu minunatul simţ al situaţiilor pe care l'am admirat întotdeauna în scrierile acestui autor şi care mă face să aştept o piesă de teatru a maturităţii complecte a d-lui Rebreanu.

De aci încolo începe analiza dezorganizării lente care cucereşte, pas cu pas, firava înseilare a personalităţii unui degenerat pus de destin sub semnul fatal al demenţii ereditare. Posedat de un personagiu interior destul de complicat, autorul izbuteşte să dezlipească din el două trei personagii în opoziţie cu eroul principal: doctorul, gardianul, mama fostei sale soţii şi care să-l ajute să se realizeze în ochii lui şi-ai noştri.

Mici fapte revelatorii se adaogă la cele cunoscute spre a descoperi lui Puiu că crima sa a fost urmarea unei gelozii ignorate de el însuşi, în potriva unui rival bănuit, dar necunoscut şi care e însuşi doctorul său curant.

Pentru a se ajunge la această situaţie, se potriveşte o aventură românească şi puţin verosimilă. Puiu a fost căsătorit cu o ţărancă frumoasă, aleasă de bătrânul Faranga, spre a regenera sângele sărac şi blestemat al neamului său boeresc. Mădălina e cunoscută de Puiu Faranga la horă şi apoi cumpărată dela maică-sa, înfiată de o mătuşă a lui Puiu şi crescută la Paris şi în Elveţia spre a putea figura în „lumea bună".

Senzualitatea fierbinte dezlănţuită în Puiu Faranga după ce a danţat alături de Mădălina danţul „Ciuleandra" la horă este o otravă prea puternică pentru el. Pe când gelozia şi regretul dragostei pierdute căleşte şi întăreşte puterile intelectualului de la ţară, care rămâne „om" şi om al datoriei în faţa rivalului ce i-a nimicit fericirea în felul stupid şi dezmăţat al crimei, acesta, sub imboldul geloziei, se descompune, prin schimbări adânci şi neştiute, care-l duc la crimă şi la nebunie.

Analiza ar fi fost poate mai interesantă dacă şi-ar fi desfăşurat caracterul ei fatal, care se impune cu atâta putere în atmosfera apăsătoare din prima parte a scrierii, unde e tratată superior, dacă nu ar mai fi existat aceste adaosuri exterioare.

Nebunia aci nu e numai un caz clinic care nu are nici un element artistic, ea e elementul fundamental al operei şi ca atare dramatismul ei putea fi exploatat pe alt teren de cât acela, cam sărac, al automatismului dezlănţuit în danţul obsedant al Ciuleandrei.

Puţine sunt operele în care voinţa omului să fie arătată mai slabă, mai fără de putere de cât aci şi în care să reiasă mai fatal şi mai impresionant determinismul mistic al inconştientului care domină întreaga cugetare a vremii.

Cartea d-lui Rebreanu are pe lângă acest interes deosebit al problemei şi al felului ei de a fi tratată şi pe calea de a fi de o extremă puritate. Vorbind de dezordini senzuale, el e aproape abstract, într'o vreme când tiparul nu se sfieşte de vorbe pe care un om, pretins civilizat, nu şi le-ar fi putut închipui rostite, necum scrise şi tipărite. Aceasta dă totuşi o putere deosebită scrierii sale.

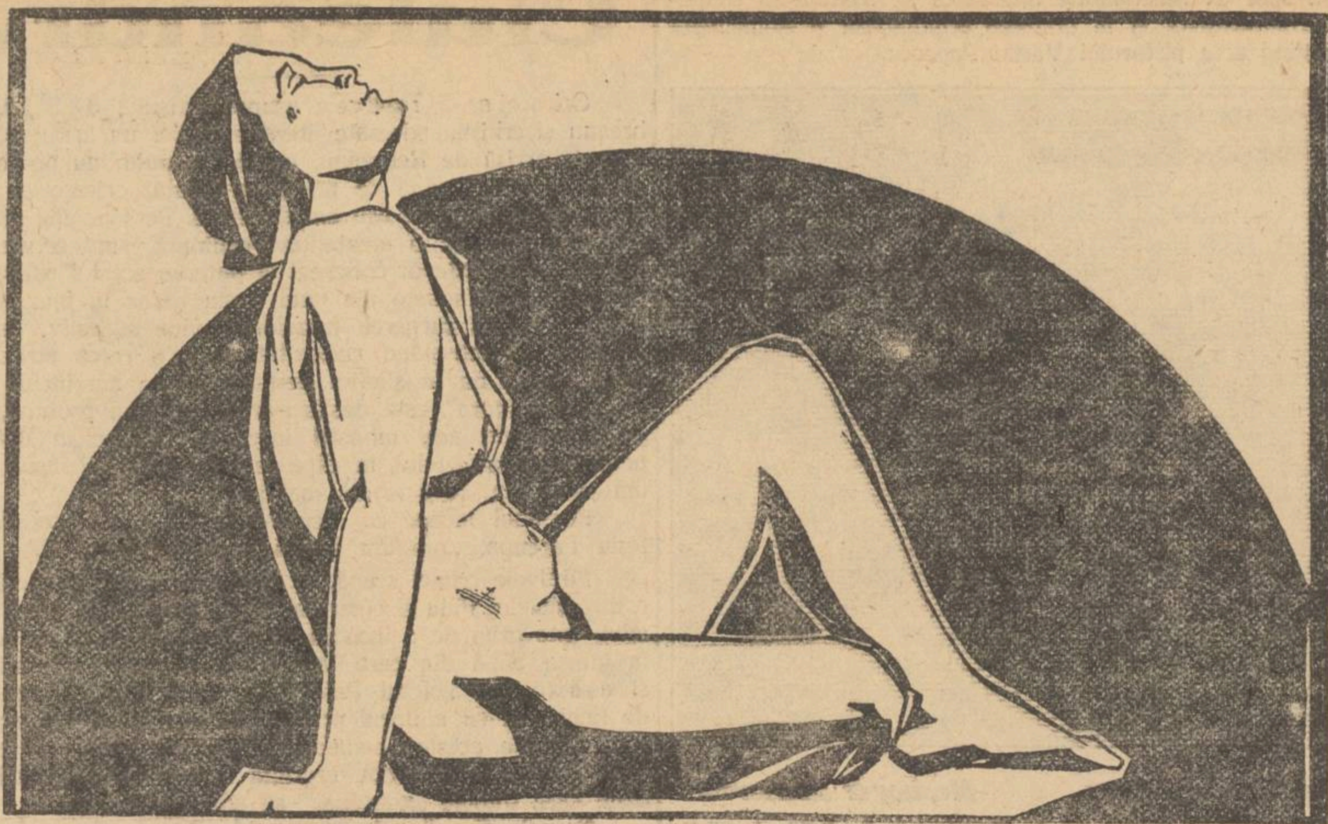
„Ciuleandra", roman realist din viaţa familiară ca şi „Ion", are ceva din puterea dramatică şi simţul situaţiei a „Pădurii spânzuraţilor", dar ne indică în acelaş timp posibilităţi noi ale talentului d-lui Liviu Rebreanu. Analiza psihologică, împinsă şi aprofundată în acest domeniu al inconştientului şi al spăimântătoarei fatalităţi, ce se abate asupra creaturii, ar putea da într'un viitor sigur o operă desăvârşită în această direcţiune, operă pe care suntem în drept să o aşteptăm chiar şi de la un scriitor consacrat.

IZABELA SADOVEANU

DIN CATALOGUL
„EDITURII „ANCORA"
S. BENVENISTI & Co.
Bucureşti – Str. Emigratului No. 4 – şi 6 –

Haneş P. V., Istoria Literaturii Româneşti	Lei 100.—
Hilt V., Lecturi Geografice (Asia)	„ 40.—
Ionaşcu Gr. Petre, Labirintul morţii, (roman trăit în 1917—1918)	„ 20.—
Ionescu G. T. şi I. Vasilescu-Nottara. Codul Comercial adnotat	„ 250.—
Iorga N., Pentru întregirea neamului	„ 50.—
Lăzăreanu Barbu. Ursitul fetelor şi al vădanelor	„ 80.—
Lovinescu E. Viaţa dublă (roman)	„ 60.—
Lovinescu E. Horaţiu—Ode şi Epode	„ 60.—
Lovinescu E., Horaţiu—Satire şi Epistole	„ 75.—
Marian B., Dicţionar de citate şi locuţiuni străine	„ 36.—
Miller-Verghi Marg., Sanda, Anca şi Mihai, (povestiri pentru copii)	„ 40.—
Moş Gheorghe Sfătosu, Flori şi Fluturi (versuri pentru copii)	„ 25.—
Moşoiu Alfred, Marietta (nuvele)	„ 25.—
Niculescu P. Const., Genua, (roman, (Biblioteca Ancora No. 3)	„ 6.—
Nebunelly George, Clipe trăite, (schiţe şi nuvele	„ 20.—

Se pot procura dela toate librăriile din Capitală şi provincie.

Cum petrec călugării

II

— Acuma s'asculţi, frate Niculae, ce s'a întâmplat cu pisicile arhidiaconului Chiril. Ai auzit cumva de el? Cânta grozav de frumos! Ei, ce să-i faci! Fiecare cu darul lui dat de Dumnezeu. Şi să vezi. Face el odată rost de un cotoi şi de-o pisică şi vine cu ele acasă.

Cotoiului ii pune numele Peniţă şi pisicii Codiţa. Ţinea la ele, bată-le păcatele de lighioane, de parcă i-ar fi fost cine ştie ce rubedenii sau cine ştie ce scumpătăţuri din străinătate!

Când îl auzeai: Peniţă al taichii, Codiţa taichii! Tocmai îşi luase de curând şi un băeţaş ca ucenic, il chema Mişu, şi în sarcina lui cădea să îngrijească de pisici. Le îmbăia, le purica, le pieptăna mustăţile, le făcea funde la gât şi le ţinea numai pe lapte dulce şi pe jumări de ouă. Când şi când le mai aducea Chiril câte o bucată de peşte prăjit sau niscai ficaţi ori bojoci de pe la măcelari.

Acuma, noi, totdeauna cu gândul după comèdii, căutam mereu prilejul să-i facem vre-un pocinog arhidiaconului, că prea ţinea mult la pisici. Aci socoteam să-i furăm spurcăciunile, aci să le legăm coadă în coadă şi să le dăm drumul prin curtea Mitropoliei, aci să le tundem mustăţile. Şi prilejul minunat ni s'a ivit într'o bună zi când Chiril pleacă la aer, la Predeal, că-i spusese nu ştiu care priceput de doctor că ar fi început să slăbească la plămâni... Da'de unde! Era sănătos tun — că d'aia îl şi poreclisem noi: Bibanu. Pe ucenic îl lasă acasă cu poruncă strajnică să îngrijească de pisici ca de ochii din cap. Cum pleacă el, noi ne strângem şi facem planul să-i trimitem pisicile la Predeal. Lăsăm să treacă o săptămână la mijloc, apoi ticluim o scrisoare către Irodion, ca din partea lui Chiril, şi o dăm unui prieten care se ducea la Predeal s'o puie la cutia de acolo, din gară.

Frate Irodioane,

„Află despre mine că mă simt foarte bine în aerul sănătos şi în locul aşa de minunat al Predealului. Cam scumpe zarzavaturile, şi pepeni barem nu se găsesc nici de leac, cu toate că suntem în luna August. In schimb e bere bună la Klein şi fructe de cele'alte cât pofteşti. Numai un lucru mă cam neliniştește. Nu ştiu ce-or fi mai făcând pisicile şi cum o fi îngrijind de ele diavolul ăla de copil. Şi, să spui drept, mi-e dor grozav de ele. Ca să-mi tihnească liniştea şi cura pe care o fac aici, fii aşa de bun, dragă Vâjă, şi spune lui Mişu să vină cu Peniţă şi cu Codiţa numaidecât la Predeal. Invaţă-l tu cum să facă şi dă-i şi bani pentru tren, că ţi-i întorc eu când ne vom revedea iarăşi fraţi împreună".

Când vede Mişu scrisoarea începe să plângă şi să se vaete că nu ştie cum să se ducă el cu două mâţe în tren, până la Predeal. Noi îl încurajăm, fireşte, şi-i spunem că trebue să asculte de porunca stăpână-său. In cele din urmă vede el, bietul băiat, că n'are loc de cârmeală şi se hotărăşte să plece. Ii facem rost de un sac din ăia de sare, că are pânza mai rară, şi după ce îmbată el pisicile cu rachiu, ca să stea liniştite, la înfundă în sac împreună cu nişte miez de pâine o felie de brânză şi un boţişor de slănină. Bucuroşi noi că pleacă, punem mână dela mână şi-i strângem bani pentru tren — era eftin atunci — şi-l trimetem la gară c'o trăsură. Şi ca nu cumva să-şi ia seama pe drum, se duce cu el şi Caprăroşie, îmi pare, ca să-i scoaţă bilet şi să stea lângă el până s'o urni trenul din loc.

Când ajunge Mişu cu pisicile la Predeal şi trage la gazda arhidiaconului, acesta plecase la plimbare, că era după masă. Scoate bietul băiat pisicile din sac, burzuluite de beţie şi de închisoare, şi le dă să mănânce, le piaptănă frumos şi aşteaptă cu grijă pe stăpână-său — căci, după cum ne-a spus în urmă, începuse să-l prindă un pic de bănuială că scrisoarea n'o fi adevărată.

Chiril s'a întors acasă aproape pe seară, şi cum a dat ochii cu proprietăreasa, a întrebat-o ca de obicei:

— Am vre-o scrisoare?

— Scrisoare n'aveţi, părinţele... dar v'a venit altceva.

— Ce mi-a venit? întrebă el mirat.

— Uite... a picat de vre-o două ceasuri un băiat dela Bucureşti... cu nişte pisici.

Când aude Chiril de pisici se face foc.

— Ce băiat? Ce pisici?

Şi pe când se ciorovăia el cu gazda, pisicile îi aud gura şi o sbughesc din braţele ucenicului. Una îi sare pe umăr, alta în braţe, miorlăind. Chiril le mângâie cu mâinile şi cu obrajii:

— Codiţă al taichii... Peniţa taichii...

Ce-ai cătat aici cu pisicile, măgarule?

— Mă mai întrebaţi? îi răspunde Mişu cu lacrimile pe obraji, şi-i dă scrisoarea.

— Peniţa taichii... Codiţă al taichii... Cine şi-a bătut joc de voi... Mânca-v'ar taica.. Iii, legea dracului! Tu nu vezi, mă, că te-a păcălit Vâjă, mă?.. Codiţă al taichii... Peniţa taichii.

— Râzi, frate Nicolae, ai?

— Păi de, cinstite părinte, dacă e de râs!

— Da' noi ce-am râs atunci!

— Aţi mai petrecut aşa mult când cu războiul cu ăia... cum le zice... când a schimbat Irodion jurnalele lui Teodosie, — se amestecă economul, ca să îndemne pe bătrân să mai povestească.

— E, e... tocmai începuse rezbelul Muscalilor cu Japonii. Toată lumea: Port-Arthur, Port-Arthur! Noi, preoţii şi diaconii din Mitropolie, eram abonaţi la unu care ne lăsa jurnalele până în ziuă la uşă, aşa că aveam cunoştinţă de toate noutăţile de pe câmpul de luptă. Numai bătrânul Teodosie, nu prea avea obicei să citească jurnale; şi nici nu se prăpădea după ştiri nouă.

In zilele dintâi ale războiului se scria în jurnale de bătălia vapoarelor lângă Port-Arthur. Vorba noastră la masă era numai de asta şi toţi care citeam jurnale ştiam să spunem câteceva. Numai alde Falaştoacă, Derlescu şi cu Caprăroşie ascultau cu gurile căscate, fiindcă ei nu citeau jurnale. Duhovnicul părea că-şi vede tihnit de mâncare, doar când şi când mai trăgea cu urechea la cele ce vorbeam noi. Şi pesemne că i-am făcut poftă de lucruri nouă, că chiar în ziua aia vorbeşte cu jurnalistul să-l aboneze şi pe el. Hoţu de Valerian aude şi numaidecât pune la cale cu Irodion să păcălească pe unchiaş. Şi păcăleala a fost pe cinste!

Avea obicei eclesiarhul să păstreze câte un jurnal din fiecare zi — că lua regulat şi d'ale ce ieşeau seara — şi le ţinea împachetate frumos, de credeai că nici n'a umblat mână de om cu ele. Alege el atunci vre-o câteva din vremea din urmă a războiului dintre Englezi şi ăia din Africa... cum focu' le zice... Bori, Buri, Boeri... cam pe aci, şi le caută să se potrivească luna şi ziua. Şi fiindcă Irodion era vecin cu Teodosie, i le dă lui. Dimineaţa se pune Vâjă la pândă până în ziuă şi cum aruncă ăla jurnalu', el îl şterpeleşte la iuţeală şi pune în loc unu' dela Valerian. Când vine unchiaşu' la masă, doar se aşează pe scaun şi-l vedem că-şi drege glasul — ca omu' cu chef de vorbă. Apoi se uită la noi şi ne întreabă, aşa rar cum vorbea el:

— Aţi cetit jurnalu' de astăzi, părinţilor?

— L-am cetit...

— Măăă, da'grozavi oameni trebue să fie şi Boerii ăia, cine o mai fi şi ăia, dacă se bat ei cu Englejii... Văzui în jurnal că a luat dela Englez, dac'o fi adevărat, un tun şi nu ştiu câte sute de prizonieri...

Când îl auzirăm aşa, rămaserăm cu lingurile pline în mână. Eclesiarhul ne face semn să nu râdem şi atunci pricepem noi că nu e lucru curat la mijloc. Am strâns din dinţi, am mai râs pe sub masă, ne-am mai făcut că strănutăm, numai ca să nu bage unchiaşu'de seamă. Şi la masa aia de atunci n'am mai suflat nici o vorbă de războiul cu Japonii. Numai Serafim n'a putut să-şi ţie gura şi a zis aşa cam într'o doară:

— Să vedem cum or mai ieşi la Port-Arthur...

Duhovnicu' face ochii mari:

— Care Port.Arthur?!

— Port-Arthur! N'ai cetit în jurnal!?

— Uite peste asta n'am dat, că sunt şi slovele cam mărunte, dar când m'oi duce acasă am să mai caut.

— A doua zi, la masă, tot Teodosie deschide vorba, dând trist din cap:

— Măi, tată, adevărat vorba proorocului: „Oare cine este împăratul sau ostaşul sau bogatul sau săracul sau dreptul, sau păcătosul?"

Noi sgâim ochii la el.

— Da' de ce, Bătule? — îl întreabă Chiril.

— Cum de ce? Păi n'aţi văzut în jurnal că a murit regele Milan al Sârbilor? (Şi Milan era mort de trei ani!).

Vă închipuiţi ce a fost pe noi care ştiam! Noroc că chiar în clipa aia atunci face Serafim o comèdie şi ne dă prilej să râdem, că nu mai puteam ţine. După ce ne mai potolim puţin tot duhovnicu' deschide vorba:

— Văd că o să fie rost de pace, că după cât am înţeles, îi vine cam greu Anglezului, că l-a speriat ăia c'o să taie toţi prizonierii. Hm. Afurisiţi oameni...

— Ai cetit, Bătule, ce bătaie a fost la Port-Artur? S'au scufundat nu ştiu câte vapoare de războiu, — zic eu.

Unchiaşu' cască gura:

— Care Port-Arthur?!

— Port-Arthur!

— A, da! Uite măi, frate, că eu nu dau peste el deloc.

— Se bat strajnic Japonezii! — sare şi Baciu, îmi pare.

— Care Japonezi?! întreabă duhovnicul tot mai mirat.

— Japonezii!

— Dar nici muscalii nu se lasă! — zice şi Valerian.

— Care Muscali?!

— Muscalii! Ce n'ai auzit de Muscali?

Parcă-l văd pe unchiaş cum se schimbă la faţă că era şi cam supărăcios, şi până ne-am ridicat dela masă n'a mai scos un cuvânt din gură .Dar noi, ceilalţi, am vorbit numai de bătălia dela Port-Arthur.

Ailaltă zi vine posomorât şi se aşează în capul mesei, că acolo sta el, fără să zică nimic. Valerian însă aduce vorba numaidecât de noutăţile din jurnal şi ne dăm cu toţii părerile. Teodosie tăcea şi mânca. Tocmai la sfârşitul mesei, după ce îşi aprindea ţigara, numai ce-l vedem că scoate din sân jurnalul pe care i-l pusese Irodion în ziua aia la uşă şi-l desface la pagina unde se vorbea de războiul Englezilor cu Boerii.

— Măi, părinţilor, eu tot vă aud vorbind că s'ar fi bătând Muscalu' cu Japonii ăia, dar la mine în jurnal nici pomeneală nu e. Scrie numai de bătălia Anglezului cu Boerii. Ia lămuriţi-mă şi pe mine, tată, cum vine treaba asta... că doar jurnalu' e proaspăt, uite ziua...

Dar când vru bătrânu' să citească data, băgă-de-seamă că în loc să fie anu' 1904, era 1901...

Cum vede Irodion că a băgat Teodosie de seamă, se ridică repede dela masă şi o şterge pe uşă. Fuga întotdeauna e mai sănătoasă.

Dar unchiaşu' îl zăreşte.

— Mi se pare că Irodion a făcut vre-o încurcătură! Bătu-te-ar mântuirea de nebun, să te bată! Da'de unde o fi găsit el, părinţilor, jurnale vechi!?

Aci Teodosie se uită lung la Valerian, că ştia că numai el are de obicei să păstreze jurnalele. Eclesiarhul se roşi el deodată, apoi se puse pe râs. Mai de voe, mai de nevoe, bietu' duhovnic a râs şi el, ce era să mai facă.

— Da' fie că strajnic m'aţi păcălit, măi täiculiţă!

* * *

— I-am făcut-o odată şi lui Iuvenalie zis Falaştoacă. Se tot văita el că n'are saltea şi că-l dor coastele şi şoldurile frecându-se mereu de rogojină. Azi aşa, mâine aşa, până când ne vorbirăm noi să-i facem rost de-un culcuş mai moale. Căutăm un ţigan şi-l punem să adune un sac mare de cârpe de pe maidane. Apoi pândim până pleacă Falaştoacă la biserică şi-i întindem cârpele sub pătura care acoperea rogojina. Seara, când se culcă, simte moale şi-l prinde mirarea. Işi închipue el — ba că i-a amorţit trupul şi nu-l mai supără rogojina, ba că s'a îngrăşat şi a prins carne moale mai multă, ba că-l amăgeşte Diavolul... Tocmai dimineaţa când s'a dat jos din pat, trăgând după el un colţ al aşternutului, a văzut cârpele putrede şi murdare care îl fericiseră peste noapte. Şi-a făcut bietul om cruce, ca de-o năpaste, şi adunând toate zdrenţele, le-a băgat în sobă şi le-a dat foc. Cum simţim noi, care eram pe aproape, miros de cârpă arsă, batem în uşa la ei:

— De unde o fi venind mirosul ăsta de cârpă arsă, Juvenalie?

Parcă îl văd dând din cap amărât şi plin de strame şi de praf:

— Vă sărut mânuşiţele, cinstiţi părinţi, şi Dumnezeu milostivul să vă plătească cum o şti el mai bine... că mi-aţi făcut şi mie rost de o saltea de puf... Numai de n'ar fi avut puful niscai lighioane... că atunci o să fie vai de pieluşica mea...

— Da' mai rău a păţit-o Iachint zis Derlescu.

Pleacă el într'o zi, după vecernie, împreună cu bunul său prieten Caprăroşie la un cunoscut al lor de pe la Colentina. Noi simţim că au să se întoarcă târziu şi punem la cale o drăcie de nici prin minte nu ţi-ar trece, frate Niculae. Cunoaştem un sacagiu şi vorbim cu el să vie cu gloaba, când s'o însera, ca s'o băgăm în chilia lui Iachint. Că n'avea ce mobilă să-i strice. Cheie potrivită a avut unul din noi, dar era cam ruginită şi cât p'aci să-i stricăm broasca omului.

Când s'au întors ei din oraş erau ceasurile trecute de zece. Noi îi pândeam, şi cum le-am auzit paşii ne-am lipit de zid, că era întuneric de să-ţi dai cu deştele în ochi. Derlescu şi cu Caprăroşie erau cam cu chef, se cunoştea după călcătură şi după vorbă. Işi iau ei „noapte bună" şi Caprăroşie intră în chilia lui. Dar Iachint, cum bagă cheia în broască, abia a înemerit, şi face puţin sgomot, aude nechezat de cal. Stă el şi mai trage cu urechea, apoi iar încearcă să descue. Cheia însă nu se învârtea deloc, căci umblasem noi la broască. Intărâtat, Iachint sgâlţâe uşa cu amândouă mâinile. Indată auzim atunci hărmălae mare în casă la el şi un nechezat de nici nu credeam că e dela gloaba sacagiului... Mihoho... mihoho...

Bietu' Iachint ia repede mâinile depe uşă şi se trage îndărăt închinându-se.

— Măi, frate Pimene! N'auzi, Caprăroşie?

— Ce e, Derlescule?

— Un nechezat de cal.

— Nu.

— Mă, Pimene, mie mi se pare că nu e lucru curat la mine în casă...

— Ei aşi?!

— Crede-mă, frati-meu!

Atunci îi vedem că se apropie amândoi de uşă şi isbutesc să sucească cheia. Dar cum crapă uşa o şi închid la iuţeală. Gloaba necheza şi da cu picioarele de parcă o înţepa strechia sub coadă... Mihohohoho... Mihoho... Tronc!

— Dracu, Derlescule!

— Ptiu, ptiu, ptiu, — face Iachint, fugind dandaratele.

Noi ne prăpădisem de râs. Bietu' Iachint, după ce îşi mai veni puţin în fire, începu să bată în uşile si în ferestrele noastre:

— Săriţi, fraţilor!

Şi iar mai bate:

— Sculaţi, părinţilor!

Atunci eu mă fac că ies somnoros din casă:

— Da' ce te-a găsit, Derlescule? Ai venit beat din oraş să strici somnul oamenilor? Ia intră în casă şi te culcă!

— Cinstite părinte, sărut mânuşiţele, iartă-mă.... e cineva la mine în casă.

Atunci sare şi Irodion:

— Cine e, mă, la tine în casă? Poate că dracu' cumva, că om n'are ce să caute.

— Tot aşa zic şi eu, părinte Irodioane, că nechează ca un armăsar...

Ne apropiem noi atunci de chilia lui Iachint şi începem să facem gălăgie:

— Care-i ăla acolo, mă? De eşti om după făptura lui Dumnezeu, să ieşi pe fereastra din dos; iar de eşti duh necurat să piei îndată! Dar în casă: mihoho... tronc... bonc... hodoronc!

Tocmai atunci iese şi sacagiul, după cum aveam vorbă, şi începe să se vaete:

— Cinstiţi părinţi, nu cumva aţi văzut iapa mea p'aici? Vai de mine şi de mine, ce să mă fac eu? Mi-au furat-o hoţii. O să-mi moară copilaşii de foame, că alta n'am putere să-mi cumpăr...

Iar în casă la Derlescu ca la poruncă: mihoho şi tronc!

Sacagiul aude.

— Iii, Doamne, e guriţa epşoarei mele! Şi deschide repede uşa. Iapa dă busna afară: Mihohoho... Mihohoohho...

Sacagiul o apucă de gât şi o sărută:

— Mânca-te-ar taica să te mănânce... Ce erai să-mi faci părinte Iachint? Te-ai fi bucurat la un sărac ca mine, ai? Mă duc la poliţie!...

Da' Iachint îl apucă de mână:

— Măi, frate, nu sunt eu de vină, crede-mă!

— A eşit din chilia sfinţiei tale!

— Văd şi eu c'a eşit dela mine... dar n'am băgat-o eu, păcatele mele, Doamne!

Atunci sare Caprăroşie, care ne văzuse pe noi râzând:

— Tu nu vezi mă, Derlescule ce e la mijloc? Şi-au bătut vecinii joc de tine!

N'am mai avut nici noi răbdare şi ne-am dat pe faţă... Iar sacagiul a şters-o repede cu gloaba.

Bietu'Iachint a răsuflat uşurat:

— Asta nu e glumă, cinstiţi părinţi! Credeţi-mă ce vă spui... cu toate că am băut un pahar de vin mai mult...

* * *

— Ş'aşa cu comèdiile noastre, Niculăiţă! Să ştii şi tu acuma dela mine, că omul nu poate trăi fără un pic de veselie, Doamne păzeşte! Să fie el cât de călugăr ar fi. Să nu te mai superi de ghiduşiile eclesiarhului. Când vezi că e la mijloc o glumă să râzi şi tu; că cine-o face, n'o face numai pentru el, dar porunca s'o îndeplineşti, fiindcă ascultarea e ascultare. Ai cetit povestea din Pateric, când un Duhovnic bătrân a poruncit ucenicului să înfigă răsadul în pământ cu rădăcina în sus? Dacă n'ai cetit, să iai şi să citeşti, că ai să găseşti acolo multe. Că şi călugării din vechime tot oameni au fost şi ei...

Pe fruntea părintelui stareţ se lăsă o umbră, luciul din luminile ochilor se şterse şi întreaga-i înfăţişare arătă că-i trecuseră toanele bune şi intrase în făgaşul firii sale. Economul şi casierul, cunoscând schimbarea, îşi luară blagoslovenie şi plecară; iar fratele Niculae îi sărută şi el mâna — după ce râsese cu lacrimi — şi plecă hotărît în gândul lui să nu se mai supere de glumele eclesiarhului.

DAMIAN STANOIU

Vrăjitoare, zeiţe şi vampiri

Cunoscutul scriitor şi specialist al Balcanilor, Friedrich Wallisch, a publicat de curând o carte „Sufletul Balcanilor" în care schiţează o istorie a culturei şi moravurilor întregei peninsule. Intr'o formă plăcută şi documentată autorul vorbeşte despre femee şi bărbat, despre găteli şi arme, despre ospeţie, lege şi drept, despre logodnă şi nuntă, serbări, cântece şi dansuri, cultul morţilor şi altele, caracteristice pentru Balcani.

Un capitol cu deosebire interesant se ocupă de resturile unor foarte vechi credinţe populare. Culmile munţilor, prăpăstiile, nesfârşitele păduri seculare, lacurile uriaşe, cuprind pericole tainice pe care omul caută să le înlăture prin mijloace magice foarte vechi. Albanezul întrebuinţează amuleta pe care o poartă la gât, la pălărie sau pe braţ. Un lucru de nimic, sfinţit de preot, o bucăţică de hârtie cu versete pioase, sau numai o bucăţică de lemn, păstrate în familie ca lecuitoare, apără pe om de duhurile rele pornite împotriva-i, ba şi de glonţul vrăjmaşului. Burueni fierte şi băute cu descântice anumite, alungă boalele grele şi duşmanul nevăzut care a adus cu sine suferinţa. In acelaş chip a combătut şi sifilisul care se pare că face ravagii printre Albanezi în măsură neînchipuită, sau tuberculoza precum şi veninul din muşcătura şarpelui.

Nu numai la Slavi, dar şi la Albanezi, lumânarea ajută la aflarea viitorului. Focul din bucătărie are uneori putere de oracol. Vinerea e pentru Albanez zi nefastă. Răscrucea drumului are o însemnătate deosebită: cine aşează acolo o piatră mare, face o faptă bună; acolo se vor odihni sufletele sărmane. Vrăjitoarea din superstiţiile balcanice are înfăţişarea vrăjitoarei obicinuite. E o femee bătrână — un proverb albanez sună: „Nu orice babă e vrăjitoare" — care locueşte deobicei în copacii cu ramurile unei furci cu trei dinţi. Ele se întâlnesc în noaptea de Sf. Gheorghe la răscrucea drumurilor, în vârful munţilor, sau în prăpăstiile ceţoase. Credinţa în vrăjitoare e legată de cele mai mici amănunte din viaţa omului din Balcani. Balcanicul se teme în deosebi de privirea de ochiu vrăjitoarei, arma ei cea mai periculoasă. Tot atât de însemnate sunt zinele care prezic viitorul omului, din leagăn. Spiritul ocrotitor al omului e însă Ora.

In prejudecăţile sud-slavice, spiritul Mora este provocatorul de coşmaruri, chinue copiii noaptea. Mora se hrăneşte cu lapte, dar şi cu sânge omenesc, din trupul copiilor îndeosebi. Fetele chinuite de spiritul rău sau posedate de sufletul vre-unui mort, se preschimbă fără voe într'o Mora, sortite astfel să sugă sângele celorlalţi oameni. Mora obicinueşte să-şi adoarmă adânc victimele, ca să nu se poată apăra, dar le lasă atâta conştiinţă ca să recunoască duhul făcător de rele. E în stare să se preschimbe într'un dobitoc sau un obiect oarecare, ba să pătrundă printr'o cât de mică spărtură a uşei, în odae. Sunt nenumărate mijloacele de apărare împotriva Morei. In unele regiuni, seara, mamele afumă puternic patul copiilor, ca să tae duhului rău pofta de sânge.

In Balcani e foarte răspândită credinţa în vârcolaci. Unii oamenii iau câteodată înfăţişare de lup şi atacă oameni şi animale. In unele locuri e şi credinţa că există mijloace să devii ,după voe, vârcolac; în genere însă sunt puteri străine cari silesc pe cineva să devie vârcolac, precum fetele sunt prefăcute în Mora. Din generaţie în generaţie se transmit nenumărate mijloace spre a se ocoli atacul vârcolacilor. Credinţa în vampir purcede tot din Balcani. Orice om lipsit de frica lui Dumnezeu, cade după moarte în puterea iadului. Drept pedeapsă poate fi preschimbat în vampir. (Vârcolacul purcede prin urmare dintr'un om viu, iar vampirul dintr'un mort). Menirea lui e să atace oameni şi animale şi să le sugă sângele. Uneori se întoarce acasă, la văduvă, cu care poate face copii,- e drept fără viaţă lungă. Ca un mort să nu devie vampir e obiceiul să i se jupoaie o bucăţică de piele din creştet sau dela călcâi. — A.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"

din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă: *La vie orageuse de Mirabeau* de Henry de Jouvenel; Charles Richet: *Notre sixième sens;* Francis Carco: *La légende et la vie d'Utrillo;* K. Mansfield: *Félicité;* Ovide: *L'art d'aimer;* Pierre Fervacque: *Le chef de l'armée rouge;* Fernand Nozière: *La vie amoureuse de Ninon de Lanclos;* Georges Duhamel: *La nuit d'orage, Le voyage de Moscou, Journal de Salavin,* etc.; André Suarès: *Sur la vie,* essais, 3 vol.; Walt Withmann: *Feuilles d'herbes* 2 vol. (ultima ediţie); Houdson: *Le pays pourpre;* André Maurois: *Ni ange, ni bête; La vie de Disraëli; Les silences da colonel Bramble;* Constantine Fédine: *Transvaal;* Henri Beraud: *La gerbe d'or,* etc., etc.

In germană: *Karl Kautsky:* MATERIALISTISCHE GESCHICHTSAUFFASSUNG 2 vol. (lucrarea capitală a marelui marxist); Valeriu Marcu: *Lenin;* Upton Sinclair: *Petroleum, Goldne Kette, Der Liebe Pilgerfahrt, etc.; Gladkow: Zennent; Barthel: Mensch am kreuz;* Anna Siemsen: *Das buch der Mädel;* Onken: *Lassalle;* Rosa Luxemburg: *Briefe auf dem Gefängnis;* Marchionini: *Geschichte der Landwirtschaft.* Otto Rühle: *Die Revolutionen Europas* 2 vol.; BEFREIUNG DER MENSCHHEIT (impresionantă lucrare colectivă asupra liberării umanităţii), etc., etc.

Expediţii în provincie contra ramburs. Reduceri. Reviste române şi străine.

Aveţi stofă?

Salonul de Croitorie MAX

de la Perlmutter

Strada Aureliu 27

(prin Spătar)

EXECUTĂ

Fracuri, Smokinguri, Costume, etc

elegant şi convenabil

Telefon 209|02

Impreună

Prietenului mort

Stăm împreună, lângă-aceeaş cruce
Cu candela aprinsă,... şi de-odată,
Alături cade-o frunză scuturată
Dintr'un copac pornit să se usuce.

Noi amândoi,... şi-o frunză ca de ceară,
Căzută lângă cruce să se'nchine...
Tu dacă şi-astăzi mai trăeşti în mine,
Eu am murit cu tine într'o seară.

D. N. TEODORESCU

Cântecul samovarului

L-ai auzit cum cântă?

Te-ai întrebat vreodată: de ce obârşie veche şi nobilă o fi samovarul rusesc?

Totuşi, ceva ştim de mult cu toţii: pântecosul vas lucitor, în care fierbe în clocote apa pentru ceaiu, stăpâneşte de veacuri şi cu o suveranitate nedisputată uriaşa împărăţie rusească, cu toate că (lucru curios!) floarea ceaiului aromatic nu creşte pe acest pământ neprielnic pentru flori plăpânde.

Mic sau mare, svelt sau pântecos, de alamă sau de argint, strălucitor sau cu faţa posomorîtă de rugină, — samovarul îşi cântă de veacuri şi peste tot, unde răsună vorba rusească, acelaş cântec monoton şi melancolic de bondar obosit şi somnoros, care îndeamnă la piroteală leneşă şi la visare dulce.

L-am ascultat şi eu.

Iarna: în cuprinsul celor patru păreţi îngheţaţi adună în jurul său, ca o cloşcă, feţele înbujorate de frig şi răspândeşte în locul sobei reci căldura binefăcătoare, adormind lin sbuciumul gândurilor, trezind duios amintirile moarte, descreţind frunţile încruntate, suspendând sufletul între vis şi viaţă.

S'ar crede că numai în împărăţia friguroasă a Iernei îşi are rostul său acest bondar uriaş, îmbrăcat în platoşe greoaie de metal. Totuşi el trăeşte întreg anul, bâzâind ursuz din aripele-i nevăzute.

In nămiezile moarte şi pline de zăduf ale Verei, odihnind liniştit şi cuminte, ca un câne păzitor în privdorul caselor oblonite, în umbra zidurilor sau în pustiul curţilor, — el este singurul semn de viaţă în liniştea moartă din jur, isvorul viu şi nesecat par'că al înseşi Căldurii năbuşitoare, care amorţeşte până şi sborul neastâmpăratei albine.

Şi cântecul său veşnic, de iarnă şi de vară, de zi ca şi de noapte, îl ascultă sute de milioane de oameni cu aceeaşi admiraţie naivă şi evlavie mută, cu care ar asculta glasul unui heruvim pogorît din tării printre oameni.

Şi la auzul acestui cântec fermecat, atât de vechiu şi totuş veşnic nou. Ţarul atotputernic s'a putut visa cândva stăpânitor nebiruit şi slăvit al crugului lumii, fără să-şi dea seama în piroteala-i leneşă cum se prăbuşeşte odată cu scaunul său falnic, pe care îşi torcea nepăsător visul său vrăjit din urmă.

Şi la auzul lui bietul mujic rus, rob şi sălbatec, s'a trezit în sfârşit ca prin farmec slobod şi stăpân, nebănuind că ogorul, pe care îşi hodinea pentru întâia oară trupul vlăguit, îşi deschide lacom gura sa neagră, pentru a-l mistui odată cu visul mincinos de dulce despre „pământ şi voie"...

Am ascultat şi eu adesea glasul samovarului. M'am nevoit să-l înteleg. Şi el mi s'a părut simbolul ciudat al însuşi sufletului rusesc: strălucitor, larg şi puternic, el închide în interiorul pântecului său ermetic zăvorît, clocotul ferbinte al unor simţiri şi patimi în învălmăşag neputincios — haotic, din care picură numai rar şi sărăcăcios stropul de apă fierbinte, ţâşnesc năvalnic aburii străvezii, ce se destramă repede în văzduh.

Foc mult, presiune mare, clocot nebun, — în schimb un strop de apă fierbinte, un pâlpâit plăpând de aburi, cari n'ar avea nici ei un preţ şi un rost fără piticul şi modestul ceainic de faianţă, ce zâmbeşte senin ca o floare solitară de zăpadă în vârful posomorît al unei stânci pleşuve, răspândind mireazma plăcută a licoarei aromatice, străine, ce înfiorează trupul moleşit cu plăceri rare, nebănuite în zarea necuprinsă a stepei nesfârşite...

Şi samovarul cântă acelaş cântec vechiu, şi apa se strecoară sglobie în „stacane" şi guri setoase sorb cu sgomot şi feţele se îmbujorează, se îmbrobonează, iar trupurile uriaşe se moleşesc încet, braţele se lasă greoi în jos şi ochii lăcrimoşi se împăinjenesc, în vreme ce sufletul....

...Prins în cătuşele de fier ale trupului uriaş, se sbuciumă neputincios şi suspină şi el acelaş cântec monoton, tânguitor, de resemnare, al samovarului, cântec pe care-l întrerup din când în când doar ţârâiturile slabe, neputincioase ale simţirii, ce luptă între vis şi viaţă, sau isbucnirile violente de patimi înăbuşite, ce se sbuciumă zadarnic în clocote nebune, ca să iasă întregi la lumină din haosul şi bezna, în care sunt sortite să nască şi să piară...

Taci! Samovarul cântă! Ascultă şi tu glasu-i şi spune-mi: ce 'nţelegi?

LIVIU MARIAN

CITIŢI
LEGEA MINŢII
Roman
de I. Agârbiceanu
De vânzare la toate librăriile

Masoneria de astăzi

In epocile de nenorocire sau de catastrofe sociale, oamenii sunt foarte dispuşi să explice toate relele prin acţiunea unor forţe oarecum tainice. Asemenea inclinaţie constitue o trăsătură specifică a firii omeneşti, şi tot ea a creiat Masoneria.

Legenda Masoneriei, propagată de înşişi Masoni, exagerează însemnătatea acestei mişcări spirituale aproape semimilenare, şi o împodobeşte cu cele mai variate aureole.

Această legendă a fost creiată de conservatorii catolici. Catolicismul nu concepe Biserica Creştină decât subt formă de organizaţie universală centralizată. Catolicii sunt convinşi că Biserica Satanei, în lupta ei împotriva lui Hristos, are şi ea aceiaşi unitate, aceiaşi structură şi centralizare, — are chiar un fel de Vatican propriu.

Conştiinţa catolică împarte lumea în două tabere: lumea noastră şi lumea duşmană. Orice trepte de tranziţie dispar... Pentru Biserica Ortodoxă, însă, o astfel de concepţie simplificată apare inacceptibilă.

Nici Filozofia Istoriei nu poate accepta legenda Masoneriei cu aspectul ei de forţă atotputernică care ar mâna mersul istoriei şi în dosul căreia s'ar ascunde Judaismul. Fiindcă, în realitate, vedem cum evenimentele istorice, şi mai ales revoluţiile, se desfăşoară prin nişte puteri elementare, iraţionale.

Totuşi, literatura catolică în chestiuni masonice se distinge printr'o anumită cultură. Şi dimpotrivă, literatura Cercurilor Ortodoxe îndreptată contra Masonilor (mai ales în Rusia din 1880—1916), denotă o mare coborire a nivelului cultural — până la celebrul apocrif: cartea lui Nilus despre „Protocolului Inţelepţilor Sionului".

Acuitatea problemei Evreeşti din Rusia a născut acolo o formidabilă exagerare a însemnătăţii Complotului Judaic mondial...

E extraordinar de greu să pătrunzi în Istoria Masoneriei. Ai aface aci cu o organizaţiune secretă. Zămislirea ei e învăluită în legende ocultiste. Omenirea îşi manifestă doar nevoia profundă de a se aduna şi de a se uni, nu numai la lumina zilei, ci şi în taină. Societăţile secrete au existat în toate timpurile. Taina contopeşte oamenii şi le întăreşte unirea.

Masoneria, ca forţă reală, se ivise la începutul secolului al XVIII-lea, odată cu scăderea influenţelor bisericeşti. La început, mişcarea luase forma „Unirii oamenilor în mod umanitarist şi nebisericesc". Apoi nu se afirmase nici ca o mişcare religioasă şi nici ca un partid politic.

Masoneria nu profesa vre-o dogmă ci căuta în mod liber adevărul, predicând toleranţa religioasă. Mai târziu însă, n'a putut să se menţină pe punctul de vedere al unei toleranţe religioase, autentice, fiindcă nu se poate creia ceva numai pe această toleranţă, fără o politică activă...

In timp şi in spaţiu, se pot observa mai multe schimbări în masonerie, încât e imposibil să-i găsim vre-o ideologie unitară. In secolul al XVIII-lea, Masoneria are ca şi epoca însăşi două aspecte: pedeoparte filozofia „luminătoare", iar pe de altă parte — misticismul şi teosofia. De atunci, curentele masonice sunt foarte variate ca formă, ca conţinut şi ca spirit.

Voltaire, Rousseau, Goethe, Fichte, etc., au fost masoni. Mai mulţi regi — englezi şi suedezi mai ales — şi ţari (Alexandru I, rivalul lui Napoleon) au fost masoni şi ei. In primul sfert al secolului al XIX-lea mai toţi intelectualii din ţările culte ale Europei au fost Masoni, dela cei mai pioşi creştini şi până la revoluţionarii extremişti.

In secolul XVIII-lea când interdicţiunea Papei nu căzuse încă peste Masonerie, mii de preoţi catolici intrau în lojile masonice. Episcopii Anglicani însă fac şi astăzi parte din lojile Masonilor Englezi; iar în 1924 lojile Americane au proclamat credinţa în Dumnezeu, în Biblie şi în nemurirea sufletului — obligatorie pentru masonii Statelor-Unite!

Unul dintre marii cugetători ai primului sfert al secolului XIX, Ioseph de-Mestre, fiind şi inspirator puternic al catolicismului de atunci, a scris în misiva-i postumă, că Masoneria căreia îi aparţinea, poate să servească deopotrivă, — şi lui Dumnezeu şi lui Satan, şi că totuşi trebue făcut aşa ca ea să slujească numai lui Dumnezeu.

In orice caz, Gaston Martin arată foarte just în cartea lui, că Masoneria n'a fost acea putere care pilota revoluţia franceză, ci numai acea formă în care se turnau forţele care săvârşeau acte revoluţionare. Iacobinii au îndrăznit să închidă şi să extermine lojile masonice: pretextul pentru aceasta a fost, că lojile erau compuse din oameni moderaţi.

Masoneria trece peste adversităţile vremilor.

In ţările catolice Masoneria ultimelor decenii s'a accentuat ca o organizaţie manifest anti-clericală şi chiar antireligioasă, anti-creştinească. Lupta împotriva exceselor clericalismului s'a transformat în combaterea însăşi a creştinătăţii.

In Franţa, Masoneria s'a cristalizat mai mult ca oriunde aiurea. „Marele Orient" a provocat, prin activitatea lui, cea mai violentă indignare şi astfel a întărit chiar legenda Masoneriei. Dar şi în Franţa, Masonii s'au împărţit în două: „Marele Orient" şi „Marea Lojă".

Actele politice din timpul ministerului lui Combe au fost preparate în sânul lojilor masonice...

Mulţi îşi închipue că Masoneria e o Uniune de oameni de supremă cultură. Insă în Franţa, Masoneria e copleşită de massa oamenilor de rând; aşa de pildă, mai toţi patronii cafenelelor pariziene — sunt masoni.

Ideologia Masoneriei franceze se poate defini ca fiind cel mai autentic radicalism burghez, umanitarism, raţionalism. Masoneria în genere se caracterizează printr'o înclinare spre curente moderate. Cel mai nepotrivit element pentru Masonerie sunt comuniştii.

In tot cazul, Masoneria nu e o forţă mondială, care uzează de orice mijloc pentru a-şi atinge ţelurile, ci o formă de care toţi caută să facă uz pentru anumite scopuri inspirate de spiritul epocii.

Spiritul ortodoxismului permite oare ca ortodoxii să intre în lojile masonice?

Pentru un adevărat creştin intrarea în societăţi secrete cari au şi scopuri tainice, pare un lucru cam bizar.

Oamenii cari au de scop combaterea religiunii, n'au nevoe să se unească astăzi în societăţi secrete. Ei pot foarte bine să ducă lupta la lumina zilei. De aci conchidem că Masoneria nu-i putere ideologică, ci numai o formă.

Putem adăoga, că în ultimul timp s'a făcut în „Marele Orient" o propunere de a se exprima simpatie guvernului Sovietic. Dar moţiunea în acest sens a fost respinsă subt influenţa masonilor ruşi...

S. R.

DELAFRAS
MICUL SACRIFICIU
Interesant roman social
Editura „CUGETAREA" *Lei 40*

Amintiri din alte vremuri

JIQUIDI

Pe la ceasurile patru după amiază, trăsura cu patru cai, a lui Iosub Hopa, cel mai de seamă birjar din Folticeni, aştepta la scară. Eu, tulburat, parcă nu puteam să mă ridic de pe scaunul din colţul salonului, şi nu aveam curajul să privesc ochii plânşi ai mamei. Tata se uită la ceas; şi, emoţionat şi el, zice:

— Să plecăm, puiule, să nu perdem trenul.

Tata şi cuconul Năstasă Stroia s'au aşezat în fundul trăsurii, eu pe scăunel; şi pe când mama făcea cruce în spre noi şi arunca în urma noastră o bucăţică de pâne, presărată cu sare, caii, conduşi de Mochi viziteul, se întinseră la drum; şi din copitele lor zburau sfărmăturile pietrişului aşezat pe şoseaua cu şanţuri pe de laturi, precum erau, pe atunci, stradele oraşelului nostru.

Acestea se petreceau în ziua de 30 August 1880.

Tata mă ducea la Iaşi, la şcoală.

Isprăvisem gimnaziul din Folticeni şi eram înscris în clasa a cincea, la Liceul Naţional.

Noaptea, târziu, am ajuns şi am tras la hotelul Rusia, din Strada Rusească, pe al cărui antreprenor, Panaite Jikidi, îl cunoştea tata din tinereţe.

La acelaş hotel mai găzduiau doi prieteni ai mei, Vasilică şi Gheorghiţă Stamati, veniţi şi ei tot pentru şcoală.

Dimineaţa am eşit tustrei în strada asfaltată. Gheorghiţă s'a oprit pe loc, s'a uitat lung, la deal şi la vale, ne-a privit pe noi, şi apoi s'a întrebat, el singur:

— Unde dracul au găsit ei aşa pietre mari şi cum le-au adus până aici?

Credea, bietul Gheorghiţă, că toată strada e pavată cu o piatră din o singură bucată.

Până să-mi găsească mie gazdă, am stat la hotel vre-o două zile; şi am făcut cunoştinţă cu fiul hotelierului, Costică, dela care am aflat lucruri nouă, pentru mine, deşi vechi pentru altă lume.

Costică învăţase la şcoala comercială, dar nu-şi bătea mult capul cu ea, şi toată ziua şi-o petrecea în odaia lui, lucrând. Avea o colecţie de insecte, adunate de el, şi rânduite frumos în cutii, tot de el fabricate. De acestea nu mai văzusem, şi în vara următoare, la ţară, am început şi eu să vânez insecte şi să le înfig în ace, dar nu izbuteam să întind aripile fluturilor aşa de frumos ca el. Eu nu aveam instrumente şi nu ştiam cum să ucid insectele, care se chinuiau zile întregi, înfipte în ace, spre supărarea mamei, care nu putea să vadă astfel de torturi.

Costică Jikidi avea şi o colecţie de timbre postale, pentru care lucra, de câteva luni, un album minunat. Imprumutase dela un filatelist un mare album tipărit cu mult lux, şi copia toate gravurile ce reprezentau mărcile ţărilor şi tipurile timbrelor. Copiile lui, însă, erau mai frumoase decât originalele.

Era şi muzicant. Cânta din vioară şi din chitară. Nu studiase muzica; probabil că nu cunoştea nici notele, dar ca şi Barbu Lăutarul, prindea din auz orice melodie, şi o executa exact, după cum ne încredinţa Vasilică. Şi el era, pentru noi toţi, în materie de muzică, o autoritate.

In familia lui Vasilică toţi erau artişti.

Bătrânul, cuconu Vasile Stamati, era arhitect şi muzicant; după planurile lui s'au zidit câteva case, în oraşul nostru, care pot servi şi astăzi ca model de confort şi stil. Mă uit şi acuma şi admir fineţea cu care a lucrat:

„Planul bisericii din satul Lămăşani, 1854. Iunie 8 zile". Sora cea mai mare a lui Vasilică, Frosa, o pianistă de forţă, elevă a unei poloneze talentate, cu studii serioase la Conservatorul din Viena; un frate, Costică, poate că ar fi ajuns un pictor cu renume, dacă nu ar fi murit prea de tânăr; alt frate, Nicu, unul dintre cei mai inteligenţi şi mai entuziaşti oameni pe cari i-am întâlnit în viaţă, inginer dela Zürich, era un cunoscător adânc al muzicei clasice, şi obţinuse acolo în ţara străină, spre care-l purtau visurile succese frumoase, în concertele la care executa la flaut bucăţile cele mai grele. Mai târziu, când îl nemulţămeau sunetele flautului, care odinioară sunau aşa de dulce, şi fiindcă nici vioara nu era străină în mânile lui, şi-a pus tot sufletul în violă, ca să poată intra în quartetul de strune, fără care i se părea că viaţa lui nu poate să fie concepută.

Omul acesta îmi făcea impresia — nu atunci, în copilărie — că trăeşte numai pentru muzică şi prin muzică. Doborît de o dublă-pneumonie, când i s'a apropiat sfârşitul, în ultimele clipe, fredona Andantele din Simfonia V de Beethoven, şi răsuflarea lui de pe urmă a fost şi cea de pe urmă notă în undele căreia sufletul i-a părăsit trupul.

Trăit într'un astfel de mediu, prietenul Vasilică trebue să fi fost o autoritate muzicală, pentru noi.

Ne împrietenisem cu toţii, dar între Jikidi şi Vasilică era o legătură mai intimă, din cauza vioarei şi a chitarei. Jikidi îl acompania, şi pe noi ne înduioşau melodiile lor, când în amurgul posomorît al zilelor de toamnă, în odaia răcoroasă a gazdei, ni aminteam binele dela casa părinţilor noştri, şi ni ştergeam, pe furiş, lacrimile.

Jikidi cânta şi din gură; şi, ca să ne mai înveselească, ne cânta greceşte un cântec ale cărui cuvinte aspre contrastau, pentru urechea mea, cu sunetele armonioase ale chitarei lui. Imi aduc aminte un început de cântec:

Kato sto ghialò,
Kato sto perighiàli,
Kato sto ghialò condì
Nerunzula fundotì.

Peste un an, sau peste doi ani, în spre toamnă, se organizase în Iaşi o expoziţie, cu caracter mai mult agricol, în o clădire de scânduri de pe locul unde este astăzi cinematograful de pe strada Rusească, cunoscut cândva şi sub numele de Circul Sidoli. In această expoziţie a expus Jikidi colecţia lui de insecte, cu speranţa că va căpăta un premiu; şi după o consfătuire cu noi, prietenii lui, s'a hotărît, cu multă timiditate, să-şi expue şi caricaturile, cu care inaugura o nouă manifestare a vieţii lui, şi care în curând l-a făcut cunoscut şi aşa de apreciat.

Cel dintâiu personaj din Iaşi, o adevărată descoperire, care a căzut victima talentului de caricaturist a lui Jikidi, a fost un om misterios, un străin pripăşit prin Iaşi, Tornburg. Nu ştiu de unde, când şi pentruce a venit la noi, omul acesta care exercita o profesiune puţin rentabilă: fabricant de ţigarete. Cunoştea misterul unei compoziţii asemănătoare cu chilimbarul, din care cauză fabricatele lui aveau căutare, şi cred că acesta era singurul lui mijloc de existenţă. Jikidi a întreprins o adevărată goană în contra lui, şi-l persecuta cu nişte caricaturi plăcute publicului, dar care înfuriau pe bietul Tornburg, de bastonul căruia caricaturistul trebuia de multe ori să se ferească.

In expoziţia din strada Rusească, micile tablouri ale lui Jikidi atrăgeau puţine priviri, ca şi colecţia lui de insecte; dar, din mulţimea de indiferenţi, s'a găsit un tânăr cult, venit de curând din străinătate, unde lucrurile acestea erau apreciate altfel decât la noi, căruia nu numai că i-au plăcut caricaturile lui Jikidi, dar le-a şi cumpărat, ceeace l-a încurajat mult pe tânărul „artist", cum începuse a-şi zice el singur, cu încredere în personalitatea lui. D. A. C. Cuza cred că mai păstrează aceste prime lucrări.

Păstrez şi eu, ca un lucru foarte preţios, un număr de paisprezece bucăţi, litografiate pe foi de hârtie subţire, înfăţişând figuri şi scene din Iaşul de altă dată.

Ce talent frumos! In câteva linii caracterizează el o fiinţă întreagă; îl recunoşti, pe fiecare, fără să faci sforţări şi fără să te mai întrebi, mai întâiu: oare cine să fie acesta?

Iată, de pildă, una din aceste lucrări care trebue să se refere la vre-o manifestare politică sau naţională, de pe vremuri, şi care ar putea să contribue la ilustrarea unui capitol din istoria Iaşului.

Tabloul reprezintă un fel de barcă fără pânză, în mijlocul căreia un Grec, în costumul naţional grecesc, ţine un steag pe care scrie: „Comitetul Gintei Latine", şi apoi dedesupt urmează explicaţia: „In voiajul său către insulele Caroline, Uruguai, Paraguai, Patagonia, într'un cuvânt pe ambele emisfere ale pământului, îmbarcându-se la Bahlui", şi persoanele din barcă probabil că reprezintă acel „Comitet al Gintei Latine", pe care-l ridiculizează Jikidi.

La cârma bărcii, în costum de amiral, cu o mână la spate şi cu ochiana în altă mână, priveşte drept înainte maestrul Ghiţă Mârzescu; doi Greci, în fustanele şi cu săbii încovoiate, fac gardă lângă Grecul cu steagul: **Andriolop** şi **Marcu** sunt: bogătaşul Andriopol şi Grigori Macri, unul din avocaţii reputaţi ai baroului de Iaşi, iar **Anghelum**, cel care poartă steagul, este alt bogătaş, Anghel, tatăl poetului. Toţi aceştia erau Greci de origină.

In grupul de şase persoane dela pupa bărcii, Ion Pop Florentin, profesorul de filosofie dela Liceul Naţional, gesticulează adresându-se unui domn cu barba stufoasă şi părul capului vâlvoi, pe vesta căruia Jikidi i-a scris numele: „**Cuculo**", şi nu ştiu cine să fie; altul, indicat cu numele „**Saint Minah**", pare a fi „A. B. C. D. Miclescu", un tip cunoscut al Iaşului de pe atunci; un altul: „Gărcitu", nu-l pot identifica, iar ultimii, răzimaţi de barcă, sunt gazetarul Grigoriu-Buduşcă, „Stan Păţitu", şi un tânăr marinar, pe bereta căruia e scris „**Nemo**", pseudonimul sub care d. A. C. Cuza scotea minuscula dar spirituala sa foaie săptămânală „Ciomagul".

Un alt tip reuşit în caricaturile lui Jikidi este d. N. A. Bogdan.

In una din cele două pe care le am eu, d. Bogdan, slab ca sfinţii din icoane, trece pe un trotuar, dealungul unui zid, pe deasupra căruia se înalţă vârfurile unor copaci stufoşi, şi în mijlocul stradei, actorul Bălănescu, îl arată cu degetul unor copii de şcoală, zicându-le: „Fugiţi că vine Caua". In alta, d. Bogdan, în faţa lui Stan Păţitu, aşezaţi pe scaune, priveşte ziarul „Bomba", şi vorbesc. „Te angajez colaborator la Bomba, însă dacă ştii să înjuri", îi zice Stan Păţitu, şi el răspunde: „Pentru bani fac totul".

O reminiscenţă a lui Jikidi din timpul războiului dela 1877, este caricatura în care un tren compus din vagoane de marfă deschise, duce porci cu şepci ruseşti şi arme cu baionetă, iar pe pământ, lângă şine, alţi porci îi salută cu şepcile în labe, zicându-le: „Astăzi voi, mâne noi".

Se înţelege că favoritul lui Jikidi, bietul Tornburg, nu lipseşte din colecţie: dintr'un cazan în care se topeşte asfaltul pentru pavarea stradelor, fabricantul de ţigarete ascunde, în buzunarul hainei, materialul pe care-l întrebuinţează.

Nu i-a trebuit mult timp lui Jikidi, ca să fie cunoscut, dar orizontul Iaşului devenise prea strâmt pentru el, şi a plecat spre Bucureşti.

Sărac, străin, a dus-o greu, până ce un prieten l-a recomandat lui Emil Costinescu, şi acesta l-a angajat ca un fel de secretar. De sigur că Jikidi primea şi o plată, dela Costinescu, pentru serviciile ce va fi putut el să i-le aducă, dar ceeace-l mulţumise, înainte de toate, pe pribeag, era locuinţa bună pe care o căpătase: o cameră spaţioasă, bine mobilată, cu ferestre mari, în care avea linişte ca să poată lucra.

Nenorocul lui Jikidi a fost, însă, ca această bună cameră să fie la etaj, deasupra locuinţei lui Costinescu. Nenoroc, pentrucă într'o noapte Jikidi a întârziat la un chef, şi venind acasă, cam în spre ziuă, a deschis robinetul dela lavoar, dar a adormit, uitând să-l mai închidă, şi astfel a izvorît un adevărat lac în camera lui, apa a început să umple culoarul şi în cele din urmă şi-a făcut scurgere în camera dedesupt, de pe plafonul căreia a căzut o mare parte de tencuială, stricând multe lucruri de ale patronului.

In urma acestei isprăvi, Jikidi, a trebuit să colinde iarăşi pe la uşile cunoscuţilor pentru a-şi găsi un adăpost.

In Bucureşti Jikidi a lucrat mult; şi pentrucă numai caricatura nu i-ar fi procurat destule mijloace de traiu, a început să facă şi pictură, zugrăvind mereu tablouri care, dacă nu l-au pus în rândul pictorilor, cel puţin i-au uşurat viaţa.

Nu sunt în măsură să-i urmăresc activitatea lui din Bucureşti; despărţindu-mă de el, ni-am pierdut amândoi urma. In 1890, însă, prin luna lui Septembrie, aflându-mă şi eu în Capitală, l-am întâlnit pe stradă, şi a stăruit să părăsesc hotelul şi să mă duc la el în gazdă. Locuia, pe strada Schitul Măgureanu, o mică odăiţă întunecoasă, în care încăpea un pat, o masă de brad, un scaun cu un lighean, şi atâta tot. Pe mine m'a culcat în pat, iar el şi-a aşternut pardesiul pe podele şi s'a întins cu mânele sub cap, caşi cum ar fi fost într'o excursiune. Târziu de tot, când se crăpa de ziuă, am adormit, şi toată noaptea mi-a povestit întâmplări comice din viaţa lui.

Intâmplări comice!... Erau şi lucruri pe care altcineva le-ar fi numit tragice; el, însă, îşi amintea de ele ca despre nişte întâmplări plăcute, şi le povestea cu atâta haz, că nu se putea să nu râd.

Vechea lui pasiune, muzica, de multe ori îi împrăştia negurele. Nu făcuse niciun progres în muzică, pe care nici nu-l căuta; cânta doară numai pentru el, pentru a-şi satisface o cerinţă a sufletului. Chitara se potrivea cu temperamentul lui. Răzimat de speteaza unui scaun, cu privirea rătăcită în nourii din fumul ţigării, îi alunecau degetele pe strune şi în sunetul acordurilor melodioase îşi îneca zbuciumul unei vieţi care i s'ar fi cuvenit mai bună.

A obţinut, însă, un frumos succes şi cu chitara.

Intr'o iarnă, la un bal mascat, privirea tuturora este atrasă de un grup de lăutari, îmbrăcaţi în vechiul costum cu antereu, cari înaintau cântând, dealungul salonului. In fruntea lor Barbu Lăutarul, vestitul lăutar din Iaşi, cu chitara în mână, cânta cu glas duios, acompaniat în surdină de taraful lui:

Eu sunt Barbu Lăutarul
Starostele şi cobzarul...

Toate măştile încetară dansul, făcând loc lui Barbu să înconjure sala, înclinându-se boerilor din loje şi sfârşindu-si cântecul:

Dragi boeri de lumea nouă
Rămas bun vă zic eu vouă;
Eu mă duc, mă prăpădesc,
Ca şi-un cântec bătrânesc.

A fost un adevărat entusiasm, şi Jikidi a trebuit să-şi scoată masca după stăruinţa admiratorilor, doritori să cunoască pe artistul care ştiuse să întrupeze, cu aşa talent, un tip original, dispărut pe totdeauna din lumea noastră.

In vremea când ne-am întâlnit în Bucureşti, Jikidi lucra la o colecţie de tipuri, pe care le-a rânduit într'un tablou frumos executat la „Phototypie Artistique, E. Bernard et C-ie" din Paris, intitulat: „100 tipuri (Portraits charges) din România de C. Jiquidi".

Titlul acesta e săpat în un bloc de piatră, pe care autorul îl împinge pe o roabă compusă din patru roţi mici şi două estompe, iar pe vârful blocului stă, călare pe un butoiu, Iancu Brătescu, un adevărat tip al Bucureştiului, cunoscut mai mult sub numele de: „Iancu Decalitru".

In prima serie din această lucrare — eu nu ştiu dacă a mai apărut şi altă serie — Jikidi şi-a pus la probă tot frumosul său talent. Influenţat de maeştrii de pe vreme ai Parisului, el a făcut o caricatură care nu are nici o asemănare cu acea de astăzi.

Ca şi caricaturiştii francezi, dela cari împrumutase chiar şi ortografia numelui său, iscălind Jiquidi, forma franţuzească a numelui grecesc Jikidi, el făcea un adevărat portret din capul subiecţilor lui, în figura cărora punea, însă, cu măestrie nota caracteristică individului, şi numai restul corpului era caricatură, dar şi corpul nu îmbrăţişa o formă aleasă la întâmplare, ci reprezenta un simbol, aşa că corpul şi capul împreună făceau pe un străin care nu cunoaşte nimic din ale noastre, să ghicească, la multe din aceste tipuri, nota caracteristică a individului.

Aşa, de pildă, corpul unui rac cu capul lui Lascar Catargiu, ar suggestiona oricui indicaţia că reprezintă un personaj care, în ţara lui, şi în timpul când trăeşte, e considerat ca un retrograd, precum a fost socotit bătrânul om politic, pe care prea puţini au fost în stare să-l priceapă. Un Don Chihote, cu spada în mână, călare pe o mârţoagă, poartă capul fantasticului Petre Carp.

In această primă serie sunt grupate o sută de tipuri, în care intră şi autorul, şi gruparea aceasta încă e făcută după oarecare afinitate între persoanele înfăţişate.

Sus, în colţ la dreapta, sunt cei trei cu mustăţile rase şi cu favorite: bătrânul Ghiţă Mârzescu, Grigore Holban — doi moldoveni — şi Gr. Alexandrescu; mai jos, pe aceiaşi paletă, sunt cinci artişti: pictorii Grigorescu, Mirea, Aman, Panaitescu (dela Iaşi) şi sculptorul Georgescu. Cei patru pictori sunt reprezentaţi fără trup, numai Georgescu trebuia să aibă trup, ca să i se vadă şorţul şi mânile în care ţine dalta şi ciocanul de lemn. Paleta pare că se razimă de piciorul lui S Iulian, în Ungurul din „Baronul ţiganilor" sub picioarele căruia Slavici, pe trup de curcan cu o singură pană ridicată în sus, are pe frunte pajura imperială austriacă; Alecsandri, în frac, răzimat cu mâna pe o liră, are la dreapta lui pe Ioan Creangă, din care însă Jikidi nu a isbutit să scoată un tip caracteristic. Un cap mare, cu barbă răsfirată, pe un corp în redingotă, este Hasdeu care, din tolba cu „Satire", scoate o săgeată pe care vrea să o arunce asupra avocaţilor, nume indicat pe însăşi săgeata, care mai are tovarăşe pe care e scris: doctori, popi. Din lumea scriitorilor mai găsim pe Maiorescu, Caragiale, Urechiă, Strob, Speranţă; din lumea teatrului avem pe Millo, Manolescu, Nottara, Manoleasa în fine defilează toată lumea care acum 35 de ani se manifesta în viaţa noastră românească.

Doi oameni cunoscuţi pe acea vreme lipsesc din colecţia lui Jikidi. Unul din cei doi, Emil Costinescu, ni dăm seama pentru ce lipseşte, dar nu pot bănui motivul pentru care „marele tribun al poporului", Fleva, nu-i în grupul politicianilor, alături cu Cogălniceanu, Ion Brătianu, Al. Marghiloman, reprezentat pe un cal de lemn, pe pieptul căruia e scris „Esterne", pe sub roţile căruia zboară, cu aripile întinse Nuşoreanu şi alţi patru „porumbei voiajori".

Tabloul acesta al lui Jikidi, e puţin cunoscut, dar o lucrare de valoare, va servi ca un document preţios pentru istoria vieţii noastre sociale din vremurile acelea.

Pe când lucra el la acest tablou, l-am văzut pe Jikidi pentru ultima dată, şi de atunci nu mai ştiu nimic din viaţa acestui prieten din copilărie, dispărut prea de vreme dintre noi.

ARTUR GOROVEI

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

Agârbiceanu I., Legea trupului (Roman) „ 100.—
Agârbiceanu I., Legea minţii, (Roman) „ 160.—
Demetrius V., Tinereţea Casandrei (Roman) „ 50.—
A. de Hertz, Omul de Zăpadă, Comedie în 3 acte „ 65.—
Plopşor N., Ceaúr, Poveşti olteneşti, „ 60.—
Mihăescu Gib., Pavilionul cu umbre, (Teatru) „ 50.—
Coman G., Prof., Gramatica limbei române „ 50.—
Pirandello Luigi, Omul, bestia şi virtutea, (Teatru), traducere de Petre I. Sturdza „ 35.—
Hausknecht Louis, Solidarismul sau doctrina solidarităţii sociale „ 60.—
Birnberg I., Vasilescu Notara şi Perieţeanu Gr., Pentru artă (pledoarii în procesul d-nei Maria Giurgea) „ 60.—
Birnberg I., Apărarea Generalului Văitoianu, (Pledoarie în procesul paşapoartelor) „ 60.—
Bainglass S. Dr., Telegrafia fără fir şi radiofonia pe înţeelsul tuturor cu 37 clişee „ 12.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere

Din literatura franceză

Grandmaison, Expédition française d'Espagne „ 78.—
Rageot, L'Homme Standard „ 78.—
Segond, L'Esthétique du sentiment „ 75.—
Eastman, Le science dela révolution „ 94.50
Prengowski, Un groupe particulier des maladies psychiatriques „ 100.—
Roya, Histoire de Mussolini „ 105.—
Ludwig, Guillaume II „ 126.—
Prengowski, Les maladies neurasthéniques „ 100.—
Mann, Mère Marie „ 105.—
Le Roy, L'exigence Idéaliste et le fait de l'évolution „ 105.—
Baudoin, Psychologie de la suggestion et de l'autosuggestion „ 270.—
Sturzo, l'Italie et le fascisme „ 135.—
Martinie, La sculpture „ 105.—
Ancel, Les Balkans face à l'Italie „ 57.—
Cazal, L'Inquisition en Italie et en France „ 135.—

Comenzile în provincie cu rambi urs.

Expediţie în provincie contra Ramburs

Cronica ştiinţifică

Inoculări împotriva bătrâneţii

Preoţii şi magii din antichitate, caşi alchimiştii din evul mediu, au visat să descopere *Elixirul tinereţii*. Omul nu se împacă nici astăzi cu gândul că în urma înfloririi tuturor forţelor şi talentelor sale urmează faza tristă a decăderii progresive, la al cărei capăt îl aşteaptă moartea.

Piatra filosofală care era să dea omului toate bunurile materiale prin transformarea metalelor sau mineralelor în aur, nu s'a bucurat de atâta atenţie câtă s'a îndreptat asupra Elixirului Tinereţii.

Când în secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, ştiinţele naturale au învins preocupările fanteziste, Elixirul Tinereţii şi Piatra Filosofală au fost azvârlite definitiv în fundul arhivei cercetărilor umane. Dar, de vre-o cinci decenii, problema Elixirului Tinereţii e din nou la ordinea zilei, deşi e tratată din alte puncte de vedere decât în trecut.

Un şir de savanţi, dela celebrul fiziolog francez Brown-Séquart (1817-1894), care cel dintâi a întrebuinţat extractul glandelor sexuale de secreţiune, şi până la Voronov şi Steinach, a căutat mijlocul de a întineri organismul uman prin acţiunea stimulatoare a acestor lichide secreţionale.

Astăzi savantul francez H. Busquet s'a apropiat de rezolvarea problemei, urmând o cale cu totul nouă.

H. Busquet pleacă dela ideia marelui biolog A. Carrel: sângele animalelor bătrâne conţine materii care lipsesc în sângele animalelor tinere. Aceste materii conţin „veninul bătrâneţii".

Şi deoarece un astfel de „venin al bătrâneţii" există, de ce să nu obţinem şi un antidot corespunzător — indiferent sub ce aspect: un ser, un vaccin, etc... în felul lichidelor întrebuinţate de bacteriologi în diferite boli infecţioase.

E o idee pe atât de genială, pe cât e de simplă.

H. Busquet urmează acuma cu experienţele inspirate de ideia lui Carrel, despre care a şi făcut un raport într'o şedinţă a „Societăţii de Biologie".

Pentru a obţinea serurile tămăduitoare, bacteriologii injectează în doze mici — microbii slăbiţi sau toxinele produse de aceşti microbi, în vinele unor animale. Atunci, în trupul acestora se produc *„anti-corpuri"*; adică, îmbolnăvirea acelor animale de o boală similară celei inoculate, dă naştere în sângele animalelor unor antidote care combat toxinele iniţiale sau distrug microbii iniţiali, — lucru dela care porneşte un savant luând „sângele stricat" al primului bolnav şi injectându-l unui animal sănătos.

Aceeiaşi metodă populară a aplicat-o şi H. Busquet pentru a obţinea „serul împotriva bătrâneţii".

Sursa iniţială a acestor „toxine", Busquet o găseşte în sângele taurilor bătrâni. Injecţiile cu acest ser făcute taurilor tineri, provoacă în sângele acestora o reacţiune care produce serul respectiv.

D-rul Busquet a încercat efectul acestui ser extras din sângele taurilor tineri, asupra cocoşilor bătrâni. A ales tocmai cocoşi, fiindcă, simptomele bătrâneţii lor sunt mai vizibile şi mai puternice decât la alte animale. Experimentatorul a crezut că şi efectul serului cel nou se va manifesta mai puternic la cocoşi; şi Busquet nu s'a înşelat.

La cocoşi, bătrâneţea se manifestă atât prin slăbirea generală, cât şi prin încetarea funcţiunilor sexuale; chiar „semnele sexuale secundare" degenerează la cocoşi foarte repede.

Astfel, ei nu mai cântă, nu se mai umflă în pene, pierd curajul şi nu mai atacă pe rivali; creasta devine palidă, spălăcită şi se micşorează.

Acestor cocoşi Busquet le-a injectat serul obţinut de la tauri. Efectul a întrecut toate aşteptările; în câteva zile numai, cocoşii se transformau cu totul: ţinuta şi puterea lor deveneau ca în prima tinereţă, creasta se umfla şi căpăta culoarea stacojie; începeau să cânte, să se bată cu alţi cocoşi şi să aibă aventuri amoroase ca în trecut.

Oricât de fantastică s'ar părea această transformare, nu se poate nega seriozitatea ideii de bază sau spiritul ştiinţific al experienţelor lui Busquet.

Savantul nu arată dacă a încercat serul şi asupra oamenilor. Totuşi, un colaborator al ziarului parizian „Le Journal" scrie că Busquet i-a dat să înţeleagă că a avut ocaziuni să-şi experimenteze serul şi asupra câtorva oameni. Discreţia pe care o poartă Busquet în această privinţă, arată că el e prudent şi modest, deci trebue crezut când mărturiseşte succesul obţinut asupra animalelor.

FILATELIA

La bursa filatelistă din Paris au apărut câteva noutăţi: Elveţia 10 c., verde-închis pe hârtie galbenă; după catalog preţul e pentru neştampilată 80 c.; Cehoslovacia 2.50 coroane, albastră, după catalog, neştampilată, e cotată cu 3 fr.; Tunisia 25 c., violetă, se vinde cu 40 c.

S'a urcat preţul: Tunisia 25 c., verde, din 1926, dela 40 c. neştamp. şi 15 c. ştamp., la 75 c. şi 20 c.

Presa filatelistă atrage atenţiunea colecţionarilor asupra mărcilor vechi elveţiene din 1854, evaluate în franci şi în rappeni. Aceste mărci au în ţesătura hârtiei, paralel cu baza, la mijlocul înălţimei, o „aţă" colorată trasă orizontal şi vizibilă pe partea de din dos. Culoarea acestei aţe e verde pentru mărcile de 2, 5, 10, 15, 20 şi 40 c., şi galbenă pentru marca de 1 fr.; totuşi uneori aceste mărci au acea aţă de culoare neagră, roşie sau albastră, fiind atunci foarte scumpe.

Trebue ştiut că deşi mai toate emisiunile de prin toate ţările se fabrică pe hârtie albă, se mai găsesc şi mărci din diferite ţări, imprimate pe hârtie colorată. Astfel, Austria, din 1921, de 3, 4, 5, 7 jum. şi 10 coroane, au fost tipărite pe hârtie gris. Franţa, din 1884, de 25 c. — pe hârtie roză, 75 c. — portocalie. Iar în ce priveşte mărcile coloniale franceze — sunt multe pe hârtie de culori foarte variate. Elveţia numără şi ea mai multe emisiuni „colorate"...

Adeverul Literar şi Artistic

PREŢUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . . Lei 300
„ „ „ 6 luni . . . . „ 150
„ „ „ 3 „ . . . . „ 75

în străinătate dublu

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 87

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Miniatură"

(inedită)

Negru (2 figuri)

Rd3, Pd2.

Alb (5 figuri)

Rh3, Dd1, Cd5, Né6, Pc3,

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 88

Din concursul nostru de probleme

Motto: «Ioniţă Săndulescu»

(inedită)

Negru (4 figuri).

Rc6, Tb5, Cd5, Na6.

Alb. (7 figuri)

Rf7, Db8, Tf2, şi g5, Cd3, Na4 şi c5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 89

Din concursul nostru de probleme

Motto: „Timeo ferentibus"

(inedită)

Negru: (8 figuri)

Rd4, Dc8, Tb5, Cb2 şi d1, Nb3, Pc3 şi d5.

Alb (7 figuri)

Rg1, Dc7, Té3, Cé1 şi g3,, Nd6 şi f7.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

SOLUŢII

No. 63 *(Gavrilov)* — Alb: Ra2, Df4, Tc1 şi f6, Cé5, Nc2 şi g7. Pb4 şi d3. Negru: Rc3, Dg2, Ta8, Nd5, Pa5, c4, c5, f2, g4 şi g5. Mat în 2 mutări. — 1. Cf3!! Spre a evita dualurile 1. Nb3+, Nd1+ sau Tb3 autorul a făcut următoarea schimbare: T alb din f6 la g7, N alb din g7 la h8, N negru din d5 la é6 şi a mai adăugat un C negru la f8.

No. 64 *(I. Leibovici)* — Alb: Ra6, Tb6 şi é6, Cb4, Ng8 şi h2 Negru: Ra1, Db1, Pa3— Mat în 2 mutări. — 1. Té1

No. 65 *(Loyd)*. — Alb: Rg1, Cc3 şi é3, Nd6, Pa6, b2, b4, d2 şi f3 Negru: Rd4, Nc6, Pa7, b5, b6, d3, f6, f7, g3 şi g7. Mat în 4 mutări. — 1. f3—f4, Nh1!! o apărare f. fină care împiedică continuarea Nf8 prin manevra subtilă g3—g2!!! căci la 3. N×g7 negru e pat!!! 2. b2—b3 cu ameninţarea Cf5 mat. 2... g7—g6; 3. Né7 şi 4. N×f6 mat.

STUDIUL No. 7 *(Kubbel)* — Alb: Rf7, Dh3, Pé2 Negru: Rf4, Da2, Pd3, d6, é6 şi h4 Alb joacă şi câştigă. 1. Df3+, Rg5 2. Dg2+ şi negru e mat la g6 sau pierde dama prin é2—é3+ sau é2—é4+. Dacă 1..., Ré5 2. Dé3+, Rf5 (la 2..., Rd5 3. D×é6+ şi câştigă dama) 3. Df2+, Ré5 (Ré4? 4. é2×d3+!) 4. Dh2+ şi oriunde pleacă regele, negru pierde dama prin é2—é3+, é2—é4+ sau é2×d3+.

CORESPONDENŢA

Focşani. — G. C. — Multe mulţumiri. Problema No. 2 se rezolvă şi prin 1. Cé5. Celelalte se vor publica.

Bivolari — Sub.-lt. P. L. — Se va publica.

P. I. NEGREANU
CAMIL SENECA

Hrăniţi copii cu alimentele lactate englezeşti

„ALLENBURYS"

Alimentul lactat englezesc „Allenburys" No. 1

Se întrebuinţează pentru hrănirea copilului în primele 3 luni. Proporţiunea de grăsimi şi de proteine sunt aceleaş ca şi la laptele matern. Conţine hydraţi de carbon sub formă de lactoză şi de malto—dextrină.

Nu conţine amidon, nici zahăr.

Alimentul lactat englezesc „Allenburys" No. 2

Se întrebuinţează pentru hrănirea copilului în lunile a 4-a. 5a. şi a 6a. Se aseamănă în compoziţie cu alimentul No. 1 însă este mai bogat în proteine, hydraţi de carbon şi săruri minerale. Hydraţii de carbon se găsesc sub formă de lactosă şi malto—dextrină.

Nu conţine amidon, nici zahăr.

Făina maltată englezească „Allenburys" No. 3

Se întrebninţează pentru hrănirea copiilor dela 6 luni în sus, precum şi pentru convalescenţi şi bătrânii. Este compus din făină de grâu şi de extras de malt. In cursul preparaţiunii, diastasele maltului transformă amidonul din grâu în malto-dextrină.

Acest aliment nu conţine dextrină pură.

Reprezentant şi depozitar S. N. IANCOVCI, Bucureşti, Str. Academiei 6
D-lor medici li se trimet la cerere mostre şi literatură ştiinţifică.

NERVII SE OBOSESC

în urma unei sforţări continue a muncii cerebrale; maşina umană e în plină producţie şi deci în plin consum. E nevoie s'o alimentezi căci altfel eşti expus să vezi cum diminuează forţele d-v. încetul cu încetul.

Trebuesc abandonate, excitantele şi alte medicamente vătămătoare cari nu fac altceva, decât să dea iluzia stimulentului pentru câteva ore. Recurgeţi la renumitue preparat natural şi cu experienţă de deceniu **Cacao Knorr** va fi regeneratorul organismului şi nervilor d-v. Consumaţia zilnică a acestui produs va fi fericirea d-v. fiind la adăpost de surmenaj, nervozitate anemie şi neurastenie

De vânzare la droguerii şi colonieal

Curiozităţi

550 de balene

Un vas norvegian, amenajat anume pentru vânătoare de balene, a sosit la Amsterdam, după ce timp de trei luni a reuşit să prindă în oceanul Antarctic un număr rotund şi exact de 550 de balene.

Vasul a câştigat din vânzarea produselor extrase din aceste balene, frumoasa sumă de 1.400.000 dolari.

Din carnea şi din oasele balenelor, vânătorii au luat numai părţile preţioase, lăsând restul hoiturilor pradă peştilor carnivori din acel ocean.

Faptul că un vas a reuşit în trei luni să prindă un atât de mare număr de balene, se explică uşor: pe deoparte, Oceanul Antarctic e vizitat foarte rar de vânători, din cauza lipsei de insule şi de porturi pentru refugiarea vaselor pe timpul furtunelor sau al gheţurilor plutitoare; iar pe de altă parte, balenele mărilor sudice nu sunt atât de mari ca acele din Oceanul Arctic.

Cea mai mică monedă americană

Europeanul îşi închipuie că Statele Unite sunt o ţară de miliarde de dolari şi de întreprinderi grandioase. Statisticele arată însă că acolo prosperează într'o desvoltare cu adevărat grandioasă nişte întreprinderi care se sprijină pe cea mai mică monedă care se află pe piaţă.

Există unii milionari americani care şi-au făcut averile din... cenţi (un cent valorează astăzi un leu şi jumătate).

Zilnic „Banca Federală de Rezervă" furnizează băncilor din New-York mai multe tone de cenţi pentru schimb. Această minusculă monedă poate forma o adevărată avere pentru cel ce ştie s'o întrebuinţeze cu abilitate.

Aştfel, în 1927 s'au scos din cântarele automate aşezate în colţurile de străzi, 500 milioane de cenţi; iar maşinile automate care „vindeau" bomboane şi „gumă de mestecat", au adus aproape **două miliarde de cenţi!...**

In total, pe teritoriul Statelor Unite circulă 4.721.289.900 cenţi. Cât de avantajoase sunt unele operaţiuni cu cenţi, se vede din faptul, că mai deunăzi, la Detroit, s'a vândut o întreprindere, care plasa pretutindeni aparate de cântărit, — cu frumoasa sumă de trei milioane de dolari!

Ceiace e foarte interesant, e că această „industrie" e bazată pe considerente psihologice, şi anume: aparatele-cântare care indică greutatea în mod foarte exact şi „vizibil", sunt sistematic evitate de femei; pe câtă vreme automatele noului sistem, aruncă foarte „discret" un bileţel cu cifre imprimate în clipa cântăririi. Doamnele sunt mulţumite de discreţia acestor maşini, care aduc antreprenorului un venit de opt ori mai mare decât celelalte.

Afaceri strălucite se fac cu distracţiile cinematografice din a 6-a „Avenue" a New-Yorkului, unde sunt concentrate cinematografele care reprezintă filme rulate cu mâna şi încasează câte un cent de fiecare spectator, pentru ca acesta să vadă: „Ce face o fată, când rămâne singură..."

Prinţii cinematografiei: Marcus, Loewe, Aasky-Goldwin etc., şi-au început cariera în această „Industrie de un cent" din a 6-a „Avenue". Primii spectatori apar aci dela ora opt dimineaţa şi se numără cu miile, chiar în zilele de lucru.

„Glozelienii" demascaţi

„Antiglozelienii" care au căutat să împiedice expertiza obiectelor găsite la „Glozel", anunţă acuma cu mare satisfacţie că, printr'o minuţioasă percheziţie, autorităţile au reuşit să descopere într'un loc ascuns, în vecinătatea muzeului lui Fradin, următoarele lucruri: 20 plăci perfect identice cu acele care se află în muzeu, însă neisprăvite, adică fără litere sau inscripţii; mai multe cărămizi sparte, deasemenea fără litere, şi o pilă pe care se mai găseşte praful produs de modelarea pietrelor şi a cărămizilor.

Aceste descoperiri aruncă destulă lumină asupra modului cum Fradin a ştiut să fabrice atâtea obiecte „preistorice" şi să inducă în eroare pe atâţia savanţi şi arheologi cu renume mondial. Dar s'a găsit la Fradin ceva şi mai interesant: nişte unelte de tăiat, lucrate din sticlă şi din porţelan.

Aceste instrumente, după părerea „Antiglozelienilor", au fost întrebuinţate de Fradin pentru a şterge de pe piesele lui „preistorice", urmele inevitabile prelucrării pietrelor şi ţiglelor cu ajutorul instrumentelor de metal.

Criminalitatea americană

Statisticile adunate de „Comisiunea Naţională Penală" a Statelor Unite, arată că justiţia şi autorităţile americane sunt din ce în ce mai insuficiente pentru combaterea criminalităţii. Poliţia n'are destule forţe intelectuale. Ea nu reuşeşte să aresteze decât un neînsemnat procent din totalul criminalilor. Examinându-se „inteligenţa" poliţiştilor americani din Cleveland-Ohio, s'a dovedit că nivelul cunoştinţelor la poliţişti e mult mai scăzut decât în armată.

Numai poliţia din New-York ştie să prindă pe criminali: aci procentul de asasini prinşi se ridică la 80 la sută. La Saint-Louis nu se arestează decât 16 la sută din asasini; la Kansas-City — 36 la sută şi la Baltimore — 66 la sută. In Anglia însă cifra corespunzătoare e de 82 la sută. Tâlharii şi spărgătorii stau la Cleveland ca în sânul lui Avram: numai 8 din 100 ajung pe mâna poliţiei. La Buffalo însă, tâlhăria e o profesiune pe cât de rentabilă pe atât de sigură: se prind numai 3 din 100 de bandiţi!

Comisiunea constată că sunt de vină procurorii care se bucură de o absolută independenţă şi sunt adesea iresponsabili. Justiţia Statelor Unite e extrem de descentralizată; sistemul eliberării pe cauţiune morală se practică pe scara cea mai întinsă.

CĂRŢI ŞI REVISTE

JACQUES CHARDONNE: Le Chant du Bienheureux

Acum şase ani Jacques Chardonne a scris o carte minunată : „L'epithalame". E un roman bun, cu o semnificaţie general omenească ; un fel de istorie a căsătoriei tip, cu toate gamele ; dela iubirea romantică, la stima conjugală, uniformă şi lipsită de elan. Erau în el mai mult decât câteva pagini în care fiecare cititor simţea jena unei indiscreţii intime.

„L'epithalame" are miezul profund al romanelor pe care le scriu dintr'o ciudată inspiraţie unii diletanţi. Asemenea romane poartă în ele substanţa vorbirii spuse de un om cumsecade, plin de sinceritate şi de nelinişte. Ele poartă de cele mai multe ori, foarte multă autobiografie. De-aceia poate în ele realitatea e mai substanţială, mai suggestivă, mai cu profund răsunet. Jacques Chardonne are chiar o activitate de diletant. Dela 1921 până acum nu a mai publicat nimic. Succesul binemeritat al primului volum nu l'a ameţit. El nu a continuat să rodească romane, cu sezonul sau cu anul. Jacques Chardonne are şi o modestie de diletant. Nefiind poate scriitor de meserie el nu şi-a angajat o orchestră ditirambică. Ea trebuia să cânte la intervale prea rari, şi întreţinerea „artiştilor" doboşari (agenţia „Les nouvelles literaires") nu putea corespunde serviciilor. Mi se pare chiar că nici capelmaistrul Lefèvre n'a lămurit opinia publică asupra interiorului lui Chardonne. Iar dacă Chardonne este scriitor de profesie, modestia lui impune un deosebit respect.

Apariţia acestui de al doilea volum „Le chant du bienheureux" a fost aşteptată cu încredere, aşa cum personal aştept continuarea lui Roger Martin du Gard.

Am deschis volumul cu o bucurie de copil care şi-a găsit o jucărie favorită şi nouă la care visa demult.

Dela primele fraze l-am regăsit pe Jacques Chardonne în stilul lui caracteristic : simplu, sobru, masiv, aproape dur. „Faptul" în stilul lui Chardonne apare cizelat cu preciziune.

Am mai regăsit o poignantă nelinişte sufletească impusă tuturor personagiilor lui.

Toţi trăesc alături de fericire, fără să se ştie sigur de ce. Motivele nu vin atât din afară, cât din imperceptibile disonanţe sufleteşti, mărite de ochiul bolnav al autosugestiei. Chiar cei mai puţin expuşi nefericirii, cum este Nicole, poartă în ei germenele unei desagregări sufleteşti, spectrul unei superstiţii sau al unei neîncrederi inexplicabile şi neprecise.

Apoi între personaje subsistă necontenit o stranie şi impresionantă neputinţă de a se înţelege, de a da un acord sufletesc, de a şti cel puţin să-şi spue aceasta, să-şi explice ce vor. Din această cauză pluteşte o suspiciune reciprocă, cu priviri furişe, cu tăceri care nu se termină, cu despărţiri violente dar fără cuvinte, cu închideri în sine ca într'un chinuitor refugiu.

Ceeace lipseşte în acest al doilea roman al lui Chardonne, este o temă nouă faţă de cea din „L'epithalame". Căci în definitiv romanul acesta e romanul lui Pierre, sau mai ales al căsniciei lui nefericite cu toate consecinţele, pe la sfârşit cam obscure.

Pierre se căsătoreşte cu Rose. Nu se credeau predestinaţi, dar erau siguri că se vor înţelege. Erau chiar în primele lor întrevederi fioruri care puteau fi confundate cu febra amorului. A fost încă o greşală de diagnostic. A fost şi mult calm burghez. Abia după ce s'au căsătorit şi după ce-au avut trei copii, Pierre a constatat că n'o iubeşte pe Rose. Şi când n'ai iubit niciodată şi deloc pe femeia cu care te-ai căsătorit, şi când nici nu ai ocazia să iubeşti pe alta, survine în căsătorie cu contactul ei de fiecare zi, o agasare iritantă, şi Pierre începe a o uri pe Rose.

Scene, izolare, gânduri, gânduri. Unde este eşirea ?!

Pierre pierde însă într'o afacere averea Rozei. Se vinde domeniul, se restrâng. Amândoi au sperat că sărăcia îi va apropia. Mai ales Rose care-l iubea, care suferea de indiferenţa şi ura lui, dar care avea mândria să o ascundă totdeauna. Pierre pleacă pentru a munci cu ideia de a câştiga ceeace pierduse din averea Rosei, pentru a restitui, pentru a se elibera. Şi reuşeşte să aibă o situaţie bună, dar să şi întâlnească o femeie pe care o iubeşte : o Româncă, Jeanne. Trăesc un an, în care timp Pierre nu se mai duce la casa lui. Dar revine totuşi odată ca pentru a manifesta intenţia despărţirii complecte. Rose înţelege, ştie. Vrea să-l reţie. Nu izbuteşte. Pierre are o asprime inflexibilă, cu tot chinul lui sufletesc. Şi-i foarte curios că nu-l aprobi în ceeace face, deşi îl aprobi în logica lui sufletească. Copiii îl primesc ca pe un strein. El îi găseşte schimbâţi. Pleacă pentru a trăi cu Jeanne. O telegramă îi anunţă moartea Rosei într'un accident. Accident sau sinucidere ? Pierre e chinuit ca de-un asasinat. Şi fericirea lui cu Jeanne e turburată de fantome. Fericirea lui este imposibilă. Pierre poartă în el enigma unei remuşcări ? Nu. A unei responsabilităţi. Jeanne bănueşte. Stă între ei o fantomă. „Leur existence est compliquée, haletante, incertaine, sans but". Şi asta în loc să stimuleze şi să ascută deprimă şi înstreinează.

Fiecare rămâne cu gândul lui pe care-l creşte ascuns ca pe-un copil o mamă care vrea să-şi ascundă sarcina. Ceeace ar vrea fiecare să spue, rămâne nespus.

Tot ce urmează apoi în roman are un înţeles obscur. Vrea să fie un simbol, care nu străbate, care rămâne în ceaţă, care-i nedeslegat cu însuşi titlul romanului.

Pierre e aspru şi nefericit până la sfârşit. Izolat, retras apoi din viaţă, urmărit parcă de umbra unui regret care şi acela a murit în el şi nu poate renaşte, lipsit de căldură.

Romanul acesta, rămâne astfel ca o operă nesfârşită, lipsită de o semnificaţie unitară.

Pierre a găsit o deslegare în munca pe care o depune în întreprinderile lui Nicole ? Preocuparea de fiecare ceas, istovirea aceia a tuturor sensibilităţilor înăbuşite subt necesităţile calculate ale vieţii ; acestea însamnă fericirea.

Cântecul fericitului e imnul pentru munca dezinteresată.

E o explicaţie pe care o dă Edmond Jaloux. E poate explicaţia cea adevărată care cuprinde intenţia autorului. Dar ea nu apare limpede din roman ; rămâne o şaradă ; şi conceptul acesta moral e contrazis de retragerea lui Pierre de îndată ce şi-a strâns sumele necesare care să-i asigure o viaţă fără muncă. Dacă Pierre şi-a găsit fericirea în muncă, şi dacă aceia ar fi fost fericire şi nu uitare sau adormire de sine, nu şi-ar fi întrerupt cântecul, nu ar fi lăsat totul cu toate insistenţele lui Nicole, şi nu s'ar fi dus să devie un contemplativ, adică un candidat la neurastenie.

Prin muncă poţi să scapi de nefericire, poţi să evadezi din propria d-tale personalitate, care te jenează, dar ea nu va însemna în fericire ceva pozitiv.

Romanul conţine însă o atitudine superioară şi sobră plină de un pesimism puternic prin resemnare şi omenesc. Compoziţia numai e lipsită de unitate, de închegare dramatică.

Este scris cu o remarcabilă putere de simţire şi cele mai multe pagini pot fi citite izolat ca nişte frumoase poeme a sbuciumului sufletesc şi a neliniştei sufleteşti creatoare.

Am închis acest roman cu aceiaş stimă pentru autor, şi'n gândul şi'n sufletul meu am simţit ceva amar, ca amărăciunea substanţială a unui vin bun şi vechi.

DEMOSTENE BOTEZ

JACOB VASSERMANN: Der Fall Maurizius
Fischer Verlag)*

Tânărul Etzel Andergast, deşi are abea 16 ani şi încă în liceu, e persecutat serios de tot de ideia dreptăţii şi a nedreptăţii. Printr'o întâmplare, el află despre un proces, „cazul Maurizius", care, pe vremuri, făcuse multă vâlvă, în care tatăl său, baronul Andergast, fusese procuror, şi care se sfârşise prin condamnarea acuzatului la închisoare pe viaţă. Maurizius fusese acuzat că şi-ar fi ucis nevasta.

Tatăl acuzatului, bătrânul Maurizius, nu mai are altă ţintă în viaţă decât să dovedească nevinovăţia sau, măcar să obţie graţierea fiului său. El convinge pe tânărul Etzel Andergast că cel care stă de 18 ani la închisoare e nevinovat. Şi liceanul fuge de acasă, pleacă la Berlin unde, după spusele bătrânului Maurizius, locuieşte principalul martor al acuzării, face cunoştinţă cu acel martor, Waremme, care şi-a schimbat numele în Warschauer; şi, după multe încercări zadarnice, reuşeşte să-l facă să recunoască sperjurul şi să-i povestească întâmplarea aşa cum se petrecuse cu adevărat; Maurizius era într'adevăr nevinovat.

Cu aceste noutăţi se întoarce triumfător acasă. Dar aci îl aşteaptă o deziluzie: Tatăl său, procurorul, impresionat de scrisoarea prin care Etzel îi spunea motivele fugei lui, revede actele procesului, se duce la închisoare unde are întrevederi lungi cu condamnatul Maurizius, şi se convinge în sfârşit şi el de nevinovăţia acestuia. In consecinţă obţine graţierea lui, căci ştie ce complicat şi lung ar fi un proces de reabilitare.

Astfel Etzel găseşte închise toate uşile în spre restabilirea adevărului adevărat. Iar Maurizius, liberat după 18 ani, nu întâlneşte decât deziluzii, se simte incapabil de a mai prinde gust de viaţă şi se sinucide.

După subiect s'ar putea crede că n'avem aface decât cu un roman de senzaţie. In realitate romanul are calităţi admirabile: Felul cum, încetul cu încetul, se reconstruieşte în faţa ochilor drama de acum 18 ani din conversaţii şi întâmplări actuale, descrierea în toate nuanţele suferinţii puşcăriaşului, şi atâtea altele.

Influenţa lui Dostoievski e evidentă; prin problemele morale care se întrezăresc necontenit în dosul faptelor, ca şi, mai ales, prin ritmul acţiunii:conversaţii lungi care complică într'una situaţia, introduc povestiri străine de subiect şi prezintă într'una cititorului aspecte sufleteşti noi şi neaşteptate.

I. D.

*) De vânzare la librăria Hasefer.

Pologne litteraire

La Varşovia apare de aproape doi ani „Pologne littéraire", revistă de propagandă culturală.

Tipărită în condiţiuni tehnice cu totul excepţionale, cu colaborarea celor mai de seamă scriitori, şi ilustrată cu reproduceri bune din operele artiştilor „Pologne littéraire" oglindeşte întreaga mişcare intelectuală şi artistică a Poloniei.

Ultimul număr aduce un interesant studiu al lui Zygmunt St. Klingsland asupra artei lui Kisling.

„Când eşti pătruns de bucuria de a trăi ca cea care-l face să vibreze pe Kisling — spune Klingsland — când ai impresionabilitatea lui sentimentală şi setea lui sensuală, sarcina de a disciplina sintetic raporturile pictorului cu realitatea, devine extrem de grea.

„Kisling relevă totuşi într'un chip pe cât de original pe atât de just : judecata lui sever constructivă e desenul — net, precis şi de o luciditate quasi-caligrafică; imaginaţia lui e culoarea — strălucitoare, savuroasă, netedă.

„Ce pictează ? Absolut tot ceiace-i poate sluji de pretext ca să-şi exprime dragostea de viaţă, de materie, de natura tradusă în forme plastice"...

Jean de Gourmont

Duminică 19 Februarie a. c. a murit la Paris Jean de Gourmont, în locuinţa ocupată multă vreme de fratele său şi care poartă la intrare o placardă cu aceste cuvinte : „Aci a locuit Rémy de Gourmont dela 1898 la 1915".

„Mercure de France", revista la care Jean de Gourmont a colaborat încă din 1903, dă câteva date bio şi bibliografice asupra sa.

Jean de Gourmont s'a născut în 1877 la Mesnil-Villeman (Manche). La moartea fratelui său, el a reluat la „Mercure de France" rubrica „Jurnalelor", sub aceiaş semnătură : R. De Bury. Ţinea, deasemeni, şi rubrica „Literatură" pentru partea contemporană.

Era un om de statură mică şi de-o sănătate foarte şubredă. Nu s'a putut vindeca complect de o gripă cu formă pulmonară de care fusese atins anul trecut. Cu toate acestea, nimic nu lăsa să se prevadă un sfârşit atât de brusc. Doamna Gourmont a stat de vorbă cu el cu câteva minute înainte de a muri; l-a lăsat singur în cabinetul de lucru vre-o zece minute, şi, când s'a înapoiat l-a găsit mort.

Jean de Gourmont avea un adevărat cult pentru memoria fratelui său, şi a creiat, împreună cu un grup de admiratori ai acestuia, un buletin intitulat „Imprimerie gourmontienne", care a tipărit numeroase texte inedite şi comentarii ale autorului „Sixtinei".

Arta lui Jean de Gourmont era cu totul personală ; influenţa fericită a fratelui său apărea numai în gustul foarte ascuţit pentru „disociaţia ideilor" şi într'o extremă libertate de spirit în critica moravurilor.

Din vasta operă a lui Jean de Gourmont, „Mercure de France" dă numai o sumară bibliografie, făgăduind pentru un număr viitor un studiu mai complect.

Iată lucrările sale de seamă : „Jean Moréas", „Henri de Régnier", „La Toison d'or", „Muses d'aujourdhui", „L'Art et la morale", „Alfred de Vigny", „Bibliographie des oeuvres de Rémy de Gourmont", „Souvenires sur Rémy", „L'Art d'aimer", etc., etc. — *b.*

Revizuirile d-lui E. Lovinescu

D. G. Ibrăileanu, vorbind despre „Greutăţile criticii estetice" în ultimul număr al „Vieţii Româneşti, spune printre altele că „Estetica, mai ales de-o bucată de vreme, şi mai ales la noi, se schimbă des de tot. Niciodată nu poţi fi sigur că estetica de eri este şi cea de azi. Stai veşnic cu inima sărită că poate s'a „perimat". Şi trebue să te revizueşti mereu. Aşa, ca să luăm o pildă — şi vom lua-o din critica estetică a d-lui Lovinescu, ca să nu se spue că luăm dela alţii mai puţin calificaţi spre a ne ilustra mai comod argumentarea — iată soarta d-lui Minulescu în critica estetică. Inainte de război, modernismul încă nu era la modă la gurile Dunărei, şi d. Lovinescu nu putea fi, deci, entuziamat de d. Minulescu. Il numea — cu multă eleganţă, dar îl numea — fumiste. După război, estetica schimbându-se, d. Lovinescu trebuind să accepte pe „fumiste", şi-a luat articolul ante-belic consacrat poetului simbolist, a păstrat anecdotele spirituale, dar le-a dat o altă concluzie estetică. Din prudenţă însă, d. Lovinescu a pus — subt articolul întors pe dos după război — data de 1908, când scrisese articolul primitiv. Lucru, oricum, destul de penibil pentru critica estetică, cu atât mai penibil cu cât articolul falş-datat „1908", conţine constatarea că vremea a dat dreptate d-lui Minulescu : că „Romanţele" sale au fost gustat „mai târziu". D. Lovinescu n'a băgat de seamă că în **1908**, la apariţia „Romanţelor pentru mai târziu" d-sa nu putea lua act de verdictul viitorimii, — ceiace a putut face abia acum, după război. Voind să corije trecutul imuabil, ceiace nu poate face nici Dumnezeu, d-sa n'a băgat de seamă că în... 1908 spune că „Romanţele" au triumfat în 1926. Când nu tânăr discipol al său i-a făcut observaţia timidă că în articolul după Anghel, „retipărit" în 1926, şi **datat 1908,** spune contrariul de ceiace spusese în 1908 (în articolul din 1908 spunea că este imposibil de deosebit partea fiecăruia în colaborarea Anghel-Iosif, iar acum în articolul chipurile **retipărit** şi deci datat tot 1908, spune că Iosif n'a contribuit mai cu nimic)—d. Lovinescu a răspuns că de-atunci şi-a schimbat opinia din cauza unor fapte date la iveală mai încoace. Aşadar, opinia de-acum, **din 1926,** întemeiată pe fapte aflate acum, d. Lovinescu o datează **1908,** pentruca cititorul să rămâe uimit de sagacitatea d-sale. (Bineînţeles că discipolul a băgat de seamă numai „revizuirea" articolului, dar nu şi jongleria cu datele — poate din cauză că aceste jonglerii sunt normale în critica estetică).

„Iată greutăţile de neînvins ale criticii estetice. Criticul citat mai sus, dacă n'ar fi fost estetic, poate că nu şi-ar fi datat „1908" opiniile din 1926".

Un scriitor care descrie viaţa şi care meditează asupra ei. Aceasta e caracteristica celui mai reprezentativ scriitor al Scandinaviei de astăzi, KNUT HAMSUN, poet, observator şi cugetător in acelaş timp. Imbinare fericită din care au izvorât atâtea capodopere de evocare vie a vieţii şi de cugetare profundă. Printre ele se numără şi

CAUCAZ

scriere care transportă pe cetitor în „ţara visurilor", în acea provincie minunată în care efortul civilizaţiei se ciocneşte cu viaţa primitivă şi cu fantasticul oriental. Lumea aceasta de feerie şi de tragică realitate, văzută de ochiul unui cugetător profund, este redată în pagini sugestive şi impresionante în ultima lucrare a marelui scriitor, tradusă în româneşte de d. Ion Pas şi publicată în No. 87 al BIBLIOTECII DIMINEAŢA. — Preţul 8 lei.

„ANCORA"
Emigratului 4

F. ADERCA
Cu Lei 200

Se poate avea dela Editură
şi dela toate Librăriile:

Idei şi Oameni
Moartea unei republici roşii
Omul descompus
Femeia cu carne albă

Cele mai caracteristice opere
ale cunoscutului prozator

„ANCORA"
Emigratului 4

Citiţi, azi
LECTURA No. 162:
Floarea literaturilor străine
ANDRÉ de LORDE
Isterica
Lei 5.— Scrierea complectă. La librari şi chioşcari.

Şcoala românească în Ardeal

In nici un domeniu public nu s'a putut face transformarea dela regimul maghiar la cel românesc atât de repede şi de radical ca în domeniul şcoalei. A fost de-ajuns să se înlocuiască corpul didactic maghiar şi să se elimine din programul de învăţământ studiul limbii maghiare, ca şcoala nouă din Ardeal să primească un caracter românesc.

Prăbuşirea monarhiei austro-ungare încă nu se săvârşise complect şi înfăptuirea României Mari era abia un deziderat politic, care mai avea multe greutăţi de învins, dar copiii din şcolile primare româneşti aruncară fără multe ezitări abecedarele ungureşti în foc. Lucrul acesta îl făceau din intuiţie proprie şi în mod spontan, fără a fi fost îndrumaţi de cineva spre aceasta. Şi precum filele abecedarelor ungureşti se prefăceau în scrum, aşa se topeau în creerii fragedelor fiinţe omeneşti cunoştinţele limbii maghiare. Faimoasa lege a contelui Apponyi, fostul ministru ungar al instrucţiunii publice, a fost ştearsă într'o clipită, cum ştergi cu buretele rândurile scrise cu cretă pe o tablă. Ardealul era răsbunat pentru crima antipedagogică şi antinaţională, ce se făcuse prin introducerea limbii maghiare în şcolile primare româneşti, răsbunat chiar prin nevinovatele fiinţe, cari au fost nevoite să suporte supliciile legii lui Apponyi.

Toate şcolile primare româneşti erau confesionale şi consistoarele celor două biserici, ortodoxă şi unită, făcuseră sforţări apreciabile pentru înzestrarea satelor cu puteri didactice suficiente şi bine pregătite. Un act de prevedere lăudabilă au făcut aceste consistoare şi după înfiinţarea Consiliului Dirigent, oprind pe toţi învăţătorii dela şcolile primare de-a-şi părăsi posturile şi de-a trece în serviciile administraţiei politice. In felul acesta şcoala primară a fost salvată.

Din rândurile acestor modeşti dascăli dela sate s'au recrutat mai târziu şi puterile didactice pentru şcolile primare din oraşe, preluate dela statul ungar şi transformate în şcoli primare de stat. Măsura consistoarelor bisericeşti s'a dovedit astfel foarte înţeleaptă, căci vechiul regat n'ar fi putut să vină în ajutor cu puteri didactice pentru învăţământul primar din Ardeal de cari se simţia şi mai mare lipsă dincoace de Carpaţi decât dincolo. Desvoltarea şcoalei primare româneşti de stat şi confesională, e asigurată, graţie şcolilor normale, care sunt foarte bine organizate în Ardeal.

Nu tot aşa de uşor de rezolvat a fost însă problema şcolilor secundare. In vechiul Ardeal Românii nu aveau decât trei licee: la Braşov, Blaj şi Năsăud, şi un gimnaziu la Beiuş. Afară de profesorii cari funcţionau la aceste instituţiuni abia mai aveam un număr foarte mic de profesori în învăţământul secundar al statului ungar. Lipsa aceasta de profesori secundari în care se găsea Ardealul la începutul regimului românesc a pus problema şcolilor secundare în toată gravitatea ei, cu atât mai mult, că trebuiau înlocuiţi profesorii maghiari dela numeroasele licee de stat, iar populaţia cerea înfiinţarea unor noui şcoli în regiunile unde nu erau licee de stat. Cererile acestea erau în parte exagerate şi nejustificate şi emanau din sentimentul egoist, caracteristic ţăranului, care nu se gândeşte decât la avantagiile sale proprii şi imediate.

Astfel au fost comune cu 5—6 mii de locuitori, cari pretindeau să li-se ridice licee, pentru ca copiii satului să-şi poată urma studiile secundare fără cheltuieli şi deplasări. Se'nţelege că autorităţile în drept n'au aprobat toate cererile de felul acesta, dar din interese politice s'au înfiinţat multe şcoli, mai cu seamă şcoli medii şi comerciale, cari nu aveau nici o justificare de existenţă, ceeace s'a dovedit îndată după trecerea primului avânt spre învăţătură a copiilor de ţărani. Inmulţirea aceasta neîntemeiată a şcolilor medii şi secundare a avut pe lângă partea ei bună şi părţile ei rele.

Partea bună a fost că a trezit ca printr'un curent electric dragostea faţă de şcoala românească a ţărănimii, care începuse să-şi trimită copiii la şcolile din oraş în aşa măsură cum nu se mai văzuse până atunci. Părţile rele au fost însă, că faţă de nevoile creiate prin marele număr al şcolilor, puterile didactice disponibile nu erau suficiente şi astfel a trebuit să se facă apel şi la forţe insuficient pregătite pentru cariera de profesor. La început insuficienţa aşa numiţilor „cursişti" nu s'a remarcat aşa tare, dar pe zi ce trecea neajunsurile se evidenţiau tot mai mult. Tot ca o consecinţă a numărului prea mare de şcoli trebue considerată proletarizarea elementului şcolar. De teamă ca şcoala să nu se despopuleze, mulţi directori erau prea indulgenţi şi treceau elevii dintr'o clasă într'alta fără a face o selecţionare mai severă. Acestor interese străine de menirea adevărată a şcolii se datoreşte în bună parte marele număr de proletari, cări vor inunda în viitorul apropiat viaţa noastră publică. Sunt sate, în care se găsesc azi zeci de băieţi cu câteva clase de liceu, cari în urma crizei economice ,de care sufere foarte mult populaţia rurală din Ardeal, nu-şi mai pot continua studiile, iar la coarnele plugului nu mai vor să se întoarcă. Drumul spre meserii şi comerţ, ce le-ar fi încă deschis, nu l-a îndrăgit poporul român nici acum, şi astfel tinerii aceştia sunt destinaţi să îngroaşe rândurile proletarilor dela oraşe.

Acestea sunt efectele neplăcute ale şcoalei româneşti din Ardeal, care în primul avânt al libertăţii politice şi dintr'un sentiment uşor de înţeles, dar greşit aplicat a deschis prea larg porţile sale. Lipsa de prevedere deoparte, interese de politică locală de altă parte, au nenorocit în felul aceste o mulţime de tineri, cari puteau deveni plugari vrednici, şi au ruinat materialiceşte mulţi părinţi ţărani, cari se legănau în visul frumos că treburile le vor merge tot ca în primii ani după războiu şi-şi vor putea vedea odraslele lor domni mari, deputaţi, prefecţi şi chiar miniştri. Dar ce nu vor fi visat ţăranii noştri, până când i-a trezit din vis cruda realitate că nici în România Mare nu umblă câinii cu colaci în coadă!?

Dar pe cât de dureroasă e această latură a şcoalei româneşti în Ardeal, pe atât de frumoasă şi înălţătoare e opera pozitivă, creiată în acest domeniu în prima decadă după unire. Tinerii, cari reuşesc să treacă cu bine liceul şi să ia bacalaureatul, sunt bine pregătiţi pentru viaţă. In trecut liceele ungureşti de stat nu ştiau să pregătească tineretul pentru viaţă, căci în ele se învăţa carte mai mult în mod mecanic. Educaţia sufletului nu se făcea aşa cum se face acum în liceele româneşti. E adevărat că în vremea aceea situaţia liceelor de stat în regiunile locuite de Români era curioasă. Profesorii, toţi unguri, câte unii aleşi pe sprânceană, iar elevii — aproape toţi români. Cum era să se formeze o legătură sufletească între profesori şi elevi, când sufletele lor erau aşa de deosebite şi aspiraţiunile în viaţă diametral opuse?

Judecând după rezultatele dela bacalaureat din ultimii ani s'ar putea crede, că din punct de vedere al cunoştinţelor pozitive elevii din licee n'ar fi suficient de bine pregătiţi. Practica vieţii ne arată însă, că notele dela examen nu sunt totdeauna în concordanţă cu cunoştinţele pozitive ale celor examinaţi. De multe ori elevi cu note excelente nu se relevă în viaţa practică, unde se cer şi alte calităţi afară de aceea a memorizării. Pentru aceea, întrucât putem să ne dăm seamă de valoarea reală a generaţiei de azi, care-şi face educaţia în şcoala românească din Ardeal, putem afirma că această generaţie e bine pregătită atât pentru viaţa socială cât şi pentru viaţa politico-naţională de stat.

ION BAILA

INSEMNĂRI

Incepători

„Universul Literar" a deschis în secţiunea poeziei o rubrică pentru „începători".

Am cetit şi bucăţile „scriitorilor consacraţi", şi bucăţile „începătorilor". N'am găsit nici o deosebire.

Să dăm un exemplu.

D. C. I. Şicloveanu spune:

Nu-s cântece ale durerii... Spre cer încăpător
Atâta suferinţă e din trup crescută?
Mâini veştede doar vă mângâe pale comori,
Dureri cufundate'n nemărginirea sigură, mută.
Strâns este vechiul verde amar...
...Vreau zale mai grea (!) pe răni cicatrizate...

iar d. Victor Stroe îi zice:

Şi stăm aşa — înfioraţi în sară
Şi aşteptăm ceva ce nu va fi
Iar gura-mi s'a lipit de gura ta
Şi pleoapele ascund suflete pustii.

Care-i „începătorul" şi care-i „scriitorul consacrat": d. Victor Stroe sau d. C. I. Şicloveanu?

Poeziile sunt deopotrivă de proaste.

Ar fi o singură distincţie: unul scrie de mai mult poezii proaste, iar altul... de mai puţin.

Dar revistele sunt registre cronologice ale poeziei proaste?

Alifie

Cetim într'o revistă săptămânală o poezie de d. V. Voiculescu, intitulată „Pe marea de Sargasse", din care reproducem o strofă:

Pe cer sleiţi şi negri nori groşi de alifie
Inchid un cerc de rană în geana depărtării
Impotmolit sta vasul cu suflet de stafie
In mare de sargasse pe apele uitării.

Lipsa de gust din această strofă nu se poate explica prin „estetica pură".

Trebue să recurgem, — cum ar spune directorul „Propileelor literare", — la fişa autorului.

E destul să cetim primul rând: V. Voiculescu, doctor în medicină...

E limpede deci... Cer bolnav... rană.... alifie! Să fim bucuroşi că d. dr. Voiculescu nu şi-a implântat clistirul în nouri.

Dar apropos de imagini de dispensar popular.

Am cetit odinioară o poezie marină, în care d. dr. Voiculescu spunea că „marea bate ţărmul peste ţurloae" — ca un medic care ar bate cu latul palmei pe un pacient peste genunchi... căutându-i reflexul.

D. dr. ar fi putut merge şi mai departe. D-sa ar fi putut compara gâlceava valurilor la mal — cu cearta pentru onorar între medic şi pacient.

Trebue să recunoaştem însă că contribuţia clinicii la poezie este meritorie prin îmbogăţirea materialului poetic şi prin lărgirea orizontului literaturii.

Omonimii

O polemcă s'a încins între d. C. Petrescu (Camil) şi C. Petrescu (Cezar) pe chestia numelui. De aici bine-înţeles, insulte.

Cu prilejul acestei polemici, d. Camil Petrescu spune în treacăt următoarele:

„Cetitorii care ştiu că trebue să dau în fiecare zi un articol la „Universul", să redactez „Universul Literar" şi termin în fiecare an o piesă (N'ar mai termina-o! *N. R.*) se vor fi întrebat desigur cum am timp pentru toate".

Noi credem că cetitorii nu's în curent cu lucrurile acestea. Nimeni nu s'a întrebat: cum îşi petrece vremea d. Camil Petrescu?

Vra-să-zică d. Camil Petrescu, după atâtea şi atâtea ocupaţii, mai are timp să-şi apere numele împotriva omonimilor. Nu era nevoe. In literatură, nimeni n'a făcut confuzie între cei doi Petrescu — şi pentru un motiv foarte simplu:

D. Cezar Petrescu, bun-rău, este în limitele literaturii... pe când d. Camil Petrescu este în afară de aceste limite, deşi d-sa „scrie în fiecare zi un articol la *Universul*"... deşi „redactează *Universul Literar*"... deşi „termină în fiecare an câte o piesă". Căci în literatură nu contează activitatea mânii, ci activitatea capului.

Agapă „literară"

Siguranţa Generală a Statului: director, sub-director, şefi de biurou, agenţi secreţi, etc. (Romulus Voinescu, N. Stan Emanuel, Gr. Ştefu, Z. Huzărescu, D. Vladimirescu, Eustaţiu Măciucescu, E. Cristescu şi Ion Foti care, nefiind scriitor... nu ştim bine în ce secţiune să-l categorisim),—prin urmare Siguranţa în păr a avut o agapă „literară" pentru sărbătorirea „Propileelor" d-lui Romulus Voinescu.

Nu pricepem de ce, când benchetueşte Siguranţa, se spune că are loc o agapă... literară.

Nu cumva când agenţii bat pe cei în deaproape cercetare—înseamnă a face... literatură.

Oricum, chiar înclinarea agenţilor secreţi faţă de cuvintele din domeniul cultural ne bucură. Poate procesele-verbale ale Siguranţei vor fi de acum mai cu îngrijire redactate.

Apoi poate Siguranţa, având revistă „literară", bând „literar", mâncând „literar", ducându-se—cum să spunem — şi la alte distracţi tot în mod „literar"... va ajunge cu timpul, cine ştie? să pună mâna şi pe-o carte bună.

Atunci oamenii nu vor mai fi torturaţi în beciurile Siguranţei, pe când directorul—cu ochii muiaţi de emoţie—ascultă ciripitul păsărelelor de pe balcon...

Atunci Siguranţa va avea mai multă imaginaţie, iar directorul ei nu va mai fi nevoit—pentru procurarea explozibilelor, necesare inscenărilor de atentate—să intre în consiliul de administraţie dela Budapesta al fabricei „Nitrogen" din Ardeal, ca preţ al prelungirii unui bilet de liberă petrecere în ţară. — *M. Sevastos.*

Ives Guyot

Yves Guyot, preşedintele societăţii economiştilor francezi şi fostul director al marelui cotidian „Le siècle", a murit.

Activitatea sa în domeniul economic, cât şi în cel politico-social a atras timp de peste cincizeci de ani atenţiunea celor ce se interesau de resorturile vieţii publice.

Guyot a fost şi literat. Intr'una din cărţile lui, „Nebunul", e vorba de un om sănătos internat ca nebun într'un sanatoriu.

Urmările tragice ale acestei internări samavolnice sunt descrise cu artă deosebită de Guyot.

Lucrarea care a făcut însă multă vâlvă şi a suscitat aprinse discuţii, a fost „Tirania socialistă".

Ultima carte a lui Guyot, „Cauzele şi urmările războiului", este o lucrare extrem de sugestivă, concepută într'un larg spirit obiectiv şi cu o profundă înţelegere a idealurilor vremii.

Yves Guyot, prin atitudinea sa făţişă şi categorică, s'a arătat până la sfârşitul vieţii un mare prieten al Românilor şi al năzuinţelor noastre.

Ernst-Robert Kurzius

„Restaurarea Inteligenţei" a apărut în acelaş timp în limba engleză, germană şi spaniolă, luând forma unei cărţi scrise de Kurzius şi îndreptate împotriva iraţionalismului modern atât de eftin şi de popular.

Kurzius vrea să creeze o nouă estetică, clasică la baza ei. Ideile lui se înrudesc cu ale lui André Gide şi sunt franceze prin excelenţă. Kurzius ia cel dintâi parte la „convorbirile" post-belice, e principalul propagandist al apropierii literare franco-germane.

Kurzius începuse înainte de război să disece opera lui Brunetière; în 1914 a publicat o carte despre „Conducătorii Franţei celei noui": Romain Rolland, Péguy, Gide şi Claudel. A avut îndrăzneala să editeze în cursul războiului o interesantă lucrare despre Barrès; după război — o carte despre Balzac şi încă una — despre literatura modernă franceză, în care locul principal e ocupat de Proust. O nouă interpretare a lui Claudel n'ar mai permite ca alături de el să mai figureze Romain Roland.

Cea mai bună şi bine gândită din toate aceste cărţi e cea care tratează despre Balzac. E o lucrare care a necesitat mai mulţi ani de muncă. Dar celebritatea lui Kurzius biruitoare în Franţa, în Germania şi în Europa chiar, nu se bazează nici pe această carte, ci se datoreşte activităţii sale permanente în ce priveşte interpretarea culturii şi a literaturii franceze — din punctul de vedere al intereselor culturale ale Germaniei.

Nu există în Franţa nimeni care să cunoască atât de bine Germania şi să ştie să scrie despre ea, cât cunoaşte Kurzius Franţa şi cât de competent apare el când analizează subiectele franceze. Această situaţie de fapt e suficientă pentru a-i aduce gloria şi recunoştinţa contimporanilor, fiindcă, pentru existenţa spirituală şi morală a Europei întregi, nu se poate închipui nimic mai important decât înţelegerea mutuală dintre Francezi şi Germani.

O scrisoarre a lui Nietzsche

In revista lunară „Annales" din Elveţia, s'a publicat o scrisoare trimisă de Friedrich Nietzsche — Matildei Trampedach, datată 11 Aprilie 1876. Scrisoarea are următorul cuprins:

‚Apelaţi, aşadar, la tot curajul inimii Dvs. pentru ca să nu vă speriaţi de o întrebare: — vroiţi să-mi deveniţi soţie? Vă iubesc, şi mi se pare că sunteţi a mea, a mea... mea"...

Matilde Trampedach n'a răspuns nimic la scrisoarea celebrului filosof.

André Gide la Berlin

Un redactor al „Lumii Literare" din Berlin („Literarische Welt") a vizitat pe André Gide şi-şi publică impresiile. Celebrul scriitor francez a venit în Germania pentru prima oară după războiul european. S'a hotărât ca el să ţină la Berlin o conferinţă literară, după cum obişnuia să facă la Weimar înainte de războiu (vezi volumul „Pretextes"). Nu trebue să uităm că faima lui Gide e foarte mare în Germania. Aproape toate operele sale au fost traduse în limba germană de traducători de talia lui Rudolf Kassner şi Franz Blei. Cele mai de seamă cercuri literare din Germania înclină să socotească pe Gide — cel mai mare scriitor contimporan din Europa.

Tendinţele de amiciţie culturală şi literară între Franţa şi Germania sunt astăzi din ce în ce mai puternice. Venirea lui Gide la Berlin ia însemnătatea unui eveniment destul de serios.

Totuşi, Gide nu s'a arătat convorbitorului său german printr'o latură nouă surprinzătoare. El insistă asupra subiectelor şi ideilor lui vechi şi cunoscute: declară că continuă să reia în literatură vechea polemică cu Barrès asupra înrădăcinării talentului în solul real al oricărei ţări, Apoi vorbind despre interesele lui de naturalist şi despre predilecţiile sale, Gide s'a oprit la constatarea că criticii refuză categoric să vadă în ele o unitate de concepţie. La acestea, Gide răspunde că moartea lui va arăta, desigur, care este unitatea creaţiunilor sale; el însă, deocamdată, fiind în viaţă, nu se îngrijeşte de această unitate, ci năzueşte spre varietate...

In convorbirea cu redactorul german, Gide a exprimat o idee oarecum nouă, deşi nu tocmai surprinzătoare, pentru cei ce îi cunosc gândirea:

Noi nu dăm un nume decât lucrurile pe care le părăsim.

Cu alte cuvinte, atâta vreme cât o simţire, sau un complex de simţiri, ne stăpâneşte, noi nu putem să-i definim numele. Numai atunci când ne eliberăm de sub puterea ei, îi cunoaştem distinct trăsăturile exterioare şi-i pătrundem structura lăuntrică; deci îi putem atribui, acorda un nume numai după această cunoaştere şi pătrundere.

Iată o nouă observaţiune care încă odată apropie pe Gide de „Casta" moraliştilor francezi: La Rochefoucauld, Vauvenargues, Joubert — din istoria literaturii franceze, tendenţioase în acest sens.

Muzica românească la Paris

Nu e mirare că literatura noastră e mai puţin cunoscută în Europa decât muzica, deşi literatura românească posedă mai multe capodopere decât muzica românească. La Paris suntem cunoscuţi în amănunte. Iată ce scrie Robert Brussel într'unul din foiletoanele sale muzicale din „Le Figaro":

„Avem în mijlocul nostru unul din cele mai bune coruri româneşti, **Cântarea României,** reputată pentru perfecţia cu care execută cântecele populare şi bucăţile de muzică religioasă. Cântăreţii sunt remarcabili. Vocea tenorilor are o frăgezime deosebită; başii au mult din „mordantul" şi frumoasa amploare a başilor ruşi; sopranii şi altiştii au o catifelare delicioasă. Şeful d. Marcel Botez, stăpâneşte la perfecţie corul şi obţine nuanţele cele mai fine. In program au figurat: **Busslied** de Beethoven şi finalul admirabil al **Patimei** de Schütz; câteva bucăţi religioase româneşti: un **hotet** de Teodorescu, ale cărui şapte variaţii de invenţie ingenioasă dovedesc un muzicant plin de resurse. **Concertul religios** de Muzicescu care cuprinde în **Adagio**, tezaure de simplă şi adâncă expresie muzicală; mişcătorul **Kozak** de Monionsko (?) şi mai cu seamnă **cântecele populare,** aranjate cu o artă savantă şi delicată; am reţinut cele de Jora, fermecătoare, cele de Movilă, pasionate şi mlădioase şi irezistibilul **Dans al popei** de Muzicescu. Ne pare rău că n'am aflat în program pe niciunul din muzicanţii români pe care-i cunoaştem, pe care-i iubim, şi care şi-au câştigat la noi cetăţenia artistică: Kiriac, Enescu, Golestan, Mihalovici, Filip Lazar. Ne pare rău cu deosebire că n'am găsit pe Kiriac, care a murit de curând, şi a cărui amintire ar fi putut fi astfel cinstită. Dorim scriitorilor români acelaş succes, cât de curând, fie şi jumătate din succesul colegilor muzicanţi!

André de Lorde

Scriitorul acesta care a cunoscut succese puţin obişnuite, — poreclit de academicianul Sorel: „Omul care-ţi dă fiori", iar de alţi critici: „Prinţul Groazei", — e un chinuitor nemilos al cititorilor săi. Dar aceştia, lucru ciudat! — întocmai ca femeile acelea cărora le place să fie bătute, — cer mereu d-lui de Lorde biciuirea nervilor lor prin noui grozăvii chinuitoare. Căci d-l de Lorde, — după vorba altui critic ilustru, — „nu s'a mulţumit să umble pe căi bătute, ci a găsit o formulă foarte originală şi foarte puternică, o formulă de acele cum nu se aduc — mai ales în materie de teatru — decât două, trei pe secol". El, într'adevăr, este maestrul şi şeful unei şcoale literare şi creatorul unui gen: „Teatrul Groazei", iar numeroasele lui piese, — peste o sută cincizeci — jucate la teatrele Antoine, Odéon, Sarah Bernhardt, Gymnase, şi mai ales Grand-Guignol, — au ajuns celebre, traduse şi jucate în toate limbile şi transpuse în cinema. E destul să cităm dramele: „La telefon" şi „Sistemul d-rului Goudron", sau „Experienţa oribilă", care au cunoscut mai multe mii de reprezentaţii în Franta şi străinătate.

Dar tot aşa de sguduitor e acest nou Hoffmann sau Poë în roman şi nuvelă.

André de Lorde s'a născut în 1871; e nepot al ilustrului actor Mounet-Sully, — e licenţiat în drept, a fost câtva timp avocat, secretar la Ministerul de finanţe şi acum e bibliotecar. De tânăr a ajuns celebru; e decorat pentru merite literare.

El e dramatizatorul romanului: „Păţania preotului Pellegrin", piesă care s'a jucat şi la noi.

Calităţile lui principale: imaginaţia, originalitatea, emotivitatea sugestivă, sobrietatea elocventă. Purtându-ne rând pe rând pe la nebuni, pela criminali, pela istericii vitiilor, pela maniaci şi prin imperiul nocturn al spectrelor, — a creat voluptatea spaimei.

Numărul din urmă al „LECTURII" ne aduce sub titlul: „ISTERICA" una din puternicele lui nuvele, în care obsesiunea, crima, hipnotismul joacă un rol impresionant.

MĂRUNTE

— Premiul Jean Moréas a fost decernat, pentru prima oară, poetului Guy-Charles Cros, fiul poetului Charles Cros. Din 1908 Guy-Charles Cros a publicat patru volume de versuri: „Seara şi Tăcerea", „Sărbătorile zilnice", „Intoarcerea flăcărilor", iar anul trecut: „Cu vorbe".

— La Nîmes s'a instituit un comitet pentru ridicarea unui monument poetului Batisto Bonnet.

— In Germania s'a sărbătorit a şaizecea aniversare a lui Alfred Kerr.

— Marele premiu de literatură flamandă a fost acordat anul acesta scriitorului M. Streuwels, pentru romanul: „Gens de Travail".

— Un grup de Norvegieni a creat un premiu anual de zece mii de franci, „Premiul Vikingilor", destinat să recompenseze o operă care va cânta rasa şi patria Vikingilor. Va fi decernat la 17 Mai, ziua sărbătorii norvegiene.

— Jubileul literar de 35 ani al lui Maxim Gorki va fi sărbătorit la Moscova cu un mare fast. Un manifest emis de comitetul jubilar invită populaţia S. S. S. R. să ia parte „la cinstirea scriitorului legat pentru totdeauna de Revoluţie". După şeapte ani de lipsă din Moscova. Gorki e aşteptat acolo în Aprilie a. c.

— Elvira Popescu şi Louis Verneuil vor interpreta rolurile principale din noua piesă „Amantul Doamnei Vidale" care se repetă la „Théâtre de Paris".

— După ultimele statistici, la Paris sunt 550 de teatre mari şi mici, varieteuri, music-hall-uri şi cinematografe, la care se adaugă 453 dancinguri...

— In curând va apărea în editura „Cultura Românească" volumul d-lui Romulus Cioflec: „Pe urmele Basarabiei" (Note şi impresii din revoluţia rusească).

— Teatrul Nostru reprezintă în fiecare seară cu mare succes, comedia „Moritz al II-lea" de Impekowen şi Mathern.

BIBLIOGRAFIE

Mihail Sadoveanu: „Hanu Ancuţei", Ediţia I, Edit. „Cartea Românească", Preţul 75 lei.

P. Dulfu: „Faptă şi răsplată" (Poveşti şi pentru copii şi pentru popor. — Scriere premiată de „Cartea Românească", Ed. III), Edit. „Cartea Românească", Preţul 25 lei.

Dr. Ioan B. Nicolau: „Blenoragia", Bibl. „Cunoştinţe folositoare", Edit. „Cartea Românească", Preţul 5 lei.

Dim. Bejenariu: „Practica agricolă", Bibl. „Cunoştinţe folositoare", Edit. „Cartea Românească", Preţul 5 lei.

G. Zane: „Un economist român necunoscut".

Barbu Lăzăreanu: „Ursitul fetelor şi al vădanelor", Edit. „Ancora", Bucureşti, Lei 80.

Zeilor li-i sete

Jupiter. — Vii după o provizie de săgeţi?
Cupidon. — Nu... După cartuşe de 6 milimetri.
(Le Journal)

Chestia Zilei

— Drăguţă, citeşte-mi, te rog... crima de azi.
(L'Oeuvre)

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

CLIŞEE
liniare
autotipii
trichromii
DESENE ARTISTICE
RECLAME DE ORICE FEL
EXECUTĂ IREPROŞABIL
ZINCOGRAFIA
ADEVERUL
ADMINISTRAŢIA · STR. SĂRINDAR 7-9-11

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 381

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 25 Martie 1928

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

OLANDA

Este cu desăvârşire oprită traducerea acestui capitol în orice limbă europeană.

XVI

Decând au început a se ivi zori în Europa septentrională, prin câte a trebuit să treacă poporul acesta, ca să ajungă unde este ! Prin întunericul câtor suferinţi crude, prin spinii câtor dezamăgiri ascuţite... Ţara era o pustie de păduri şi mlaştini, raiu spăimântător al dihăniilor. Era mormânt viu şi umed al balaurilor şi zmeilor din străfunde epoci geologice, a căror amintire ştearsă o păstrează basmele popoarelor... In acest loc de amurg apocaliptic, a apărut deodată un popor hirsut, bătut, alungat şi înfricoşat de ginţi mai numeroase. S'a aşezat în durere şi ticăloşie, împrietenindu-se încet-încet cu marea şi cu celelalte stihii şi luptând în acelaş timp necontenit cu ele. S'a găsit în propria lui suferinţă izvorul prosperităţii — urmând un calvar lung şi cotit de zeci de secole.

Civilizaţia olandezilor a ieşit din disciplina durerii.

Astăzi umblu cu uimire şi mirare prin grădina lor. Mai mult decât au realizat ei aici, nu poate realiza minte omenească şi braţ omenesc în dezvoltarea de astăzi a speciei. O ! admir fără îndoială Olanda. Nu pentru frumuseţea ei, care-i mică şi artificială, — ci pentru seriozitate şi civilizaţie, pentru cultura şi nobleţea ei artistică, pentru munca fără odihnă — pusă cu atâta curaj în faţa lui Dumnezeu ş'a elementelor ostile.

Alte neamuri s'au supus urgiilor, au plecat fruntea în furtună aşteptând înseninările şi cântându-şi jalea, — aceştia au scos de sub unda amară a oceanului o ţară, ş'o păstrează luptând cu îndârjire ,fără perspectivă de odihnă până la sfârşit.

* * *

O admir şi mă pregătesc de plecare. Căci, la Carpaţi şi la Dunăre, natura e în toată splendoarea ei primitivă, de o înfricoşată frumuseţă, pe care artiştii Nordului au visat-o numai ş'au încercat s'o fixeze în colori. Lumina din peisagiile artiştilor flamanzi nu se găseşte aici. E la sud. Intr'acolo mă orientează fiecare celulă a fiinţei mele : spre codrii de brad, spre munţii poetici, spre apele viforoase, spre peşterile tainice ale zânelor, spre valea Dunării, spre misterioasa Deltă, spre limanul Nistrului, de unde într'o parte curge aria Mării până la streaşina cerului şi de alta se prevăd, într'o ceaţă a unor profunde depărtări, munţii încă nestricaţi de maşinism şi civilizaţie.

Acolo-i tot ce-a murit din mine şi din cei dinaintea mea. Mă voiu amesteca şi eu, caşi ei, frunzelor căzute, căci fiecare neam avându-şi pecetea şi blăstămul mă simt şi eu caşi alţii, înrădăcinat ca un arbor din acele păduri care încă durează.

Unele neamuri sunt nestatornice ca năsipurile. Altele se înfrăţesc cu marea. Destinul neamului în care mă aflu are o traiectorie proprie. Misterul lui, zăcând latent în tot ceiace iubesc acolo unde mă întorc, se pregăteşte dedemult şi dedeparte.

De aceia mă pregătesc cu bucurie să mă întorc spre codri, munţi şi ape, — într'o ţară încă aproape de barbarie şi primitivitate.

* * *

O frază lirică nu rămâne totuşi decât o frază lirică. Pentrucă, obişnuit, nu trăiesc în singurătăţi poetice, ci în societate. Şi rânduirile sociale ca şi rânduiala civilizaţiei, în părţile acestea puţin poetice ale Apusului, sunt aşa de sus, raportate la noi,—încât mai aproape suntem de regii barbari ai strămoşilor celor vechi, Tracii, decât de zborul lui Lindbergh. Ne mângâiem unii—puţini—că trăim în timpul nostru ; e destul însă să privim în juru-ne şi să vedem, — ca să ne apară realitatea, cu ignoranţă, incurie, sălbătăcie şi sărăcie, într'o splendidă ţară cu bogăţii naturale.

* *

Unii dintre cei puţini avem în minte o imagine fericită şi paradisiacă a României viitoare. O ţară ca o grădină. O visăm şi-i cumpănim realizarea în toate planurile noastre. Căutăm soluţiile care ne-ar putea îndruma într'acolo.

Nu ştiu dacă mai poate fi o îndoială. Elementul culturii este principala forţă care ne va îndruma spre limanul nostru. Cultura va ameliora omul, va ridica valorile sufleteşti şi va forma o colectivitate mai harnică, mai conştientă şi deci mai puternică.

Cum vom ajunge, din punct de vedere practic, la soluţiile cele mai bune pentru a avea realizări fericite în toate domeniile ?

Iată o taină a viitorului.

Soluţiile geometrice, statistice şi cărturăreşti în genere, ne pun în faţă exemple dela alte popoare : cooperaţia în Danemarca, maşinismul uman în America, forţa mixtă a culturii multiple şi a industriei în Franţa. Dar tocmai varietatea soluţiilor, oglindite în stări de lucruri diferite, după popoarele la care ne raportăm, dovedeşte că nu putem de mai nainte categorisi, într'o formulă şi într'o cutiuţă cu etichetă, România. Ne vom dezvolta potrivit sufletului şi aptitudinilor noastre. Vom găsi calea cea mai bună punând în valoare forţa noastră etnică într'un chip original. Vom fi România, — România viitoare, — aşa cum Olanda este Olanda şi Franţa este Franţa.

Primind tot ce-i patrimoniu comun de civilizaţie, va înflori cândva într'o cultură proprie şi ţara spre care mă întorc.

* * *

Mă întorc cu plăcere. Şi zâmbesc, — căci îmi apar deodată fiinţi şi locuri dragi. Apoi, călătorind cu mult mai repede decât cu trenul, văd tristeţea satelor risipite în câmpii şi văi de ape, — evocând milenii neguroase. Deasupra lor încă nu pluteşte Dumnezeul inimii ş'al spiritului. Şi'n păduri bat topoare neinteligente; — şi apele sunt puhoaie distrugătoare ori bălţi pestilenţiale ; şi bobul aruncat de un vânt preistoric aşteaptă dela un bătrân cu barbă albă deasupra nourilor, ploaie şi roadă. Iar în târguri au fost tocmiţi curăţitori şi agenţi sanitari corbii şi ciorile pustiului. Şi oameni în haină europeană vorbesc despre toate lucrurile din lumea asta, plănuind, rânduind, dezbătând, legiferând, — după aceia ospătează şi se culcă, zâmbind fericiţi. Toţi vorbesc ; — pecând aici în Olanda toţi tac, ca să s'audă zvonul etern al mării.

Ocolesc târgurile şi corbii şi-mi caut prietenii, poposiţi într'o margine de dumbravă. Stau luminaţi de soarele oblic, în singurătate, cu puştile alături. Zâmbesc privind zarea şi ascultând freamătul pământului, al ierburilor ş'al frunzarelor. Căci ei intră în împărăţia asta, în ţara de dincolo de negură, ca să respire alt aer decât în cetăţile unde oamenii vorbesc zădarnic. Vin nu atât pentru a urmări dihănii cu păr şi pene, !— cât ca să se apropie de strămoşi. Mă aşez lângă ei şi vorbim domol despre lucruri trecute şi frumoase. Apoi rămânem cu feţele spre cerul albastru, tăcând, visând şi cugetând nehotărât la viitor. Căci abisul nu ne stă în preajmă, toate sunt încă bune şi fericite în juru-ne, şi putem vorbi în van şi visa, — ceiace n'au putut face niciodată, nici într'o clipă a veacurilor lor, aceşti năcăjiţi şi nefericiţi Olandeji.

MIHAIL SADOVEANU

— SFÂRŞIT —

Gânduri

Priveşte şirul ne'ntrerupt al secolelor trecute. Ca'ntr'o oglindă mişcătoare vei vedea imaginea profetică a timpurilor ce vor veni.

Lucreţiu

Un geometru, întrebat de ce dansatoarele au mai mult succes decât actriţele, a răspuns: „E o consecinţă naturală a legilor mişcării".

Ossip-Lourié.

Dragostea face să treacă timpul; timpul face să treacă dragostea.

Femeia şi stofele nu se aleg la lumânare.

Nu-i nimic mai greu de cunoscut decât un pepene bun şi o femee detreabă.

In orice dorinţă există un fel de curiozitate estetică şi filosofică pe care nu o putem îndestula cu trecutul. Noutatea, această floare a lucrurilor, nu poate fi de două ori culeasă pe aceiaşi ramură.

Gayau

Fr. Şirato — **Turc**

Maxima Virtus

de BRATESCU-VOINEŞTI

Dintre toate însuşirile ce se cer unul om politic, una este mai însemnată decât toate, una pe care o întâlneşti numai la oameni cu totul superiori.

Celelalte însuşiri ca bunioară: competinţă, — prevedere, — spirit de ansamblu, ca să nu iei azi o măsură, care s'ar bate în cap cu alta luată eri, — subordonarea intereselor tale şi ale partidului intereselor superioare ale Statului, — astea le au toţi bărbaţii politici;—mai ales la noi.

Dar e, cum spusei, o însuşire care le covârşeşte pe toate, anume aceea de a te putea adapta, de a te putea conforma cu uşurinţă şi cu repeziciune nouilor împrejurări, care pot să se ivească. Am auzit adeseori, cu mirare, aducându-se unora dintre oamenii politici, învinuirea că nu sunt statornici în părerile şi atitudinile lor.

Eu asta n'o înţeleg. Dimpotrivă, eu găsesc că putinţa de a-ţi schimba complect părerile şi credinţele după împrejurări e o mare însuşire.

Un singur om am cunoscut eu, care în privinţa asta, era neîntrecut. Pe, — Dumnezeu să-l ierte ! — nenea Leon Căliman. Zic „nenea", fiindcă aşa îi ziceam şi pe când trăia, căci eram buni prieteni, dar fiindcă era cu câtiva ani mai mare ca mine, el îmi zicea pe nume; iar eu îi ziceam nene Leon.

Am să vă povestesc ce mi s'a întâmplat mie, personal, cu dânsul, ca să vedeţi ce extraordinar om politic era.

Isbucnise războiul mondial şi, după cum ştiţi, — ca pretutindeni, în ţările, care n'apucaseră să intre dela început în războiu, — s'a împărţit şi la noi lumea în două tabere: unii care cereau să mergem cu nemţii, alţii cu francezii.

Eu, după cum poate v'aduceţi aminte, ţineam cu francezii; şi am început să scriu prin gazete, cerând intrarea în războiu.

Nu doară că aveam vre-o vrăjmăşie contra nemţilor. Ferească Dumnezeu ! Dimpotrivă, în copilăria mea fusesem crescut de o nemţoaică. Vorbeam mai bine nemţeşte decât româneşte. Din pricina asta, când m'au dat părinţii la şcoală, mă porecliseră băeţii: neamţul. Mai târziu după luarea bacalaureatului, am stat în gazdă, aici, în Bucureşti, într'o familie de nemţi. Prin această familie făcusem cunoştinţă cu alţi nemţi, cu care mă duceam la *Turnverein*, la *Kegelclub*, la vânătoare şi la excursii prin prejurul Bucureştiului. Patriarhalitatea moravurilor lor, dragostea lor—de muzică, de flori, de natură,—împrejurarea că în cercurile lor nu se vorbea de loc de politică, glumele lor de un haz gras şi sănătos, lipsit de obscenităţi—şi în sfârşit drăgălăşia unora din domnişoarele acelui cerc, — îmi lăsaseră o amintire, la care şi acuma mă gândesc cu drag.

Cu toată robia fraţilor noştri de peste munţi, nici pe unguri nu-i uram, pentru că se întâmplase în familia noastră un lucru, care mă împiedica să-i urăsc.

Avusesem o băcătărească, care a slujit peste patruzeci de ani în casa noastră. Era unguroaică, — nu transilvăneancă, — unguroaică sadea. Ei bine, unguroaica asta, când a murit mama, a zis că ea la altă stăpână nu vrea să mai slujească şi s'a spânzurat.

O să ziceţi: Ce-are aface spânzurarea unei bucătărese cu desrobirea fraţilor şi cu idealul de întregirea neamului ? Ei ! uite, are aface. Cel puţin pentru mine. Eu nu simţeam, cum nu simt nici azi, nici un fel de ură impotriva ungurilor. Cu toate astea, scriam la gazetă şi ceream intrarea în război împotriva lor şi a nemţilor. De ce? Pentrucă încredinţat că războiul e cea mai grozavă ticăloşie, cea mai odioasă rătăcire a omenirii, socoteam, — naiv cum eram pe atunci, — că înfrângerea celor mai bine pregătiţi de război, dovedind în chip definitiv zădărnicia înarmărilor, va vindeca pentru totdeauna popoarele de nebunia războaelor.

Iaca de ce scriam la gazete.

— Toate bune, dar unde e nenea Leon ? — o să întrebaţi dumneavoastră.

Nenea Leon e ministru şi, în această calitate, mă pomenesc că mă chiamă într'o zi la minister. Mă duc, mă anunţ şi intru. Cum dă cu ochii de mine, face un semn funcţionarului, care-i prezenta nişte hârtii la iscălit, şi de îndată ce acesta ese, tabără pe mine:

— Bine, mă băete de ce nu te astâmperi ? De ce scrii la gazete ? De ce te amesteci la lucruri la care nu te pricepi ? Că tu nu te pricepi la politică, cum nu mă pricep eu la cizmărie. Vezi-ţi, mă creştine, de literatura ta, — şi lasă-ne în pace. O să mă înveţi tu pe mine, o să înveţi tu pe Brătianu, politică ? Nu vezi că eşti caraghios ? In loc să fii de partea noastră, de partea oamenilor cu scaun la cap, te iei după nebuni şi-i dai zor cu intrarea în acţiune, într'o direcţie care...

— Nene Leon, — încercaiu eu.

— Ce nene Leon ? Mai întâi uiţi că eşti slujbaş şi că are să te întrebe guvernul: cum îţi permiţi să stânjeneşti prin articole de gazetă, acţiunea noastră ? Dar negreşit, nu te întreabă nimeni aşa. Totuşi eu am dreptul să te rog prieteneşte, să ne laşi în pace. Sunt destui alţi nebuni, care ne bat capul cu întruniri, cu ligi, cu fel de fel de bazaconii. Moţ. Acum mai vii şi tu.

— Nene Leon, dacă am...

— Vezi-ţi, mă băiete, de literatura ta. Acolo te pricepi, dar în politică... „Transilvania ! Transilvania ! Transilvania !" Dar Basarabia cui i-o laşi ? Te-ai gândit oare că peste maximum 50 de ani, acolo n'o să mai fie un singur om, care să vorbească româneşte ? Iţi dai tu seama ce ar însemna triumful Rusiei ? Iţi dai tu seama ce înseamnă Dardanelele încăpute în mâna Ruşilor ? Peste mai puţin de o sută de ani, ţara noastră n'ar mai exista.

— Nene Leon...

Dar el nu-mi dă pas să plasez un cuvânt. Şi timp de un sfert de ceas, cu volubilitate, — că era grozav de volubil, — şi cu declamaţii,— că era foarte declamator, — se sileşte să-mi dovedească urgia panslavismului. Iar la noua mea încercare :

— Nene Leon...

El se scoală şi bătându-mă frăţeşte pe umere :

— Haidi-haidi ! Nu mai umbla cu fleacuri. Fac apel la prietenia noastră. Te rog eu frăţeşte : nu mai scrie la gazete.

Şi ducându-mă spre uşă :

— Ne-am înţeles. Nu e aşa ?

Iar în prag :

— Ce face cucoana ? dar băiatul ? dar fetiţa ?...

Cu tot apelul lui nenea Leon la prietenia noastră, eu n'am încetat de a scrie la gazetă, deşi în câteva rânduri mi-a trimes vorbă, printr'un prieten comun, că s'ar putea să mă căiesc...

* * *

Şi am intrat în război. A doua sau a treia zi mă pomenesc iar chemat la telefon. Eu eram căpitan mobilizat, — comisar regal la partea sedentară a Corpului II Armată. Mă chema dela Minister. Mă duc, mă anunţ, intru : Găsesc pe nenea Leon radios. Cum dă cu ochii de mine :

— Ai văzut, mă brânzoiule, cum se face politică ? Ai văzut ? Uite aşa se face, nu cum vreai tu ! Alaltă seară mâncam la masă cu *von den Busche,* care habar n'avea,— şi azi trupele noastre înaintează în Transilvania !

— Nene Leon, — începui eu, vrând să-l felicit.

Dar el nu-mi dă pas.

— Bagă-ţi în cap, mă băiete, că politica e o artă grea, pe care n'o poate face fitecine. In politică se cere finete, diplomaţie, şiretenie. Se cere să ştii să-ţi ascunzi jocul. Nu cum vreaţi voi. Ai văzut, tu mă, de când eşti, pisică cu clopoţei prinzând şoareci ?

— Nene Leon, poate că şi cei care...

— Noi nu ştiam cum să facem ca să ne ascundem mai bine jocul şi voi o ţineaţi turuiac : „Transilvania ! Transilvania ! Transilvania !" Negreşit că Transilvania; dar ca să poţi intra în Transilvania, trebuia să strigaţi: „Basarabia !" Nu să ne creaţi dificultăţi. Ştii tu, mă băete, cât ne-aţi îngreuiat situaţia prin acţiunea voastră ? Ştii tu că cea mai grea parte a muncii depusă de noi în vremea asta, a fost tocmai înlăturarea bănuelilor, pe care acţiunea voastră le sădea în sufletul nemţilor.

— Nene Leon...

— Ce nene Leon ? Mărturiseşte că eşti un brânzoi şi că te pricepi la politică, cum mă pricep eu la cismărie.

— Mărturisesc ! făcui eu hotărît.

— Vezi aşa, mă băiete. Bravo !

Ai tăi ce fac ? Bine toţi ?

Şi am plecat, plin de o sinceră admiraţie, pe care cred c'o înţelegeţi.

Şi a venit Turtucaia, — a venit retragerea din Tran-

(Continuarea in pag. II-a)

silvania, — a venit părăsirea Bucureștiului, — a venit înfundarea la Târgul-Frumos, unde locuiam cu nevastă, cu cumnată și cu fată într'o singură odaie, — unde mâncam la prânz ciorbă de fasole și iahnie de cartofi, seara ciorbă de cartofi și iahnie de fasole, — unde caii mâncau gardurile și ulucile, — unde în fiecare zi, în calitate de comandant de piață, îngropam câte optzeci de morți de tifos exantematic... Leafa pe care o primeam dela slujba mea, fiind mai mare ca leafa de căpitan, optasem pentru cea dintâi,— și, ca toți slujbașii, părăsind Bucureștiul, mi-o primisem până la sfârșitului anului. Isprăvind banii, pela 15 Ianuarie am pornit la Iași. Cel căruia trebuia să mă adresez pentru luarea lefei era însuși nenea Leon, ajuns acum șeful așezământului, la care eram eu slujbaș.

Locuia la mitropolie. Era o mișelie de vreme : o viforniță cu crivăț câinos și un ger cumplit. L'am găsit într'o odăiță îngustă, cu blana pe el, cu gulerul ridicat, cu o căciulă turcănească in cap : sta in picioare, lipit de sobă, cu mâinile la spate.

Când a dat cu ochii de mine :

— Ce poftești ? mi-a răcnit ca unui câine.

Rebegit de frig și intimidat, am îngânat :

— Am venit să-mi iau leafa, nene Leon.

— Ce nene Leon ? Mișălule ! Da, mențin și repet, mișălule ! Cenușă în cap să vă puneți toți câți ați cerut războiul. La zid ați merita să fiți puși și împușcați ca câinii. Ah ! că nu m'a ascultat pe mine Brătianu, când îi spuneam : — „Câți sunt ? Cinci, șase, zece nebuni. Inchide-i ! La nevoe suprimă-i !" Dacă mă asculta, azi n'am fi aici...

— Nene Leon, cum se poate...

Dar el îmi tae vorba și smulgându-și din cap căciula, pe care o aruncă jos, răcnește cu ochii aprinși de indignare amestecată cu ironie :

— Cum credeați voi mă, că s'ar fi putut să facem, fără pedeapsă cerească, ticăloșia asta, de a o rupe dintr'odată, cu niște prieteni puternici, de care eram legați de 50 de ani, prin alianțe, prin tratate, prin convenții, prin sute de legături ?! Necinstea și trădarea se plătesc ! Uite ce scump se plătesc...

Văzând că dacă încep cu „nene Leon", nu-mi dă pas să adaog altceva, — încercaiu să încep cu cuvântul care exprima fondul gândului meu :

— Răbdare, nene...

Acest cuvânt îl înfurie și mai mult. Cu un glas de trăsnet, înaintând doi pași spre mine, răcni :

— Ce răbdare ? A ! vasăzică nu vă ajung încă miile și miile de morți ? ! Nu vă ajung munții de ruine ! Nu vă ajunge încă Oceanul de jale, de pustiire și de lacrămi, revărsat peste biata noastră țară ? Dar de ce m'aș mira ? Nebun vindecat nu există. Nebun vindecat : Sticlă spartă, cârpită cu hârtie. Lipsești din fața mea !... Am terminat.

M'am grăbit să lipsesc din fața lui nenea Leon și m'am lipsit și de leafa, pe care n'am luat-o decât mult mai târziu.

* * *

Și a trecut și ceasul rău. Au venit Mărășeștii, — a venit pacea dela București, — a venit retragerea nemților, întoarcerea în Capitală și în sfârșit România-Mare...

Și a venit și timpul ca, — Dumnezeu să-l ierte !... un mare scriitor francez, un bun prieten al țării, care ne însoțise în băjenie, unde împărtășise cu noi toate privațiile și suferințele ei, — să se întoarcă în țara lui, părăsind pe a noastră. De plecare s'a organizat în cinstea lui, la Capșa, un banchet redus, la care n'au luat parte decât optsprezece-două-zeci de persoane. Cerându-i-se să spuie dacă are vreun prieten, pe care ar dori să-l aibă la masă, mi-a făcut marea cinste de a mă cere pe mine. Ne cunoscusem la Iași și în urmă și mai bine, aici, în București.

Dumneavoastră care sunteți persoane inteligente, n'am nevoie să vă spui cine organizase și cine prezida banchetul, că l'ați ghicit. Da, nenea Leon Căliman, care la servirea șampaniei s'a sculat și, într'o franțuzească impecabilă, a ținut un discurs, care ne-a rămas tuturor la inimă.

Ah ! Ce frumos declama nenea Leon în franțuzește.

Parcă-l auz și acum. A început așa :

— Cum mi-ași începe mai bine cuvântarea, decât prin strigătul: trăiască Franța ! Franța, al căruia nume nu-l putem pronunța, fără ca tot sufletul să ne fie inundat de recunoștință și de admirațiune. Franța care niciodată n'a pregetat să-și riște propria-i existență, pentru a întreprinde experiențe și pentru a creea valori morale eterne, de care profită întreaga umanitate ! Franța unde... Franța de unde... Franța dela care.... Franța către care...

— Nene Leon, — am îngânat eu încet, cu buze tremurătoare de emoție și de admirație...

A urmat apoi un cald și vibrant elogiu al celui prăznuit și al operelor sale, — după care a venit admirabila încheiere.

— Ca român sunt mândru că din prima clipă a izbucnirii războiului și până la sfârșit, fără umbră de șovăială sau de codire, sufletul neamului nostru s'a rânduit statornic, lângă sufletul neamului francez. De altminteri nu-i era greu neamului nostru s'o facă. Il îmbrâncea într'acolo, nu numai o rudenie de sânge, de care noi Românii suntem atât de mândri ; dar îl îmbrâncea și siguranța isbânzei finale. Căci numai nebunii s'au putut îndoi de triumful dreptății; iar neamul nostru e un neam înțelept.

— Nene Leon, am îngânat eu iar încet, cu văzul întunecat, parcă-l priveam printr'un geam de sticlă spartă, cârpită cu hârtie.

Dar sfârșitul, cu admirabila repetire a începutului ! ! !

— Cum mi-ași putea termina mai bine această cuvântare, decât strigând împreună cu întregul neam românesc:

— Vive la France !

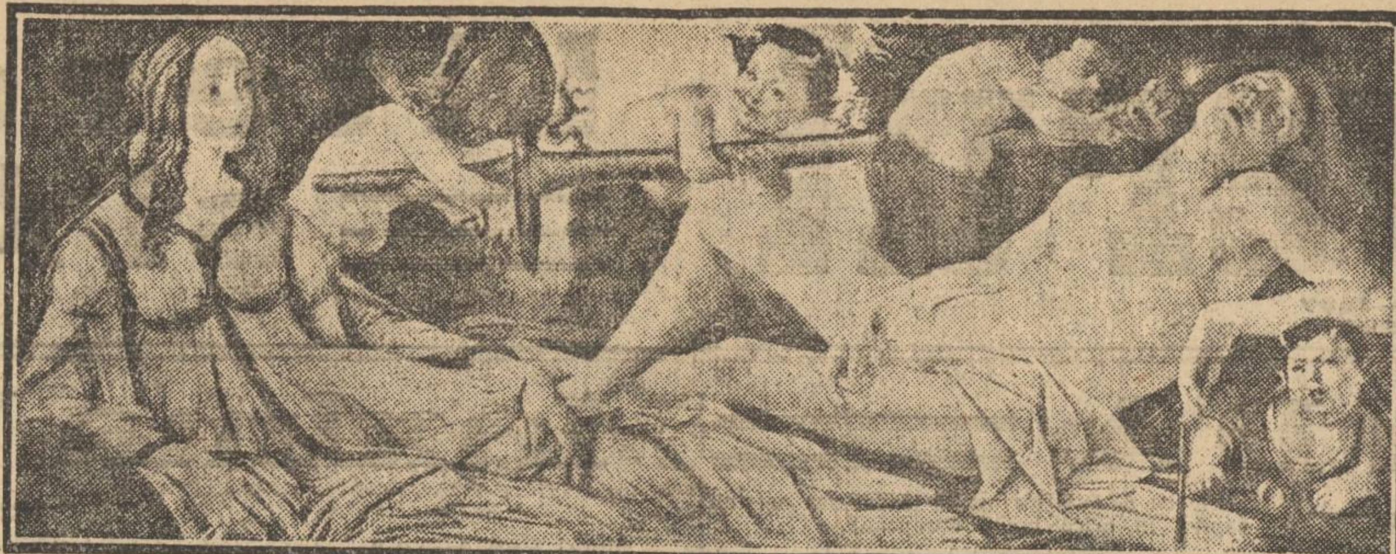
Nu-mi aduc aminte ce au făcut ceilalți, dar știu că eu, sdrobit de emoție și de admirație, i-am căzut în brațe, plângând cu sughițuri.

BRĂTESCU-VOINEȘTI

PERDELE

IN FILET, MACRAMEE și VENICE, BONFAMURI, RIDOURI, CUVERTURI
Cu broderie artistică și fileuri veritabile, ultimele creațiuni moderne.
Profitați de diferența prețurilor dintre magazine și sursa producătoare vizitând
Atelierele „MONTBLANC"
STRADA COLONEL GRERO No. 26
:-: Apartamentul din fund :-:

DELAFRAS
MICUL SACRIFICIU
Interesant roman social
Editura „CUGETAREA" *Lei 40*

OMUL MECANIC

Anul trecut s'a jucat la Paris piesa unui autor ceh Carol Kapek, în care se descrie viitorul umanității, după inventarea omului mecanic. Kapek făcu presupunerea că un inginer a construit ființe insenzibile dar indemânatece pe care le numește **„Robot"** și cari ar putea fi însărcinate cu toate meseriile rezervate până acum muncitorilor în carne și oase. Subiectul piesei este treptata achizițiune de către **roboți** de sentimente și cugetări și revolta lor finală contra oamenilor. Salvarea umanității e asigurată, în ultima minută, prin dragostea neprevăzută a unui **Robot** pentru o femee.

Un inginer american, d. Wensley, a creiat de curând un automat care apropie de noi, într'un mod surprinzător, lumea fantastică a **Roboților.** O adunare întreagă de oameni de afaceri a privit cu interes munca acestui sclav electric.

Omul mecanic al lui Wensley nu este destinat decât unei necesități bine definite; el trebue să supravegheze nivelul apelor din trei rezervoare care alimentează Washingtonul și să dea cont de observațiunile sale unui birou central, de îndată ce e chemat la telefon. Este deci capabil să ridice receptorul, să facă gesturile necesare pentru verificarea nivelului, să transmită răspunsul și în fine să puie receptorul la loc.

D. Wensley l'a botezat cu numele de **„Televox"** pentru că e capabil de a se supune, dela distanță, excitațiunilor vocii.

Explicația e simplă: vibrațiunile soneriei telefonului pun în mișcare în **televox** o legătură electrică care dă aparatului forța necesară pentru a lua receptorul. Conversația cu automatul se face prin sunete muzicale destul de putenice, emise de către niște tuburi plasate în fața aparatului de transmisiune; fiecare notă pune în mișcare un fir diferit în aparat, producând astfel diverse acțiuni. Un dicționar muzical și electric foarte simplu permite corespondența cu televoxul.

„Do", cântă aparatul dela biroul central, iar **televoxul** răspunde printr'o serie de sunete cari înseamnă că este gata.

„Re, re, re", zice biroul central, ceeace înseamnă: „verificați încălzirea".

„Mi, mi", răspunde **televoxul.** Traduceți: „Totul e în ordine, temperatura nu trece peste normal".

„Fa, fa, fa", zice Centrala: „Care este nivelul apei?"

Televoxul pleacă legat de firul său, către rezervoare, verifică nivelul și după ce se întoarce din expediția sa, scoate câteva sunete ce corespund nivelului la care a ajuns apa.

„Sol", cântă atunci centrala, ceeace înseamnă: „Mulțumim! Inchideți telefonul!". Și **televoxul** pune receptorul la loc.

Se vede care ar putea fi întrebuințarea imediată a acestor aparate. Multe stațiuni mici, anexe de distribuire de electricitate sau de apă sunt administrate de către un singur impiegat a cărui muncă este simplă, prea simplă pentru a ocupa o zi întreagă un om și cu toate acestea trebue să fie executată. In America, aceste stațiuni se găsesc adesea pierdute în câmpii aproape deșerte, de unde se alimentează ferme îndepărtate. Viața omului care-i atașat acestei funcțiuni este solitară și deșartă. Cu un stat major de **televoxi,** o mare stațiune centrală ar putea administra un teritoriu imens.

Dar, putem imagina, deasemenea, pentru viitor, o întrebuințare domestică a **televoxului.** Se știe că în America servitorii sunt rari și că în multe case, chiar în rândurile burgheziei mijlocii, stăpâna casei este aceia care trebue să supravegheze aparatele de încălzit, de bucătărie și chiar de spălat și călcat, căci aceste operații se fac adesea pe cale mecanică. Cu un **televox,** când va fi perfecționat, putem concepe că stăpâna unei case, chiar lipsită de servitori, va putea ușor să plece în oraș, să se ducă la club, să asiste la conferințe. Va fi suficient la fiecare ceas, să intre în una din nenumăratele cabine de telefon automat, care se găsesc pretutindeni în America, să cheme **televoxul** și să se informeze dela el despre starea leșiei, a mâncărilor de seară, poate chiar despre sănătatea copiilor, și ea va fi liniștită cel puțin pentru o oră. Orice fapt ce corespunde unei acțiuni mecanice poate fi verificat și transmis de către automat, și nu vedem de ce n'ar putea să spună dacă stăpâna casei a închis bine ferestrele înainte de-a plecat, dacă factorul a adus scrisori, și dacă copiii s'au întors dela școală.

Aparatul lui Wensley este încă simplu, dar permite să imaginăm ceeace va fi acest **Robot** al secolului viitor. Firește, nu va semăna cu acel de pe scenă, nu va avea un creer, gânduri, sentimente; el nu va putea să activeze decât sub controlul unui om; dar ne putem foarte bine închipui că va avea ochi, adică niște aparate ce vor fi senzibile la lumină, urechi, senzibile la sunete; un simț al pipăitului și desigur un simț al căldurii (ceeace înseamnă, în mod simplu, că variații de rezistență și de temperatură vor pune în mișcare organele sale). Inzestrat cu picioare pentru a se deplasa, de brațe (probabil cu mai multe brațe decât două) pentru a putea lucra în toate direcțiile, **robotul** viitorului nu va semăna cu un om, ci cu o sinteză grosolană a omului.

Civilizația americană caută să înlocuiască pe cât posibil omul prin mașină. Câteva zile după ce televoxul a fost prezentat de către Wensley, un profesor dela institutul de technologie din Massachusetts a prezentat o „mașină de gândit", un aparat electric care rezolvă rapid problemele matematice prea complexe pentru creerul uman.

Singura problemă care ne interesează pe noi, e următoarea: Această mecanizare a vieții va aduce oamenilor mai multă fericire? In momentul de față nu se poate spune că chestiunea e rezolvată; cu toată rezolvarea prodigioasă a mașinei în America, omul nu are mai multe plăceri decât în altă parte. Trebue să spunem însă, pentru a fi drepți, că în schimbul muncii sale, el obține mult mai mult confort.

De altfel, e de dorit oare ca timpul pentru plăceri să fie prelungit peste măsură? Putem să ne imaginăm oare o omenire liberă de orice muncă, afară de acea intelectuală și de conducere, și înlocuită prin sclavi-mașini? Cu greu ne putem închipui că o astfel de omenire ar fi fericită.

Ziua de muncă prea lungă, este rea, pentru că dă loc la o oboseală fizică prea mare și pentru că nu lasă timpul necesar omului ca să-și cultive spiritul. Dar lipsa totală de orice ocupație sau aproape totală, nu ar fi mai puțin primejdioasă. Ea ar împinge în mod necesar pe oameni către gustul dificultăților sentimentale și politice. Ea ne-ar da timp de a reflecta fără întrerupere asupra condițiilor umane, care nu sunt lipsite de tristețe.

E de dorit ca omul mecanic să lase omului real câte-va munci de îndeplinit.

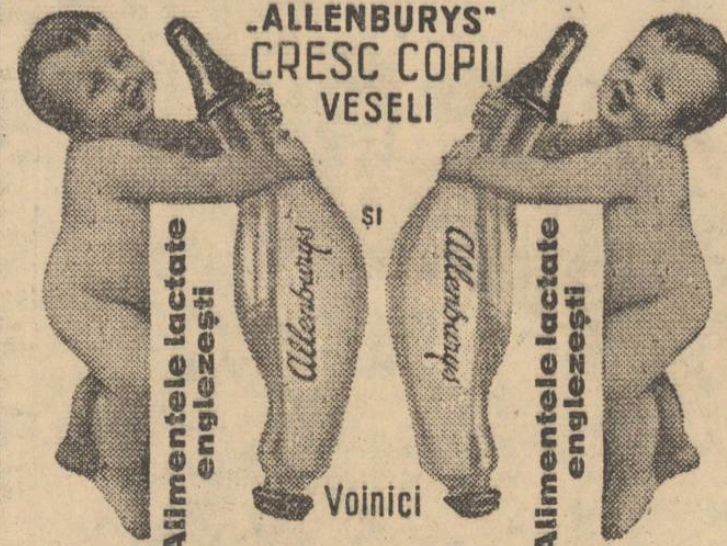
André Mourois

DIN CATALOGUL
EDITURII „ANCORA"
S. BENVENISTI & Co.
București — Str. Emigratului No. 4 și 6

Dragoș A. Povestea minunată a unui șoarece, carte ilustrată pentru copii	Lei	40.—
Dragoș I. Dr. Encefalita letargică epidermică	„	20.—
Eftimiu Victor. Tragedia unui comedian (roman)	„	50.—
Eftimiu Victor. Principesa Moruzoff (roman)	„	75.—
Eftimiu Victor. Thebaida	„	30.—
Eftimiu Victor. Don juan sau tragedia iubirii	„	25.—
Eftimiu Victor. Prometheu	„	50.—
Farago E. Ziarul unui motan (povestire pentru copii	„	40.—
Farago E. Intr'un cuib de rândunică (povestire pentru copii)	„	30.—
Filipescu N. Pentru România Mare	„	25.—
Giurescu Hilarie Inginer. Răsboiul mondial. Dreptul dăunaților la despăgubiri, etc.	„	10.—
Grünfeld F. Dr. Educația Sexuală (povețe pentru fetele tinere)	„	10.—
Grünfeld F. Dr. Educația Sexuală (povețe pentru tineretul bărbătesc)	„	10.—
Grünfeld F. Dr. Educația Sexuală (povețe pentru căsătoriți)	„	15.—

Se pot procura dela toate librăriile din Capitală și provincie.

Alimentele lactate englezești

Reprezentant: S. N. IANCOVICI
București, Str. Academiei 6
Cereți broșura în limba română:
Alimentarea copiilor cu alimentele „Allenburys"
Se trimete gratis

Aveți stofă?
Salonul de Croitorie MAX
de la Perlmutter
Strada Aureliu 27
(prin Spătar)
EXECUTĂ
Fracuri, Smokinguri, Costume, etc
elegant și convenabil
Telefon 209|02

INTERESANTA

Distractivă **Instructivă**

Biblioteca „DIMINEAȚA"

—Cea mai răspândită bibliotecă de popularizare—

AU APĂRUT PANĂ AZI APROAPE 100 VOLUME

Lucrări originale și traduceri din operele cele mai de seamă

No. 11. — Nuvele de Gh. Brăescu.
No. 12. — Viața lui Eminescu de Gala Galaction.
No. 13. — Adio de H. de Balzac (trad. de Alice Gabrielescu).
No. 14. — Xanthis sau vitrina sentimentală de Albert Samain (trad. de M. Carp).
No. 15. — La Montmorency de H. Sanielevici
No. 16. — Imprumutul răposatei de Blasco Ibanez.
No. 17. — Domnișoara Roxana de Anatole France (trad. de N. Davidescu).
No. 18. — Viața in armată de Anton Bacalbașa.
No. 19. — Poeme de Ștefan Petică.
No. 20. — Zina apelor de Bojena Niemțova.
No. 21. — Surpriză de J. Dongorozi.
No. 22. — Poveștile lui Hinu Ion de Sandu Teleajen.
No. 23. — Omul cu obrazu 'ncrustat de Jak London,
No. 24. — Flămânzii de I. Ciocârlan.
No. 25. — Lupii de Eug. Boureanu.
No. 26. — O sărutare de J. H. Rosny (trad. de M. Carp).
No. 27. — Homunculus de Al. Ciura.
No. 28. — Viața mea, povestirea unei țărănci din Rusia de Leon Tolstoi (in rom. de V. I. Popa).
No. 29. — Prima Turcoaică de N. Batzaria.
No. 30. — Patru cuvântări de Jean Jaurès (trad. de D. I. Suchianu).
No. 31. — Păiajenul de Hans Heinz Evers
No. 32. — Faust, tragedie, de Goethe (trad. de Iosif Nădejde).
No. 33. — Amintirile unui băiat de familie de I. Petrovici
No. 34. — Tristan de Thomas Mann.
No. 35. — Amazoana, culegere de esseuri scrise cu o artă specific feminină de Natalia Negru.
No. 36. — Laguna de Joseph Conrad.
No. 37. — Descântecul de I. Vinea.
No. 38. — Crainquebille de Anatole France (trad. de M. Carp).
No. 39. — Povestiri din Danemarca de Drachmann (trad. din nemțește de I. Botez).
No. 40. — In tren de H. Sanielevici.
No. 41. — Secretul contesei de Regnier.
No. 42. — Singurătatea de I. Agârbiceanu.
No. 43. — Balzac și Stendhal de Brandès.
No. 44. — Crima din str. Nopții de N. Davidescu.
No. 45. — Livada de maslini de Maupassant.
No. 46. — Sărutul cel mai dulce de Septimiu Popa.
No. 47. — Din minunile instinctului la insecte de J. H. Fabre.
No. 48. — O mireasă la loterie de W. A. Hofmann.
No. 49. — Radeș de D. N. Teodorescu.
No. 50. — Werther de Lazăr C. Lazarevici.
No. 51. — Domnul Șef de Adrian Pascu.
No. 52—53. — Profesiunea D-nei Warren de Georg Bernard Shaw.
No. 54—55 — Cum am ucis pe Rasputin de V. Purișkevici.
No. 56. — Nebuna de Octav Mirbeau.
No. 57. — Plăpumarul chior și Taurul alb de Voltaire.
No. 58. — Gazda cu ochii umezi de George Mihail Zamfirescu.
No. 59. — Către timpuri mai bune de Anatole France.
No. 60. — Nevinovata de Heinrich Mann.
No. 61. — Clacă și robie de I. Neagu Negulescu.
No. 62. — Odaia Ceasornicului de Georges Duhamel.
No. 63. — O impușcătură in ceață de Jens Peter Jacobsen.
No. 64. — Un șaizeci și șasă... de Șalom Alechem.
No. 65. — Livretul roșu de Luigi Pirandello.
No. 66. — Familia Lewton de H. Sanielevici.
No. 67—68. — Viața părintelui Vasile Fiveischi de Leonid Andreev.
No. 69. — Văzute și trăite, de I. Petrovici.
No. 70. — Drumețul din Praga de Guillaume Apollinaire.
No. 71. — Floarea roșie de Vsevolod Garșin.
No. 72. — In tinerețe sau la bătrânețe de N. Batzaria.
No. 73. — O lună de miere de Israel Zangwil.
No. 74. — Patima iubirii de Rabindranath Tagore.
No. 75—76. — R. U. R. de Carl Ciapek.
No. 77. — Crocodilul de Th. Dostoewski.
No. 78. — Micile ironii ale vieții de Thomas Hardy.
No. 79. — Antigona de Walter Hasenclever.
No. 80. — Un om sensibil de Octave Mirbeau.
No. 81. — Viața și filosofia lui Spinoza de Dr. Ygrec.
No. 82. — Ochiul de Nichel de Tudor Teodorescu-Braniște.
No. 83. — Copilul minune de Thomas Mann.
No. 84. — Robii pământului de Simona Basarab.
No. 85. — Oul de cristal de H. G. Wells.
No. 86. — Alte schițe vesele de Gh. Brăescu.
No. 87. — Caucaz de Knut Hamsun.
No. 88. — Despre stil de Paul Zarifopol.
No. 89. — Visul unui om ridicul de Th. Dostoewsky.

Primele zece numere sunt epuizate

Prețul unui volum de 64 pagini Lei 6.-
De vânzare la toate librăriile și chioșcurile de ziare

Adeverul Literar și Artistic

PREȚUL ABONAMENTELOR:

Pe timp de un an . . .	Lei 300
„ „ „ 6 luni . . .	„ 150
„ „ „ 3 „ . . .	„ 75

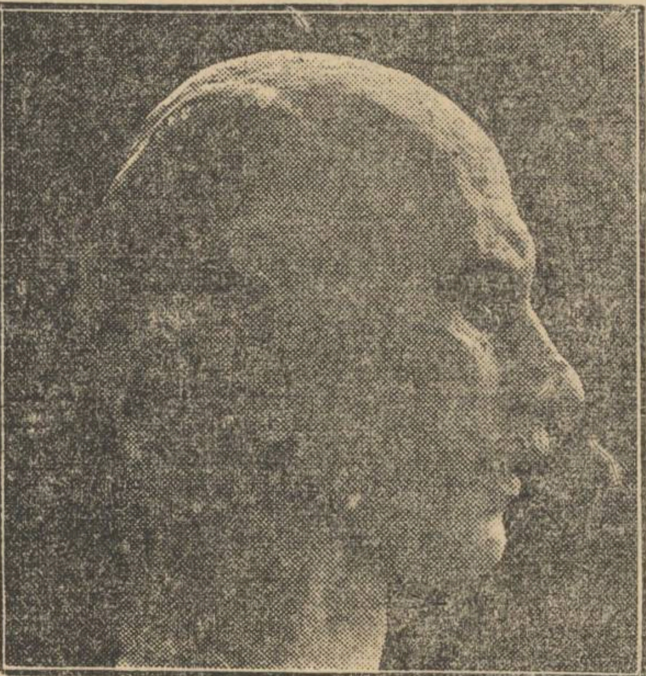
În străinătate dublu

PLASTICA

Expozițiile de artă se succed la scurte intervale, alungând izbânda relativă a frumosului pe capricioase și variate panouri. Atmosfera respiră încă prea mult diletantism și nu destulă severitate de selecție.

Și astăzi bunele legături prelungesc antene orgolioase în straturile „neocupate" ale societății, iar victimele gentilețelor de cenaclu, de cafenea, sau de familie, fac cu gravitate tragică oficiul de educatori artistici ai amatorilor.

C. Medrea ***Marius Bunescu***

E ciudat cât sunt de naivi amatorii noștri. Ei achiziționează cu egal entuziasm o Lydie Bogdan decorativă și superficială, un Pall dulceag sau un Talaz inexistent.

In fața unui artist adevărat, cumpărătorul șovăe întotdeauna, se tocmește mult și pleacă fără să cumpere.

Artificialul este, desigur, mai bine apreciat decât seriozitatea de atitudine în fața naturii. Publicul caută pretutindeni corespondențe ale mijloacelor sale de pătrundere. Arta e în această privință domeniul cel mai oropsit, pentrucă aci nu se poate utiliza cântarul.

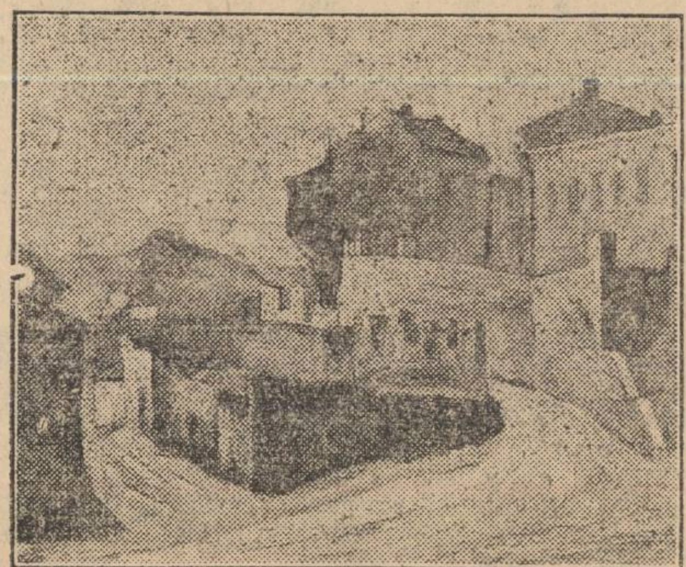

Marius Bunescu ***Peisaj dunărean***

Cu o paletă îmbogățită în noui și adânc emotive rezonanțe, pictorul Marius Bunescu a organizat și anul acesta o expoziție a peisagiului românesc, în atelierul său dela Muzeul Simu.

Tablourile expuse aduc îmbinări coloristice de melodie sumbră, arpegii de cromatică savantă. Sunt lucrări de multă puritate sufletească și de rară delicateță poetică.

Dar ceiace face ca aceste peisagii să găsească o înțelegere deosebită în sufletele noastre, este faptul cu deosebire interesant că ele, evocând locuri pe care le cunoaștem și pe care le iubim încă din copilăria noastră, trezesc în noi acele asociații de imagini și de emoții care alcătuesc sentimentul naturii. Insă emoția e în noi nu în natură. Decorul în care ne-am plimbat avânturile și decepțiile adolescenței, conservă într'însul puterea de-a oglindi înfățișări și sensații ale lumii noastre lăuntrice.

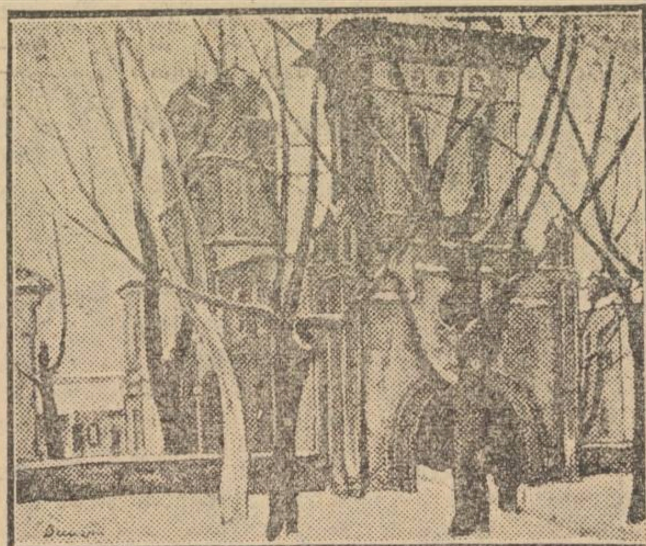
Marius Bunescu ***Peisaj***

Există, spune undeva Jules de Gaultier, între figurile pământului și mișcările sensibilității, o strânsă și tainică corespondență. Formele și nuanțele pământului, copacii și apele, nu au o semnificație pentru fiecare sensibilitate de cât prin intermediul unei cifre secrete, eficace numai pentru cel ce o descoperă inconștient în regiunile cele mai adânci ale eului său. Peisagiul care face să se audă glasul cel mai emoționant, e prin urmare și cea mai discretă evocare, cea mai indirectă și aceia care salvează cu cea mai mare ingeniozitate prestigiul sensibilității.

Meritul lui Marius Bunescu este că *a realizat*, cu cele mai simple elemente de expresie, peisagiul nostru urban.

Motivul esențial în pictura sa îl constitue construcția pitorească și încrucișările de arbori. Izolați, așezați în șiruri paralele sau pe grupuri sugestive, copacii din curtea bisericii Antim, cei de pe bulevard, din fața Muzeului Simu, din coapsa Teatrului Național sau de aiurea, sunt zugrăviți în caracteristicul aspect ernatic, cu ramurile desfrunzite, îndreptate ca brațe în rugăciune spre cer.

Case vechi, case noui, colțuri încețate și triste ale Capitalei, apar plastice și crescute ca poezie, în strălucita contopire de nuanțe a picturii lui Bunescu.

Marius Bunescu ***Biserica Antim***

Drumuri și maluri, văgăuni și ruine, colțuri de mare și peisagii dunărene, complectează astăzi această expoziție de artă matură.

H. BLAZIAN

Din carnetul unui muncitor

Șacalii orașelor

De 'ndată ce tăcerea se coboară
Cu zări de tuci din ceruri inoptate,
Incep s'apară umbre vagabonde
Pe străzile orașelor bogate

Dulăi nomazi cu coada ca fuiorul,
Cu păr stufos și late pe picioare,
Plecați la drum în legiuni flămânde
Din mărginașe râpe solitare.

Adulmecând răspântii fioroase
Ce le-ar întinde-un prânz pe negândite,
Tăcuți și mari se plimbă toată noaptea
Sunându-și ritmic ghiarele tocite.

Și cum aud că pașii dimineții
Deșteaptă somnul lumii proletare,
Dispar grăbiți pe lângă ziduri mute
Infășurați în pulbere de soare.

Periferică

Au început sirenele să sune ;
Și seara din văzduhuri somnoroase,
Burează praf de zgură cenușie
Pe 'ntinderi de foburguri noroioase.

Abea eșiți din fabrici și uzine,
Pe străzi cu case vechi, dărăpănate,
Ghicești ușor prin umbră muncitorii
Ducând încet spinări încovoiate.

In depărtări mioape felinare,
De după măști de sticlă afumată,
Ca niște clowni fardați cu pudră roză
Zâmbesc în seara umedă și mată.

CRISTIAN SĂRBU

Evreii în opera fraților Tharaud

Din noianul lucrărilor asupra vieții evreești, pe care actualitatea literară le-a așezat în vitrina librăriei, povestirile fraților Tharaud au cunoscut o notorietate încununată de cel mai măgulitor succes. Coloriști înnăscuți ai Orientului, plecați spre observarea bizarului și a neverosimilului, spre mișcarea tumultoasă a masselor mânate de imboldul unor credinți pasionate, amatori de contraste și de revelări senzaționale, cei doi scriitori francezi și-au stabilit cu naturaleță sediul observației în centrele pline de mișcare și de pitoresc ale ghetourilor poloneze. O călătorie întâmplătoare prin câteva orașe mici ale Galiției, care conservaseră neschimbate moravurile evreești patriarhale, le revelase existența unui cuib de inspirație, nebănuit până atunci. Curiozitatea adâncă și fiorul noutății reportajului, unite cu mijloacele de investigație inteligentă la care-i ajuta finețea propriului lor spirit, îi făcu să încerce o observație atentă și o adaptare temporară la practicele religioase și la mentalitatea particulară a ghettoului.

Umbra crucii adunase crâmpeie de observații pline de căldura vieții bizare ce pulsa în mulțimile frământate și mânate de scrupulul unei supuneri absolute la poruncile imperioase ale dogmei. Stilul sobru, ferm și de o energie remarcabilă, care se lărgea în unele momente, pătruns de o delicată duioșie, sau se subția în expresia ușoară a unei ironii fără răutate, punea în mâna fraților Tharaud un instrument minunat de comunicare cu cititorul, impresionat de bogăția documentării și de strălucirea coloritului aplicat cu îngrijire asupra fiecărui amănunt. Viața evreească a micilor centre orientale era descrisă în manifestările ei cele mai pure, lipsite de aliajul moravurilor și educației, cari transformă, în bună parte, concepția de viață a elementelor evree de aiurea și aparența manifestării lor sociale. Intregul cortegiu de rituri și de practici neverosimile, pe cari cei din afara graniților ghettoului abia și le mai amintesc, dacă nu le ignorează cu desăvârșire, era descris în succesia feluritelor sărbători ce presară viața religioasă a drept credincioșilor evrei, ca niște puncte cardinale ale orientării lor sufletești, în raporturile mistice cu divinitatea răzbunătoare.

O mustrare ușoară, ascunsă sub forma unei viziuni alegorice, desvăluia desacordul scriitorului cu mentalitatea mediului pe care îl descrie, dar a cărui viață era însumată în figura nelipsită de elevație morală a bătrânului scrib din Bels, așa cum altădată, la noi, Ronetti-Roman insuflase viața scenică figurii patriarhale a eroului său, Manase. Tânărul Ruben din **Umbra crucii**, doborât și strivit sub greutatea practicelor dogmei și de studiul neîntrerupt al comandamentelor dumnezeești, încearcă, — într'o evocare determinată de aiurarea bătrânului scrib, — să se libereze de tirania mediului, așa cum făcuse odinioară Meyer în romanul **Meyer și Isac** al Elizei Orzezsko, sau coborîtorii lui Manasse în piesa amintită a scriitorului român.

Preciziunea detaliului, și sentimentul, de multeori contrariat, al scriitorului, nu excludea elanul compasiunii omenești, care vibra cu intensitate în sobrietatea reținută a stilului. Fraze ca acestea nu sunt rare: „O, biet Evreu rătăcitor, aruncat pe toate cărările nebuniei și ale visului! **El caută cu totul altceva** (bien autre chose) **decât puterea și averea.** Vrea să sfarme legea destinului, să reinvie ceeace a fost, să reinsuflețească ceeace nu mai este! Sforțare sublimă, de milioane și milioane de ori repetată de o durere neputincioasă!.. Ce trebue dar, Doamne, ce putere de iubire imposibilă, pentru a face dintr'o amintire ceva care trăește, pentru a sili ceața sufletului să ia culorile calde ale vieții?..."

Succesul cărții era deplin motivat de sforțarea spre obiectivitate, pe care educația de până atunci și originea lor o inspira scriitorilor francezi.

Dar războiul care, prin recrudescența pasiunilor adormite în adâncul deprinderilor ancestrale, a schimbat, în multe privinți, axa orientărilor morale, a adus și în scrierile fraților Tharaud un accent necunoscut până atunci. **Când Israel e rege**, descriind prăbușirea monarhiei ungare sub loviturile revoluției comuniste, introduce considerații defavorabile Evreilor, pe care se străduește să-i prezinte ca factorul determinant al căderii Ungariei. Unul dintre frații Tharaud fusese înainte de războiu, lector de limba franceză la Universitatea din Buda-Pesta. Scriitorii francezi, care conservau amintirea vieții evreești, întrevăzută odinioară în centrele galițiene, încearcă acum să proecteze asupra ei o lumină neverosimilă.

Natura socială a fenomenului de dezagregare, sub impulsul determinant al unor factori istorici ca înfrângerea în luptă și dezastrul economic, este ignorată pentru o mai comodă desfășurare a considerațiilor.

Tezismul celor doi romancieri francezi, a servit nobilimii ungare o încercare abilă și gratuită de a-i reface piedestalul de recunoștință în ochii foștilor dușmani. Magnații fuseseră odinioară eroii închipuirii marșului triumfal împotriva Franței, dar în dezastrul luptei, nădejdile lor păruseră stinse pentru totdeauna. Revoluția comunistă a creiat prilejul mântuitor al demonstrării rolului lor în apărarea organizației burgheze a statelor apusene de fantoma revoluției din răsărit, așa cum altădată, în evul mediu, strămoșii lor răspândiseră credința că au salvat creștinătatea de invazia musulmană la porțile cetății Buda. Antisemitismul devenise diversiunea mântuitoare, menită să dea luciu eroismului lor, căci vinovăția populației evree, scormonită în închipuirile absurde create de deruta înfrângerii, însemna demonstrația purității lor morale și a nevinovăției lor în prăbușirea și nenorocirile statului maghiar.

Cu tot talentul fraților Tharaud **Quand Israel est roi**, face impresia unei sforțări de deplasare a adevărului istoric și psichologic. Vechea Ungarie feudală și cea rustică, sunt evocate în poze idilice, care par desprinse din pânzele unui Watteau sau Fragonard. Această atmosferă parfumată, care n'ar fi putut suporta armonic decât grația ușoară a madrigalului și freamătul tainic al petalelor trezite de adierea zefirului, a trebuit să sufere atingerea brutală a preocupărilor oamenilor de afaceri, mânați de frământarea unui spirit veșnic revoluționar. Efectul acestui contrast e ușor de închipuit.

După cei doi autori francezi „Evreii nu cunosc decât excesul", iar spiritul mesianic, de care sunt îmbuibați, îi face să caute pretutindeni răsturnarea ordinei sociale. Revoluția comunistă ungară și administrația din vremea ei, ar da imaginea paradisului pământesc, în clipa „când Israel e rege".

Deși tradiționaliști aprigi, frații Tharaud nu suspină după tot trecutul Franței, căci există o epocă însemnată, de care nu vor, cu nici un chip, să-și amintească: acea a revoluției din 79. Ce ar fi însemnat o istorie a Franței oprită și fixată la singurul moment al manifestărilor crud sanguinare de subt dictatura lui Marat și a lui Robespierre, atunci când opera Marei Revoluții se îneca în valurile distrugerilor nesfârșite?

Frații Tharaud au crezut că pot face operă de istorie și au isbutit să stârnească numai o ațâțare inutilă. Romancierul nu poate avea calitățile istoricului, care prinde lucrurile în perspectiva timpului. Scriitorul face, cel mult, operă de documentare asupra unui anumit moment social sau istoric, pe care deprinderea studiului comparativ și erudiția istoricului îl poate interpreta și situa cu obiectivitate în înlănțuirea desfășurărilor istorice. Cei doi romancieri francezi n'au avut nici pregătirea necesară, nici spiritul destul de potolit, spre a deosebi aparența faptelor de imaginația particulară ce le îmbracă, de cele mai multe ori, într'un vestmânt neverosimil. Reușita a fost cu atât mai zgomotoasă.

Succesul acestui ingenios reportaj sub forma romanului, după buna primire a celeilalte opere, **Umbra crucii**, a arătat fraților Tharaud că subiectul devenise remunerator. Lucrările următoare: **Un regat al Domnului, Trandafirul din Saron Anul viitor la Ierusalim** și **Mica istorie a Evreilor**, caută să răstălmăcească, sub aspecte diferite, descrierile și interpretările din **Umbra crucii** și **Când Israel e rege.** Imaginile încep să se repete obositor, iar reflexiile, odinioară atât de surprinzătoare capătă o culoare comună și lipsită de interes.

In anul 1925, frații Tharaud țin la Cercul Analelor din Paris, câteva conferințe cu subiectul: **Ierusalim.**

Fără a mărturisi vre-o reminiscență, acestea reproduc din cuvânt în cuvânt pasagii întregi din **Umbra crucii**, **Când Israel e rege, Un regat al Domnului** și **Anul viitor la Ierusalim**, aranjate și sudate, fără nici o tranziție, cu reflexii apărute, în urmă, aidoma în **Mica istorie a Evreilor.** Acelaș procedeu, dar în alte cuvinte și alcătuiri de fraze, îl aplică cei doi romancieri francezi și lucrărilor pomenite mai sus. Prima scriere cu subiect evreesc, epuizase frigurile observației; a doua, pasiunea aprecierilor politice. Celelalte prezintă în scădere și tăria evocării și virulența opiniilor anti-evreești. Mai mult decât atât; frații Tharaud declară deschis în **Mica istorie a Evreilor**, că „dacă nu ar fi în Israel nu știu ce farmec, care învăluie", niciodată nu s'ar fi interesat de el. Și adaugă: „Nu mi-a trecut niciodată prin minte să fiu filosemit sau antisemit". Totuși scriitorii francezi au continuat a face operă tendențioasă.

Când în lucrarea **Quand Israel est roi**, autorii evocă momentele semnării tratatului dela Trianon și își opresc privirile asupra delegației ungare, pana lor pare că picură lacrimi și stilul încărcată de compasiune și de regret. Toate momentele favorabile din trecutul istoric al Ungariei sunt evocate, spre a sugera și altora frământarea jalei ce-i cuprinde la gândul jertfelor teritoriale. Dar atunci când, în **„Petite histoire des Juifs"**, ei pomenesc de pogromurile indescriptibile ale hatmanului Hmielnitzki în Polonia și în Ucraina, nici un strigăt de oroare, sau cel puțin tresărirea unui regret ascuns, nu turbură cursul limpede și potolit al expunerii.

Pildele s'ar putea înmulți, căci sistemul fraților Tharaud se traduce în preocuparea constantă de a reliefa defectele poporului evreu, fără a scoate la iveală și existența unor însușiri bune corespunzătoare. Când o fac, dintr'o lăudabilă sforțare spre obiectivitate, remarcabilul lor stil, sobru, colorat, evocator și delimitând cu vigoare figurile și evenimentele, devine anemic, ca în schițarea unui gest constrâns și plictisit, făcut din datorie. La trăsăturile defavorabile însă, câtă strălucire, vioiciune și pornire stilistică!...

Colonizarea palestiniană „e o mare operă a imaginației și a poeziei", spun frații Tharaud, dar lucrătorii pământului, pe figura cărora romancierul J. Kessel vedea „o bucurie sobră și puternică" **(Terre d'amour)**, fac celor doi scriitori francezi impresia unor nenorociți, striviți de o sarcină ingrată **(L'an prochain à Jerusalem).** Opera de colonizare, considerată în prea puține rânduri, față de desvoltarea dată descrierii mulțimii fără vigoare dela „Zidul plângerii", le inspiră o neîncredere, formulată în reflexii sceptice. O comparație ușoară a lucrării **L'an prochain à Jerusalem** cu **Terre d'amour,** care are acelaș subiect, arată până la evidență omisiunile voluntare săvârșite de frații Tharaud.

Un înalt demnitar al Angliei la departamentul afacerilor judiciare din Ierusalim, d. Norman Bentwich, îmi spunea că cei doi scriitori francezi, venind în Palestina spre a aduna materialul documentar pentru **Anul viitor la Ierusalim,** au fost însoțiți, aproape tot timpul, de Israel de Haan, șeful mișcării anti-sioniste a evreilor dela „Zidul plângerii", care nutresc o ură violentă împotriva coloniștilor, în mare parte atei.

Tradiționalismul fraților Tharaud aplică și aici concepțiile din **Când Israel e rege.** In Ungaria ei admiră privilegiile feudalismului și rigorismul medieval al lui Tisza. In centrele evreești ei doresc menținerea vieții bizare a ghettoului, copleșind sub oprobiu pe cei cari isbutesc să scuture jugul fanatismului din **Umbra crucii.**

O atitudine deschis ostilă, ca cea din **Quand Israel est roi** e mai acceptabilă decât reticența și lipsa de orientare din lucrările următoare, deși singura de prețuit era descrierea obiectivă, cu toată cruditatea desenului, din întâia operă cu subiect evreesc: **Umbra crucii.** Sforțarea de a voi să pară obiectivi, când spiritul îi mână să vadă mai mult laturea defavorabilă a lucrurilor, a creat scriitorilor fracezi o nesiguranță, rezolvată în contradicții inadmisibile.

Trăsătura esențială a spiritului evreu, o văd cei doi scriitori francezi în **„pasiunea revoluționară"** ce îl animă și în **„instinctele de dominație și putere"** (Conferințele Jerusalim, **Quand Israel est roi și Petite histoire des Juifs**). Dar am citat din **Umbra crucii** părerea acelorași scriitori, că Evreul „caută cu totul altceva decât **puterea și averea**", iar în **Mica istorie a Evreilor,** după ce vorbesc de „pasiunea revoluționară" a acestora, ei deplâng faptul că, în toată lunga istorie a nefericirilor evree, nu s'a găsit poetul care să scoată accente zguduitoare de revoltă: „Așteptăm încă mereu acest strigăt al lungii suferinți evreești și **suferim** că nu-l auzim. **„Cea mai frumoasă resemnare din lume, nu prețuește cât un strigăt de revoltă"** (p. 55). Care e pasul dela strigătul de revoltă la **gestul** revoluției și cum împacă autorii francezi evidența contradicție a resemnării Evreilor, de care suferă, cu pasiunea revoluționară a acestora, pentru care nu găsesc destulă vigoare ca să-i atace?... Tot în aceeaș lucrare, cei doi scriitori numesc pe Evrei „elementul cel mai imobil din Europa occidentală" (p. 129), fără să se întrebe cum poate coexista imobilitatea sufletească a Evreului, cu spiritul său revoluționar care e de esența nestabilității și a prefacerii.

Sunt atâtea probleme, pe cari o minte dreaptă le-ar putea cu greu rezolva, dacă nu și-ar aduce în ajutor cele mai neverosimile abilități de dialectică. Atunci însă când scriitorul pătrunde sufletul unor popoare obidite, figurile de stil gratuite devin o cochetărie condamnabilă.

Pornind dela observația sobră și veridică a vieții evreești din **Umbra crucii,** autorii au deviat pe cărarea aprecierilor politice, depărtându-se astfel de scopul și de rolul esențial al scriitorului: evocarea vieții. Ei au substituit iritația problemei frământării ca de a vieții. Pentru valoarea și permanența operei lor, frații Tharaud ar fi putut rămâne la primele lor impresii din **Umbra crucii,** cari cuprind, de altfel, esența observației din lucrările următoare și bunul cel mai prețios al scriitorului: simpatia și înțelegerea omenească.

AURELIU WEISS

Lucruri inedite de şi despre Eminescu

Analiza primului act din traducerea baladei „Vârful cu dor"

Puţină arheologie literară comparativă, menită să arate cum îşi alcătuia versurile Eminescu

Drama lirică pastorală *„Vârful cu dor"* cu traducerea-i românească de Mihail Eminescu (după a cărui tălmăcire, mai stăruitor chiar decât după originalu-i nemţesc, s'a ţinut versiunea italiană a lui L. F. Paganini) a precedat cu câţiva ani povestirea în proză cu acelaş nume.

Legenda în proză nu va mai fi semnată însă F. de Laroc, ci Carmen Sylva ; şi va face parte din *Pelesch-Märchen* (Aus Carmen Sylva's Königreich, Bonn, 1886), ciclu alcătuit, între altele, din : „Die Grotte der Jalomitza", „Das Hirschthal" (Valea Cerbului), „Die Hexenburg" (Cetatea Babei), „Der Hundegipfel" etc.

Despre traducerea lui Eminescu putem spune că e —deocamdată — prima tălmăcire românească din Carmen Sylva. Deocamdată ! Nu afirmăm că-i intr'adevăr cea dintâi, fiindcă ne-am învăţat să fim mai prevăzători. Biobibliografii reginei Elisabeta puneau traducerile româneşti din Carmen Sylva *după* anul 1880, unii chiar cu mult mai târziu. [1]). Or, cum ni-a fost dat să găsim (la Sibiu) o tălmăcire din 1879, apoi (în biblioteca Academiei României) una dela 1878, — s'ar putea ca, în viitor, vr'un alt archeolog literar (ori chiar acelaş) să dea de o traducere românească din F. de Laroc, şi mai veche încă.

Traducerea acestei drame lirice o analizăm numai întrucât ne poate oferi mijlocul de a intra câtuş de puţin în tainele meşteşugului artistic, — aşa cum îl înţelegea Eminescu, prestarea (tocmai de către acest boem !) a luni întregi de corvoadă pentru un vers, pentru un cuvinţel. Strofele le sucea şi le răsucea convulsiv căutând să le dea noui contururi.

George Dima

a condus Reuniunea română de muzică din Sibiu, 18 ani de-a rândul (1881—1899).

A pus pe note următoarele poezii de Eminescu: **Dece nu'mi vii ?, Somnoroase păsărele,** şi **Dacă ramuri bat în geam** (pentru soprano, cu acompaniament la piano) ; **Ce te legeni codrule** şi **„La mijloc de codru des"** (pentru cor mixt).

De aceea balada, găsită în arhiva Reuniunii române de muzică din Sibiu, o vom compara — pe alocuri — cu originalul, apoi cu textul aflător în B. A. R. şi cu cele din secţia manuscriptelor.

* * *

Actul întâi al „Vârfului cu dor" (poema dramatică pastorală e alcătuită din trei părţi) se petrece la o horă. Fete şi flăcăi caută să defaime în ochii Mariei pe logodnicul ei Ionel, întârziat în munţi.

„Odorul tău la munţi porni,
„La horă azi nu va veni"—ii *cântă* sopranii

(fetele).

„Păstorul tău uitat-a iară
„Iubita lui pentru-o mioară",—adaogă altiştii.

Iar întreg corul de alt şi soprani, insinuează perfid şi recomandă fetei :

„Mai sânt băeţi cu ochi de foc,
„Cu tine toţi se prind la joc" [2])

Maria nu se lasă ademenită. Iar calomniilor îi răspunde precum urmează, — în versuri slab rimate, având în vedere că avem aci (în muzică) aface cu un recitativ, care nu pretinde virtuozităţi şi care se mulţumeşte şi cu o bună proză ritmică :

Eu joc numai cu Ionel,
De mult mi-a fost tovarăş el.
Da, da ! Credinţa ş'al lui gând,
De mult le ştiu c'a'mele sânt.
De vreţi dovezi, el le va dă,
De câte ori eu l'aş rugă [3])

Dar după ce corul de păstori (tenorii şi başii), cercând a-i jigni mândria şi a-i insufla neîncredere spun Mariei : „Sumeaţo, vedea-vom ce lucru greu, să facă e'n stare de dragul tău", — flăcăiandrii şi fetişcanele încep din nou s'o necăjească :

„Nu vine, nu ! Nu vine, nu !
Şi îl aştepţi zădarnic tu !
Sprînceana ta la ce încrunţi ? [4])
Intoarce faţa dela munţi

Dar iată că (replică cea mai bună calomniei !), Ionel apare, şi aduce miresei, odată cu laudele de cari ea s'a făcut vrednică, povestirea unui fapt menit să lămurească sosirea lui târzie la horă :

Scumpă Mărie ! nu 'n zădar
Tu te-ai uitat spre munţii mari :
Se rătăcise-un mieluşel
Pe un ponor de stânce goale ;
Pe pajişte l'am dus pe el,
L'am pus la sinul mamei sale.
Pân' la mireasă, vede 'ntâi
Ciobanul bun, de oi şi miei.

(Din manuscrisele B. A. R., copiez următoarea variantă a acestei stanţe :

Marie scumpă ! nu 'n zădar
Ai ridicat tu ochii mari !
Se rătăcise-un mieluşel
Pe un părete gol de stâncă ;
Eu l'am scăpat ; l'am dus pe el
La pajiştea din valea-adâncă...
Pân' la mireasa, vede 'ntâi
Păstorul bun, de oi şi miei).

Dar fetele — o, pismaşele uneltitoare ! — comentează maliţios :

O inimă furat-au el,
Şi nu-i e dragă cât un miel ;

iar, la reflecţia unui cioban că „fără turmă nu-i păstor în lume ; el duce turma pe 'naltul plai, pe vale jos : de n'aude glasul ei, va muri de dor apăsat" acele-aşi clevetitoare repetă ironic :

„Se stinge dor !
Sărman băiat !"

Şi o instigă pe Maria să-i ceară dovezi de dragoste, pe când una (şiretenie sinistră !) îl sfătueşte pe Ionel:

„Tu să-i arăţi iubirea ta. Singur fiind, singurel, sus pe munte să stai o iarnă 'ntreagă, pân' se întoarce turma la primăvară."

Bacii vor să-i împiedice să se ia „dup'o uşoară vorbă rea". Ii amintesc de greul iernii, de turma blândă ce rămâne în urma-i.

Dar Ionel e neclintit în hotărîrea lui. Va merge 'n munţi.

„La vulturi, la ciute, — acolo voi sta — pân' soarele calea'şi pe cer va schimba". Va coborî, crede el, odată cu primăvara : „Când păstorii strigă şi chiamă voios — când munţii răspund cu răsunet duios — aduce-voi flori şi cânturi".

Maria cearcă să-l oprească. Il întreabă : *cum* va putea el să cânte „unde se şterge semnul urmei, neauzind talanga turmei, ş'al cânilor voios lătrat" ?

Şi urmează între logodnici următorul dialog liric :

MARIA

Veni-vor zîne din pădure
Ş'ale isvoară'or crăiese,
Ademenindu-te adese
Inima ta or să mi-o fure.

IONEL

Mai bine 'nghete'mi ochii, **scumpă !**
Suflarea morţii mă atingă.
Decât amoru'mi să se stingă,
Mai bine, ah ! mai bine inima mi se rumpă !

Un păstor bătrân se indignează împotriva acelora cari „au ştiut pe-un copilandru să-l împle de durere, să 'ntunece curatu-i suflet făr' de mângâiere". Şi stărue pe lângă Ionel să nu se despartă de turmă.

Acesta rămâne neînduplecat. Işi ia bun-rămas dela toţi :

Rămâi cu bine, sat !
O ! turmă, eu te las.
Veniţi-mi inapoi
Cu-al primăverii pas.

Rămâi cu bine, tu,
Mireasă cu ochi blând !
Şi vorbă să'mi trim'ţi
Pe stele şi pe vânt !

De-i tese 'n stative
Un tort uşor de in,
Gândeşte c'am să-l port
In ziua 'n care vin.

* * *

Să dăm acum — la încheierea actului I din balada „Vârful cu dor" — măcar încă o pildă de felul cum îşi alcătuia Eminescu versurile (originale şi cele traduse).

Sfatul pe care, în această primă parte a dramei lirice, i-l dă logodnicului chorul păstorilor, are următoarele forme :

I. — *Nu te duce, nu te duce !*
Gândeşte la iarnă şi nu uita
De turma blândă, d'in urma ta !
Nu te duce şi nu te lua
Dup'o uoşară vorbă rea.

Forma aceasta este cea mai puţin literară, rimele sânt eminamente şcolăreşti *(uita, luà, ta, rea)*. Dar textul acesta a fost reţinut pentru Reuniunea de cântări din Sibiu (de către dirijorul C. Frühling) — ca unul ce era mai lesne de cântat.

II. — Să n'o faci cumvà, să n'o faci cumvà
Gândeşte la iarnă, la ger [şi] la rele
La turma pornită, la drumuri grele !
Tovarăş iubit,
Te laşi amăgit !
Ce-asculţi de vorba fetelor rele ?

Şi (mai bună, socotesc, din variantele de pân' acum : cu desăvârşire bună,, însă nici ea) :

III. — N'o face, Ionel; n'o face, Ionel !
Gândeşte la iarnă, la ger, la ninsoare,
Gândeşte la turma ta călătoare.
Tovarăş iubit,
Nu fii amăgit
De-a' fetelor rele vorbe uşoare !

Ultimele două versiuni se află în secţia de manuscripte din Biblioteca Academiei Române.

Şi iată acum varianta din broşura cu dublul text — german şi românesc — apărută în „Typographia Curţii, Proprietar F. Göbl" :

Remâi, Ionel ! Remâi Ionel !
Gândeşte la iarna cu ger, ninsoare
Gândeşte la turma cea călătoare —
Nu fii amăgit,
Tovarăş iubit,
De-a fetelor rele vorbe uşoare ! [5])

BARBU LAZAREANU

[Sfârşitul, în numărul viitor].

P. S. In articolul precedent (F. de Laroc şi „M. E-scu"), a doua frază din aliniatul al 6-lea trebue reconstituită astfel:

„Coşbuc şi-a alcătuit — printr'o atare transpoziţie a slovelor ce-i compun numele—pseudonimul *C. Boşcu...*"

---

1) „Carmen Sylva a ţinut departe de ochii lumii tot ce a scris până la 1882. Ea singură nu'şi cunoştea măsura talentului. Severă chiar dela început chiar cu sine însuşi, autocritica o oprea să iasă în areopagul lumii" spune d. Torouţiu („Carmen Sylva în literatura rmânească", „Glasul Bucovinei", Cernăuţi 1924).

Şi tot d-sa continuă :

„...In vreme ce Românii ardeleni fac cele dintâi dări de seamă asupra poetei Carmen Sylva, — de aici, din regat, pornesc în lumea cetitorilor cele dintâi traduceri din măiestra operă literară a ei, traduceri fie făcute de Titu Maiorescu, Petre Dulfu (**Familia,** 1884) fie sprijinite de autorităţi (Academie, Minister).

„Dela 1884 până la 1887 traducători de ai Carmen Sylvei se întâlnesc rar..." (Torouţiu, op. citat, pag. 23—24).

Şi mai departe :

„Chiar şi M. Eminescu alege şi traduce din autoarea germană **Balada Plaiurilor Dunărene".**

Titlul acesta de „Baladă a plaiurilor dunărene" nu se află nicăieri : nici în manuscrisele Academiei Române, nici în Poeziile postume ale lui Eminescu (ediţia „Minerva", 1908), nici în „Opere complecte" cu o prefaţă de A. C. Cuza (Iaşi, 1914). Acest titlu e deci o traducere metafrastică, adică întovărăşită de oarecari explicaţiuni, datorite d-lui Torouţiu.

Observăm, şi cu acest prilej, că nicăieri nu se face pomenire de F. de Laroc şi de versiunea din 1878 a tălmăcirii româneşti.

2) Iată textul german al acestor versuri :

Dein Schatz ist auf dem Berg allein
Er will heut' nicht beim Tanze sein...

Dein Schäffer hat dich längst vergessen,
Sein Schäfchen hat sein Herz besessen !

„Es sind noch flinke Bursche hier,
Sie tanzen alle gern mit dir.

3) In manuscrisele Academiei Române (Ms. 2253, fila 125 a., faţa), aceste şase versuri au înfăţişarea următoare :

Joc numai cât cu Ionel,
La gioacă'mi fu tovarăş el.
Şi gândul său al meu îl chiem,
El ştie dragi cât ne sântem.
De vreţi dovezi, o să vedeţi
El mi le dă cu orice preţ.

4) In manuscrisele Academiei, acest vers se prezintă astfel: „Sprinceana ta 'n zadar încrunţi !"

5) In original, acest cor al bacilor sună astfel :

Thu's nicht Ionel ! Thu's nicht Ionel !
Gedenke den Winter mit seinem Eise —
Bedenke die Schafe auf weiter Reise
Thu's nicht Ionel !
Herzlieber Gesell !
Hör' nicht den bösen Mädchen Weise !

Marea nebunie

D. Ionel Lăcustă-Termidor, în această romantică dimineaţă de Primăvară, cu o ţigară de foi brumată în colţul gurii, intr'un costum luminos cu pătrate mari, pe cap cu o pălărie de un violet stins ca vioreaua în agonie, e răsturnat pe o bancă din capul Şoselei în faţa vilei Minovici. El cugetă că toate fetele, blonde în Cristiania, oacheşe la Palermo, care nu sunt încă mari deşi nu mai sunt copile, apar în această oră de creaţie în pervazul ferestrelor cu obloanele deschise sau în balcoanele verzi de lemn, între sacsii de flori.

Ca un şarpe din care nu se vede decât capul, şuerând înfundat, un automobil biciueşte aerul şi se strecoară fulgerător printre copaci spre Oraş, ca spre sânii mari ai unei Eve de piatră.

Clopoţeii din vilă sună arar şi depărtat, ca o amintire, încercări de a face să răsune între distanţe pure, golurile sonore premergătoare simfoniei aerului. Câteva maşini stopate alcătuesc un evantaliu deschis în faţa vilei. Din spre oraş se apropie o maşină tăcută, ca o patină pe ghiaţă — şi mai înainte de a se fi oprit, d. Termidor vede scoborând şi venind spre sine, în uniformă de general, pe bunul său amic Prefectul de Poliţie.

— Bată-te să te bată, Lăcustă, numai pe tine nu gândeam să te găsesc acum la Şosea ! Şi eu care credeam că tragi pe dracu de coadă, undeva, prin Orient...

— Aşi ! N'am plecat in Egipt. I-am trimis Prinţesei banii înapoi...

D. Aurel Lăcustă-Termidor se încruntase şi privea atât de fioros vârful pantofului de lac încât piciorul, sub raza electrică a pupilei, începu să se mişte nervos. Dar se reculese :

— Domnule Prefect, îmi dai voe să-ţi ofer o havană ? Am de unde. Treburile merg de minune.

— Zău ? Şi cu ce te ocupi ?

— Cu negoţul.

— A !... Cu ce anume ?

— Vând nebunie. Nici morfină, nici cocaină. Nu !... O nebunie mai fină : *poezia*, Marea nebunie ! E o beţie a silabelor, după vraja cărora simţurile îşi iau unul altuia locul, pe nesimţite, iar înfăţişarea lumii îşi schimbă culorile, aromele şi sensurile, la nesfârşit. Oamenii cei mai robuşti, sufleteşte, umblă până la compromitere, dacă nu până la sinucidere, după această beţie. Chiar între poeţi, patima a luat forme ridicole. Am prieteni cari s'au excrocat, s'au insultat şi s'au denunţat, dar nu s'au despărţit. Unul altuia şi-au furat nevestele, şi-au sedus copilele — şi nu s'au împuşcat. De când unul din ei însă a scris o notiţă răutăcioasă cu privire la o rimă dintr'o strofă a unei poeme de cellalt, într'o gazetă literară de provincie, nu-şi mai vorbesc, se ocolesc şi dacă intâmplarea i-ar aduce în faţă — s'ar sfâşia.

Toată activitatea mea publicistică de-o viaţă nu mi-a adus atâta belşug şi glorie cât *Poema necuviincioasă*. Din nebănuite colţuri ale ţării am primit diferite sume de bani şi scrisori de admiraţie. In fiecare lună vine să mă vadă soţia unui angrosist de fierărie din Galaţi, care stă două zile ascunsă la un hotel din Bucureşti corectându-şi *Jurnalul intim*, emoţionată, după indicaţiile mele. Am întrebat-o, de politeţe, odată, ce fel de om e soţul ei, şi a îngălbenit. Când am silit o să-mi mărturisească altădată că are doi copii a plâns cu hohote — iar la plecare cu ochi de osândită la moarte m'a întrebat : „Spune drept, am talent ?" De atunci vorbim numai despre literatură. E chinuită de o spaimă groaznică : să nu bag cumva de seamă că e femee. Mi-a vorbit, zilele trecute când a fost la mine, de-o soră a ei ; mi-a arătat fotografia : o blondă copioasă cu grumajii goi, o Walkirie pe care a ţinut-o un Rus din Bender, fugit în America. Blonda cu desgoliţii grumaji ar vrea să vie să vadă şi ea Bucureştiul... I-am spus să n'o mai aducă. Am să vin eu la Galaţi, curând, cu trenul de noapte.

A ! Nu ţi-am pomenit de locotenentul Steriopol. Ii dau lecţii. O mie de lei ora. Am trecut de ritm. Silabele bat talpa ca un pluton în marş când i-se cântă *Sambre et Meuse*. Cu rima e mai greu... Chiar rima în *at : mâncat, plecat, sat, mirat, barat...* Punem în versuri, deocamdată, evenimentele zilei. Vom trece apoi la păsările cerului, (locotenentul are un canar)... la anotimpuri... (mi-a mărturisit că schimbarea anotimpului îl predispune totdeauna la poezie) ...la muzică (l'am sfătuit să-şi cumpere cât de curând un pathefon)... Ţine neapărat să fie palid, deşi de firea lui e sângeros. Se pudrează cu ocre deschis. Ambiţia lui e să publice o poezie în *„Anexa Literară"*, unde mi-a declarat că scriu şi alţi militari. Am voit să-l părăsesc. Mi-a căzut la genunchi, a plâns şi a pus ordonanţa să mă ameninţe că d. locotenent are de gând să mă împuşte dacă întrerup lecţiile.

Am renunţat însă la doamna Mureno, soţia negustorului de automobile de sub Imperial-Palace. E o femee uriaşă, brună, cu buze de negresă şi al cărei trup miroase a icre negre. E abonată şi citeşte toate revistele de avantgardă depe continent, chiar pe cele din Finlanda. Are deasupra canapelei portretul marelui poet Paul Valeri, deşi nu-i iartă că a primit să facă parte din ceata pompierilor dela Academia Franceză. Cu operele scriitorilor români doamna Mureno e de o cruzime bestială. Scrie poeme în proză, cronometrice : cu pauze între silabe, şi cu strofele întretăiate de un ritm accelerat-variat de toacă de lemn, ca o melodie de jazz. Eu n'am avut vreme... Am pus om în loc. L'am trimes pe amicul meu d. Aurel, tare şi în poezie şi în critică, dar mai cu seamă în psichanaliză. In orele de poezie, soţul face de gardă pe sală, strigând înfundat slugilor să calce în vârful picioarelor.

Ce să-ţi spun însă de d. I. M. Chaim, petrolistul ?.. Imi dă din când în când câte 50.000 lei. De şase luni trebue să iau în fiecare seară masa cu el şi Dumnezeu ştie cum am să scap la vară, că vrea să facem o excursie prin Sud : Grecia, Italia, Franţa, Spania, poate şi Alger... Femeia şi cei şase copii ai lui duc o viaţă aparte, la Botoşani. El e muncit de o idee mistică şi vrea să ridice un monument de poezie din elementele cabalistice pe care le-a învăţat în copilărie cu rabinul Hassid din Sadagura. Mi-a povestit legenda până la trei noaptea, iar a doua zi m'a luat la Ploeşti, unde era chemat telegrafic, să-mi povestească mai departe, că nu se isprăvise. Eu — vezi dumneata, domnule Prefect, mă simt aşa, un... golan, un vagabond, pe lângă acest stăpânitor uriaş, cu pântece şi brăţară de aur la mâna stângă. Douăsprezece sonde sfredelesc pământul la Băicoi, în numele lui. Mii de muncitori când îi văd portretul sau îl simt numai pe el, trecând pe aproape, sunt cuprinşi de o sfială care-i prosteşte. Când apare în biurourile din Ploeşti, ingineri, fizicieni, geodezi şi chimişti se ridică şi rămân încremeniţi, ca în amintirea cine ştie cărui moment solemn planetar. D. Chaim a fost ucenic de tinichigerie şi când s'a însurat a făcut el socrilor în dar câte un costum de haine de nuntă. Ministrul de Finanţe îl vizitează de ziua onomastică şi când îi telefonează dela Minister, d. Chaim rosteşte liniştit numai două cifre, şi lasă aparatul jos. Şi totuşi aşi putea spune că d. Chaim nu numai că mă iubeşte dar chiar se teme de mine — nu ştiu pentru ce. Imi ştie multe versuri pe dinafară şi nu se dumireşte cum am putut să le scriu. Când am publicat *Poema solară*, a citit'o cu lacrimi în ochi. Odată m'a întrebat râzând, dcă nu vreau să schimbăm: să fie el Ionel Lăcustă-Termidor, publicist şi eu I. M. Chaim, petrolist. Când i-am spus foarte repede că primesc, a grăit încet, ca pentru el, ridicând sprâncenele şi închizând ochii : „Nu se poate, Lăcustă. Nu vrea Dumnezeu". Altădată când am voit să-l felicit pentru o nuvelă mistică, m'a bătut pe umăr şi a surâs cu o ironie în care lucea tăişul întregei lui inteligenţe:

— Lasă, Lăcustă... Ai văzut tu hipopotam făcând ca mierla ?

— Cum nu !

— Da, desigur, în poezie !...

Voia să spue că nuvela nu era din nebunie, marea nebunie autentică, după care inima lui dreaptă şi mintea lui extraordinară tânjesc.

Iată, domnule Prefect, stau şi eu pe gânduri : Ce anathist şi Dumnezeu, ăsta ! Pe mine nu mă lasă aproape niciodată să mă strecor printre lucruri şi, fericit, să ne echilibrăm, eu intr'o parte, lumea în cealaltă parte, în legănarea vieţei. Din potrivă : *Când* stau sus de tot, de-mi trec norii prin păr şi-mi scutur luceferii din urechi, *când* stau jos de tot, în mocirlă, de vorbă cu porcii. Iar d. Chaim sub picioarele căruia se pleacă şi se 'nalţă cumpăna lumii, el jindueşte după farmecul penumbrei şi ameţeala ecoului — inşelăciunile şi beţiile din care eu nu voi scăpa nici după moarte !"

Prefectul de Poliţie, cu ochii mici, privea ţintă la clopoţeii din cerdacul de sus al Vilei împăenjenită de soare, şi care se opriseră într'un neaşteptat *intermezzo* de tăcere. Apoi sunară toţi deodată, ca la începerea unui spectacol.

— Hait ! Am întârziat !

Şi d. Ionel Lăcustă-Termidor luând braţul Prefectului, deschise portiera maşinii.

F. ADERCA

Româncele la St. Moritz

Gelozia Americanelor

Recenta prezenţă a A. S. R. Principele Regent Nicolae la concursurile sportive din eleganta staţiune climaterică St. Moritz a avut darul să adune un mare număr de romånce elegante.

Prezenţa româncelor a făcut senzaţie, căci compatrioatele noastre au stârnit admiraţie nu numai prin frumuseţea lor dar şi prin eleganţă.

In cercurile bogatelor americance şi englezoaice a făcut multă vâlvă frumuseţea remarcată la picioarele româncelor. Discuţii aprinse s'au iscat în jurul acestui subiect, căci nu era numai eterna invidie femenină, ci mai ales de a se putea explica cărui fapt datorează româncele picioarele lor atât de frumoase.

Vâlva n'a durat prea mult şi explicaţia s'a găsit: s'a aflat că femeile elegante din România poartă ciorapi de mătase „Adesgo" 45 şi 48.

A. ERDODY

Trandafirul negru

Schiță psihologică

I

...Numeroșii invitați umplu salonul Ninei, ca un roi zgomotos de trântori. Parfumuri amețitoare se ridică din mătăsurile frumoase ale rochiilor de bal și se pierd în valurile fumului de Havane veritabile. Cupele cu vin rubiniu împrăștie scântei care nu aprind, însă melancolia lichiorurilor de culoarea opalului și a smaraldului mat, de prin păhărutele de cristal palid înșirate dealungul rândurilor de cupe, pe tablalele mari de argint, purtate de lachei în livrea...

Un Jazz-Band de ultimă modă începe să urle. O pereche pornește la dans; o urmează alte zeci de părechi — unele tinere și frumoase, altele nici tinere și nici frumoase... de cele mai variate combinații ca vârstă și ca aspect. Totuși, ochii tuturor femeilor par plini de foc. Prin vălul fumului parfumat strălucesc dinți albi încadrați de catifeaua buzelor roșii. Râsul insinuant complectează graba deșartă și zgomotoasă a muzicii.

Nina dansează trecând din brațe în brațe. E cea mai frumoasă dintre aceste doamne — și dansează minunat. Bărbatul ei joacă între timp **chemin-de-fer** într'o societate aleasă de diplomați și bancheri. Mare fabricant, el a adus-o pe Nina din Rusia. In ochii ei albastri, plini de vlagă umedă, rămăsese întipărită încă tristețea nesfârșitelor stepe rusești. Buzele ei sunt și ele roșii, deși nu întrebuințează nici-odată „rouge"-ul. Coafura-i aurie e străpunsă de un trandafir negru care pare o ființă vie și enigmatică în mișcarea dansului...

Norbert Bantschi se oprește în dreptul Ninei în clipa când orchestra începe să-și încetinească cântecul. Se închină și zice:

— Mult stimată doamnă... îmi dați voe?

Nina se eliberează iute din brațele dansatorului indiferent și nimerește din zbor în brațele lui Norbert. Dirijorul vroia să înceteze muzica; însă, văzând pe stăpâna casei dansând cu un nou partener, reîncepe acelaș dans la modă, într'un ritm nebun. Dirijorul îl cunoaște și pe Bantschi; când acesta pornește la dans, nu mai poate fi loc de glume — muzica trebue să cânte până la leșin!...

II

Ungur autentic, Bantschi vorbește totdeauna cu ardoare; și mai ales acuma simte că trebue să vorbească mult și hotărât... Muzica fierbe în clocot. Nina și cu Norbert zboară în jurul salonului. Norbert îi șoptește apăsat:

— Sunt gata să mor pentru d-ta!

Nina râde:

— Ai băut desigur, peste măsura obicinuită. Nu poți rezista acestui ritm. Altădată să fii mai prudent!...

— Sunt beat, dar fără să fi băut ceva, — beat din pricina d-tale...

— Cum așa?

— Nu-ți voi răspunde la asta: știi singură...

Nina se întristează deodată. Pierde parcă tonul glumeț înțepător. In vocea ei se distinge o melancolie indepărtată, când îi răspunde:

— Eu nu știu nimic!...

Ochii lui Norbert se aprind mai tare:

— Fiindcă... ești singura femeie... care merită... să fac pentru dânsa orice prostie... Nu simți după vocea mea?.. Sufletu-mi saltă când ne atingem... Crezi că nu simt, cum febra simțurilor... tresare la fiece mișcare ce faci?.. Ești gata să zbori în dans oriunde cu mine!...

Nina tace... El continuă:

— Nu-ți dai seama oare, că vei veni mâine la mine? Pe cheiul portului?... Te voi aștepta... la orele șase... când cheiul e pustiu... Voiu fi singur... Te voiu aștepta...

Cu o mișcare bruscă, făcând par'că una dintre figurile dansului Nina se smucește din brațele lui:

— Eu nu simt nimic din toate acestea... Vă mulțumesc!...

Și se îndepărtează rece și mândră, lăsându-l singur în mijlocul salonului.

In aceiași clipă, muzica încetează.

III

A doua zi, după ceai, Nina începe să se îmbrace. Nu știe de ce dar se va duce pe cheiu... Trebue să meargă!...

Bărbatul său o întreabă:

— Unde te duci?

Nina răspunde cu indiferență:

— La croitoreasă.

— Amână-o pe mâine! Avem și diseară invitați. O să vină cu mult înainte de masă... Nu-i frumos din partea ta să lipsești...

— Imposibil... Nu pot... Trebue să mă duc...

— Fie! Ce să fac cu tine? Știi mai bine!...

Chestiunea e tranșată...

Nina ia în stradă prima trăsură pe care o vede... Spune birjarului s'o ducă spre cheiu...

Trăsura se oprește pe cheiu și Nina se dă jos. Și în aceiași clipă trece pe lângă ea, ca un fulger, cupeul galben al bărbatului ei... Nina e străpunsă de un gând:

— El știe totul!... Nu voiu mai putea să mint...

Ridicându-și cu mândrie capul său frumos, rămâne locului cu un aer de supremă provocare și dispreț, cașicum ar zice:

— Fleacuri!... Cu atât mai bine!... Cel puțin nu voiu mai fi nevoită să ascund, să mint... Ne vom divorța și eu... voiu deveni soția lui Norbert...

Dar din clipă în clipă, acest gând e apăsat de o greutate din ce în ce mai dureroasă. Nina nu se mișcă. Iar pe dinaintea ei, deodată trece acelaș automobil galben — în direcție opusă...

Nina izbucnește brusc într'un râs forțat.

— Mă rog!... Cât poftești!... Poți trece cât vrei!

IV

Automobilul dispare și nu se mai întoarce. Nina se enervează de nerăbdare.

Dar Norbert Bantschi apare grăbit. O salută cu respect. îi sărută cu duioșie mâna:

— Iertați-mă... Am întârziat!

Apoi pornesc împreună.. Ceața de iarnă se așează încet pe lespezile cheiului. Ei merg la braț, ghemuindu-se unul într'altul.

— Dacă ai ști cât de fericit sunt! — îi spune el.

Nina se oprește brusc și-l privește țintă:

— Nu... minți?

— Nu... Jur!...

— Atunci, ascultă-mă: bărbatul meu știe totul. M'a urmărit... cu automobilul său... I-am spus că mă duc la croitoreasa mea... însă a văzut cum mă oprisem aici... De sigur însă el nu știe că mă duc la d-ta... Totuși, nu mai pot să mă întorc acasă... Mă va alunga în stradă... Mă va ucide!...

Norbert Brantschi răspunde rece:

— Urîtă situație!... E foarte neplăcut!...

Nina îndreaptă spre Brantschi o privire stranie și cu totul nouă pentru dânsa, măsurându-l dela cap la picioare:

— Cum ai spus?... E foarte neplăcut?... E tot ce poți spune: „foarte neplăcut"? Atâta?

Și uitându-se în fața lui cu dispreț, cu scârbă chiar, adaugă:

— Fii sănătos, Norbert! Mi-i rușine că te-am crezut... Ești la fel cu toți ceilalți.

Ești și d-ta numai... bărbat.. Dar, n'are aface... Cu bine.. Adio!...

Și Nina pleacă, se îndepărtează repede de tot...

V

Se grăbește acasă... Trece direct în odaia ei ca să nu dea ochi cu bărbatul ei... Incuie ușa cu cheia... Intr'un minut — își schimbă costumul... Imbracă aceiași rochie de bal, cu care a dansat aseară... Coafura și-o străpunge cu acelaș trandafir negru... Apoi ia o foaie de hârtie și scrie:

— Otto! Iartă-mă... Ai fost pentru mine singurul bărbat, și tocmai pe tine am vrut să te înșel!... Acela... al doilea... nu s'a arătat decât un ticălos... Otto!... Ia-mi viața... Ți-o dau, pentru ca tu să mă ierți!...

Isprăvind scrisul, se apropie de oglinda cea mare... O scrutează, aruncă o ultimă privire la ea însăși... Scoase un mic revolver de sidef și-l fixează la tâmpla dreaptă... Sub această apăsare, trandafirul negru se pleacă spre țeava armei... Nina nu-l mai aranjează la loc.

Apoi, ea apasă trăgaciul armei...

Trad. de BORIS ALMASOFF

Mihail Zoșcenco

Soțul

Cetățeni, cum stau lucrurile pe frontul familiei? Bărbații sunt subjugați de tot. Mai ales aceia a căror neveste se ocupă cu „progresul omenirii". Și eu am pățit una bună: mă întorceam acasă. Sosesc la mine, bat la propria mea ușă — și nu mi se deschide.

„Nanusia, zic eu nevesti-mi, eu sunt, Vasia!"

Ea tace. Nu s'aude nimic.

De odată răsună de după ușă vocea lui Mișca Bocicov. Și Mișca Bocicov are slujbă la acelaș birou cu nevastă-mea.

— A, zice el, tu ești, Vasili Ivanici? Iți deschidem îndată. Așteaptă, dragă, numai un minut.

Parcă m'ar fi lovit o măciucă în cap.

— Cetățeni, mă gândii eu, ce se petrece pe frontul familiei? Nu le mai dă drumul bărbaților în casa lor?

M'am rugat foarte politicos: „Deschide, zic, Mișca, pui de găină ce-mi ești,... Nu te teme, n'am să mă bat cu tine".

Și știți, că eu cu adevărat nu pot să mă bat. Statura mea, știți, e foarte mică și delicată. Așa că nu pot să mă bat. Pe urmă, când mă mișc prea repede, îmi ghiorăe stomacul. Doctorul zice că mâncarea cântă în mine — și pentru mine, mă 'nțelegi, nu e tocmai plăcut cântecul ăsta. Ce distracție și-a mai ales!? In scurt, din pricina asta nu pot să mă bat!

Bătui cât putui în ușă. „Deschide, zic, vagabondule!"

Și el zice: „Nu mai zgâlțâi ușa spurcatule, îți deschid îndată".

Cetățeni, ce însemnează asta? El se încuie cu nevastă-mea în odaie, și eu n'am voie să mă ating de ușă, și s'o zgâlțâi.

— Deschide, zic, că-ți fac un scandal aici!..."

Zice: „Vasili Ivanici stai numai nițel! Așează-te, zice, pe cufărașul din coridor. Dar bagă de seamă să nu dai lampa jos. Ți-am lăsat-o dinadins acolo, ca să nu stai pe întuneric.

— Frățiorilor, mă gândii eu, tovarăși, cum poate tâlharul, într'un caz ca ăsta, să-i vorbească bărbatului, cu glas liniștit, despre lampă. Ce mai e și asta?

Și el, mă 'nțelegi, îi dă zor înainte prin ușă: „Ah, Vasili Ivanici, totdeauna ai fost un burghez neînscris în partid, și așa ai să și mori."

„Oi fi eu neînscris în partid", zic, „dar mă duc să chem poliția".

Alerg la un polițist. Polițistul zice: „Noi, tovarășe, nu putem face nimic. Dacă ar vrea să te omoare sau, de exemplu, să te arunce pe fereastră dintr'o ceartă în familie, atunci ar fi ceva de făcut... Dar așa — zice, nu se întâmplă nimica deosebit la dumneata... Totul e normal. Eu zic să mai tragi o fugă până acasă, poate că acuma au să te primească".

Alerg înapoi — și adevărat, după o jumătate de ceas Mișca Bocicov îmi deschide ușa.

„Intră", zice „acuma e voie".

Am intrat repede. Doamne, totul era plin de murdărie, de fum, o dezordine grozavă! Și la masă, în mijlocul odăii stau 7 oameni, 4 femei și 3 bărbați. Și scriu. Ținuseră o ședință? Dracu să-i știe!

Se uitau la mine, și-au început să râdă.

Și tovarășul Mișca Bocicov, mă 'nțelegi, se apleca peste masă și nu mai putea de râs.

„Iartă-ne", zice, „pardon c'am râs de Dumneata. Vroiam numai să știu ce fac bărbații din ziua de azi într'un caz ca ăsta".

Eu i-am răspuns veninos: „N'ar trebui să râdeți. Dacă aveți ședință trebue să spuneți. Sau să agățați un anunț de ușă, afară. Și, în general, zic, când fumați, trebue să deschideți ferestrele."

Au mai stat puțin și au plecat. Eu nu i-am rugat să mai stea.

Tradus de I. D. G.

Ape tulburate

Un șir lung de trepte scobite nedibaci în pământul uscat și poros ca un burete, al falezei, ducea până jos, la plajă. Ada Neagu cobara, fără să ia seama la bulgării necontenit năruiți sub picior, rostogolindu-se înaintea ei ca o avantgardă de mici primejdii trecute. Fredona neauzit în huetul mării, ascunsă și ea pe jumătate sub umbrela japoneză pe care mai erau colorate în cerc încă zece femei mici cu umbreluțe la fel și cu coada ochiului trasă în sus, pe tâmple.

Din partea cealaltă, urca, cu precauțiuni, un domn străveziu de slab și îmbrăcat prea gros pentru soarele din ziua aceea.

— Pleci așa curând, domnule Romașcu?

— După noile experiențe, doamnă, razele ultraviolete trebuesc căutate înainte de ora zece.

Ada zâmbi indulgent. Prin alții, cunoștea istoria în detaliile unei boli foarte rare și îndărătnice, căreia domnul Romașcu îi masca slăbiciunile sub pretexte uneori întregi, alteori șchioape, mereu iritat de bănuiala că ascunde poate un secret devenit public. Probabil că soarele prea viu al amiezii îi dăuna.

— Incă am întârziat astăzi. M'a ținut un prieten.

— Care nu se teme de soare...

— A! El e mai rău!

Scăpase răspunsul scrâșnind, părându-i-se că descopere în gluma iute spusă o aluzie la boala lui. Capul plecat al Adei, și rozat de o părere de rău, îl înverșună mai mult.

— Il vezi? spuse îndată, îndrumând privirea Adei spre plajă. Tânărul acela înalt, blond, cu costumul vărgat, chiar lângă mare... Il vezi cum stă cu ochii țintă la apă?

— Mi se pare că l-am văzut tot așa și eri, făcu Ada încet, turburată fără să înțeleagă de ce.

— Desigur. Și eri, și alaltăeri...

Apucă strâns brațul Adei și-i suflă în ureche, sacadat, ca o confidență nepermisă:

— Un neurastenic. Hotărît să se sinucidă. Inţelegi? Astăzi, în mare.

— Și dumneata l-ai lăsat singur?

Domnul Romașcu își înfășură tacticos fularul desprins de vânt, savurând parcă groaza Adei:

— Cunosc intenția lui de mai mult timp. Astăzi am înțeles că-i hotărît.

Zâmbi, ridicând borul pălăriei pentru salut, și se depărtă, cu răsuflarea iuțită de urcuș și de înfierbântarea cu care vorbise.

* * *

Pe plajă, după cele cinci minute de desbrăcare repede în cabină, Ada, așezată pe nisip puțin înapoia tânărului repede identificat după costumul cu vărgi și mai ales după neclintirea lui în fața mării, uita cu totul preceptul medical: Cura de soare se face cu creerul liber de orice preocupări. Doctorul care i-l recomandase sever, îi cunoștea puțin din viața ei cu necazuri. Dealtfel Ada izbutise, într'un mod minunat, să și le scoată pe toate din gând, ca pe niște cue șubrede, chiar din prima zi de plajă. Vestea aceasta de moarte lângă ea, găsise locul întreg al gândului, liber de sfredelit.

— Egoist! îl învinuia pe Romașcu. Pentru că soarele arde puțin mai viu. Putea să-și uite boala o zi. El zâmbea...

Puțin câte puțin deveni mai calmă.

Măsurase distanța dintre ea și unul din cei trei sau patru buni înotători ai plajei, de ajutorul căruia era sigură, deși nu-i vorbise vreodată. Planul îi era deasemeni pe cât de simplu pe-atât de sigur. Imposibil, absurd și mai ales evitabil îi părea numai planul tânărului în costum vărgat. Dacă s'ar fi înecat fără voe, tras de curent, așa cum se întâmplase chiar cu câteva zile înainte unui vizitator de pe plaja aceea — periculoasă, fiindcă era artificială, așa că adâncimea și gropile în apă începeau numaidecât, s'ar fi preocupat mult mai puțin. In accidentul de atunci văzuse ceva fatal și apoi se întâmplase cu totul în afara ei. Sosise pe plajă tocmai când îl trăgeau la mal pe nefericitul acela, om de patruzeci de ani, înalt și mușchiulos și acuma moale ca o cârpă ca și cum nu mai avea decât apă sub piele. Ce-ar fi putut face pentru el? Pe când acum, simțea un vârtej la creer gândindu-se că viața tânărului de colo stătea în mânile ei, stătea toată în mânile ei ca un ghem rotund de ață pe care întâmplarea, sau o voință neștiută care îndrumează întâmplările, i-l dăduse să-l ție câtva timp cu datoria de a nu lăsa să se rupă firul.

O viață care atârnă numai de tine, poate măguli în altfel de împrejurări, te ridică la un rol de stăpânitor de suflete. Dar aici nu era decât o osândă obscură: lanțul cel de fier cu care ești robit ființelor ce n'au decât în tine mântuirea.

— Acum!

Tânărul intrase însfârșit în mare și înainta aproape alunecând. Părea că nu simte frigul apei care-i sgârcea așa de inestetic pe alții, până îndrăzneau să se cufunde măcar odată.

Trecu repede pe pașii înfipți pe locurile unde începea adâncimea apei.

„Incalâ!" se gândi Ada, fără să știe dacă trebue să se bucure sau nu.

Il urmărea acum din picioare, cu mâna pavăză la ochi. Il urmărea rău, fiindcă valurile veneau mari, — în ajun fusese furtună, — înalte cât omul și cu spume pe creștet, și după fiecare, Ada, amețită de soare și de groază, trebuia să caute din nou capul blond eșit numai cu un obraz deasupra apei, mânile care trăgeau vânjos apa sub trup.

După un val, nu-l mai găsi, și nu era nici după al doilea val.

— Repede, își zise ea.

Inotătorul lungit liniștit pe nisip înțelese mai mult din spaima decât din vorbele Adei ce se întâmplase și se avântă în mare. Dar când ajunse, înotând, aproape de locul arătat, capul blond și brațele în mișcare eșiră singure deasupra apei. De departe, Ada îi văzu pe cei doi înotând un moment alături și schimbând câteva vorbe. Unul zicea, se pare: „O doamnă credea că vi s'a întâmplat ceva", sau: „E primejdios să te dai afund", și celalt răspundea cu un ton care tăia convorbirea: „Nu, eu înot totdeauna sub apă", după care, schimbând direcția, se întorcea pe plajă și urca scările spre cabină cu apa șiruindu-i din mânile pe care le bălăbănea stângaci, ca un om care a pierdut ceva.

Abia atunci, întorcându-se la locul ei pe nisip, Ada văzu că tot timpul ea nu avusese nimic din soarele mare de pe cer. Două doamne întinseseră demult alături un cort țuguiat care-i lăsa locul ei în umbră.

* * *

A doua zi, când Ada se cobori pe plajă, la ora obișnuită înotătorul viteaz din ajun o văzu și veni spre ea bombându-și obraznic pieptul pârlit:

— Azi pe cine mai salvăm, scumpă doamnă?

Nimic n'o supăra mai mult pe Ada decât să fie luată drept o femeiușcă care-și face spaime din nimic. Fără întrebarea obraznică ar fi urmat să tacă, dar poate că și iritarea ei, care din ajun n'o mai slăbise, abia aștepta resortul motivat care s'o reverse.

Inotătorul devenise din vesel, preocupat, întorcându-și capul cu clătinări afirmativ triste spre tânărul cel blond care era acolo, ca și în ajun, în picioare lângă țărm, cu ochii țintă la apă, șezând astfel de cine știe când, poate din zori. Parcă descoperea în fiecare rostogolire de val ceva nou, lucruri care nu i se arătau decât lui.

Ada se duse și ca să privească. Valurile veneau mai domoale ca în ajun, puțin obosite. Rămâneau departe, nu mai aveau pretenția să se urce până pe nisipul plajei. Și urletul slăbise, dar rămânea hăulitul obișnuit, tot sonor și puternic. Zgomotul acesta fără oprire nu-i păruse Adei alteori decât monoton și enervant, dar acum, ascultat inadins, și oarecum prin ființa tânărului de alături, îl ghicea insinuant și primejdios, ca o tentație de dușman cu față de prieten, un basm neadevărat pe care-l colorau reflexe mereu schimbate ca să-l facă atrăgător și ochilor.

Acolo, lângă valurile venite la picioarele ei de așa de departe, de dincolo de cer, lângă tumultul lor în care se ridica și se îneca pe rând atâta putere și atâta vrajbă măreață, Ada nu mai percepea viața mică a plajei, adică a oamenilor, decât ca o gălăgie mică și inoportună, ca scâncetele unui copil străin.

I se lămurea acum un ajutor mai simplu, pe care-l putea da chiar ea, fără intervenția nimănui. Să smulgă pe bietul rătăcit de lângă mare... Trebuia numai să găsească vorbele acelea vii și adevărate cu care curmi nebunia unui om...

Insă la primul pas pe care-l făcu înspre tânăr, ea simți enormitatea unei astfel de încercări. El avea să se irite: „Ce voiți? Nu înțeleg! Lăsați-mă!", și lumea ar fi privit dela distanță, batjocoritoare, ca la o ceartă între îndrăgostiți. Ea s'ar fi depărtat pe urmă, iar omul ar fi rămas să privească din nou, cu încăpățânarea lui nebună, marea.

Dar era îngrozitor spectacolul acesta! Nu mai era o sinucidere obișnuită, era un asasinat pe care amândoi, omul și marea, îl premeditau sub ochii ei. Ada simți o nevoe aproape fizică să nu mai fie de față, ca și cum ar fi putut fi învinuită complice.

Fugi, se îmbrăcă iute în cabină și trecu, aproape în vârful picioarelor prin încăperea de scânduri care răsuna sub pași, răspunzând ceva care nu era nici da, nici nu, întrebării îngrijitoarei: „Vi-i rău, coniță?"

Sus, pe coastă, când strânse putere cât să mai arunce o ochire asupra plajei, văzu pe înotătorul cel viteaz în picioare lângă mal, alături de tânărul blond, spionându-l din ochi cu aceeaș încordare ca a ei adineauri. Zâmbi atunci spre omul care-și bătuse joc de spaima ei, iar plecând, își prelungi încă, pentru sine, zâmbetul, ca și cum l-ar fi studiat în oglindă. Iși amintise că întocmai la fel zâmbise Romașcu cu două zile înainte, în acelaș loc. Zâmbet satisfăcut că se răzbuna, sau numai că aruncase altuia o povară.

* * *

Din ziua aceea, Ada își urmă cura la plaja cea mare, îndepărtată de oraș, unde ajungeai numai cu trenul. Aici te cufundai în movilele de nisip, te puteai depărta în apă sute de metri fără frică. Ada încerca să se convingă că nu mai putuse să suporte inconfortul plajei de dincolo, voind să uite ceeace cu adevărat o gonise.

Dar, după trei zile de amorțire, când o cunoștință o întâmpină: „Ai auzit de înecul dela plaja din oraș? Se zice că ar fi o sinucidere", — ea simți ridicându-i-se în obraz toată spaima din zilele trecute:

— Un tânăr înalt... blond"?

Prietena o privise cu o bănuială sub gene:

— Nu. Un băiat de liceu. Paisprezece ani. Ce tânăr înalt, blond? S'a mai înecat cineva?!

— Poate. Adică nu, nu cred.

Indată după asta se uitase la ceas. Ce-ar fi fost să ia primul tren, nu al doilea cum obișnuia? Dar de ce să mai stea la gânduri pentru un lucru așa de simplu?

Ajunse în oraș la ora când plaja cea mică pe care n'o zorea plecarea nici-unui tren, era încă populată. Nu se cobori, voia numai să privească de pe coastă. Ajunsă sus, răsuflă adânc. Tânărul în costum vărgat era acolo, tot nemișcat și aproape în acelaș loc ca ultima oară când îl privise, plecând. Ada avu siguranța că în fiecare zi totul se repeta la fel: șederea pe țărm, baia în locurile adânci... Parcă aștepta un moment anume, un semn, sau o putere din afară care să-l ia cu forța. Un neurastenic și maniac... Poate nici-odată n'avea să găsească curajul...

Era neapărat acolo și celalt, păstrându-și rolul de „salvator" dat de Ada. Sta deoparte, pe nisip, dar tot cu ochii spre cel de lângă apă. Odată intră să-și ia baia, dar rămase printre pietrele ascuțite de-aproape. Era agitat, parcă din cei doi, acesta din urmă era neurastenicul.

„De ce-și vor fi găsind oamenii așa ușor motive de neliniște? se întreba Ada, calmată de cum venise și încercând să se pună pe ea însăși deasupra turburării celuilalt, ca pentru un lucru care n'o mai privea de-acum.

„Poate n'avea să se întâmple până la sfârșit nimic. Dar câtă enervare în tărăgănirea aceasta... Și cum nici celalt, ca și ea, nu îndrăznea să vorbească, ca și cum în jurul tânărului nefericit se trăsese un cerc gol care-l izola pe plaja roind de lume, care-l scotea de pe-acum dintre cei vii...

„Omul acela care mă iritase zilele trecute cu ironia lui de om bine dispus, ar avea acum dreptul să mă ia de umeri și să mă oblige să-mi reiau sarcina dela care m'am sustras, lăsându-i-o lui"...

Ada își trecu mâna pe frunte, dominându-se: „Iarăș!" și fiindcă i se păru că o privește lumea care eșea, plecă, silindu-se să-și acopere gândurile turburi sub zâmbetul ei obișnuit, calm și detașat. Totuși știa că zâmbetul era falș și că peste noapte, visele care-i hărțuiau somnul de câtva timp, vise scurte după care, trează, auzea marea zvâcnindu-i la tâmple, aveau s'o viziteze iarăși.

Peste alte câte-va zile, Ada zărea, în mulțimea veselă de pe plaja cea mare, o figură cunoscută. Nu-i venea să creadă, amintindu-și sigur, totuș: „salvatorul" de dincolo.

Era, în adevăr, un înotător de prima forță. Dela înălțimea podului, se zvârlea în apă la o distanță de câțiva metri și se depărta apoi ca pentru un raid de viteză, până nu i se mai zărea manevrarea brațelor decât ca două aripioare de pescăruși cari ar zburda pe apă. Și lumea, împrejur, îl admira: „Ce îndrăzneț!" Numai Ada își punea întrebarea: E drept că-i un om viteaz, un om tare? Venirea lui aci ar fi o dovadă. Dar e o dovadă de tărie sau de slăbiciune ca să refuzi a suferi pentru altul?

Voia să alunge orice predispoziție la indulgență, naturală de vreme ce răspunsul o privea direct, și fu sigură că judeca fără părtinire: „E o dovadă de tărie"...

Totuși, ceva mai târziu, când veni, pe scara podețului, aproape față în față cu înotătorul, amândoi trecură unul pe lângă altul cu capul repede întors în altă parte, nu ca doi oameni cari nu se cunosc, ci cărora le este greu că se cunosc.

ALICE GABRIELESCU

Cronica teatrală

Patima roşie — Volpone

„Patima roşie", piesa domnului Mihail Sorbul, se păstrează proaspătă şi bogată în elemente dramatice.

Reprezentarea ei pentru întâia oară pe scena Naţionalului a însemnat odinioară o dată importantă în evoluţia teatrului românesc — fiind cea dintâi piesă originală care studia caractere şi neglija efectele exterioare, pentru a se procupa în dosebi de mişcarea complexă a sufletelor umane, de problemele de conştiinţă, de tragismul vieţii.

Nu e, însă, în totul o adâncire, această lucrare dramatică, — ci mai mult o satiră straniu concepută şi realizată într'o atmosferă intenţionat bizară.

E un imn al fatalităţii umane, o acţiune de inedită orientare dramatică, ţesută pe inflexiuni sonore şi pe nuanţe psihologice nedezlegate încă în teatrul românesc.

Prima noastră scenă a reluat şi anul acesta piesa de maturitate a domnului Mihail Sorbul.

Marioara Zimniceanu

Mulţumită şi unei interpretări excepţionale: Brezeanu, Critico, Atanasescu şi Marioara Zimniceanu, „Patima roşie" se menţine demnă în ritmul vechiului succes

* * *

Ştefan Zweig a prelucrat comedia amară a lui Ben Jonson „Volpone", într'un cadru expresiv şi apropiat de înţelegerea contimporană.

„Volpone" este satira dramatică a unei epoci de belşug şi de corupţie. Desfrâul şi cupiditatea veneţiană sunt biciuite aci cu elemente sugestive de fabulă: o vulpe vicleană îşi bate joc de vultur, de uliu, de corb, de leu, de-o căţea şi de o porumbiţă, dar e pedepsită cu propriile-i arme de musca inventivă ce-o ajutase în şotiile ei.

Volpone, un levantin bogat, mai puţin dornic de bogăţii, cât mai ales însetat de farsă, e — în piesa lui Jonson — simbolul vulpii din fabulă. El speculează prostia şi lăcomia pretinşilor săi prieteni, făcându-i să cadă victimele propriilor lor slăbiciuni: sub mirajul orbitor al unei moşteniri fabuloase, unul îşi trimite soţia în patul isteţului levantin, altul îşi desmoşteneşte fiul, şi toţi fac daruri de preţ, — fiecare nădăjduind că va fi lăsat legatar universal.

V. Maximilian

Un incident, care era cât p'aci să-l coste capul, nu vindecă pe Volpone de pasiunea lui diabolică, şi, cu mijloace ingenioase, pregăteşte o farsă supremă: va asista el însuşi la deschiderea testamentului, pentru a se bucura de furia „prietenilor" când vor afla că Mosca, tovarăşul său slugarnic şi inspiratorul farselor, e adevăratul moştenitor.

Insă farsa îi e fatală de astă dată. Testamentul fiind înzestrat cu toate formele legale, e valabil, şi Mosca alungă pe incorigibilul farsor, ameninţându-l cu răzbunarea celor ce au înţeles în cele din urmă cât de crunt au fost păcăliţi.

Fabula se desfăşoară cu vigoare plastică şi cu neîndurătoare cruzime. Interesul e mereu viu şi susţinut, dialogul spontan şi situaţiile bine închegate.

Poate vocabularul, desigur corosiv şi în original, ar fi putut să capete în iscusita traducere a domnului Eman Cerbu, o ţinută mai puţin „tare".

Domnul V. Maximilian a realizat o creaţie cu conţinut deosebit de original. Interpretând figura centrală a piesei, d-sa a dat contur clasic şi consistenţă dramatică rolului dificil al lui Volpone.

De asemeni, au fixat resurse convingătoare în realizările lor, doamnele: Catuşa Elvas, Corina Barbu, domnii: Finti, Groner, Del Vechio, Talianu şi Enescu.

H. LAZU

FILATELIA

Expoziţia Internaţională Filatelistă dela Monte-Carlo

Şi Expoziţia şi Congresul dela Monte-Carlo, au întrecut toate aşteptările. Au sosit filatelişti din toate ţările lumii. Afluenţa publicului e atât de mare, încât nu se poate intra în palatul Expoziţiei decât după o aşteptare, „la rând", de 2—3 ore. Odată cu biletul de intrare (5 franci), vizitatorului i se oferă şi câte o serie din 10 mărci emisă cu ocaziunea congresului şi care se vinde tot cu cinci franci.

Expoziţia s'a deschis sub patronajul principelui Ludovic II de Monaco şi al miniştrilor Francezi: de Comerţ şi Industrie, de Poştă şi Telegraf. Sufletul, însă, al Expoziţiei — este organizatorul şi directorul ei general, cunoscutul negustor-filatelist dela Paris, Theodor Champion.

Premiile instituite de Comitetul Expoziţiei sunt: un mare vas de porţelan de Sévres, o medalie de aur şi câte-va medalii de bronz. In acelaş timp cu expoziţia, are loc şi cel dintâi Congres al Federaţiei Presei Filateliste sub preşidenţia Inginerului Tédész.

Catalogul Expoziţiei se distinge prin artistica-i executare technică şi conţine o serie de articole din istoria Poştei Principatului Monaco. Comitetul Expoziţiei a organizat pentru publicul vizitator numeroase distracţii, excursiuni, plimbări, spectacole cu focuri de artificii, banchete împreună cu congresiştii etc.

O secţie din Expoziţie e transformată într'o bursă filatelistă care face şease feluri de operaţiuni pentru comercianţii filatelişti, din care numai la trei se admit şi colecţionarii. Ca număr, negustorii filatelişti ocupă la Expoziţie primul loc ceeace a provocat câteva reproşuri la adresa organizatorilor. Totuşi, în general, Expoziţia produce impresia unui mare succes.

Colecţiile oficiale au sosit din 18 state, iar cele particulare — din vre-o 60 de ţări. Valoarea mărcilor expuse se cifrează cam la 600 milioane de franci.

Centrul atenţiunei generale constituie un exemplar de marcă, de culoarea carmin. Guiana Britanică, de o centimă, din 1855, care aparţine unui American, Arthur Hleed din New-York, apărut ca exponent pentru prima oară în Europa. Această marcă e trecută în catalogul Hivert (No. 12) cu preţul de 600.000 franci! In Aprilie 1922 ea fusese vândută cu o sumă de 325.000 fr., iar astăzi proprietarul a şi refuzat s'o vândă cu 1.500.000 de franci! — E exemplarul unic în lume. Din 1856 nu s'a păstrat nicăieri un alt exemplar. Dacă i-s'ar găsi dubletul valoarea aceasta excepţională ar înceta, desigur, să persiste în lumea filatelistă. Deocamdată însă, e socotită cea mai rară marcă din lumea întreagă. Starea ei e deplorabilă, şi toate patru colţurile ei sunt tăiate.

Incomparabile sunt colecţiile lui Champion, de mărci neştampilate ale Coloniilor Engleze. Lichtenstein din New-York expune primele mărci ale Insulei Sf. Mauriciu — aşa numitele „Post-Office"-uri, preţuite astăzi fiecare la sute de mii de franci.

Franţa şi Monaco sunt, bineînţeles, reprezentate cu mare bogăţie. Rusia sovietică expune foarte puţin, însă se bucură de mare interes din partea publicului englez şi american. Reprezentantul oficial al S. S. S. R., un domn Cazacov, demonstrează o frumoasă colecţie: Mongolia sau „Republica Sovietică **Tuvina**" din 1924—25, — mărci absolut necunoscute în Europa Occidentală şi recomandate insistent de către Federaţia şi presa filatelistă sovietică. Aflăm că această emisiune, rară şi scurtă, fusese executată la Imprimeria Statului dela Moscova, fiind comandată de guvernul Mongoliei. Cercurile competinte dela Expoziţie previn, însă, pe colecţionari — să nu se lase seduşi de frumuseţea şi originalitatea acestor mărci; căci se crede că Federaţia Filatelistă dela Moscova, având un mare stoc de „marfă", caută numai să-i facă o întinsă reclamă, şi s'o speculeze în străinătate.

Din Varşovia a sosit o colecţie dintr'o singură marcă: întâia imprimată de noul Stat polonez în 1918 şi aplicată în toate felurile posibile: pe plicuri, pe mandate, câte două, câte trei alături etc... Colecţia aparţine unui domn Rahmanov.

Au mai expus adunări marcante: Mavrocordato din Lausanne cu o secţie specială: (Levantul Rusesc 1864—79) cunoscut după Expoziţia din 1922 dela Berlin; căpitanul Barefoot din Falkestone, van-Dielen din Rotterdam, Docher din Tegna etc., etc., cu bogate secţiuni de mărci ruseşti ale Imperiului Ţarist. Aceste mărci sunt astăzi cele mai căutate, deoarece în lumea filatelistă se crede că tipurile lor nu vor mai reinvia în Rusia niciodată, schimbarea produsă sub Soviete preconizând şi pentru viitor emisiuni cu totul diferite de acele din trecut.

PĂZIŢI
Copiii şi familia de griji şi de nevoi
făcând o
Asigurare
asupra vieţei
la

cu o plată mică lunară vă asiguraţi UN CAPITAL copiilor pentru înzestrare, familiei n caz de moarte

O RENTA de bătrâneţe începând dela 45 de ani
PRIMIŢI TOATĂ SUMA ASIGURATĂ
imediat prin amortizările LUNARE ce se efectuează la Sediul Societăţii
Cele mai bune condiţiuni de asigurare din ţară
Direcţiunea Generală: Str. G. Cantacuzino 16
Representanţa Generală: Str. Doamnei (Paris) 14
toate relşia prezentanţele şi agenţiile din ţară

Cronica Şahului

PROBLEMA No. 90

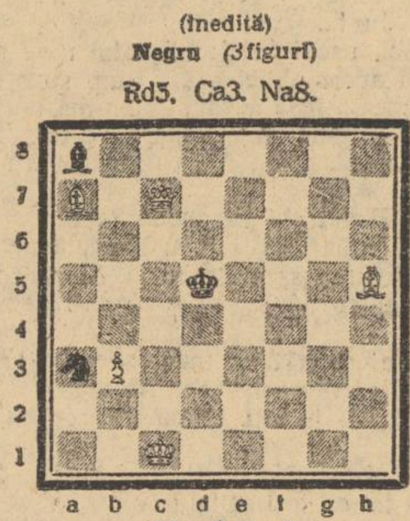
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Pas"

(inedită)

Negru (3 figuri)

Rd5, Ca3, Na8.

Alb (5 figuri)

Rc1, Dc7, Na7 şi h5, Pb3.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PROBLEMA No. 91

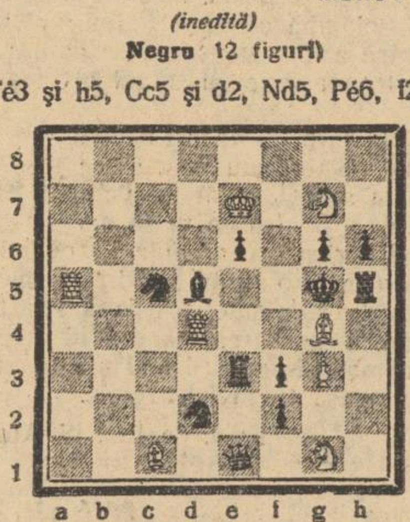
Din concursul nostru de probleme

Motto: «Excelsior! I»

(inedită)

Negru 12 figuri)

Rg5, Dé1, Té3 şi h5, Cc5 şi d2, Nd5, Pé6, f2, f3, g6 şi h6

Alb (8 figuri)

Ré7, Ta5 şi d4, Cg1 şi g7, Nc1 şi g4, Pg3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PROBLEMA No. 92

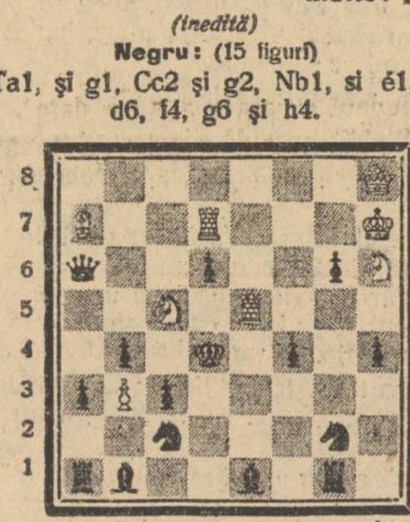
Din concursul nostru de probleme

Motto: „Excelsior! II"

(inedită)

Negru: (15 figuri)

Rd4, Da6, Ta1, şi g1, Cc2 şi g2, Nb1, si é1, Pa3, b4, c3, d6, f4, g6 şi h4.

Alb (15 figuri)

Rh7, Dh8, Td7 şi é5, Cc5 şi h6, Na7, Pb3.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PROBLEMA No. 93

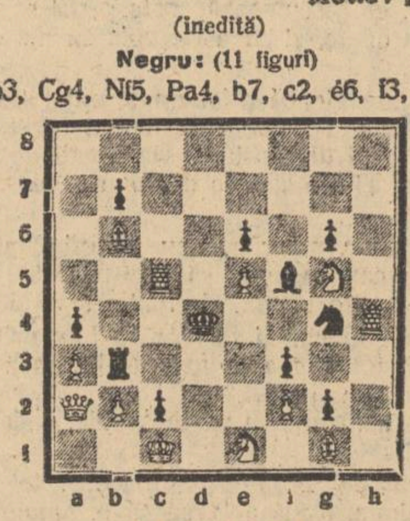
Din concursul nostru de probleme.

Motto: „Excelsior! III"

(inedită)

Negru: (11 figuri)

Rd4, Tb3, Cg4, Nf5, Pa4, b7, c2, é6, f3, g2 şi g6.

Alb (12 figuri)

Rc1, Da2, Tc5 şi h4, Cé1 şi g5, Nb6 şi g1, Pa3, b2, é5 şi f2,

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

SOLUŢII

No. 68 *(Schlarko)* — Alb: Rc7, Dh3, Tg4, Ca3 şi é1. Né5. Pé3, f5 şi g2 Negru: Rd5, Ca1, Pb3, b5, é2, é4, é7. f6 şi h5. — Mat în 3 mutări. — 1. Df3!, é4×f3; 2. é4+ 1... Rc5 2. Cd3+ 1..., f6×é5 2. D×é4+

No. 69. (Schlarko) Aceeaşi poziţie însă cu C negru din a1 în b1 — Mat în 3 mutări. — 1. T×é4, R×é4; 2. Df3+ 1... Rc5 2. Cd3+ 1..., f6×é5 2. Dg3! 1.., C ~ 2. Td4+. Un gemen frumos.

No. 70 *(Mach)*. — Alb: Rb7, Dé6, Né5 şi g1; Negru: Rg5, Dh4, Th2 şi h5, Nf2, Pa5, c5, c6, é3, g6 şi h6. — Mat în 3 mutări — 1. Ra8! cu ameninţarea 2. Nf5! 1..., Dg3 2. Nf6+. Rf4 3. Dc4 mat. ..., Dh3 1..., Dh3, 2. Df6+ şi 3. Df4 mat.

No. 71 *(Bilek)* — Alb: Rc2, Dd3, Té4, Cc8, Na7, Negru: Ra8. Nb7, Pb5, g5 şi h7 — Mat în 3 mutări — 1. Df3!, cu ameninţarea 2. Té7. 1.... g5—g4 2. Df4 1..., b5—b4 2. T×b4 1... Nb7×c8 2. Té7+.

No. 72 *(Colcher)* — Alb: Rg5, Da3, Td6, Pg3. Negru: Ré5 — Mat în 2 mutări — 1. Da6! La 1. Dc5? negru răspunde Ré4 şi nu mai e mat în a doua mutare.

P. I. NEGREANU

CAMIL SENECA

Curiozităţi

Chicago se roagă...

Uriaşul oraş american, Chicago, e celebru „mulţumită" numărului înspăimântător de tâlhării şi de asasinate.

Astăzi, lucrurile au ajuns atât de departe, încât „Federaţia bisericilor protestante" a ales ziua de Joi din fiecare săptămână pentru a se ruga lui Dumnezeu să scape oraşul din abisul crimelor. Joia trecută, bisericile din Chicago au fost tixite de lume. Dar această „măsură" n'a produs asupra banditilor nici o impresie.

Tocmai la orele 10 dimineaţa, când toate bisericile au început să invoce Divinitatea, o echipă de bandiţi au surprins pe casierul unei societăţi pe acţiuni, l-au legat şi l-au luat sub privirile unui public numeros, peste un milion de dolari! Simultan cu această ispravă într'unul din cele mai luxoase hoteluri s'a petrecut un asasinat cu totul senzaţional. In salonul acestui hotel se afla la ora aceea „însuşi" Jack Mac-Hurne, şeful teribilei organizaţiuni de contrabandişti italieni: „Scarface-Capone". Doi indivizi apărând în salon, înarmaţi cu o mitralieră de mână şi cu pistoale „Colt", au deschis deodată foc în direcţia lui Mac-Hurne care a căzut jos, străpuns de câteva gloanţe. Asasinii erau, evident, membri ai unei alte organizaţiuni de contrabandişti, concurenta societăţii „Scarface-Capone". Văzându-l pe Mac-Hurne ucis, bandiţii s'au retras liniştiţi şi neîmpiedicaţi din hotel. Numai atunci Mac-Hurne, străpuns într'adevăr de patru gloanţe, a încercat să se ridice şi să ceară ajutor medical. Banditul, deşi grav rănit, se grăbise să cadă cu capul şi pieptul după un fotoliu şi astfel a scăpat cu viaţă. Interogatoriul luat lui de poliţie, n'a dat nici un rezultat: bandit „adevărat şi cinstit", Mac-Hurne a refuzat să dea vre-o explicaţie sau să spună numele celor doi asasini.

Patru mii de lei un kgr. de fragi

La Londra s'a vândut primul kgr. de fragi din recolta 1928, cu preţul de cinci lire sterline, adică 4000 de lei.

Fuga prin America

Peste 270 de „alergători" iau parte la cursa New-York — Los-Angelos, peste 5.000 de km. Distanţa totală e împărţită pe etape — fiecare 60—90 km. Primele două zile, în capul tuturor concurenţilor a fugit cunoscutul alergător din Finlanda, Willy Kolemeinen, trecut decurând la supuşenia americană şi actual locuitor al oraşului New-York. A treia zi însă, Colemeinen a fost întrecut de Nestor Errikson, finlandez şi acesta, originar din oraşul Abo, Finlanda... Invingătorul va încasa la Los-Angelos 25.000 dolari...

Automobilul lui Clemenceau

Bătrânul „Tigru" al Franţei, octogenarul Georges Clemenceau, „învingătorul nemţilor", trăeşte după cum se ştie, cu totul retras, fără să ia parte la vre-o mişcare socialo-politică. Acum câteva zile, „Tigrul" a eşit din „vizuina" lui pentru... a-şi cumpăra un nou automobil în loc de vechiul şi micul lui „Citroyen". După ce-şi alesese o „trăsurică" potrivită, fostul prim-ministru scoase din buzunar zece mii de franci — valoarea maşinei. Dar proprietarul uzinei „Citroyen", refuză să primească bani şi-i zise plecându-se în faţa lui Clemenceau:

— Domnule preşedinte, Franţa vă datoreşte foarte mult. Daţi-mi voe mie, ca unui francez să vă compensez o părticică a datoriei noastre comune faţă de dv...

Clemenceau n'a vrut să-l indispună pe fabricant şi a primit această propunere cu un surâs binevoitor. Insă, întorcându-se acasă, scrise un cec pentru 10.000 franci şi-l trimise fabricantului rugându-l să împartă aceşti bani între muncitorii mai nevoiaşi ai uzinei.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu Bul. Elisabeta)

NOU!

Agârbiceanu I. Legea minţii (roman) Nou!	Lei	160.—
A. de Herz. Omul de zăpadă (Comedie) 3 acte	„	65.—
Ciprian G. Omul cu mârţoaga (comedie) 4 acte	„	100.—
Gârleanu E. Bătrânii (Nuvele) ed. nouă	„	45.—
Pillat I. Intoarcere 1908—1918. Versuri	„	80.—
Zece ani dela realipire „Cetatea Albă" 1918—1928. Documente intorice, oameni, fapte, însemnări	„	40.—
Ştefănescu Marin. Patrie şi neam	„	40.—
Mehedinţi S. Politica de vorbe şi omul politic	„	80.—
Ibsen H. Nora	„	12.—
Ibsen H. Un duşman al poporului	„	6.—
Ibsen H. Stâlpii Societăţii	„	12.—
Ibsen H. Peer Gynt	„	30.—
Ibsen H. Doamna mării	„	9.—

In „Biblioteca pentru toţi"

Ureche. Dictionaire Français-Roumain Lei 60. Idem legate	Lei	100.—
Em. Grigorovitza şi W. Ghül. Dicţionar complect German-Român Lei 72. Idem legat	„	110.—
E. Porn şi Alecsandrescu. Dicţionar Italian-Român lei 72. Idem legat	„	110.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere.

Din literatura franceză

Castelot. — Principes d'Economie sociale non matérialiste	Lei	37.50
F. Lolicé. — Les femmes du second empire	„	150.—
Fongères.—Peuples et civilisation, Premières civilisations	„	300.—
Halphen. — Peuples et civilisation, Les barbares	„	300.—
Piganiol. — Peuples et civilisation, La conquête Romaine	„	300.—
Germain. — De Proust à Dada	„	105.—
Hesnard. — L'Individu et le sexe	„	84.—
Bleriot. — La gloire des ailes	„	84.—
P. Bourget. — Quelques temoignages	„	78.—
Chaminade. — Experience financière de Poincaré	„	84.—
Maritain. — Réflexions sur l'inteligence	„	150.—
Fabre Line. — Russie 1927	„	84.—
Willy. — Le troisième sexe	„	105.—
Finot. — L'atelier des gens heureux	„	49.—
Mauriac. — La vie de Jean Racine	„	97.50
Malaparte. — L'Italie contre l'Europe	„	112.—
Lallande. — Vocabulaire technique et critique de la Philosophie 2 volumes	„	1050.—

Expediţie în provincie contra Ramburs

CĂRȚI ȘI REVISTE

ION PAS: Povestea unei fete
Edit. Brănișteanu, București

Dacă am căuta să stabilim poziția d-lui Ion Pas în literatura română contimporană, desigur că n'am putea să-l plasăm încă între romancierii propriu ziși.

Numele d-lui Ion Pas a ajuns cunoscut și apreciat prin câte-va volume de schițe și nuvele în care un spirit cultivat de observație artistică se combina cu o dicțiune caldă, un stil îngrijit și o tendință generoasă de artă socială ce se manifesta mai ales în alegerea subiectelor. Dar în ultimul timp, producțiuna literară a d-lui Ion Pas gravitează, vădit, în jurul unui nou gen. D-l Ion Pas a început să scrie romane. Critica are, deci, datoria să-și spună cuvântul asupra d-sale, ca romancier.

„Povestea unei fete", apărută de curând, este prima manifestare concretă a acesti noui orientări artistice pe care o confirmă, de altfel, și „Omul de mâine", celălalt roman al d-lui Ion Pas, publicat deocamdată numai parțial în „Cugetul liber" și „Socialismul". Regăsim în ambele lucrări, toate calitățile scrisului inspirat și totuș disciplinat al d-lui Ion Pas; regăsim în ele acelaș spirit de larg umanitarism și adâncă înțelegere a durerilor sociale, regăsim — mai ales — aceiași solidarizare cu lupta și suferința masselor muncitoare. Dar ar trebui să fim nesinceri față de un camarad scump dacă am afirma că, prin ele, evoluția fără îndoială începută a *nuvelistului* Pas la *romancierul* Pas ar fi terminată.

Intr'o oră fericită de risipă intelectuală, Goethe a dat posterității o definiție a nuvelei care, socotim, că exprimă definitiv sensul intim artistic al acestui gen (cu toate că nu îndeplinește din punct de vedere formal condițiile definiției clasice, conform manualului de logică.) Nuvela, cam așa a spus Goethe, este povestirea unei întâmplări unice și nemaipomenite. Pe când romanul, adăogăm noi, trebue să cuprindă povestirea unui lanț intreg de întâmplări, legate intre olaltă de o idee centrală de acțiune. E, deci, la mijloc, în primul rând, o deosebire de subiect din care decurg apoi, în mod firesc, deosebirile secundare de ordin tehnic și formal. Intre roman și nuvelă există aceleași disproporții ca între viață și epizod.

Privit din acest punct de vedere, romanul nou al d-lui Ion Pas, cade, încă, fără îndoială în domeniul nuvelei. In „Povestea unei fete" e vorba de o întâmplare unică, nemaipomenită, — în acel sens de noutate artistică în care concepea Goethe acest cuvânt. Dorina, eroina romanului, o mică croitoreasă crescută în atmosfera infernală a mahalalei bucureștene, cade în mrejele unui tânăr bonvivant, seducător fără scrupule, în care naiva fetiță vede totuș simbolul unei fericiri supreme, scăparea din viață-i mohorâtă de desmoștenită a soartei. Ea își pierde prietena care-i este rivală în dragoste, pierde pe singurul om care o iubea sincer, pierde — probabil — și iubitul de o oră. Romanul sfârșește cu schițarea catastrofalei izolări în care se găsește Dorina, după ce a ieșit din lumea ei veche și a căutat o lume nouă în brațele seducătorului.

Tot ce cuprinde romanul, în afară de acest epizod central și atoate stăpânitor, nu este decât ornamentație nuvelistică. Acele pagini admirabile care evocă figura abrutizată de mizerie a lui Ciungu Sacagiul, care descriu copilăria jalonată de foame și bătae a Dorinei, care zugrăvesc aspecte sumbre din viața micei burghezii și a muncitorimii din Capitală, toate aceste pagini n'au altă semnificație artistică decât aceia de a reconstitui mediul social și psihologic al epizodului central. „Povestea unei fete" e o nuvelă, frumoasă, puternică dar încă o nuvelă.

Trebue însă să recunoaștem și să subliniem: nuvela aceasta dovedește totuș o tendință obiectivă spre roman, ea cuprinde chiar germenii unui roman. Caracterul nuvelistic nu este absolut și pur cu toate că este covârșitor. Acea ornamentație nuvelistică despre care am vorbit oferă elementele principale ale unei povești adevărate a Dorinei, nu numai împrejurările ambiante ale unui epizod din viața ei adumbrită de doruri neîmplinite. Dacă „Povestea unei Fete" a rămas o nuvelă, cauza este în bună parte însuș punctul de vedere nuvelistic al autorului care și-a concentrat atenția și efortul asupra unei singure întâmplări, în loc să le împartă armonic asupra întregului proces de formare ca om și femee a eroinei; care — prin această unilateralitate — a restrâns fatal acțiunea propriu zisă la epizodul de amor și n'a putut-o întinde asupra „povestii fetei" în totalitatea ei. Astfel, cartea d-lui Ion Pas ne mijlocește numai subiectiv imaginea unei vieți de proletare, dar n'o exteriorizează obiectiv din punct de vedere artistic. Pentru aceasta, ar fi fost nevoie de aprofundarea tuturor elementelor de acțiune, în special a celor care reconstitue viața eroinei și ciocnirile ei cu mediul ambiant, de coordonarea lor epică, potrivit cu scopul artistic urmărit, dar poate și de continuarea acțiunei dincolo de epizodul cu Victor prin care „povestea fetei" — așa cum trebue să o conceapă un roman — nu se poate socoti încheiată.

In orice caz, cartea d-lui Ion Pas este un început plin de făgădueli. După credința noastră, d. Ion Pas are de îndeplinit un rol considerabil în literatura noastră, atât de puțin diferențiată. Romanul românesc suferă, în primul rând, de lipsa de inspirații bogate, izvorite din realitatea societății românești.

In d. Ion Pas avem un scriitor sufletește apropiat de o clasă socială a carei viață zbuciumată de suferințe, elanuri și străduințe, de conflicte tragice și răzvrătiri izbăvitoare oferă un imens material artistului capabil să o înțeleagă. D-sa ne-ar putea da romanul muncitorimii pe care alții, străini de masse, zadarnic au încercat să-l întruchipeze.

Il așteptăm.

LOTAR RADACEANU

HEINRICH ZILLICH: Siebenburgische Flausen
Editura rev. „Klingsor" Brașov Prețul 330 Lei.—

D. Zillich e considerat azi ca cel mai talentat scriitor german din România. Deși încă tânăr, s'a impus atât ca autor de schițe și nuvele, cât mai ales ca un bun îndrumător literar. Revista „Klingsor", intemeiată și condusă de dânsul, și-a asigurat după patru ani de existență un rol preponderent în mișcarea literară și culturală a germanismului din țară. Despre aceasta vom vorbi însă cu altă ocaziune mai pe larg.

Semnul distinctiv al talentului său e limba, care dă și volumului de față valoarea literară. „Siebenbürgische Flausen" s'ar putea traduce cu „satire ardelenești", fără a se acoperi cu totul înțelesul cuvântului „Flausen". In cele 30 de schițe autorul folosește diferite povestiri hazlii, cari circulă în Ardeal în variante deosebite, după cum sunt interpretate de Români, de Sași sau de Unguri. Subiectele lor nu aparțin deci d-lui Zillich, ci sunt bun comun al intregei populațiuni din Ardeal și meritul autorului constă numai în forma literară distinsă ce a știut să dea povestirilor auzite. Și d-lui Zillich i-se potrivesc cuvintele lui Anton Pann: „Dela lume adunate și iarăși la lume date".

Pe lângă limbă, care dă acestor schițe ușoare un farmec particular, autorul mai are darul de-a transforma gluma populară, care câte-odată deviază în grosolănii și obscenități, în satiră fină, nuanțată de multe ori printr'un joc de cuvinte sau printr'o singură expresiune cu două înțelesuri. Evident, că o lucrare literară, a cărei valoare se bazează pe aceste două însușiri, nu va putea fi redată nici odată cu acelaș efect în altă limbă. Totuși, pentru a da și cetitorilor acestei reviste posibilitatea de-a cunoaște felul de-a scrie al acestui scriitor sas din Brașov, reproducem din volumul de față bucata „Referatele dela masa rezervată", în care se ilustrează minunat de plastic viața burghezilor din orașele săsești din Ardeal:

„In fiecare săptămână odată se întrunea la un pahar de vin și la masa rezervată un grup de cetățeni din Sighișoara, fala orașului. Ei vorbeau despre națiune și țară, despre pardoseala străzilor, despre baia publică și despre chelnărița cea nouă. In cursul anilor, fiecare din ei își apropia încetul cu încetul și în mod inconștient, câte un anumit domeniu din viață, asupra căruia își făcea observațiunile și-și spunea părerile, bucurându-se în privința aceasta de autoritate nelimitată față de tovarășii dela masa rezervată. In domeniul ales fiecare era stăpân absolut.

După ce vorbea profesorul cel cu nasul ca un castravete despre vânatul de câmp, își incepea povestea, ascultat cu aceiași atențiune încordată, notarul județului despre vânatul de munte, iar al treilea vorbitor, advocatul bisericii, diseca ordonanțele de impozit ale consistoriului eparhial. După ei lua cuvântul un negustoraș prichindel, care în fiecare an dedea faliment și acum avea o prăvălie de mărunțișuri asigurată pentru o sumă mare, și lăuda pe Alfred Krupp. In sfârșit ridica și cel din urmă orator mâna.

Acesta ședea totdeauna o șchioapă departe de marginea mesii, având nevoie de loc pentru burta lui, ce se umfla din ceas în ceas de băutură, până când spre miezul nopții lantul ceasornicului cădea pe masă cu un sunet lin, aducându-i aminte că-i timpul de plecare. El ridica mâna și toate fețele se întorceau acum spre el, făcând aceeaș mișcare obișnuită de cincisprezece ani încoace. Timp de trei tacturi ținea mâna în sus, se făcea liniște, de nu se mai auzea decât bizîitul muștei din jurul abat-jourului. Degetele desfăcute se îndoiau din nou în palmă. Bratul se lăsa încet în jos. După aceste pregătiri spunea apoi cu dispreț: „Astea toate sunt fleacuri! Dar!" Și ochii i-se invârteau holbați în orbite... „Dar atacul Germanilor pe înălțimile dela Spichern!" Acesta era referatul său.

Și el povestea cum striga căpitanul „Inainte!" și nici unul din soldați nu rămânea în urmă, deși pădurea era deasă și foarte potrivită pentru ascunzișuri... Bătrânii ascultau. Musca făcea: bâz, bâz... Ceasornicul tic-tac. Cuvintele bombăneau.

Din când în când tresărea câte unul din ascultători. Povestirea lua o întorsătură nouă, nu mai era aceiaș ca acum o săptămână, o lună, un an. Și neîncrezător dădea din cap, punea mâna pe pahar, și dintr'o dușcă își îneca necazul. Musca făcea: bâz... bâz... Ceasornicul tic-tac... Cuvintele bombăneau"...

ION BAILA

MICHAIL ZOȘCENCO: So lacht Russland
VERLAG ADOLF SYNEK PRAG (Libr. „Hasefer")

O adunare de schițe foarte scurte. De cele mai multe ori eroul schiței povestește el însuși vre-o întâmplare foarte banală: cum lumea a crezut că arată rău și că e bolnav, când în realitate el era nespălat, cum pe altul l'au dat afară dintr'un restaurant pentru că era beat, și alte fapte de aceeași gravitate.

Bine înțeles, lipsa de importanță a subiectelor nu înseamnă nimic; mai rău e că multe din schițele lui Zoșcenko sunt tare nesărate. Să fie vina numai a faptului că sunt traduse, și că nu putem pricepe hazul unor detalii și unor nuanțe din viața rusească actuală, prea deosebită de a noastră? Lucrul nu e imposibil. Gândiți-vă, ce-ar înțelege un cititor occidental din minunatele convorbiri mahalagești ale lui Caragiale?

Dar, nu cred că aceasta să fie explicația nesăraturii schițelor de care e vorba; căci pe când occidentalul n'ar înțelege intențiile lui Caragiale, noi înțelegem adesea când și cum Zoșcenco vrea să fie amuzant, după cum pricepem și nereușita acestor încercări.

Totuși, multe din schițele lui Zoșcenco sunt foarte interesante: fiecare desvăluie vre-o caracteristică a vieții actuale din Rusia, și nu viața oficială ci acea de toate zilele și a omului de duzină, ceiace e mult mai prețios. Unele din schițe au intenție satirică. Mai toate deschid o fereastră spre necunoscutul ce-l reprezintă gândurile și obiceiurile din Rusia de azi.

D. G.

Joseph Conrad

Acum vre-o doi ani, presa de pe tot globul aducea vestea morții lui Joseph Conrad, iar bibliografiile admirative îl numeau „cel mai de seamă scriitor englez de azi". Multă lume a rămas surprinsă, căci puțini cititori de literatură îl cunoșteau pe continent.

Cu ocazia morții lui s'au înmulțit traducerile din scrierile lui și astăzi opera și numele lui au căpătat o recunoaștere glorioasă.

Cine e Joseph Conrad? Un polonez aventurier, emigrat și devenit, foarte târziu, strălucitul scriitor englez!

Numele lui întreg era Joseph Conrad Korzeniowski. S'a născut în Polonia în 1857. Impins de spiritul lui romantic mai mult, decât de nevoe, se angajează în marina comercială franceză la vârsta de 15 ani, iar la 19, trece în marina engleză, unde ajunge ofițer și căpitan de vapor, vânturând mările tuturor zonelor. La vârsta de 36 de ani, se așează în Anglia, la țară, prins deodată de imboldul târziu de a așterne în scris ceeace văzuse și trăise.

Conrad e cel mai mare romancier și nuvelist marin de azi. In toate scrierile sale marea e prezentată cu un personagiu, cu sufletul și toanele ei, făcând legătura între oamenii și evenimentele povestirii. Subiectele și tipurile liu sunt de preferință exotice, oameni trăind în insule solitare și complect liberați de lanțurile lumii civilizate și ale vieții sociale organizate, cum îi plăcuse lui însuși s'o rupă întrucâtva cu ele. Caracteristica lui dominantă e un realism romantic, imagine vie și puternic memorată din împrejurările trăite prin călătorii, dar tăcută prin interpretarea romantică ce era nota lui firească. Deși și-a însușit târziu engleza, a reușit totuși să-i dea o mlădiere și o scânteiere ca ale undelor mării.

Succesul și l-a câștigat cu greu și numai după multă stăruință, publicând operă valoroasă după operă. Critica, la început neînțelegătoare a noutății comorilor lui, a ajuns astăzi să-l ridice în slavă.

In ultimul număr al „LECTURII *floarea literaturii străine*", găsim o interesantă nuvelă a sa, sub titlul „MARINARUL NEGRU".

Colțul Librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" continuă astăzi publicarea de titluri de cărți de gândire: studii, filosofie, psychanaliză — în depozit în librărie:

PSICHANALIZA. VIAȚA SEXUALĂ

In limba franceză: S. Freud: Introduction à la psychanalyse, Science des rêves (opera completă), Trois essais sur la sexualité. Totem et Tabou. Psychopathologie de la vie quotidienne; Psychologie collective et analyse du moi. Cinq leçons sur la psychanalyse Essais de psychanalyse (— cuprinzând: Au delà du principe du plaisir; Le *moi* et le *soi*: Considérations actuelles sur la guerre et sur la mort. Histoire du mouvement psychanalitique); Deasemenea: Fr. Wittels: Freud (L'homme, la Doctrine, l'école: Dr. Alfred Adler: Le tempérament nerveux — precum și numeroase alte lucrări în legătură cu psychanalyza. Dr. *Rank:* Traumatisme de la naissance.

In limba germană: Profesor Sigmund Freud: Vorlesungen über die Psychanalyse (opera completă într'un volum de format mic. Dünndruckausgabe), Die Frage der Laienanalyse; Totem und Tabu (Uebereinstimmungen im Seelenleben der Wilden und der Neurotiker), Psychologie des Liebeslebens; Jenseits des Lustprinzips, Studien zur Psychanalyse der Neurosen, Psychoanalytische Studien an Dichtung und Kunst; Eine Teufelsneurose im 17 Jahrhundert; Vorlesungen über den Traum.

In jurul psychanalizei: Dr. Ferenczi; Populäre Vorträge über Psychoanalyse; Otto Rank: Don Juan Gestalt; I. Levine: Das Unbewusste: Dr. Jones: Therapie der Neurosen; Dr. Ferenczi: Hysterie und Pathoneurosen; Vera Schmidt: Psychoanalytische Erziehung in Sowyetrussland; Dr. Franz Alexander: Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit; Hans Prinzhorn: Gespräch über Psychoanalyse; Th. Reik: Der eigene und der fremde Gott (kollektives Vergessen Jesu u. Maria im Talmud, Die wiederauferstandenen Götter, Evangelium des Judas Iskarioth; Psychoanalytische Deutung des Judaproblems. Gott und Teufel, Unheimlichkeit fremder Götter und kulte, etc., etc.); Dr. S. Bernfeld; Die heutige Psychologie der Pubertät; Imre Hermann: Psychoanalyse und Logik;

Otto Weininger: Geschlechtund Charakter (opera celebră, completă); Uber die letzten Dinge; — *Ellen Key:* Jahrhundert des Kindes; Ueber Liebe und Ehe; Liebe und Ethik; Die Weningen und die Vielen; Die Frauenbewegung; Missbrauchte Frauenkraft;

Constantin Brunner; Liebe-Ehe-Mann und Weib; *Havelock Ellis:* Mann und Weib. Die Welt der Träume; Geschlechtund Gesellschaft; Neue Horizonte für Liebe und Leben; Moderne Gedanken über Liebe und Ehe; Krankhafte Geschlechtsempfindungen; Geschlechtstrieb und Schamgefühl; *Placzek:* Das Geschlechtsleben der Hysterischen; *Eberhardt;* Die Frauenemanzipation und ihre erotischen Grundlagen;

CARȚILE ZILEI

Henri de Régnier: L'Altana ou la Vie Vénitienne 1899—1924 (2 tomes); *Jacques Bainville:* Couleur du temps (Vues-Faits Paraboles); *René Bonnefoy:* Gilberte et l'Autorité; *Maurice Genevoix:* Les mains vides; *Stijn Streuvels* (marele scriitor flamand): L'Août et autres nouvelles, în seria Cabinet Cosmopolite; în seria: „Leurs raisons". Au apărut: Edmond Fleg: Pourquoi je suis Juif; *Rachilde:* Pourquoi je ne suis pas féministe; *Guiraud:* Pourquoi je suis catholique; *Henri Robert;* Un avocat en 1830. Prețurile noastre: 6,50—7 lei francul; 38 lei marca.

MARCEL PREVOST
(Dela Academia Franceză)
SCRISORI DE FEMEI
Un elegant volum de 250 pagini
Editura „CUGETAREA" (Mătăsari 23) Lei 48

CORSETE de Elastic MAILLOURI
CENTURI de CAUCIUC
pentru slăbit „MAGIC"
CORSETE combinate
CORSETE pentru Bărbați
FORTE JARTIERE
SUTIEN GORGES
CIORAPI de CAUCIUC
pentru varice și subțiat piciorul
Numai la Magazinul „LUVRU"
Raionul de Corsete
Sub conducerea vechei și cunoscutei specialiste
D-na TINA CHARLOTTE
Execuție perfectă — Prețuri sub concurență

Moravuri norvegiene

Jérôme, autor dramatic, pleacă la Christiania, unde i se va juca o piesă. Jérôme e un francez exaltat și critic. Plecând în Norvegia, se simte dator să se îndrăgostească de Norvegia.

In mintea lui nu se mai găsesc decât peisagiile acelea pe care critica literară le numeste decor nordic. I-i greață de tot ce e francez, de tot ce e Paris! Pe vapor întâlnește o Diană din acele pe care le visa. Sufletul lui se simte Wiking. Este îndrăgostit total. Bine înteles, ea, nici nu observă. Căci în Norvegia asemenea lucruri nu există. Ai poftă de un bărbat? I-o spui și-l iei în căsătorie. Nu-ți mai place? Dezlegalizezi acest „beguin" cu aceeaș ușurință. Cine nu vorbește de mariaj dovedește că nu se gândește la amor.

Jérôme se chinuește cumplit. Răceala lui Uni (așa o chiamă pe partenera lui de sport care nu înțelege iubirea lui) îl exasperează. Intr'o bună zi, tremurând de emoție, îi cere mâna. Ea i-o dă a doua zi printr'un da la telefon.

Atunci el începe să aranjeze romantic toate detaliile pasiunei sale. Mai întâi caută să-și creeze dificultăți. Ii scrie mamei sale. Ii vorbește mamei lui Uni. Apoi ar vrea să fugă împreună, să o răpească.

Unii nu înțelege nimic din toate maimuțăriile astea. Il întreabă dacă a mai fost vreodată logodit. Căci ea fusese. Poate că el de aceea nu cunoaște amorul. N'ar vrea să-i arate ea cum este?

Sărmanul dramaturg încue cu spaimă ușa. Se teme de depoetizare ca de un microb. Dar Uni e fată bună. Vede ea că nu e nimic de făcut cu cineva care toată vremea se gândește să-și pună biografia în versuri. Ii dă cuvântul înapoi.

Și el se duce atunci la o fostă camaradă din Paris acum directoare a Morgei. Cât îl enervase această femee— de altfel frumoasă, tânără și seducătoare—vorbindu-i de „scumpul Paris" pe vremea când el simțea toate în fiorduri! Acum se duce la ea. Se așează pe un divan. Și din „lasitudine" după această prea copioasă consumație sufletească de Norvegie, se culcă cu ea.

— Nu mai există nici o Norvegie.

Iată „subiectul" unui foarte interesant roman recent al lui Bedel: ***Jérôme, 60° latitude nord.*** Iată „subiectul". Dar ce-i amuzant în carte sunt detaliile, descrierile de situații. Moravurile scandinave sunt desigur caricaturizate, totuși autentic raportate. Toată vremea suntem în acelaș timp scandalizați și înduioșați. Obiceiurile matrimoniale ale norvegienilor sunt un ciudat amestec de naivitate și hipocrizie, după punctul de vedere în care ne punem. Francheța totală între doi oameni cari au poftă unul de altul, sinceritatea brutală și calmă cu care se desface o căsătorie — nu ascunde oare un subterfugiu pentru a realiza gustul alianțelor pur sexuale, care să ee poată repeta des, gustul pentru un desfrău legalizat? A suprima toate problemele morale chinuitoare ale dragostei, remușcările, pasiunea răzbunării, sentimentul că femeea care te adoră nu te iubește destul, apoi păcatul, trădarea, rezistența la ispită, dificultatea de a rupe o legătură în principiu vecinică — a suprima toate aceste piedici sentimentale nu-i oare ceva la urma urmelor puțin cam laș? a face o asemenea operă de comoditate egoistă sub firma sincerității — aceasta nu se chiamă oare fariseism? Este, cu siguranță, multă ipocrizie în această sinceritate sexuală-matrimonială. Și o dovadă că e așa, este că ea nu are niciodată tonul ostentativ al bravadei. Se face cu grație, cu tact, cu acel parfum de sinceritate pe care Alcest nu-l are niciodată, și care e marele secret al bunelor ipocrizii.

In privința stilului, autorul face parte din familia spirituală Morand, Marthe Bibesco, Giraudoux, Cocteau, etc. Cartea mișună de invenții verbale minunate. Așa bunăoară, când ni se spune că orașul Cristiania și-a schimbat numele în Oslo: „acest nume mic și portocaliu, în formă de lămâe, înlocuise numele cel mare, alb cu negru, stâncă și ghiață".

Vorbind de piesa lui Jérôme—piesă săltăreață, bulevardieră, din care traducătoarea făcuse, prin adăogiri și ștersături, o piesă plină de simbolism și ibsenitate — ni se spune că „mișcările erau lente, personagiile se deplasau în glicerină, cu clei la fiecare picior".

Dar nu mă voi apuca să citez toată cartea. Dealtfel cele mai multe invențiuni stilistice nu pot fi înțelese decât din punctul de vedere al povestirei generale. E deajuns să spunem că atât pentru justețea perfectă și tactul cu care sunt observate lucrurile, cât și pentru forma variată și spirituală cum ele sunt descrise, — cartea lui Maurice Bedel este una din cele mai reușite ale anului. Și nu putem să nu rămânem recunoscători cuiva care ne descrețește fruntea câte-va ore, fără să ne lase gustul puțin cam amar pe care îl avem după bufonerii și nici acel sentiment de mică *angoisse* pe care ni-l dă neantul romanelor sau nuvelelor exclusiv-humoristice.

Cartea lui Bedel a ajuns la ediția o sută cincizeci și șasea. E mai puțin meritul lui decât al bunului gust al cetitorilor.

D. I. SUCHIANU

NERVII SE OBOSESC
în urma unei sforțări continue a muncii cerebrale; mașina umană e în plină producție și deci în plin consum. E nevoe s'o alimentezi căci altfel ești expus să vezi cum diminuează forțele d-v. încetul cu încetul.
Trebuesc abandonate, excitantele și medicamente vătămătoare cari nu fac altceva, decât să dea iluzia stimulentului pentru câteva ore. Recurgeți la renumitul preparat natural și cu experiență de decenii Cacao Knorr va fi regeneratorul organismului și nervilor d-v. Consumația zilnică a acestui produs va fi fericirea d-v. fiind la adăpost de surmenaj, nervozitate anemie și neurastenie
De vânzare la droguerii și coloniale

INSEMNĂRI

Ibsen

Acum Norvegia sărbătoreşte o sută de ani dela naşterea lui Ibsen.

Acel prigonit în orăşelul său natal (Skjvan), prigonit şi'n Cristiania, împotriva căruia se ridicase toată opinia publică „cum-se-cade" a întregii ţări, — şi care, din pricina ostilităţii patriei, fusese silit să plece în străinătate, unde a scris *Brand, Stâlpii societăţii, Nora, Solness*, etc... acelaş răzvrătit de odinioară este sărbătorit peste trei sferturi de veac de acelaş neam şi de aceiaşi ţară, participând la această solemnitate spirituală toate ţările de pe pământ.

D. Paciurea **H. Ibsen**

„Ibsen luptă, — spune într'un articol d. C. Stere, — pentru drepturile individualităţii omeneşti, pentru drepturile unui om liber, — ale unui „supra-om", ar zice Nietzsche, — în contra tiraniei majorităţii: „dreptatea e totdeauna de partea minorităţii", spune d-rul Stokmann...

Şi în lupta aceasta Ibsen nu cruţă nici prejudecăţile nici ideile şi sentimentele cele mai adânc înrădăcinate, sgudue toate „temeliile" sacrosancte „ale societăţii".

Religia? — un adevăr de eri, o minciună de mâine, nu există „un adevăr", ci numai un şir de adevăruri convenţionale şi trecătoare.

Familia? — o robie, bazată pe exploatarea celui slab, transformarea femeii — om în femee-păpuşă ; dar femeia, după natură, e egală bărbatului şi are dreptul la libertatea afecţiunilor şi acţiunilor sale.

Morala? — o minciună, prin care făţarnic se predică numai datorii către alţii şi se uită datoriile cele mari ale omului către sine însuşi.

Toată societatea e întemeiată astăzi pe minciună, pe convenţiuni şi prejudecăţi, care stabilesc o ordine exterioară şi aparentă după care în realitate se ascunde o groaznică dezordine morală, — o faţadă decorativă, în dosul căreia totul putrezeşte şi cade în ruină dacă minciuna socială nu va fi grabnic stârpită, o înspăimântătoare catastrofă morală ne ameninţă".

„...Desigur, în numele individualităţii şi a demnităţii omeneşti, e legitimă critica cea mai vehementă a „temeliilor societăţii" şi necesară revizuirea ideilor şi a sentimentelor curente din lumea „oamenilor cum se cade", — individualitatea, emancipată de jugul prejudecăţilor şi al minciunilor convenţionale, trebue să-şi supună acţiunea unor norme, conştient acceptate, în virtutea solidarităţii omeneşti superioare — solidarităţii sociale şi solidarităţii naţionale, întrucât desvoltarea individualităţii nu e cu putinţă decât în cadrul unei propăşiri sănătoase a vieţii sociale, plecând dela împrejurările concrete, de timp şi de loc, ale fiecărei ţări, ale fiecărui neam.

Altfel nu putem ajunge decât la un groaznic anarhism, la pieirea societăţii şi la ruina individualităţii în acelaş timp".

Dar pentru opera de clădire a unei lumi nouă,—lume pentru care a luptat Björnson, — este nevoe mai întâi de opera de curăţire a terenului.

Ibsen din acest punct de vedere şi-a făcut întreaga datorie de luptător. — *S.*

Femeia în opera lui Ibsen

Pentru a-şi clama revolta împotriva şubrezeniei morale a societăţii, Ibsen, în piesele sale de teatru, se serveşte de preferinţă de intermediul personagiilor feminine.

Cel dintâi, şi mai mult decât toţi urmaşii de astăzi cu veleităţi de reformatori, Ibsen a avut încredere în marea influenţă a femeii asupra regenerării societăţii.

Dacă influenţa aceasta s'a manifestat într'o măsură mai mare în jumătatea de secol de când se aplaudă şi se sărbătoreşte geniul lui Ibsen, lucrul e îndoios ; ceea ce-i neîndoios este că stă în puterea femeilor mai mult decât în puterea bărbaţilor ca să răspundă la apelul său.

Uriaşa prefacere care, sub numele de feminism, dar mult mai largă decât se află închisă în marginile puţin cam antipatice ale acestui cuvânt, este pe cale să se înfăptuiască, — posedă singură acea putere de însufleţire a oamenilor noi care pot dărâma mai lesne şi total vraful de prejudecăţi şi convenţionalism, întreg edificiul Minciunei pe care-i clădită societatea.

Piesele lui Ibsen sunt din acest punct de vedere mai actuale astăzi, eroinele lui mai apte să se coboare de pe scenă în viaţă. Pe vremea primelor reprezentaţii, îndrăznelile acestor piese scandalizau publicul. „Casa Păpuşilor" a fost fluerată, scoasă repede de pe afiş ; chiar buna prietenă, după care Ibsen copiase în parte pe Nora, s'a supărat pentru toată viaţa pe autor că-i putuse atribui nesăbuitele idei de emancipare.

Idei care azi au devenit, sau luptă să devie, un crez al femeii moderne (nu totuşi al femeii la modă) :

— Trebue să caut, Torvald, să capăt experienţă, spune Nora părăsind casa soţului. Cred că înainte de a fi soţie şi mamă sunt o făptură omenească la fel cu tine — sau cel puţin o să încerc să devin — şi am mai întâi datorii faţă de mine. Trebue să meditez şi să caut să mă lămuresc prin mine însămi."

De atunci au trecut mulţi ani. Nora, plecată în lume, a muncit ca să-şi câştige viaţa şi astăzi, multiplicată în mii de exemplare ,este o fiinţă conştientă şi răspunzătoare de faptele ei, în orice caz cu destulă experienţă. Marele număr de divorţuri din ultimii ani o arată tot mai dispusă să se avânte singură în lume din ziua când grave neînţelegeri se ivesc între ea şi soţul ei. Doar că mai practică, mai în spiritul vremii, nu va pleca nepregătită, dezarmată, ci îşi va fi conturat din vreme o nouă existenţă.

Intreaga operă a lui Ibsen este străbătută de o procesiune de femei admirabile. Lona Hessel, Rebeca West, Hedda Gabler, d-na Alving, d-na şi d-ra Bernick, sunt de o tragică măreţie în sacrificiile hotărâte şi chiar în greşelile lor.

„Femeile sunt stâlpii societăţii" spune Bernick la sfârşitul piesei în care Ibsen a lapidat imoralitatea societăţii cu cele mai ascuţite pietre.

„Nu, răspunde d-ra Hessel, Adevărul şi Libertatea sunt stâlpii societăţii".

Modestie, fie şi sinceră. Căci noţiunile, ca să serve de reazăm, trebue la rândul lor să se rezeme pe fiinţe vii.

Ibsen a ales cu nădejde şi cu entuziasm pe femei ca să lupte în numele lui pentru alungarea minciunii din societate. Idealurile sunt formulate ca să se apropie. Dar acesta, luminează tot de la acea depărtare acum, în anul când s'a putut scrie cu un humor fără bice, aproape ca un tratat de bună convieţuire : *Elogiul Minciunii.*

A. G.

Definiţia literaturii

Ne-am întrebat, de mai multe ori, ce caută Siguranţa în literatură.

Insfârşit, „Propileele literare" ne dau răspuns:

„Empedocle îşi scria în versuri filosofia sa, — spune revista d-lui Romulus Voinescu, — Lucreţiu tot în versuri exametre îşi desfăşura imensa concepţie de viaţă şi cosmogonia anticităţii. Sfaturile de agricultură ale lui Virgiliu din Georgice se amestecau cu cea mai inaltă poezie. De ce o carte de ştiinţă, în afară de partea-i tehnică, n'ar fi scrisă pe înţelesul tuturor şi, mai ales, scrisă bine, literar?

O ştiinţă care n'a reuşit să se manifeste în domeniul beletristicei, n'a atins încă perfecţiunea".

Deci este vorba de manifestarea poliţismului secret în domeniul beletristicei — pentru ca această ştiinţă să atingă perfecţiunea.

Şi mai departe d. Romulus Voinescu spune:

„Goethe a fost om politic, curtezan, om de ştiinţă, amator de antichităţi, chimist până la un punct, şi autor de geniale opere literare. Pascal geometrul şi Pascal fizicianul era triplat cu geniu literar şi cu cunoştinţe literare vaste".

De ce d. Romulus Voinescu să nu fie, şi el, scriitor?

Mai ales că literatura nu-i numai ceiace ştiam noi,— ci şi altăceva.

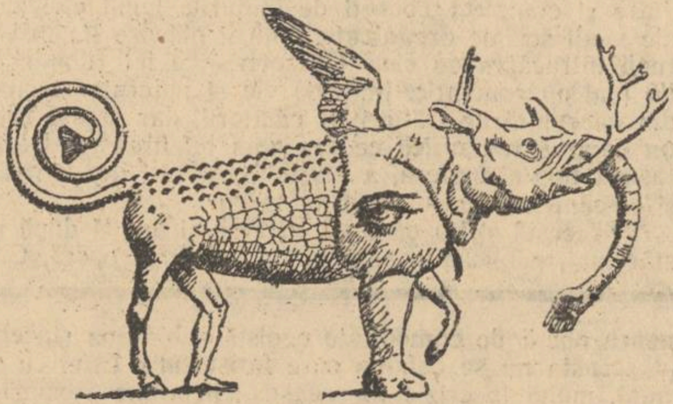
„Credem că literatura, — termină revista Siguranţei, — unul din resorturile fundamentale ale vieţii popoarelor, va trebui să revie la vechiul făgaş, căci altfel bolşevismul, care cere nivelarea spiritelor pentru a le transforma în turmă şi exploata iar la urmă, va aduce decăderea spiritului de solidaritate, uciderea virtuţii şi a eroizmului, moartea familiei, proprietăţii şi a noţiunii de ierarhie".

Cu alte cuvinte, literatura este un fel de agent acoperit al Siguranţei Statului...

Pavilionul cu umbre

Intr'un antract al „Pavilionului cu umbre", am cerut părerea d-lui Brătescu-Voineşti asupra acestei piese. D-sa a făcut cu stiloul un desen, pe care mi l-a întins : — Asta-i impresia mea.

Cerem scuze d-lui Brătescu-Voineşti că nu i-am cerut autorizaţie pentru publicarea răspunsului. Cum însă d-sa uitase să noteze în josul desenului : „Reproducerea interzisă", — reproducem desenul-răspuns :

Chioşcobronzaurul

Cosima Wagner

La Bayreuth, în acea vilă Wahnfried unde Richard Wagner a trăit anii lui cei mai glorioşi, şi al cărei nume oarecum budist înseamnă „nirvana" sau „pacea sufletului împăcat", doamna Cosima Wagner şi-a serbat de curând a 90 aniversare.

Marele pianist şi compozitor Liszt se retrăsese în 1835 într'o vilă însorită din Bellagio, unde adăpostea idila cu contesa d'Agoult şi lucra la *Dansul-simfonic*. In acelaş an au avut o fată, Blandine, care a devenit doamna Emile Olivier ; în 1837 au avut încă o fată pe care au numit-o Cosima şi care s'a măritat la 19 ani cu pianistul şi şeful de orchestră Hans von Bülow. Tinerii şi-au făcut călătoria de nuntă la Zürich şi au locuit o vreme în vila lui Richard Wagner. In 1858 Hans von Bulov şi tânăra-i soţie au revenit la Zurich. Wagner scrisese *Tristan şi Isolda;* suferea de patima lui pentru Matilde Wesenduck şi de scenele de gelozie ale primei lui soţii Minna. Se cunoaşte restul : după un dublu divorţ, Cosima von Bülow devine Cosima Wagner. In 1882 Wagner moare la Veneţia şi de patruzeci şi cinci de ani soţia lui n'a încetat să fie păzitoarea operei şi gloriei vagneriene.

Nietzsche, unul din cei mai buni prieteni, a isbutit s'o facă să iasă din prăbuşirea şi doliul catastrofei din Veneţia. Frumoasă încă, deşi părul îi albise dintr'odată, a primit însărcinarea suggerată de autorul lui *Zarathustra*: a luat conducerea teatrului din Bayreuth din care a făcut un templu şi un lăcaş de pelerinagiu. In 1901, cu prilejul aniversării de 25 de ani, dela întemeierea teatrului dela Bayreuth, ea a primit salutul şi omagiile artiştilor lumii întregi. Câtiva ani mai târziu a lăsat conducerea teatrului fiului ei Siegfried, la braţul căruia, nu de mult, a primit delegaţii cari-i aduceau diploma de doctor de onoare a Universităţii din Berlin. — A.

Mărunte

— A apărut *Bacilul lui Koch*, conferinţă humoristică în versuri, de *G. Topârceanu*, rostită pe scena Teatrului Naţional din Iaşi la un festival al Societăţii pentru profilaxia tuberculozei. Citiţi-o toată lumea: 20 lei exemplarul.

Ca să facem poftă cititorilor, extragem câteva versuri.

Să nu stai toată ziua vârît cu nasu'n scripte,
Iar laptele şi carnea — să fie bine fripte.
In orice alimente şi'n orice băutură
Să puneţi acid-fenic — nu mult: o picătură...
Şi cel puţin odată la două săptămâni
Tot omul să se spele pe faţă şi pe mâni...
La poştă sau la gară (şi'n orice loc murdar)
E obligat tot omul să scuipe'n buzunar.

Văd, vă lasă apă gura.
Daţi un pol şi luaţi broşura.

„Librăria C. Dobrogeanu-Gherea"
din str. Sf. Ionică No. 5

Recomandă : *Karl Kautsky : Materialistische Geschichtsauffassung* (ultima lucrare impresionantă a marelui continuator al lui Marx); Angelica Balabanoff : *Erinnerungen und Erlebnisse ;* Valeriu Marcu: *Lenin* (cea mai obiectivă şi mai completă biografie a lui Lenin); Anna Siemsen: *Das buch der Mädel;* Upton Sinclair: *Petroleum, Die Goldne Kette*, etc.; Barthel: *Der Mensch am Kreuz;* Heinrich Holek: *Der graue Film;* Job. Fersch: *Liebesopfer;* Karl Marchionini: *Geschichte der Landwirtschaft;* Roza Luxemburg: *Die Krise der Sozialdemocratie*. etc., etc.

In franceză: Vsevolod Ivanov: *Le train blindé;* Henri Beraud: *La gerbe d'or;* Alain: *Propos sur le bonheur; Rainer Maria Rilke : Les fenêtres* (ediţie rară, versurile franţuzeşti ale misticului german); Knut Hamsun : *Sous l'étoile d'automne;* Han Ryner: *L'amour plural;* H. de Jouvenel: *La vie orageuse de Mirabeau:* Jacques Lyon: *La Russie soviétique;* A. Palacio-Valdes: *Tristan, Le roman d'un romancier;* Jacques de Lacretelle: *Lettres espagnoles;* etc., etc.

Expediţii în provincie contra ramburs. Se primesc abonamente la reviste străine. Reduceri.

Fantasticul şi bizarul sînt elemtele esenţiale cu care Dostoiewski construeşte minunata lui povestire

Visul unui om ridicol

Găsind cele mai puternice mijloace de expresie, genialul scriitor rus foloseşte în această povestire ironia şi sarcazmul pentru a stârni în suflete simţimântul milei şi al iubirei de oameni.

Tradusă de d. Ion Călugăru lucrarea aceasta împreună cu „Jurnalul unui scriitor" au apărut în No. 89 al *Bibliotecei DIMINEAŢA*.

Proteza „Dentară"
Dentiştii asociaţi
Str. Biserica Enei No. 9

Clinică Dentară modernă
înzestrată cu aparate electrice perfecţionate
4 SĂLI DE OPERAŢIE
în continuă funcţiune
dela 8 dimineaţa până
la 8 seara fără întrerupere
Lucrări de precizie în
AUR, PLATINĂ, CAUCIUC
PLOMBE de tot felul
Extracţiuni nedureroase
ASCENSOR | INLESNIRI DE PLATA (Rate) | Tel. 338|27

Ocazie!

— Două gulere 75 lei ! Luaţi, doamnă, două gulere.
— De ce numai decât două ? Crezi că-s bigamă ?
(Bystander)

Parlamentarism

— Ai intervenit în desbateri ?
— De trei ori. Odată cu un „Foarte bine !" şi de două ori cu „Perfect exact !"
(Le Journal)

PIANELE şi PIANINELE
DIN UZINELE
LAUBERGER & GLOSS
se bucură de renume mondial, fiind cele mai perfecţionate
LARGI INLESNIRI DE PLATĂ
Depozitul general pentru România
BUCUREŞTI
Calea Victoriei, No. 77

Citiţi, azi
LECTURA No.: 163
Floarea literaturilor străine
JOSEPH CONRAD
MARINARUL NEGRU
Lei 5.— Scrierea complectă. La librari şi chioşcari.